

ISLAM KONTRA RELIGION

GHULAM AHMAD PARWEZ

ISLAM SOM ANTAS Å VÆRE EN RELIGION, VISER SEG Å VÆRE NOE
ANNET NÅR KORANEN STUDERES I LYS AV SELVE KORANEN

QURANIC EDUCATION SOCIETY – NORWAY ®

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ

Erklær at dette er sannheten fra Allah. Dermed la den som vil tro, tro på den, og la den som vil avstå, avstå fra den (18:29).

ISBN: **978-1507812273**

COPYRIGHT: Quranic Education Society – Norway (2015)

FORFATTER: Ghulam Ahmad Parwez (1903 - 1985)

NORKS OVERSETTELSE: Sheraz Akhtar

post@qes.no

www.qes.no

Quranic Education Society - Norway

FORORD

I dag betraktes Koranen og flere andre religiøse bøker som kildene til Islam. Det antas at summen av disse kildene forteller muslimer hvordan de skal te seg, og hvilke ritualer de skal utøve. Selv dagens muslimer betrakter denne påstanden til å være sann. Når Islams kritikere undersøker disse kildene med kritiske syn, finner de mye av deres innhold til å være ulogisk, og betrakter dermed grunnlaget av Islam til å være ulogisk. I dag står Islam ovenfor sterk kritikk på grunn av enkelte muslimers handlinger, som de utfører på grunnlag av slike religiøse kilder.

Sannheten er at Koranen er den eneste sanne kilden til Islam. Alle andre religiøse bøker ble skrevet århundrer senere og ble injisert i Islam gradvis. Disse bøkene endret Islam til noe annet enn det den var i utgangspunktet. Koranen ble deretter omtolket med hensyn til disse andre bøkene. Dette ble gjort for å etablere dette argumentet at kun Koranen ikke er nok for å forstå Islam.

Den sanne Islam kan kun forstås ved å studere Koranen. I denne boken har forfatteren gjort et forsøk på å fremlegge sin forskning med hensyn til Koranens språk og bruk. Bokens fokus er ikke Islam slik som vi kjenner den, men Islam slik den er presentert av kun Koranen. Forfatteren refererer derfor til Islam slik han forstår den, og ikke nødvendigvis hvordan den praktiseres i dag.

Om vi kun fokuserer på Koranen så vil vi forstå at Islam ikke er en religion, men en åpen utfordring til selveste begrepet av religion. Den har ikke de negative trekk som en religion blir anklaget for å ha, og er slett ikke den ulogiske og overtroiske religionen mange mener den er. Koranen har ikke brukt ordet religion til Islam. Koranen kaller Islam for *Deen*, og forklaringen på hva *Deen* er, vil en leser finne i denne boka.

Denne boken ble opprinnelig utgitt i engelsk av *Ghulam Ahmad Parwez* i 1967 med tittel "**Islam: A challenge to Religion**". Selv om boka ble godt mottatt av den intellektuelle klassen den gang, var selvsagt ikke de religiøse begeistret for den.

Quranic Education Society – Norway takker alle som har vært med og oversatt denne boken til Norsk, så dens melding kan rekke alle dagens norsktalende intellektuelle.

Innholdsfortegnelse

1	INTRODUKSJON	11
1.1	HISTORIENS TRAGEDIE	11
1.2	MODERNE CIVILISASJON	12
1.3	GUDDOMMELIG VEILEDNING	14
1.4	KORANEN	14
1.5	KORANENS SYN PÅ LIVET	15
1.6	ORGANISERING AV MENNESKELIGE SAMFUNN	16
2	KONSEPTET AV RELIGION	27
2.1	DEN SÅKALTE TRANGEN FOR RELIGION	27
2.2	DEFINISJON AV RELIGION	28
2.3	KONSEPTET OM GUD	31
2.4	HVA ER RELIGION?	33
3	KONSEPTET OM DEEN	37
3.1	DEEN OG MENNESKET	37
3.2	MENNESKETS INDIVIDUALITET	40
3.3	KORANENS KONSEPT OM INDIVIDUALITET	48
3.4	GUD OG MENNESKE	51
3.5	RELIGION ELLER "DEEN"	53
3.6	ISLAM	55
4	INDIVIDUALITET OG DETS SKJEBNE	56
4.1	INDIVIDUALITET OG DEN FYSISKE KROPPEN	56
4.2	INDIVIDUALITET OG MINNE	59
4.3	OVERLEVELSE AV ENS INDIVIDUALITET	61
4.4	MENNESKET	67
4.5	DET HINSIDIGE	70
4.6	UDØDELIGHET	71
4.7	LIVETS GUD	71
5	GUDDOMMELIG ÅPENBARING	74
5.1	BEVIS FOR ÅPENBARINGEN	74
5.2	ÅPENBARINGEN OG SKAPELSEN	75
5.3	MENNESKET OG ÅPENBARINGEN	77
5.4	MOTTAK AV GUDDOMMELIG ÅPENBARING	80
5.5	KONKLUSJON	86
5.6	TRO PÅ GUD UTEN TRO PÅ ÅPENBARINGEN	88
6	FORNUFT OG OVERBEVISNING (IMAAAN)	90
6.1	FORNUFT OG DENS BEGRENSNINGER	90
6.2	FUNKSJONEN AV FORNUFT	92
6.3	FORNUFT OG OVERBEVISNING - I LYS AV KORANEN	94
6.4	MIRAKLER	98
6.5	TILNÆRMING TIL KORANEN	101
7	FORNUFTENS ROLLE I ISLAM	104
7.1	FORNUFT OG LIDENSKAP	104
7.2	FORNUFT OG ÅPENBARINGEN	106
7.3	ÅPENBARINGEN OG VERDIER	109
7.4	IMAAAN ER UUNNVÆRLIG	112
8	FREM GANGSMÅTEN AV GUDDOMMELIG LOV	115
8.1	GUD SOM DIKTATOR	115
8.2	KORANENS FORKLARING AV GUDDOMMELIG VILJE	116
8.3	DEN GUDDOMMELIGE VILJEN OG DEN FENOMENALE VERDEN	118
8.4	DEN GUDDOMMELIGE VILJEN OG MENNESKET	120
8.5	KORANENS KONSEPT AV ALLAH	122

9	KONSEKVENSLØVEN.....	124
9.1	HVA ER KONSEKVENSLØVEN?.....	124
9.2	MENNESKET OG KONSEKVENSLØVEN.....	125
9.3	KONSEKVENSLØVENS FUNKSJON.....	126
10	FRELSE.....	130
10.1	RELIGION OG FRELSE.....	130
10.2	KORANENS KONSEPT AV FRELSE.....	132
10.3	LIVET ER EN KAMP.....	133
10.4	KONKLUSJON.....	135
11	INDIVIDUELL OG KOLLEKTIV OVERLEVELSE.....	138
11.1	LIDENSKAP FOR LIVET.....	138
11.2	LIV OG DØD.....	140
11.3	VILJE OG HANDLING.....	141
11.4	UDØDELIGHET OG EVIGHET.....	144
12	UTVIKLING AV MENNESKELIGHET.....	145
12.1	LOVEN AV RABUBIYA (VELFERD).....	145
12.2	METODEN FOR SELVUTVIKLING.....	147
13	SYSTEMET AV RABUBIYAH - ØKONOMISTYRING.....	154
13.1	FORM OG FORMÅL AV RABUBIYAH.....	154
13.2	JANNAH.....	156
13.3	ALLAH.....	161
13.4	FORSYNINGSPROBLEMET.....	162
13.5	DEN ÅNDELIGE TILNÆRMINGEN.....	166
14	SYSTEMET AV RABUBIYAH - FORMÅL OG OMFANG.....	167
14.1	RABUBIYAH (VELFERDSORDEN).....	167
14.2	KAPITALISME VS. RABUBIYAH.....	167
14.3	PRODUKSJONSMIDLER.....	170
14.4	OVERGANGSPERIODEN.....	173
15	MENNESKESKAPTE SYSTEMER.....	175
15.1	PRIMITIV TID.....	175
15.2	HERSKERNE VS. SUPPORTERE.....	176
15.3	MAKTENS STYRERETT.....	177
15.4	SAMFUNNSKONTRAKT.....	177
15.5	DEMOKRATI.....	178
15.6	DEMOKRATIETS SVIKT.....	178
15.7	FN'S SPØRRESKEMA.....	180
15.8	PATRIOTISME.....	183
15.9	VESTLIGE TENKERE.....	185
15.10	MORALSK STANDARD.....	186
15.11	LOCKES FEIL.....	186
15.12	EN HØYERE LOV.....	187
15.13	DET MODERNE MENNESKETS SØK ETTER LYSET.....	189
15.14	ERKLÆRINGEN AV MENNESKERETTIGHETER.....	190
15.15	JAKTEN PÅ PERMANENTE VERDIER.....	191
16	KORANENS SYSTEM.....	192
16.1	DET ISLAMSKES SYNET PÅ MENNESKEHETEN.....	192
16.2	DEN UNIVERSALE MENNESKEHETEN.....	194
16.3	GLOBAL MENNESKEHET.....	196
16.4	FRIHET, RETTFERDIGHET OG SKJØNNHET.....	197
16.5	RETTFERDIGHET OG LIKEVEKT - ADL OG IHSAN.....	198
16.6	KRIG OG IDEOLOGISKE FORSKJELLER.....	199
16.7	SEKTERISME.....	201
16.8	INTERNASJONALISME.....	201

17	MENNESKET OG KRIG	206
17.1	FJERN FORTID	206
17.2	KRISTENDOM OG KRIG	207
17.3	KORANEN OG KRIG	209
17.4	LOVEN OG BRUK AV MAKT	209
17.5	REGLER FOR OPPFØRSEL	211
17.6	KRIGSFANGER	214
17.7	KAN KRIG AVSKAFFES?	216
18	VEKST OG FALL AV NASJONER.....	218
18.1	KORANEN OG HISTORIE	218
18.2	DEN OPERATIVE LOVEN	220
18.3	KORANENS SYN PÅ HISTORIE	221
18.4	NASJONERS SKJEBNE	224
18.5	DEN KOSMISKE PROSESS	233
19	MENNESKET OG MILJØ	234
19.1	MENNESKET OG UNIVERSET.....	234
19.2	KORANEN OM MENNESKET OG NATUREN	236
19.3	KUNNSKAP	237
19.4	DE LÆRDE	239
20	KVINNER I ISLAM	242
20.1	SAMMENLIGNING AV MENN OG KVINNER	242
20.2	KVINNER SOM MØDRE	245
20.3	MONOGAMI	247
20.4	BUDBRINGERENS LEDSAGERE	248
20.5	SLAVERI	250
21	KONKLUSJON	251
21.1	RELIGION OG DEEN	251
21.2	BEGREPET "GUD"	252
21.3	STANDHAFTIGHET OG ENDRING	253
21.4	INDIVIDUALITET	253
21.5	PERMANENTE VERDIER	254
21.5.1	Respekt for menneskeheten.	254
21.5.2	Kriterium for sosial respekt.....	254
21.5.3	Menneskelig enhet	255
21.5.4	Frihet	255
21.5.5	Fri vilje - Ingen tvang.	256
21.5.6	Toleranse.....	256
21.5.7	Rettferdighet	257
21.5.8	Forsørgelse	257
21.5.9	Anstendighet.....	258
21.5.10	Estetisk sans	258
21.5.11	Naturkreftene.....	259
21.6	SAMMENLIGNING.....	260
22	Siste konkluderende ord	262
23	Referanser:	264

1 INTRODUKSJON

1.1 HISTORIENS TRAGEDIE

Om en studerer menneskehetens historie, blir en etterlatt med et deprimerende inntrykk. Historien vitner om en rekke nasjoner, sivilisasjoner og kulturer som steg til store høyder, men deretter falt igjen til støv. Det er ingen tvil i at menneskeheten har til tider vist en bemerkelsesverdig konstruktiv genialitet, og hatt suksess med hensyn til oppbygging av nasjoner. Dette til tross for sporadiske nedgangstider og naturkatastrofer. Slik konstruktiv genialitet har alltid blitt undergravd av en innebygd svakhet i dens idealer og prinsipper, som til slutt har eliminert effekten av dens innsats. Likevel har det vært noen unntak. Sekvenser av tidligere fiaskoer har ført til at ideen om global velferd har blitt introdusert. Likevel har alle slike samfunn av slike falne sivilisasjoner alltid endt i frustrasjon.

Den samme triste fortellingen gjentar seg igjen og igjen. Vi har sett at flere nasjoner gang på gang har strebet etter å skape et stort samfunn som skulle representere deres ønsker, ambisjoner, lengsler og håp. De så på sin suksess som det fineste mennesket kunne oppnå. De håpet på at samfunnet de hadde skapt skulle befri menneskeheten fra tyranni og slaveri, samt føre den i en epoke av evigvarende fred, sikkerhet og tilfredshet. De levde med en illusjon av å ha bygget en sivilisasjon uten sidestykke, hvor vekst og fremgang ville være en kilde til evig stolthet og lykke.

Hvert skritt de tok ga opphav til et nytt håp om at de til slutt ville oppnå optimal velstand. Men utviklingen nådde aldri den ønskede toppen. Det viktige målet av velstand og fred forble en illusjon. Hver eneste gang kom det et antiklimaks lenge før dette målet var oppnådd. Dette resulterte i at folk begynte å ødelegge det imponerende byggverket som de hadde reist, og bidro selv med å knuse alle deres håp, idealer og drømmer.

Historien er full av slike fortellinger som forteller om menneskelige sivilisasjoners vekst og fall. Vi finner ruiner etter store sivilisasjoner i Babylon, Egypt, Hellas, Persia, Roma, India, Peru, Mexico og mange andre steder. De står som levende bevis på menneskets tragiske nederlag, og vekker ettertanke hos enhver omtenksum betrakter. Slike ruiner inviterer oss til å stoppe opp for et øyeblikk og reflektere over Koranens advarsel:

Vær ikke som kvinnen som spinner en tråd, og deretter plukker dens fibre fra hverandre om og om igjen, idet dere bruker deres eder til å lure hverandre, med å tro at et folk er sterkere enn et annet. (16:92)

Resultatet vil heller ikke være forskjellig i dag i motsetning til tidligere, dersom vi ikke endrer vår fremgangsmåte.

1.2 MODERNE SIVILISASJON

La oss for et øyeblikk tenke over verdenssituasjon i dag, hvor vestlige nasjoner spiller en ledende rolle. Prakt og herlighet av disse vestlige sivilisasjoner er faktisk imponerende. De hevder å være både dynamiske og mektige. De har sikker hjulpet menneskeheten i å beherske noen av de mest praktfulle naturkreftene. Forbausende fremskritt i kommunikasjon har ført til at langt avsidesliggende områder er i nær kontakt med hverandre. Aldri før i den lange og turbulente historien, har menneskeheten hatt så mye makt over universets og naturens enorme krefter som i dag. Denne utrolige fasen av fremgang er knapt hundre år gammel i henhold til hele sivilisasjoners historie, men ifølge *Masons* book "*Creative Freedom*" er tegn på en kommende kollaps og undergang av denne fasen allerede synlige. Vi er igjen i ferd med å repetere historien. Han sier følgende i sin bok:

Vi startet denne epoken av vitenskapelig effektivitet med full tillit til at materialismens triumfer ville løse livets problemer. Vi må nå innse at vi tok feil. Livet er ikke så enkelt. ¹⁻¹

Enhver tenkende person er påvirket av tanken om at denne moderne sivilisasjonen som allerede har blitt rystet i sine grunnvoller av to verdenskriger, ikke vil overleve en lignende tredje sjokk. Ikke bare vil hele byggverket kollapse, men også påføre menneskeheten stor skade. En kan spørre om hvorfor mennesker skulle tillate noe sånt. Saken er at i likhet med nåværende sivilisasjoner, besto heller ikke eldre sivilisasjoner av tankeløse mennesker. Alle sivilisasjoner blir selvsagt skapt av intelligente og kreative mennesker. Dette paradokset om fremgang vil uunngåelig føre alle intelligente tenkere til samme konklusjon som *Einstein*, da han skrev følgende i sin bok:

Ved smertefull erfaring har vi lært at rasjonell tenkning ikke er nok for å løse problemene i våre sosiale liv. Grundig forskning og ivrig vitenskapelig arbeid har ofte ført til tragiske konsekvenser for menneskeheten. På den ene siden har slikt arbeid skapt oppfinnelser som har frigjort menneskeheten fra utmattende fysisk arbeid, noe som gjør livet lettere og rikere. På den andre siden har den ført oss til en alvorlig uro at denne utviklingen gjør oss til slaver av vår teknologiske miljø. Og det mest katastrofale av alt, er at vi har klart å skape midler for vår egen masseødeleggelse. Dette er en virkelig og overveldende bitter tragedie. ¹⁻²

Folk med sunn fornuft kan underlegge seg naturkreftene, men kan ikke selv da finne tilfredsstillende løsninger på komplekse problemer som menneskeheten står overfor.

Disse kan egentlig ikke løses, med mindre vi får svar på noen grunnleggende spørsmål:

- Hva er meningen og målet med livet?
- Hvorfor er individuelle interesser og ulike nasjoners krav ofte så motstridende? Og hvordan kan de forsones?
- Hva er fordelaktig eller skadelig for den helhetlige menneskeheten?
- Hva er fellesverdier for menneskeheten? Hvordan er disse gjensidig beslektet?
- Hvorfor er det nødvendig å beskytte og bevare disse verdiene, og hvordan?
- Hva er grunnleggende og universelle menneskerettigheter? Hvordan kan de bli ivarettatt?

Det er innlysende at den menneskelige fornuften og dens manifestasjoner, altså vitenskap, ikke kan hjelpe oss med å besvare disse spørsmålene. La meg igjen referere til *Einstein*:

*Vitenskapens kan kun fastslå hva som er, men ikke hva som skal være. Det er fortsatt nødvendig for mennesker å forstå faktorer av alle slag som havner utenfor vitenskapens domene. Representanter for vitenskap har ofte gjort et forsøk på å komme fram til grunnleggende vurderinger av verdier og mål, som de har kommet frem til ved hjelp av vitenskapelige metoder. På denne måten har de satt seg på motsatt side av religion. Alle disse konflikter mellom vitenskap og religion stammer i fra fatale feil. For en vitenskapsmann er det viktigst å fokusere på det som er. For han er begreper som ønsker, verdsetting, godt og ondt, formål og visjon, uvesentlige.*¹⁻³

Løsningen til menneskehetens grunnleggende problemer er avhengige av tilfredsstillende svar på spørsmålene stilt ovenfor. Den menneskelige fornuften kan ikke alene gi oss noen tilfredsstillende svar på dem. Derfor er det rimelig å se etter andre kilder av kunnskap som kan løse disse grunnleggende problemene.

1.3 GUDDOMMELIG VEILEDNING

Intellektet hjelper oss ikke mye i denne overnevnte saken fordi den ikke kjenner andre kilder til kunnskap, en seg selv. Utenom intellektet er det bare en annen veileder som kan hjelpe menneskeheten i dette søket. En som på overbevisende måte forkynner Hans evne til å lede menneskeheten mot deres mål.

Allah er den som har skapt alle objekter i universet, og har også forpliktet seg til å gjøre dem oppmerksomme på deres respektive mål, og lede dem mot disse mål. (20:50)

Veiledningen som kommer direkte fra Allah, kalles for åpenbaringen. Denne åpenbaringen har blitt gitt til menneskeheten ved ulike tidspunkter gjennom historien, via Hans utvalgte budbringere. Mennesker av alle slike tider fulgte åpenbaringen en viss periode. Tidens tann tokk dessverre over, og menneskenes manipulerende håndtering av slik veiledning resulterte i mutering av budskapet. Budskapet som ble levert av budbringere før islamsk tid, ble dermed endret av folk etter en viss periode, og forble dermed ikke lenger i sin opprinnelige form.

For cirka fjorten århundrer siden kom denne åpenbaringen på nytt i sin fullstendige og endelige versjon til menneskeheten, gjennom den siste budbringeren *Muhammad* (fred på ham). Denne versjonen av guddommelig veiledning, slik den ble nedskrevet i dens nøyaktige opprinnelige form, er fremdeles å finne i Koranen. Denne veiledningen har ikke siden den gang latt seg bli manipulert av mennesker eller tid.

1.4 KORANEN

Koranens innhold ble åpenbart fra tid til annen over en periode på 23 år. Budbringeren av Allah hadde inngått sikre avtaler for dens transkripsjon og bevaring. Før han døde hadde Koranen blitt fullt utarbeidet i bokform. Ikke nok med det, men tusenvis av personer hadde lært seg hele Koranen utenat, ord for ord. Denne boken har deretter blitt arvet fra generasjon til generasjon, i sin opprinnelige form. Det er historisk etablert faktum at ikke en eneste bokstav har blitt endret i løpet av de fjorten århundrer av dens eksistens. Denne store og uforanderlige boken er et unikt testament av evige sannheter og vedvarende universelle verdier. Den byr på opplysning og perfekt veiledning i forhold til alle aspekter av menneskers samfunnsliv.

Skrifter av mennesker er produkter av deres omgivelser, og blir utformet for å formidle en ide og tjene en eller annen tidsavhengig formål. Livsløp av slike skrifter er derfor forbigående og midlertidige. Derfor er deres interesse og nytte begrenset. I motsetning til dette har vi Koranen. Denne boka inneholder åpenbart veiledning som ikke er tids- eller stedsspesifikk, men universell. Dens lære blir aldri utdatert, og det er ingen grenser for hva den kan opplyse og veilede mennesker om. Den viser prinsipper som bestemmer utviklingen og realiseringen av individuelle potensialer og forklarer lovene som styrer nasjoners vekst, nedgang og fall. Koranen er altså en guddommelig bok som inneholder alle disse attributter, og som er den endelige

koden å leve livet etter. Den har blitt formidlet av en høyere makt til fordel for menneskeheten, og er omfattende og komplett på alle måter.

Dette store verket av den Allmektige forteller oss at alle feil, frustrasjoner, ødeleggelser og blodsutgytelser som verden har lidd, kan spores tilbake til det destruktive livssynet som mennesket har adoptert. Dette livssynet har mennesket adoptert som resultat av forvrengt syn og patologisk tenkning. Et av disse er det materialistiske synet på livet. I henhold til dette synet er ikke mennesket noe mer enn utviklet form for dyr, og dets vesen er fullstendig avhengig av dets fysiske kropp for dets eksistens. I henhold til dette synet vil mennesket slutte å eksistere straks den fysiske kroppen forfaller. I henhold til dette synet styres menneskeliv kun av fysiske lover. Dette synet sier at bevaring og fremgang av menneskets materielle velferd, er det eneste målet verdt å streve for. Menneskelig intellekt har som funksjon å hjelpe mennesket med å nå disse målene. De som mener at et slikt livssyn er riktig, er ikke noe forskjellige fra dem som mener at jungelloven gjelder overalt. Denne loven fører naturligvis til strid og konflikter mellom individer og grupper, som til slutt fører til globale konflikter og masseutryddelse av liv og eiendom, og tragiske menneskelige lidelser. Kort sagt, alle kurs som menneskeheten har vedtatt for organisering av sosialt liv, fører ikke til sikkerhet og fred, men derimot til uro og ødeleggelse.

I boken "*The Making of Humanity*" har forfatteren *Robert Briffault* brakt fokus på basisårsaken til slike problemer. Han sier følgende:

*Ingen system av menneskelig organisering kan redde seg selv, om den er falsk i sitt grunnleggende prinsipp. Slikt er uavhengig av tiltak, dyktighet og effektivitet. Så lenge fundamentet er basert på løgn, vil ikke overflatiske justeringer føre til noen forbedringer.*¹⁻⁴

1.5 KORANENS SYN PÅ LIVET.

Koranen hevder at mennesket ikke bare er et fysisk vesen, men består av noe annet i tillegg til den fysiske kroppen. Mennesket består også av noe som kan kalles for menneskets indre identitet, eller dets *individualitet*. Denne identiteten arves ikke i fullt utviklet tilstand, men eksisterer i en latent form. Det ultimate målet av menneskelig liv er å utvikle denne *individualiteten* i den grad det er mulig. Når denne *individualiteten* utvikles på riktig måte, blir mennesket i stand til å utvikle dets liv til høyere nivåer, som til og med overgår denne dødelige verden. Veksten av et individs fysiske eksistens er underlagt visse naturlover, men utviklingen av hans *individualitet* er underlagt et annet sett med lover. Disse har blitt gitt til menneskeheten fra tid til annen gjennom åpenbaringer, som nå er kun å finne i Koranen i deres opprinnelige form.

1.6 ORGANISERING AV MENNESKELIGE SAMFUNN.

Individualiteten hos den enkelte kan kun utvikle seg og oppnå sin skjebne i et samfunn, men ikke i isolasjon. Av den grunn skisserer Koranens lover for menneskelig *individualitet*, i tillegg til organiseringslover som samfunn bør være basert på. Et sosialt system utviklet i samsvar med Koranens lover tar sikte på å sikre fremdriften og utviklingen av hele menneskeheten. Disse lovene skaper et samfunn hvor individets interesser ikke kommer i konflikt med samfunnets interesser.

I henhold til Koranens grunnleggende prinsipper vokser en persons *individualitet* i direkte relasjon med hans bidrag til utvikling av andre *individualiteter*. Dermed, i et samfunn hvor hver enkel gjør sitt beste for å hjelpe andre (av hensyn til sin egen *individualitet*) oppstår det ikke konflikter mellom individer. Når motstridende interesser blir eliminert, blir alle andre komplikasjoner som tyranni og uorden, automatisk eliminert. Ingen tvil i at slike komplikasjoner har alltid skapt splid mellom mennesker. Koranen presenterer en sosial organisering for hele menneskeheten. Ved å følge Koranens veiledning kan vi skape et samfunn hvor folk ikke lenger vil splitte seg og påføre seg selv eller andre noe skade.

Som et resultat av det materialistiske livssynet, står menneskeheten i dag ovenfor en krise som kanskje ikke kan sammenlignes med noe annet fra forhistorien. Den gjennomtrengende krisen som berører alle aspekter av menneskelig liv, har tatt form av et globalt opprør mot begrepet av religion. Dette er ikke begrenset til et bestemt sted eller gruppe av personer, og heller ikke mot en spesifikk religion, men mot selve begrepet "religion". Det finnes ikke tvil i at alle religioner har blitt utsatt for alvorlig kritikk på et eller annet tidspunkt av sin levetid. Likevel er det ganske spesielt når så mange personer av moderne tid retter deres kritikk mot selve begrepet av religion, i stedet for å være imot en spesifikk religion, til fordel for en annen.

William Ernest Hocking sier følge:

Alle levende religioner, er ødelagte fartøy. De er alle innpakket i tanken av hyklersk andektighet, er blendet av deres selvtilfredshet. De er alle fast bestemte og blinde på grunn av deres religiøse forfengeligheit. De bruker skremmetaktikker til å holde folk under deres grep i den grad at kun noen få våger denne farlige oppgaven av å tenke.

Russell er mer tydelig på dette punktet når han sier følgende:

Religion hindrer våre barn fra å ha en rasjonell utdanning. Religion hindrer oss fra å håndtere de grunnleggende årsakene til krig. Religion hindrer oss fra å undervise etikk og vitenskapelig samarbeid, i stedet for den gamle voldsomme doktrine om synd og straff. Det er mulig at menneskeheten er på terskelen av en gullalder, men i så fall, vil det være nødvendig først å drepe dragen som vokter døren, og denne dragen er religion. ¹⁻⁵

Vår tidsalder utfordrer religionens ideologi åpenlyst. Denne utfordringen er ikke akkurat enestående. For fjorten århundrer siden sto religion overfor en lignende formidabel utfordring. Denne utfordringen ble holdt av Koranen som åpent utfordret tidens religioner som Jødedommen, Kristendom, Manikeismen, idoltilbedelse, stjerntilbedelse, naturtilbedelse og overtro. Utover dette utfordret ikke Koranen kun grunnlaget og gyldigheten av elementene i en bestemt form for religion, men understreket at selve konseptet av "religion" i seg selv er basert på falsk grunnlag.

Denne overnevnte påstanden kommer nok meget overraskende på en leser som ikke er muslim, men vil nok også sjokkere muslimske lesere. En vil kanskje argumentere at Islam er selv en religion, og Koranen er en religionsbok. En vil kanskje også si at det å hevde at Koranen oppfordrer selveste begrepet "religion", er en selvmotsigelse. Faktisk er det slik at dette ikke er en selvmotsigelse i det hele tatt. Dette kan kun bli betegnet som et paradoks, som oppstår fra en fundamental feiloppfatning og en allment akseptert misforståelse om hva Islam egentlig er.

Islam er generelt ansett å være en religion. Virkeligheten er at Islam ikke er en religion, men heller noe som Koranen kaller *Deen*. Det er viktig å forstå at religion og *Deen*, som vanligvis behandles som synonyme, ikke bare er vesentlig forskjellige begreper, men også gjensidig motstridende. Den fundamentale forskjellen mellom disse to må være tydelig forstått før påstanden ovenfor kan bli verdsatt. En riktig forståelse av denne forskjellen er også avgjørende for å redde menneskeheten ut av den dødelige krisen, som den befinner seg i.

Koranen forteller oss at da mennesket begynte å leve i grupper, oppsto det konflikter. Dette førte til vold og blodsutgytelser. Siden dette rotet hadde vært et resultat av menneskers egne begrensninger, var det utover deres makt å bøte for dette. Det som trengtes var en klar veiledning fra en kilde som var overlegen det menneskelige. Dette er dermed en selvfølge at denne kilden ikke kunne være noe annet enn den guddommelige kunnskapen. For mennesket finnes det ikke noe bedre sinn i hele universet enn *individualiteten* av Skaperen. Den guddommelige veiledningen som skulle sikre at menneskeheten skulle klare å trekke seg ut av situasjonen den befant seg i, ble tilgjengeliggjort via budbringere. Fra tid til annen, kom flere budbringere til menneskeheten med guddommelig veiledning i form av lovsamlinger, og etablerte et sosioøkonomisk system basert på permanente verdier. Det ble dermed slutt på samfunnets gamle konflikter og bestrebelser. Jakten på individuelle egeninteresser ble erstattet av den ideelle fellesinteressen, altså den som var til fordel for hele samfunnet.

Undertrykkelse og utnyttning ble avskaffet, mens rettferdighet og likestilling tok over. Avhengigheten av en person til en annen, og underkastelsen av en til en annen ble brakt til en ende. Hvert individ ble sikret de midler det trengte for å tilfredsstille egne behov. Det var derfor fornøyd og skyldte ikke lenger lydighet til en annen person eller maktutøver. Det eneste det trengte å adlyde var den guddommelige loven (eller permanente verdier nedfelt i den guddommelige lovsamlingen).

Alle medlemmene av samfunnet nøy dermed sann frihet og sikkerhet. Denne sikkerheten og friheten var ikke begrenset kun til menneskets fysiske eksistens på jorden, men også det hinsidige. Denne levemåten, lovsamlingen og dette sosiale systemet ble referert til som *Deen*.

Enhver budbringer etablerte konseptet av *Deen*, slik hans forgjenger hadde gjort en tid tilbake. Slike sosiale systemer holdt seg operative under levetiden til budbringere som grunnla dem, og i noe tid etter det. Etter en viss periode dukket det dessverre alltid opp krefter som også tidligere hadde holdt *Deen* undertrykket. Disse styrkene gjenopplivet gamle onder som urettferdighet, utnyttning og tyranni. I deres forsøk på å reetablere gamle systemer, benyttet disse kreftene seg vanligvis av tjenestemenn som dukket opp i kapper av fromhet og talte i Guds navn.

De poserte som fortolkere av Guds vilje, og forvrengte disipliner og prinsipper for *Deen*, som ikke lenger var operative i samfunnet. De reduserte disse prinsipielle verdiene til en sjelløs tro og livløse dogmer med formelle ritualer som var skilt fra fornuft, kunnskap og realiteter. De forsøkte å holde vanlige folk fanget i labyrinten av dogmer og ritual. Slike utnytttere, altså religiøse så vel som temporale ledere, fikk dermed igjen friheten sin til å opprettholde deres kvelertak på bedratte masser. Denne friheten benyttet de til å fete seg opp på andres arbeid. Dette var metamorfosen av *Deen* til religion. Men sånne systemer, eller mangel på systemer kunne ikke fortsette på ubestemt tid. Det gikk dermed ikke lang tid før en ny budbringer igjen dukket opp og utfordret religiøse fanebærere, og til slutt reetablerte *Deen*, slik som den ble åpenbart til ham, i likhet med hans forgjengere.

Denne prosessen av etablering og korrupsjon, vekkelse og dekadanse, fortsatte i evigheter, og endte med den siste Budbringeren av Islam (*Muhammed*). Via ham ble en perfekt kode av guddommelig veiledning nedfelt i Koranen, som dermed ble brakt til menneskeheten. Det sosiale systemet som Budbringeren etablerte på grunnlag av denne koden, førte til perfektjon av *Deen*.

Hele menneskehetens historie, er en samling av korte historier av en evigvarende konflikt mellom *Deen* og religion, hvor den ene har overvunnet den andre. Begrepet "religion" er en bevisst etablering av enkelte menneskers sinn viet til jakten på egeninteresser. Deres mål var å kose seg på bekostning av andre. Som et resultat av en vedvarende prosess med indoktrinering, lærte de massene å prise og velsigne dem som utnyttet dem i ulike former, og gjorde det behagelig for seg selv.

I alle deres forsøk på å lure folk og bedra dem bort fra deres rettigheter, har disse fanebærere av "religion" alltid støttet seg hovedsakelig til en enkel taktikk. De har alltid påstått at handlinger som fører til deres egne mål og ambisjoner, kommer fra "Guds vilje". Dette er hemmeligheten bak det sterke grepet av "religion" på massene. Den mest effektive måten å opprettholde dette grepet på er å holde folket uvitende, lamme deres fornuft og ikke la dem være i stand til selvstendig tenkning. Tvert imot lønner det seg å ernære deres uvitenhet, dumhet og blind underkastelse som tegn på fromhet og gudfryktighet.

Religiøse ledere ville ha oss til å tro at desto uklare deres uttalelser er, eller desto usammenhengende en slik person snakker, jo nærmere er han Gud. Tilsvarende mente de at jo mer irrasjonell og uvitenskapelig en leder er i sin holdning og tilnærming, jo større ære fortjener han.

Det eneste argumentet som blir presentert til støtte for "religion" er at det ble fulgt av deres forfedre som privilegert hellighet. Hvis noen skulle være såpass uredde til å stille spørsmål mot religiøs tro eller praksis, prøver voktere av religion å vekke folkets sinne mot ham ved å anklage ham for vanhelligelse og fornærmelse mot deres kjære forfedre. Frykt for samfunnets vrede har vært brukt ganske effektivt av lederne av religion til å bringe sine kritikere til taushet, og holde dem i evig frykt. Det var nettopp til den hensikt av å reversere effekten og for å bryte dette grepet av religion, og for å gjenopprette *Deen* som en effektiv kode av veiledning, at Gud sendte sine budbringere blant mennesker fra tid til annen.

Siden falskhet har ingen ben å stå på, kamuflerer den seg alltid i sannhetens drakt. Tilsvarende sikrer religion selvaksept ved å utgi seg selv som *Deen*, hvor den bruker sin egen terminologi og metoder. Religion mangler sjelen av *Deen*, men ønsker å lure folk til å akseptere skyggen i stedet for det solide. Religion er faktisk det balsamerte liket av *Deen*. Hvor overraskende fast dette grepet av religion er på menneskets underbevissthet, kan måles ved et enkelt faktum. Kristendommen oppfant teorien om den grunnleggende synden, med ideologien om at mennesket var ribbet av rett til fri vilje. Dette resulterte i at han ble redusert til tilstanden av et stillestående bestemt objekt. Dette fordi han ble fortalt at hvert menneskebarn som ser dagens lys, er i fra fødselen av smittet av synd, uten å ha begått noe feil på egenhånd.

Ikke nok med det, men han kunne heller ikke kvitte seg med det gjennom sin innsats. Dette gjorde mennesket til en ganske hjelpeløs skapning. Den logiske konklusjonen av denne troen var at han ikke kunne holdes ansvarlig for sine feilhandlinger. Determinisme og frihet fra ansvar, ble derfor det naturlige produktet av kristendommen.

Flere menn av vitenskap og tenkere i Vesten som har i lys av logikk, fornektet kristendommen fullstendig. De har gått så langt at de mener at tro på Gud er en ren absurditet. Denne ideologien har gitt opphav til ateisters og materialisters tankegang. Men det er likevel bemerkelsesverdig overraskende hvor opptatt deres tankegang har vært av de grunnleggende begrepene i kristendommen.

Diverse undersøkelser som de har foretatt i ulike områder av naturvitenskap, sosiologi, historie og psykologi postulerer til kun en ting, nemlig menneskets fullstendig hjelpeløshet og frihet fra ansvar for sine handlinger.

- *Darwins* forskning sier at mennesket er en biologisk skapning, hvor alle dets handlinger er resultat av dets fysiske arv som er fullstendig utenfor dets kontroll.
- Forskere av atferd mener at mennesket er bundet til sjakler av vaner og reflekser, og observerer at alle dets handlinger blir bestemt av fysisk stimuli.
- Antropologer erklærer at menneskets karaktertrekk er basert på arvelighet.
- Sosiologer sier at menneskets sosiale miljø er ansvarlig for dets handlinger og oppførsel.
- Supportere av *Freud* ser på mennesket som psykologisk bestemt, og annonserer at "ego er ikke herre i eget hus" siden alle beslutninger blir gjort av det ubevisste sinnet, som domineres av kjønnsdrift.
- Marxister ser på mennesket som en økonomisk bestemt enhet.

Hva betyr alle disse indikasjonene? Tro det eller ei, men alle disse uttalelser er direkte konsekvenser av det mektige grepet av "religion" som disse overnevnte forskere hadde kvittet seg med i deres estimering. Selv om de hadde mentalt frigjort seg fra religiøse obligasjoner, så var ikke deres underbevissthet helt frigjort. Dette fordi etter å ha sluppet seg løs fra negative tanker av "religion," hadde disse forskere enda ikke klart å adoptere positive tanker av *Deen*.

Siden det er umulig å ha vakuum i ideologiverden, var deres sinn fremdeles fylt med negative tanker fra andre kilder. Det er sant at deres søk etter virkelighet hadde fått dem til å innse sannheten. Særlig fordi generasjonen som vokser opp under innflytelse av filosofien og determinisme, har ingen respekt for lov og orden og anser ikke straffbare handlinger som krenkelser. Dette fordi de er overbeviste om at de ikke er ansvarlige for deres handlinger. Det eneste som kunne fungere som noe avskrekkende for dem, var det som samfunnet kunne presse dem til. Men når samfunnet er formet av slike individer som ikke har respekt for moralske begrensninger, vil de ikke ha noen problemer med å endre loven. De sosiale lovene gjennomgår dermed en gradvis endring også i vesten, som senker det moralske nivået. Dette har vekket deres tenkere fra deres dype søvn som nå forkaster begrepet "determinisme", og lener seg mot *Deen*, som med andre ord betyr troen på menneskets personlighet og *individualitet*.

Et spørsmål melder seg naturligvis fram her, altså hvorfor folk er så utsatte for religiøs utnytting? Svaret generelt sett gitt til dette svært viktige spørsmålet er at "trang for religion" er iboende i mennesket. Man er nødt til å tro på noe, selv om dette skulle være Gud eller mammon eller noe annet. Dette er imidlertid en av de største gale feilslutninger som noen gang har kommet gjennom historien og blir

akseptert som "evige sannheter", og som ingen føler noe behov for å vurdere grundig.

Argumentet fremlagt til støtte for denne påstanden er at hele menneskehetens historie vitner om denne "trangen" som mennesket har manifestert i ulike former. Dette er hvordan hovedpersonene av religion rettferdiggjør og rasjonaliserer den selv i dag. Til og med noen meget ærlige og ekte forskere og tenkere har blitt overbevist om denne merkelige trangene hos mennesket. La oss vurdere dette forslaget og se hva grunnlaget for, eller innholdet i denne såkalte trangene for religion er.

En av de to grunnleggende og mektigste behov hos mennesket er dets overlevelsesdrift. Det ønsker å ikke omkomme, og ønsker å overleve alt. Denne kampen for å overleve starter allerede rett etter menneskets fødsel når det samtidig gråter instinktivt for sin føde. Denne kampen avtar aldri i sin intensitet, og varer helt til menneskets siste pust. Dette instinktet av overlevelsesdrift, skiller mennesker i fra dyr, men med en vesentlig forskjell. Et dyr blir forsynt av naturen med tilstrekkelige våpen og midler til overlevelse og selvforsvar, ren fysisk kraft og styrke, skarpe tenner og klør, vinger til å fly, giftig brodd, kamuflasje av farge, beskyttelsesevne, evnen til å svømme eller hoppe og springe med stor hastighet. Dyr arver dette utstyret biologisk som sin rett. Et menneske er i sammenligning hjelpeløst.

I møte med destruktive hendelser fra naturens voldsomme fugler og dyr, og til og med angrep fra sin egen art, måtte mennesket finne opp verktøy for selvforsvar. I motsetning til dyr handler menneskets historie om utviklingen av slike verktøy for handling og forsvar.

Det var paradokset i denne hjelpeløsheten av mennesket og dets instinktive overlevelsesdrift som lot det bøye seg foran noe som var mektig, nyttig eller skadelig for det. Mennesket underkastet seg manifestasjoner av natur, dyrket dyr, æret trær og planter i håp om at ved å gjøre dette ville det overleve. I disse falske og kunstige rekvisitter, søkte mennesket forgjeves dets viktigste støtte for å overleve.

Det kan være et interessant felt for forskning å underbygge det faktum at uansett hvor og når et folk startet å avansere i sin prosess av verktøyoppfinnelser, så beveget de seg bort fra deres falske guder og ble irreligiøse. Deres høyt utviklede arbeid med materiell ga dem selvtillit, og deres erobringer verden rundt forårsaket dem til å avvise alle slike overtro. I livet til en enkel person, vil man se en lignende prosess. I ungdomstiden vil en person ha fysisk styrke og dyktighet til å holde seg likegyldig til religion og overtro med frimodighet, men når dets fysiske organer begynner å forfalle, blir mennesket mer og mer religiøst tilbøyelig. Da søker mennesket støtte hos alle ting og konsepter det hadde avvist tidligere.

Likeledes, når mennesket lykkes i livet er det sjelden at det søker støtte fra falske guder, men søker dem mest ærbødig når det blir konfrontert med feil, og finner sin egen måte utilstrekkelig for å møte utfordringen det står ovenfor.

Men det å overleve er ikke begrenset til kun fysisk overlevelse. Et menneske, i motsetning til dyr, har trangen til å overleve på det menneskelige plan også. Et dyr føler seg absolutt fornøyd etter et solid måltid, og gjentar denne handlingen av å spise om og om igjen kun når det står overfor sult eller en trussel mot sin egen eksistens. Dette er ikke tilfellet med et menneske. Hvis mennesket skulle møte en evigvarende og håpløs kamp om økonomisk sikkerhet, ville det faktisk være for opptatt med denne situasjonen sin til å tenke på noe annet. Men når mennesket først har oppnådd økonomisk og fysisk sikkerhet, føler det også trang til å overleve på det menneskelige plan i tillegg til det dyriske. I dag blir alle velferdsstater og sosialistiske stater konfrontert med dette problemet, med mye større intensitet, og på en bredere skala enn de underutviklede land. På grunn av deres vitenskapelige makt og velstående økonomi, er de mer oppmerksomme og fokuserte på deres menneskelige overlevelse enn det fysiske. Eksistensialisme er ikke noe annet enn akutt manifestasjon av dette alvorlige problemet. Utviklingen mot religion eller mystikk blant tenkere og forskere (spesielt når de blir gamle) er nok en form for dette søket for menneskelig overlevelse.

Slik er den såkalte "trangen for religion" som kan forekomme i form av det primitive menneskets naturtilbedelse, eller mystisisme av moderne tenkere. Denne trangen blir ofte og klart utnyttet av de som søker deres egeninteresser i navn av religion. Gjennom tidene har budbringere avslørt slike utnytttere og utfordret deres falske guder som deres menneskelig sinn hadde opphøyet. Dette er rollen som *Deen* er skjebnebestemt til å spille i dag og i morgen, i likhet med i går, altså å oppfordre konseptet av religion.

Koranen anerkjenner overlevedriften. Derfor oppfordrer Koranen oss til å etablere et økonomisk system som garanterer tilfredsstillende av de grunnleggende behovene til ethvert individ. Den erklærer at mennesket er i stand til å erobre naturen, og at hvis mennesket opprettholder permanente verdier, vil overlevelsen av dets menneskelige *individualitet* være sikret. Da vil dets *individualitet* overleve selv døden. Permanente verdier, som er bevart i Koranen, er uforanderlige, sanne, troverdige og pålitelige. Disse erstatter falske guder med den sanne Realiteten, og den meningsløse overtro av religion med styrken av rasjonelle overbevisninger. Kort sagt, Koranen tilfredsstiller instinktet om selvbevaring, både på det fysiske og menneskelige nivået og setter dermed mennesket fri fra lenkene av religion og overtro.

Dette var det sanne bildet av *Deen* som ble belært og etablert av den siste budbringeren i linjen budbringere, nemlig *Muhammed*. Men dessverre, ikke lenge etter at *Deen*, altså det Islamske sosiale systemet ble etablert av *Muhammed*, møtte også Islam på den samme skjebnen som hadde forekommet lignende systemer tidligere i historien. Gud hadde perfektionert Islamsk *Deen* via Koranen, og Budbringeren leverte dens lovsamling til muslimer og etablerte et samfunnssystem i henhold til den.

Kort tid etter *Muhammeds* død, begynte motstridende styrker å heve deres hoder igjen. De oppnådde deres første suksess med etableringen av et arvelig kongedømme, basert på kapitalisme. Deretter, for å sikre deres egen overlevelse og konsolidering, begynte disse to kreftene å forvrenge *Deen* av Islam til en religion. Dette lyktes de dessverre med etterhvert. I likhet med systemer av de eldre budbringere, mistet også Islam gradvis sin sjel og substans som en *Deen* og ble utartet til en livløs religion som var nå bundet av dogmer, seremonier og ritualer.

Det eneste som skiller denne siste prosessen med degenerasjon av *Deen*, i motsetning til de eldre forgjengere i tidligere historie, er at koden av Islam, altså Koranen, forble intakt i sin opprinnelige form. Som allerede nevnt, blir denne påstanden styrket av historiske bevis. Dette er et faktum som er viktig å være oppmerksom på. Hvis nå en gitt nasjon preget av religioner skulle bestemme seg for å finne *Deen* igjen i dens uberørte renhet, vil den finne denne oppgaven til å være umulig om de ikke har tilgang til det opprinnelige testamentet som ble åpenbart for deres egen budbringer. For muslimene er håpet på å gjenopprette Islam til dens opprinnelige form som *Deen* fremdeles reel. Dette fordi den komplette koden av den Islamske *Deen* er nedfelt i Koranen, og er fremdeles bevart i den nøyaktige samme formen slik den ble åpenbart for *Muhammed* for fjorten århundrer siden.

Koranen oppfordrer mennesker til ikke å bli skremt av forferdelige ødeleggende krefter, og ikke gi opp eller miste motet selv når de finner utsiktene til å være mørke og truende. Den formaner mennesker til å ha tro på dens metodikk og den sosiale orden den instruerer til. Hvis de gjør dette oppriktig, forsikrer Koranen dem at de vil kunne overvinne alle fiendtlige styrker og ødeleggelser, og stige fra dypet av deres nåværende elendighet til høyder av prestasjoner og ære. Essensen av det sosiale systemet som er foreskrevet av Koranen, er ganske enkel. Den sier at naturkreftene bør temmes og gevinster av deres forskning bør utnyttes for utvikling og fremgang for hele menneskeheten. Dette samsvarer i sin helhet med de permanente verdier som er nedfelt i den åpenbarte boken av Allah.

Kun den levemåten som er gunstig for hele menneskeheten, kan overleve (13:17).

Jeg har viet den beste delen av mitt liv til studie av den løsningen som Koranen gir til menneskehetens problemer. Jeg har skrevet om emnet i nesten et kvart århundre, og mine skrifter har nådd alle deler av verden. Men de har så langt kun vært tilgjengelig på Urdu. Nå har jeg følt kallet til å presentere dette for et bredere publikum. Dette er grunnen til at Koranens løsninger på aktuelle problemstillinger nå meddeles på Engelsk (som nå er oversatt til Norsk). Mitt hovedmål er å vise at mennesket ikke har noen grunn til å føle seg overveldet av de tilsynelatende uløselige problemene som møter det, eller se på seg selv som hjelpeløs og avskyelig. Mennesket trenger ikke å trekke seg selv i fortvilelse over verdens problemer, fordi det allerede finnes en løsning. Det er fortsatt en kilde av kunnskap som kan snu på situasjonen.

Hvis mennesket følger denne veiledning, så er det ingen tvil om at det vil overvinne de problemer som virker uløselige. Mennesket vil da også være i stand til å gå gjennom videre stadier av utviklingen med tillit.

En av de alvorlige vanskeligheter, som jeg har møtt i dette arbeidet, relaterer seg til oversettelse av Koranens terminologi og fraseologi på emnet av *Deen* til engelsk. De fleste utbredte engelske ekvivalenter for de arabiske uttrykkene er knyttet til konseptet av religion, og hvis en skulle bruke dem, ville det være meget umulig å skille *Deen* fra religion, og hovedformålet med arbeidet ville gå tapt. Det kan sies at jeg kunne ha valgt passende ekvivalenter fra det engelske ordforrådet, men dette er faktisk ikke mulig, for det engelske ordforrådet tilbyr ikke ord og formuleringer som kan formidle nettopp den nøyaktige følelsen av de relevante fraser fra Koranen. Ta for eksempel ordet *Deen*. Dette ordet har ingen eksakt tilsvarende ekvivalent i det engelske språket. Det samme er grunnen til at det er umulig å oversette Koranen ordrett til et annet språk. Jeg siterer her den velkjente britiske orientralisten, Professor H.A.R. Gibb, som sier følgende i sin berømte bok "*Modern Trends in Islam*"

Koranen er i hovedsak uoversettelig, på samme måte som flott poesi er uoversettelig. En observatør kan aldri kommunisere sin visjon i vanlig språk. Han kan uttrykke seg kun ved å bruke brutte bilder. I slike bilder må alle tonefall i likhet med alle nyanser og finesser være dypt og innstendig studert før deres betydninger kan åpenbare seg på observatøren. Tilsvarende er musikk, hvor lydene spiller en udefinerbar del i å appellere til sinnet til den som hører på. Å omskrive dem i andre ord kan bare resultere i å ødelegge dem. Dette er som å erstatte ren gull med leire, eller å sammenligne intelligens av bakkenivå med en bevinget reise av intuitiv persepsjon. En engelsk oversettelse av Koranen må ofte bruke presise og vilkårlige variabler for å illustrere meninger bak de mangfoldige og juvellignende fraser på Arabisk. Desto mer bokstavelig en frase er, jo gråere og mer fargeløs blir dens oversettelse. Se for eksempel på en enkel setning:

(50:43)

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ

"Sannelig, Det er Vi som gir liv og død, og hos Oss er reisens mål."

Denne setningen er umulig å presentere korrekt på engelsk (eller noen andre språk), fordi styrken av de fem første ordene videreføres til den sjette på originalspråket.¹⁻⁶

I lys av dette alvorlige problemet var det eneste alternativet for meg å beholde de opprinnelige betingelser og uttrykk fra Koranen, og forklare deres betydning i en ordliste. Disse betydningene er ikke "oppfunnet" av meg. De er basert på etymologiske hensyn og den opprinnelige meningen av røttene til relevante ord og uttrykk. De er støttet av autoritative arabisk leksika og også av Koranens vers der de oppstår.

Jeg har også samlet et omfattende leksikon med Koranens ord på dette mønsteret, som allerede er utgitt i fire bind ¹. På bakgrunn av dette, har jeg forklart betydningen av Koranen i et eget volum. Fra komparativ studie av *Deen*, og religion, vil det virke som om det er visse fellestrekk i disse. For eksempel, tro på Gud, tro på guddommelig veiledning og i livet i det hinsidige. Men disse likheter er ikke særlig dype eller tilstrekkelig omfattende. Hvis man reflekterer over de virkelige betydningene av disse setningene, vil det være klinkende klart at slike likheter mellom *Deen* og religion er kun overfladiske. I hovedsak har til og med begreper *Deen* og religion ulike betydninger. Disse betydningene er til og med motstridende på mange måter.

De første kapitlene i dette arbeidet omfatter en historisk diskusjon av begrepene Gud og religion. De første kapitler av denne boka bør ikke tas som en diskusjon av *Deen*, og heller ikke et forsøk på å sammenligne Islam med andre religioner. Målet med denne boka er ikke å etablere Islams som overlegen religion over andre religioner. Fra observasjoner gjort tidligere i denne introduksjonen, bør dette være klart at en sammenligning mellom Islam og de eksisterende religioner ikke er et tema.

Islam er en *Deen*, eller en livsstil, som kan sammenlignes med en annen livsstil, men ikke med en religion. Religion som sådan har ikke noe å gjøre med problemene om menneskelig liv på jorden. Dette forklarer hvorfor Koranen ikke presenterer Islam som en rival til noen religioner. Den påpeker heller følgende som faktum at denne *Deen* (samfunnssystemet) skal til slutt overvinne alle menneskeskapte systemer (9:33).

Jeg vil derfor bønnfalle dere, kjære lesere, til ikke å behandle dette arbeidet som en religionsbok. Den bør studeres kun fra ett synspunkt, og det er om denne boken klarer å forklare Koranens forklaring av *Deen* eller ikke. Og kan *Deen* av Islam tilby en løsning på store vanskeligheter og problemer som menneskeheten står overfor i nåtid eller ikke.

I dag har alle omtenksomme personer fått nok av både materialisme og religion, for ingen av disse tilbyr en vei ut av menneskehetens nåværende problemstillinger. Den eneste løsningen er gjennom *Deen*, som er forklart på følgende sider. Denne *Deen* er forklart kun i vers av Koranen, fordi som allerede nevnt, er Koranen den eneste av alle åpenbarte bøker som har holdt seg intakt i nøyaktig samme form som da den ble åpenbart for *Muhammed* (fred på ham), som videreførte den til menneskeheten.

Det økonomiske problemet er faktisk det groveste av alle problemer av vår tid, og verken kapitalisme eller kommunisme tilbyr en adekvat og effektiv løsning på dette. Den Islamske *Deen* viser oss veien til løsning på dette problemet.

¹ Lughat-ul-Quran er nå også utgitt i 2 bind med engelsk oversettelse i 2015.

Men dette aspektet av Islam har kun blitt berørt tilfeldig i denne boken, men diskutert i detaljer i en annen bok.²

Forresten, på sidene som følger, vil leseren komme over mange sitater, spesielt fra vestlige forfattere. Jeg burde gjøre det klart i fra starten av at disse sitatene har ikke blitt brukt for å bevise sannheten av noe prinsipp eller bud av Koranen. Alle uttalelser og påstander om Koranen er selvsagte sannheter og trenger ikke noen ekstern bekreftelse. Disse sitatene er ment å tjene et helt annet formål.

Koranen presenterte konturene av et nytt sosialt system for rundt fjorten hundre år siden. Folk var ikke bare uenige med den, men også imot den. Men i dag, har den vanskelige verdenssituasjonen begynt å kreve en løsning som alle kan leve med. Menneskeheten har allerede begynt å gradvis nærme seg samfunnssystemet av Islam, uten å være klar over det. Ikke-muslimske tenkere har frem til nå satset på menneskeskapte sosiale systemer, men har i det siste begynt å avvise dem fordi de ikke løser menneskehetens problemer på en tilfredsstillende måte. Konturene av nye ordninger som de nå vurderer, er for å sikre fred, sikkerhet, rettferdighet og lykke for menneskeheten. Dette ser veldig likt ut det sosiale systemet som Koranen har beskrevet for lenge siden. Jeg har i denne boken ofte sitert fra skriftene til noen eminente vestlige tenkere, for å illustrere dette overnevnte punktet.

Menneskelig intellekt beveger seg gradvis mot forståelse av permanente verdier, som Koranen beskriver. Uansett metode, så vil Sannheten råde til slutt. Det vil si, uansett om vi følger Koranen og etablerer dens anbefalte sosiale system umiddelbart, eller etablerer den over mye lengre tid etter masse menneskelig eksperimentering, så vil vi en dag ende opp med dette systemet som er til fordel for hele menneskeheten. Men selvsagt, jo fortere vi kommer oss i mål, desto bedre er det for menneskeheten.

² Denne boken er oversatt til engelsk med tittel "The Quranic system of sustenance"

2 KONSEPTET AV RELIGION.

2.1 DEN SÅKALTE TRANGEN FOR RELIGION

Begrepet "religion" er like gammel som framveksten av selvbevisstheten hos mennesket. Hvor gammel dette begrepet er, er vanskelig å si siden religionens opprinnelse er like ukjent som opprinnelsen til menneskeheten. Mennesket har antageligvis levd på jorda i cirka en million år. I den største delen av denne tiden har mennesket levd uten store sivilisasjoner, og har derfor ikke forlatt inntrykk på noe slitesterkt materiale. Alt vi vet om fortidsmennesket er basert på fossile levninger. Mens disse fossilene forteller oss en god del om fortidsmenneskets fysiske form og struktur, forteller de oss lite om selve mennesket. Vi har fått tak i noe informasjon fra den første perioden av sivilisasjonen da mennesket begynte å jobbe med stein og metall, og formet til seg verktøy som det hittil hadde tatt ferdiglagd fra naturen. Rester av menneskets gjenstander kaster derimot verdifullt lys over dets utviklingsbehov og tro.

Religion kan spores tilbake til starten av menneskelig sivilisasjon. Vi har oppdaget huler av primitive mennesker med døde kroppar, som ble lagt igjen der med en mengde mat og våpen. Dette peker mot tro og praksis som er umiskjennelig av religiøs karakter. Det virker som om mennesket hadde utviklet seg evnen til å fundere over verden rundt det, straks dets bevissthet nådde stadiet av mental utvikling. Mennesket hadde startet umiddelbart med å spekulere over sin opprinnelse og skjebne, og på krefter som skapte verden og opprettholdt den.

Menneskets tenkning førte til at det begynte å skape myter, og dets hjelpemidler for tanker var ikke begreper, men symboler. Mennesket kjente vagt men intenst en uendelig fungerende kraft i verden rundt seg. Denne svake følelsen av makt fremkalte også følelser av frykt og ærbødighet, eller tilbedelse. Det virker som om mennesket alltid har ønsket å tilbe et eller annet. Det mest naturlige har vært å tilbe det som en anså til å være god og kraftfull, med hensyn til ens egen hjelpeløshet.

Det primitive mennesket utviklet og aksepterte *ideen* av religion meget langsomt og smertefullt. Mennesket søkte, med sine knappe ressurser, etter et objekt som kunne blidgjøres, æres og tilbes. Ingen tvil i at mennesket dyrket vanlige objekter eller enkle naturlige fenomener, men vi må ikke glemme at for det var disse ting kun symboler på de høyeste fungerende kreftene i universet.

Tilbedelse karakteriseres som en religiøs aktivitet, og antropologer har samlet nok evidens på at det primitive mennesket alltid tilba et eller annet. Det har også blitt bevist at primitive stammer, selv de som eksisterer i dag, verner deres tro og engasjerer seg i praksis som er unektelig av religiøs karakter, hvor de refererer til noe guddommelig og til livet etter døden.

I lys av disse funn kan en trygt bekrefte at religion er et universalt fenomen (fordi overlevelsesinstinkt befinner seg i alle mennesker.)

Plutarch, som levde i det første århundre etter den kristne æra, bekrefter dette med hans omfattende kunnskap om verden i hans tid. Han skriver følgende:

Om du vandrer på jorden, vil du finne byer uten vegger, uten vitenskap, uten herskere, uten palasser, uten skatter, uten penger, uten gymsaler eller teater, men ikke en by uten templer til gudene, bønn, eder og profetier. En slik by har ingen dødelig enda sett, og vil aldri se heller. ²⁻¹

I moderne tid, er religion synlig i mange ulike aspekter. Noen ganger blir den sett på som et naturlig fenomen, og som sådan faller den innenfor sfæren av vitenskap. Etter enkelte menneskers mening og opplevelser, faller religion innenfor psykologi, men som et sosialt faktum faller den under kategorien av sosiologi.

Sosiologen er imidlertid bare interessert religionens funksjon som en sammenhengende kraft i samfunnet. Religionens rolle i menneskets historie har heller ikke blitt oversett, men blir studert. I vårt forsøk på å forstå innholdet i religion, vil vi derfor først vurdere definisjoner som ulike forskere og tenkere har fremlagt. Disse forskere har gjort en spesifikk undersøkelse av faget.

2.2 DEFINISJON AV RELIGION

En religionsstudent blir naturligvis forvirret av de mange former av religion som eksisterer. En religionsforsker blir ytterligere forbløffet av kompleksiteten som finnes i enhver religion. En slik forsker finner det nesten umulig å trekke vesentlige elementer ut i fra den komplekse og heterogene massen av tro og praksis, som en religion er bygget på. Under disse omstendigheter er det naturlig for en forsker å velge noen aspekter som tilfeldigvis sees på som viktige. Han prøver å definere begrepet religion ut i fra disse faktorene.

Blant annet er dette den viktigste grunnen til at det finnes så mange definisjoner av begrepet "religion", men ingen av dem omfatter hele fenomenet eller kommandoer som kunne aksepteres som universelle. Faktisk så har alle forskere i dette feltet gitt deres egne definisjoner, og noen av dem har til og med foreslått flere enn kun en. Overraskende nok er noen av dem til og med motsigende.

Noen forskere mener at et sett med doktriner er avgjørende for religion, mens andre mener at religion kan eksistere som en ren emosjonell holdning uten tro. For noen er troen på en gud selve essensen i religion, mens andre avviser dette synet. Buddhisme og andre ateistiske tro er noen eksempler på dette.

Men la oss undersøke noen presenterte definisjoner av religion, i håp om å finne noen elementer som er felles for dem alle og som kan gi oss en ledetråd til en helhetlig definisjon:

- *Kant* sier at religion er (subjektivt) anerkjennelsen av alle plikter som guddommelige kommandoer påkrever.
- *Schleiermacher* sier at religion er å se på det individuelle som en del av helheten, og ta alt som er begrenset, som en representasjon av det uendelige.
- *Hoffding* sier at det som uttrykker den innerste tendens i alle religioner, er den ubevisste troen om bevaring av verdier.
- *William James* har definert religion til å være "følelser, handlinger og erfaringer fra enkelte i deres ensomhet, så vidt de mener å stå i forhold til det de kan vurdere som det guddommelige".
- *Calverton* har et annet syn på religion, Han sier at "magi og religion utviklet seg som midler da mennesket mente at det kunne bruke disse til å tilegne seg makt over dets omgivelser, og dermed bøye universet etter dets ønsker".
- Professor *Whitehead* sier at "religion er noe den enkelte utøver i sin egen isolasjon." ²⁻² Professor *Whitehead* gir også en annen definisjon på religion hvor han sier at det er "krefter av tro som renser innvendige deler". ²⁻³ *Whiteheads* vurdering og uttalelser om naturreligion er oppgitt mer fullstendig og tydelig i følgende utsagn som er hentet fra hans verk "*Science and Modern World*".
 - Religion er en visjon om noe som står fremfor, bak, og innenfor den passerende fluks av umiddelbare ting.
 - Noe som er reelt og likevel venter på å bli realisert.
 - Noe som er en liten mulighet, og likevel den største presenterte faktum.
 - Noe som gir mening til alt som passerer, og samtidig eliminerer engstelse.
 - Noe som besitter den siste gode, men kan likevel ikke oppnås.
 - Noe som er det ultimate ideelle, men samtidig et håpløst søk. ²⁻⁴
- *Professor G. Galloway* har kommentert ulike definisjoner av religion og sier at når vi tenker på de psykologiske faktorene i religiøs bevissthet og måten de arbeider på, rammer noen definisjoner av religion oss ved deres utilstrekkelighet og ensidighet. Vi legger muligens merke til at de gjelder for visse stadier av religion, men ikke andre, eller at de utelukker det mest viktige". Men avskrekket av mangelen på suksess hos så mange andre store vitenskapsmenn, har *Galloway* avansert sin egen definisjon. Han definerer

religion som "Menneskets tro på en kraft utad seg selv der det søker å tilfredsstille følelsesmessige behov og stabilitet i livet, og som det uttrykker i gudsdyrkelse".²⁻⁵

- *AC Campbell* har i sitt opplysende arbeid på menneskelig personlighet og guddommelighet viet et kapittel i sin bok til omtale av problemet med en definisjon for religion. Også han har lagt frem en definisjon som sin egen. Han mener at religion kan defineres som en sinnstilstand som består av å tro på virkeligheten av et overnaturlig vesen eller flere vesener utrustet med overveldende makt og verdi, sammen med den komplekse følelsesmessige holdningen egnet til tilbedelse.²⁻⁶
- *Leuba* har i sin bok, "*A Psychological Study of Religion*" listet opp førtiåtte ulike definisjoner av religion. Hver definisjon er utarbeidet av en respektert lærd. Om dette ikke var nok, har *Ducasse* i sin bok, "*A phylosofic control of Religion*" sitert tjuesyv andre definisjoner. Hvis du vil legge til forvirringen, som til nå er observert, så er mange av disse definisjoner motsigende.²⁻⁷
- Som professor *Paton* har påpekt, "For hvilket som helst alvorlig syn på religion, vil det alltid være mulig å finne en annen like alvorlig men nøyaktig motsatt syn."²⁻⁸
- *Ouspensky*, som ser på en rekke formidable motstridende definisjoner, ble ledet til å akseptere den relative teorien om religion. "*Religion tilsvarende nivået av et menneske som det befinner seg på. En persons religion er kanskje ikke i det hele tatt egnet for en annen person*" Hans definisjon er klart utilstrekkelig og utilfredsstillende ettersom det fullstendig ignorerer virkeligheten som religion refererer til, og benekter alle former for objektivitet.²⁻⁹

Vi har prøvd å søke et element som er felles i alle viktige definisjoner. Dette elementet, hvis funnet, vil utgjøre kjernen av religion, og som sådan kan forventes å okkupere sentral plass i alle religioner. Elementet som vi finner felles for de fleste av definisjonene, men ikke for alle, er troen på eksistensen av en transcendent kosmisk kraft som vi generelt sett refererer til som "guddommelig". Denne guddommeligheten har ofte blitt representert som en enkel enhet, men også som flertall. Den monistiske unnnfangelsen har derimot blitt mer allment akseptert enn det pluralistiske. Selv om eksistensen av en All-mektig er sjelden satt i tvil av religiøse mennesker, er deres ideer om Hans natur like vag, ubestemt og variert, som definisjonene av religion, hvor hver stor forfatter av religion ser ut til å ha forstått Gud på sin egen måte.

Bare noen få tilfeller kan bli sitert her.

- *Kant* taler om Gud som "den moralske lovgiveren".
- *William James* beskriver Ham som "den høyeste av universet".
- *Matthew Arnold* sier "Gud er den kraften som sørger for rettferdighet".²⁻¹⁰
- *Sir James Jeans* sier at "Gud er den største av matematikere."²⁻¹¹
- *Bergson* har definert Gud som "den kreative energien" i en av hans skrifter, men senere, da hans sinn hadde tatt en åndelig vending, snakket han om Gud som "Kjærlighet".

Vi ser altså at det er like mange definisjoner av Gud som det er av religion. Poenget understrekes imidlertid, at Gud er uendelig og derfor kan vi aldri omfatte Hans natur med vår begrensede forståelse. Noen av dem som forsøker å definere Gud, gir frie tøyler til fantasien deres og unner seg i ville spekulasjoner som ikke er i kontakt med realiteten. Andre søker etter en definisjon som deres sinn kan ta et fast grep om, og identifiserer Gud med naturen. Men de glemmer at Gud er transcendent. Han kan anes, men ikke forstås.

Oppfattelsen av Gud er antatt til å skje i tilknytning til en åndelig erfaring, men denne erfaringen som ingen kan vitne om, er bare fragmentarisk, unnvikende og fristende. En omfattende definisjon av Gud er derfor ikke mulig. Heller ikke kan det være mulig å formulere en ide om Gud. Men religion er ikke fornøyd med det. Religion krever en mer adekvat ide om Gud. Vi bør derfor ta opp spørsmålet om hvordan et slikt konsept om Gud kan formuleres.

2.3 KONSEPTET OM GUD

Troen på Gud er livgivende blod i religionens kropp. Spørsmål knyttet til Gud har naturligvis engasjert oppmerksomheten til forkjempere og motstandere av religion. "Hva er Gud og hvordan kan vi kjenne Ham?" er spørsmål som ingen seriøs religionsstudent kan vike i fra.

Tilstrekkelig og tilfredsstillende svar på sånne grunnleggende spørsmål vil gjøre oss i stand til å forstå Guds natur og vurdere verdien av religion. Faktisk så vil vi finne at selv disse spørsmål har fått ulike og motstridende svar. Det kan være av interesse å merke seg at selv disse spørsmål har blitt formulert i henhold til synspunkter av hver enkel forfatter. De som benytter den positivistiske tilnærmingen har satt spørsmål i form av "Hvordan ble det menneskelige sinn kjent med konseptet av Gud?"

Grant Allen og *I. G. Frazer* er seriøse representanter for denne gruppen av forfattere. Deres svar kan oppsummeres som følgende:

Det primitive mennesket levde i konstant frykt for de voldsomme naturkreftene som truet det med fysisk skade og død. Stormer, lynnedslag, jordskjelv og andre naturkatastrofer skremte mennesket, og fordi animistiske tendenser dominerte dets sinn, så personifiserte mennesket naturkreftene og forsøkte å blidgjøre dem ved å tilby dem med bønn og ofringer. Dermed befolket mennesket verden med guder. Senere, da menneskets sinn utviklet seg, fant det nødvendig å rasjonalisere sin gamle relasjon til dem. Trangen for forening ledet mennesket til å redusere mangfoldet av gudene til en høyeste guddom. Mennesket dannet en abstrakt ide om det Absolutte, og drevet av ubevisste følelsmessige drifter, realiserte mennesket denne ideen. Denne guden utviklet seg dermed til en subjektiv Gud.

I ordene til *Fulton Sheen*: "*Den eneste guddommen som oppnås ved ren affektiv tilnærming, er en subjektiv Gud, født av ens egne følelser.*" ²⁻¹²

Dette er, i korte trekk, den evolusjonære teorien, som utgir seg for å redegjøre opprinnelsen og utviklingen av konseptet om Gud. Det antas at konseptet om Gud bare finnes hos de velkjente religioner hos det moderne mennesket, og var fremmed for det primitive mennesket. Nylig har det dukket opp saklige bevis som viser at denne antakelsen er feil. På bakgrunn av disse fakta kan vi si at det primitive mennesket også var begavet med bevissthet om Gud. Ifølge professor *Toynbees* syn, er dette fremmet av *Schmidt*, som baserte sin teori på observasjoner gjort av ham i søk etter vanlige elementer i religioner av de mest primitive overlevende befolkninger, som nå er spredt i hull og hjørner på motsatte ekstremiteter av den bebodde jordoverflaten. ²⁻¹³

Undertegnede kan ikke si hvordan forskere som arbeidet i dette feltet kan ha reagert på denne teorien. Hvis de så på dette som i det hele tatt verdig for seriøs vurdering, ville det bety at det er mulig med en annen tilnærming til spørsmålet "Hva er Gud?"

Hvis Guds eksistens ble anerkjent selv av de mest primitive folk, kan det trygt hevdes at konseptet av Gud har en ekte referanse til Realiteten, uansett hvor ufullkomment og mangelfullt det skulle representere Realiteten. Også religion, som er et middel til å ha kontakt med Realiteten på, blir derfor validert. I stedet for å være et uttrykk for subjektive ønsker, er religion sett til å være en transaksjon med den objektive Realiteten. Fra dette standpunktet er ikke målet med religion kun fantom fantasi, men forbindelse med selve Realiteten. Det viktige poenget om hva dette innebærer, må vi vurdere litt senere. For øyeblikket skal det være nok å bemerke at i denne sammenheng er konseptet av den objektive Realiteten, eller tro på et vesen som eksisterer uavhengig av oss, altså et vesen som er både immanent og metafysisk, en svak erindring av den opprinnelige *Deen*. Dette vil bli forklart senere.

2.4 HVA ER RELIGION?

To ulike syn på Gud ble vurdert i forrige avsnitt. I henhold til den første vurderingen, er Gud den ultimate virkeligheten, mens ifølge den andre, eksisterer Gud bare som en ide i menneskets sinn. Tilsvarende disse to vurderinger av Gud, dukker det opp to vurderinger av religion. Ifølge den ene handler religion om Realiteten. Religionens oppgave er å tolke Realiteten til oss og fortelle oss hvordan vi kan komme nær den. Ifølge den andre vurderingen, er religion overtro, skapt av menneskers ønsker og fantasier. Dens funksjon er å gi illusorisk tilfredsstillelse til menneskers ønsker som er nektet tilfredsstillelse i den fysiske verden. Fra dette perspektivet stammer religion fra den primitive mentaliteten hos menneskets uvitenhet, hans frykt og håp.

Jung forklarer religion som en biologisk enhet, skapt for å ivareta menneskelig identitet, og dets sosiale miljø mot oppløsningskrefter. Det er åpenbart at et slikt syn dømmer religion til å være en privat affære for den enkelte, noe som bare har en fiktiv verdi for ham, og påtar seg en rolle som knapt skilles fra fantasier av egenrådige individer. Religiøs motivasjon vil dermed kun vises til å være primitivt, irrasjonell eller ulogisk, og fullstendig kontaktløs med den virkelige verden.

En forskers tilnærming til religion er derimot empirisk og historisk. En forsker behandler religion som et naturlig fenomen, og håper å forstå den ved å trekke den tilbake til dens opprinnelse i det primitive samfunnet, og vurderer endringene den gjennomgikk i løpet av historien. Forskerens fokus er først og fremst på religionens sosiale funksjoner. Forskeren mener at religion blir til og overlever fordi den fremmer sosial utjevning og solidaritet i en gruppe. Derimot unnlater forskeren å gripe essensen i religionen som praktiseres i det primitive samfunnet, fordi den er innhyllet i bisarre forestillinger og grotesk overtro. Om forskeren mangler den såkalte åndelige innsikten, kommer han til å betrakte hele massen som religion, og ta dens overfladiske aspekter som utgjør kjernen i religion, som selve religion.

Augusto Comte var pioner for slike undersøkelser. Han mente at menneskets tanker, i løpet av dets utvikling, har gjennomgått tre veldefinerte trinn, altså teologiske, metafysiske og vitenskapelige. Religion representerer således den tidligste fasen av mental evolusjon. I denne fasen var menneskets tilnærming til Realiteten emosjonell og irrasjonell, eller kort sagt, bare åndelig. I det metafysiske trinnet stolte mennesket mer på logikk som skulle lede det til kjernen av Realiteten. I den siste etappen, som er den vitenskapelige, innså mennesket betydningen av observasjonsdata for å få noe kunnskap om selve verden der det bodde. Hvis vi godtar *Comtes* syn, vil det bety at religion ikke har noe plass i den moderne verden. Dens bilde vil dermed måtte anses som en relikvie av fortid. Med ingen plass i ordningen av moderne kunnskap og ingen anelse om dagens liv, fortjener ikke religion noe annet enn å være en virvel av ukurante ideer.

En annen empirisk orientert teori gir en bedre begrunnet redegjørelse for opprinnelsen og utviklingen av religion. Den påpeker at det primitive mennesket levde i konstant frykt for naturkreftene. I konfrontasjon med dem, led det av en intens følelse av hjelpeløshet. Dette mennesket personifiserte dem og gjorde dem til guddommelige krefter, og dermed ofret til dem og tilba dem for å berolige dem. Dette var første stadium av religion, der mennesket ydmykt kastet seg foran disse gudene i håp om å pasifisere dem og forhandlet med dem for selv å bli spart. Senere følte det seg litt tryggere og tenkte at det kunne aktivt gripe inn i forløpet av naturlige hendelser, og kunne tenke ut metoder for å bøye disse styrkene etter dets vilje. Denne holdningen utviklet en ny fase av religion, som var om magi. Da mennesket forsøkte å påvirke gudene med sjarm, trylleformler, besvergelses og okkulte praksiser, var det trolig da at institusjonen av prestedømme oppsto for å takle slike problemer, og magikerne ble de første prestene.

Da menneskegrupper økte i størrelse og deres struktur ble kompleks, kunne ikke tradisjoner av de forskjellige stammer lenger regulere atferden til sine medlemmer. Behovet for en sentral organisasjon oppsto, og institusjonen av kongemakt gjorde sin første opptreden. En enkel person ble investert med absolutt makt og hele administrasjonen ble plassert i hendene på ham. Han okkuperte en posisjon høyt over vanlige folk og utøvde absolutt kontroll over deres liv og eiendom. Hans ord var lov, og underkastelse til ham ble ansett som nødvendig. Han skulle ikke møte noe motstand. Ønsket om makt er umettelig, men uansett hvor mektig en monark var, ville han ha enda mer makt. Med tidens gang, gjorde dette ham til et objekt som enten ble hatet eller elsket, basert på hans behandling av sine undersåtter. Teorien om at monarkiet var en uunnværlig forutsetning for fred og orden i samfunnet, ble akseptert globalt. Dermed måtte dette også påvirke religion.

Konseptet om Gud ble designet etter modell av den absolutte monarken, og Han ble forstått som et vesen som hersket over himmel og jord som en vilkårlig despot. Han var Konge over konger, Herren av universet, hvis vilje var utvilsom og Hans måter var mystiske og uransakelige. Man sto foran Ham skjelvende av frykt som en ynkelig og hjelpeløs skapning. Religion, ifølge denne teorien, hadde nå kommet til tredje og siste etappe. Gud ble tenkt på som en tyrann, og religion ble et instrument for undertrykkelse. Dette tjente de herskende klasser på ved å representere seg selv som oppnevnte folk av den guddommelige Herskeren. Dermed hadde de guddommelig autoritet til å utøve makt og kontrollere massene.

Ved hjelp av "åndelige sanksjoner" beskyttet den herskende klassen seg mot raseriet av undertrykte folk. Med religion på deres side, kunne herskere gå ustraffet, trække på rettighetene til den vanlige mannen som fortsatt forble udefinert. Dette, i korte trekk, er den marxistiske teorien om religion. Marxistene ser på religion som en slushenhet innsatt i borgerskapet for å ivareta deres interesser mot proletariatet. De mener at religion er et opiat som gjør at folk blir følelsesløse ovenfor sine lidelser, og overtaler seg selv til å trekke seg til deres ulykkelige tilstand.

Dette synet på religion behøver seriøs vurdering. Vi burde si at verden av religion har ikke vært i stand til å løse denne utfordringen så langt. Bare *Deen* kan løse dette, noe som vi skal diskutere senere. I den grad det gjelder forskernes synspunkt, kan det påpekes at for dem representerer religion en særegen tilnærming til Realiteten, helt forskjellig fra den vitenskapelige tilnærmingen. Vitenskapen har utviklet et klarere syn på ett aspekt av Realiteten, men religion har strevet for å oppnå en klarere oppfatning og en mer og mer adekvat oppfattelse av Realiteten som helhet og dets forhold til og betydning for mennesket i en verden utenfor det utilgjengelig for naturvitenskap.

Professor Heisenberg, den berømte fysikeren, har i en av hans siste skrifter skrevet at jo mer vitenskapen perfektioniserer seg, jo lenger bort kommer den fra konkret virkelighet og trer inn i en abstrakt verden. Jo mer vitenskapelige begreper blir abstrakte, desto mer avstand tar de fra den virkelige verden av våre daglige erfaringer. Hvert trinn som fører vitenskapen nærmere perfektjon, tar den lenger bort fra livets realiteter. Religion, på en annen side, tilstreber å holde den levende virkeligheten nær, i tillegg til dens begreper. Selv om de ikke kan ta form som vitenskapelig uttrykk, så er de mer meningsfulle og i tettere kontakt med menneskets liv. Den filosofiske tilnærmingen til religion er sikkert mer hensiktsmessig enn forskerens. Filosofen leter etter mening og arbeider for å oppnå et helhetlig syn på religion og dens verdi for menneskelig liv. Dessverre har mange filosofer blitt hemmet av sine fordommer og har derfor mislyktes i sine søk.

Menneskelig intellekt har dessuten alvorlige begrensninger, og det kan være tvil i om den kan føre oss til kjernen av realiteten på egenhånd. Noen filosofer, som et resultat av deres dype og intensive refleksjon, har uten tvil kommet frem til en oppfatning om en gud, men denne guden viser seg til å være ren abstraksjon, svært forskjellig fra den levende guden som religion forsøker å forstå. Intellekt har enda ikke klart å gi oss noe tilfredsstillende svar på det stilte spørsmålet på egenhånd. "Hva er religion?"

La oss nå gå over til den åndelige tilnærmingen. Den appellerer til ens subjektive opplevelse som en finner til å være helt overbevisende og overlegent tilfredsstillende, i hvert fall til seg selv. En person hevder at i denne erfaringen føler han seg nær og i levende kontakt med Realiteten. Dessverre er denne opplevelsen, som den åndelige selv innrømmer, utsigelig og ikke kommuniserbar. Han kan ikke formidle sin kunnskap til andre, og heller ikke overbevise andre om at hans erfaring ikke var subjektiv og illusorisk. Han anser den åndelige Realiteten til å være statisk og uforanderlig. Tiden blir redusert til en ren illusjon. Våre erfaringers verden er i kontinuerlig bevegelse. Hva er da kilden til endring, hvis Gud er utenfor tidskonseptet? Den åndelige har ingen logisk svar på et slikt spørsmål.

Kanskje en studie av de velkjente religionene i verden, som opprinnelig var samme *Deen* mottatt av ulike budbringere fra tid til annen, kan gjøre oss i stand til å få svar på spørsmålet om natur og gyldigheten av religion. Dessverre er ikke dette en enkel oppgave. Formidable hindringer må overvinnes før vi kan danne en rettferdig vurdering om disse *Deen*. Historien og læren av de fleste budbringere er ukjent for oss. Til og med den gode sansen av historikere kan ikke penetrere tåken som omslutter deres livserfaringer. Autentiske fakta om livet til budbringere er vanskelig å få tak i, og problemet blir ytterligere komplisert når det finnes mange myter som har blitt vevd rundt deres sanne historier gjennom århundrer. Selv tålmodig historisk forskning har svært ofte ikke klart å skille fakta fra fiksjon.

Resultatet er at nedtegnelser av deres liv blir sett på som rykter eller antakelser. Det som er verre er at deres undervisning ikke har kommet frem til oss i dens opprinnelige form. Vi kan dessverre ikke si med sikkerhet om deres lære og historier har blitt videreført til oss i deres oppriktige form. Vi vet heller ikke om disse hellige bøkene som antas å representere deres undervisning har blitt tuklet med fra tid til annen eller ikke. En som studerer disse bøkene vil selv føle at det mangler flere avsnitt, og mange avsnitt vil virke til å ha blitt interpolert senere.

Undervisningen av budbringere har sikkert vært bevart i en eller annen form i fortid, men finnes nå kun i forvrengt form. Det er derfor vanskelig, eller bortimot umulig, å gjenopprette den opprinnelige formen og innhold av disse bøkene.

Det eneste unntaket er *Deen* av Islam. Dens Budbringer *Muhammed* (fred på ham) og hans følgesvenner levde i rampelyset av historien. Hans undervisning og handlinger, i utstrakt grad, ble nedtegnet av hans tilhengere, og de kan bli kontrollert ved å sammenligne samtidige historikere fra tilgrensende landområder.

Autentiske fakta om hans liv og gjerninger er mange, og lett tilgjengelige i dagens skrifter. Ikke nok med det, men selve Koranen, hvor Islam er forankret, har blitt videreført til oss i nøyaktig slik tilstand den ble levert til folk, på tiden av Budbringeren. Koranen har alltid blitt skrevet med samvittighetsfull omsorg. Ingen muslimsk lærd har noen gang våget å utelate noe eller innføre en endring i Koranen. Kilden til Islam har dermed forblitt urørt. Vi kan derfor håpe at en nærmere studie av Koranen vil kunne gi oss en bedre forståelse av Islam, som er en *Deen* og ikke en religion, og vil la oss forstå dens virkelige natur og funksjon.

3 KONSEPTET OM DEEN

3.1 DEEN OG MENNESKET

Det har nå blitt påstått i denne boken at en nøye studie av Islam vil trolig gi oss innsikt i egenskapen og funksjonen av *Deen*. Før du starter dette studiet rådes det å vurdere rollen til *Deen* i menneskets liv. Den primære funksjonen av *Deen* er utvikling av menneskets *individualitet*. *Deen* definerer menneskets livssyn og gjør livet meningsfullt. *Deen* tar sikte på forvandlingen av menneskets karakter ved å organisere dets ønsker i et harmonisk og praktisk system. Når *Deen* lykkes med dette målet, uansett i hvilken grad, så eliminerer den kildene til interne konflikter i et menneske og dets samfunn. *Deen* gjør det mulig for mennesket å leve i fred med seg selv og sine omgivelser.

Suksess og lykke er i utgangspunktet resultat av individuell overbevisning og innsats, men *Deen* har også en sosial aspekt. *Deen* fokuserer også på mennesket slik det eksisterer i et nettverk av sosiale relasjoner. *Deen* behandler ikke mennesket isolert fra dets sosiale sammensettinger, men bringer det heller nærmere dets medmennesker. *Deen* behandler mennesket som et individ, men fokuserer også på at et menneske er et medlem av en sosial gruppe som det må fungere i henhold til. *Deen* får mennesket til å innse at det kan kun utvikle sine potensialer ved å samarbeide med dets medmennesker for oppnåelse av felles mål. På denne måten, spiller *Deen* en viktig rolle i utviklingen av sikkerhet, lover og institusjoner. *Deen* er derfor et begrep som er verdig å bli studert, av ikke kun psykologer, men også av historikere og sosiologer. Alle er forpliktet til å ta *Deen* på alvor. Ingen bør komme med unnskyldningen om at de ikke ønsker å studere *Deen* fordi den er en illusjon eller personlig affære (som religion). Filosofen har også rett til å undersøke hvordan *Deen* ser på Realiteten, og dermed vurdere verdien av den som en samlende kraft i samfunnet.

Deen har ingenting å frykte med hensyn til sin upartiske granskning. Den har overlevd den tøffeste nedslaktingen av vitenskap og filosofi som noen gang har blitt rettet mot den. *Dr. Iqbal* (indisk filosof og poet) har observert rett når han sier følgende:

*Høyere religioner innså nødvendigheten av konkret erfaring som grunnlag, lenge før vitenskapen lærte å gjøre det.*³⁻¹

Når *Dr. Iqbal* bruker ordet "religion" med referanse til Islam, bør det bli forstått som *Deen* og ikke religion. Han har også satt søkelyset på den sentrale stillingen av *Deen* i en syntese av alle data av menneskelige erfaringer.

I denne sammenheng skal det bemerkes at responsen av *Deen* til Realiteten er ikke delvis. Den er ikke bare kognitiv, slik det er i tilfellet av vitenskap og filosofi, og heller ikke bare følelsesmessig, som i estetikk. *Deen* inneholder det totale svaret for alle elementer i personligheten hos den enkelte. Videre har den definisjonen på en sammenhengende harmonisk personlighet, som blir organisert på grunnlag av et syntetisk prinsipp.

Iqbal har sagt følgende om dette:

Deen er verken tanker eller følelser, men heller et uttrykk for hele mennesket. ³⁻²

Vi må ikke glemme det overnevnte faktum at vi ønsker å forstå den virkelige naturen av *Deen*. La oss stoppe litt her og vurdere konsekvensene av dette synet. Hvis *Deen* er et uttrykk for hele mennesket, må dets prestasjoner, enten i sfæren av handling eller tanke, være relaterte til *Deen* på en eller annen måte. Med andre ord, dets prestasjoner må være i tråd med den ultimate Realiteten. Slike tanker er i hovedsak knyttet til *Deen*. Vi ser da at *Deen* har gitt støtte til de edleste virksomheter for mennesket. Det er generelt hevdet at en vitenskapelig ideologi kan også føre oss til dette målet, men dette er ikke sant. Dette fordi en vitenskapelig eller materialistisk ideologi kan ikke tilfredsstillende hele mennesket. Den kan appellere til menneskets logikk eller interesser, men vil forbli uten tilknytning til andre elementer knyttet til dets personlighet. Den vil føre til fragmentering av personligheten. Vitenskap og kunst bringer tilfredsstillende til de rasjonelle og emosjonelle (estetiske) sider av menneskets natur. I motsetning til dem setter *Deen* seg for å bygge opp et syn av verden som vil tilfredsstillende de dypeste lengsler hos mennesket.

Kan *Deen* virkelig oppnå dette overveldende formålet? Noen store tenkere av moderne tider forveksler *Deen* med Religion. De har stilt seg dette spørsmålet, og tappert hevdet at *Deen* ikke kan gjøre det påståtte. De påpeker at i den siste tid har ikke resultat av religion vært fred og harmoni, men strid og splid. *Cassirers* kritikk av religion fortjener å bli sitert i sin helhet:

Religion er fortsatt en gåte, ikke bare i en teoretisk men også i en etisk forstand. Den er ladet med teoretiske antinomier og etiske motsetninger. Den lover oss et fellesskap med naturen, mennesker, overnaturlige krefter og selveste gudene, men effekten er det motsatte. I sitt konkrete utseende blir religion kilden til de mest dyptgripende uenigheter og fanatiske kamper blant mennesker. Religion hevder å være i besittelse av en absolutt sannhet, men dens historie er en historie av feil og vranglære. Den gir oss løfter om en transcendent verden, langt utover grenser av våre menneskelige erfaringer, men er fortsatt menneskelig, altfor menneskelig. ³⁻³

Dette er en absolutt ødeleggende kritikk, men fordi den har blitt utviklet av en av nåtidens fremste tenkere, fortjener den vår seriøse vurdering. For å undersøke dette punkt for punkt, må vi et steg videre. Dette bør gjøres klart allerede her at det er en grunnleggende forskjell mellom *Deen* og Religion.

Cassierers kritikk er som kritikk fra de fleste av religionskritikere. Det som kommer klart fram er at han ikke har studert *Deen* som sådan. Han har studert noen spesifikke religioner som enten var menneskeskapte, eller i utgangspunktet åpenbarte av Gud, men som dermed ikke forble i deres sanne opprinnelige form. Vi har allerede drøftet at folk har ofte endret noe som var *Deen* til å begynne med, til en religion med sine interpoleringer. Om *Cassierer* hadde studert *Deen* i dens sanne form, og ikke religion som er dens manipulererte form, hadde han sikkert ikke kommet til samme konklusjon.

I motsetning til religion er ikke *Deen* mystisk i det hele tatt, men der i mot så løser den mange mysterier om mennesket og universet. Det er ingen antinomi i en sann *Deen*, men derimot forsoner den motsetninger i livet og harmoniserer motsetninger i menneskelig atferd. Det er sant at religion har avlet strid i fortids menneskesamfunn og at de religiøse samfunnene har blitt revet i stykker av uenigheter. Men dette har forekommet som resultat av den ufullkomne visjonen av sannheten, slik den blir sett på av hver stridende gruppe.

Deen derimot, avler ydmykhet og beskjedenhet, ikke arroganse og overmot. Mennesker har for sikkert kjempet imellom seg i religionens navn. Motiver til menneskelige konflikter, uansett politiske eller økonomiske, var alltid maskert som religiøse. I motsetning til religion vil ikke en tilhenger av *Deen* ønske å påtvinge hans syn på andre. Til syvende og sist innebærer *Deen* troen på en transcendent verden, men det er galt å si at denne oversanselige verden er separat og ekstern og urelatert med verden av menneskelige erfaringer. Den transcendenten verden av *Deen* er bare et aspekt av den samme Realiteten, som også verden av sansene er et avgreinet aspekt av. Faktisk så inngår de i hverandre, og tilhører den samme ultimate Realiteten.

Deen lærer oss at den sansbare verden er en abstraksjon av Realiteten, og at vi må justere oss til hele konkrete Realiteten og ikke kun til en av dens aspekter. Jeg er enig med professor *Cassierers* at "religion" er "menneskelig, altfor menneskelig". *Deens* funksjon er å regulere menneskers liv på en slik måte at den enkelte utvikler sin personlighet og blir et nyttig medlem av samfunnet. For å oppnå dette målet gir *Deen* oss det som kan kalles for "permanente verdier", som ingen annen kilde til kunnskap kan gi.

Deen formaner mennesket til å erobre naturkreftene, og deretter utnytte disse kreftene til å støtte utvikling av hele menneskeheten. *Deen* viser mennesket veien til å stige over dyrenivået og leve livet på et menneskelig nivå. Dette er kun mulig hvis livet ledes i samsvar med permanente verdier. Det ville ikke ha vært noen permanente verdier hvis det ikke var for *Deen*. Hvis det ikke hadde vært permanente verdier, ville ikke menneskeheten ha vært noe bedre enn en flokk med dyr. Dette er den virkelige verdien og betydningen av *Deen* i menneskeliv, og aktivitet som dessverre ikke ble oppfattet i analysen gjort av professor *Cassierer*.

3.2 MENNESKETS INDIVIDUALITET

Så langt har vi vært opptatt av den ultimate Realiteten med dens uendelighet av aspekter. En av disse aspektene er tids- og rombasert verden av våre erfaringer. Nå kan vi vende blikket mot ens *individualitet* som søker et meningsfylt forhold til Realiteten. Realiteten, i forhold til ens *individualitet*, er Gud, og selveste holdningen til Realiteten er *Deen*. *Individualiteten* blir styrket og beriket gjennom permanente verdier som er de ulike attributtene til Realiteten.

Hva menes med menneskets *individualitet*, og hva dens plass i ordningen av universet er, er interessante spørsmål. Vi vil først definere og kritisk vurdere svar på disse spørsmålene som moderne vitenskap og filosofi har gitt. I henhold til antikkens og middelalderens filosofi er *individualitet* synonymt med sjelen, og sjelen er antatt å være en udødelig substans som eksisterer med den materielle kroppen. Takket være en midlertidig forbindelse overlever *individualiteten* til og med fysisk død. Oppfatningen av sjelen ble overtatt fra primitive tanker og ble raffinert og videreutviklet av filosofer. *Aristoteles* var den eneste store filosofen som avviste dette synet, og fremmet en teori som var mer i samsvar med naturvitenskapen. Han så på sjelen som drivkraften i kroppen som ikke kunne skilles fra den. Sjelen var således plassert helt og holdent av naturlige fenomener. Men århundrer etter *Aristoteles*, har eldre syn på uavhengige og overnaturlige sjel utvilsomt blitt akseptert av både forskere og filosofer. Denne tankegangen ble utfordret mens vitenskapen holdt på å komme i gang med dens fremdrift.

I det attende århundre, ble begrepet "indre identitet" populær. Dette begrepet hadde fordelen av å være nærmere vitenskapen enn begrepet "sjelen", som hadde en overnaturlig aspekt. "Indre identitet" ble ansett som gjenstand for opplevelser. Dens enhet av bevissthet var unik i verden, og ble kun forståelig i lys av et selv bilde som eide og holdt samlet ulike opplevelser, følelser og ideer eller komponenter av bevissthet. Indre identitet ble ansett som selvstendig og var ikke underlagt naturlovene. Videre ble det antatt at indre identitet forble uendret og identisk gjennom hele levetiden hos den enkelte.

Denne tankegangen som begynte med *Locke* og kulminerte i filosofien til *Hume*, gjenga oppfatningen av en indre identitet som var helt uakseptabel hos de engelske tenkere. *Locke* unnfanget menneskesinn som en blank tavle som passivt mottok inntrykk fra omverdenen. Innholdet i sinnet var avledet fra den ytre verden, men produserte ikke noe eller skapte noe selv. Den bare mottok og lagret inntrykk fra eksterne objekter og krefter. Dette synet benekter alle aktiviteter av selve sinnet. *Locke* mente at enhver ide i sinnet som ikke kunne spores tilbake til dens utspring i et inntrykk, var falsk. *Berkeley* brukte denne testen til ideen om seg selv og kom til at dette ikke var en gyldig teori. Likevel mente han at flyten av ideer var ryddige og lovlige, da de eksisterte i Guds sinn, og var eid av Ham.

Hume leverte nådestøtet til denne populære troen på en selvstendig indre identitet. Han foretok en gjennomtrengende analyse av sinnet og fant ikke et fnugg av bevis

for dens eksistens. Han bekreftet at når han så inn i ens sinn, kom han over en sensasjon, et bilde eller en følelse, men ikke en indre identitet som disse skulle tilhøre. Sinnet, ifølge ham, er bare en rekke ideer som er relaterte til hverandre, eksternt i kraft av eksisterende, i de samme eller påfølgende bevissthetstilstander. Fordi han var grundig empiristisk, kunne han ikke akseptere en ide som ikke tilsvarte et faktisk faktum av bevissthet. Han mente at orden og sammenheng i innholdet av sinnet kunne forklares i forhold til prinsippene av foreningen. Deretter ga de engelske empiriske tenkere en fullstendig vurdering av begrepet "indre identitet".

Kant var enig i at indre identitet *ikke* var et resultat av erfaringer, men likevel trodde han i et transcendentalt identitet som var basert på erfaringer. Idealistiske filosofer fortsatte derfor med å spekulere om den transcendentale identiteten og dens forhold til erfaringer.

Psykologer fant på konseptet om en transcendental identitet med deres naturalistiske syn, som var til ingen nytte for dem. De begrenset seg til studiet av fakta av erfaring, men da de fant ut at innholdet av sinnet ikke ble koblet ifra, men bygget seg rundt et "jeg" eller "ego", utviklet de konseptet om den "empiriske identiteten". De satte seg inn for å løse problemene med fremveksten av empirisk identitet og de endringer den gjennomgår i løpet av dens mentale utvikling. Men da psykologi oppnådde status som en fullverdig vitenskap, ble til og med begrepet om empirisk identitet forkastet, fordi den var assosiert med emner som var permanente og stabile.

I moderne psykologi har begrepet "personlighet" fortrenget det eldre begrepet av "menneskelig identitet". Psykologer studerer nå opprinnelsen til ens personlighet og prosessen med dens utvikling, så vel som prosessen med dens oppløsning ved unormale tilfeller. *Individualitet* blir ikke sett på som en enhet, men som form eller mønster i likhet med råstoff som sinnet tar opp når den er organisert. Organiseringen av instinktive drifter, tendenser og kapasitet som utgjør det biologiske utstyret til de enkelte, øker i takt og i raskt tempo, i løpet av de formative årene av livet. Ifølge syn, som er den mest utbredte oppfatningsevnen, er grunnplan av personlighet lagt i løpet av de første fem årene av livet. To faktorer, altså fysiologiske og sosiale, forutsetter den kommende personlighetsutviklingen. Fysiologer mener at hormoner, utskilt av endokrine kjertler, spiller en avgjørende rolle i vekst og normal funksjon av ens personlighet.

Sosialpsykologer derimot, har en tendens til å legge større vekt på sosialt miljø der det menneskelige barnet vokser opp. De mener at personlighet fremkommer gjennom prosessen av sosialisering. Barnet adopterer gruppekoden og de sosiale normer som straks begynner å regulere dets instinktive drifter og motiver. Miljøet tildeler også en bestemt rolle til barnet, hvor barnet utvikler evner, og gir fritt spillerom til tendenser, som det trenger for å spille rollen sin vellykket.

Freud har konstruert en teori om opprinnelsen til personlighet. Denne teorien er ikke akseptert av alle, men er generelt ansett som et verdifullt bidrag til dette feltet. Han la stor vekt på påvirkninger en tar til seg fra hjemmet, med hensyn til personlighetens utvikling. Hans teori kaster lys over hvorfor mennesket klynger seg så meget godt til sin moralske kode. Dette selv når denne koden er skadelig for menneskets interesser, og selv når dets logikk ikke godkjenner denne koden. Dette fordi den moralske koden ikke kommer inn i barnets sinn i form av dets intellekt, som fortsatt er umoden. Den blir allikevel mottatt, og slår rot i den emosjonelle delen av barnets natur. Barnet elsker både sin far og mor, men på forskjellige måter. Kjærlighet til mor er av den possessive typen. Barnet vil at moren skal alltid være med det, til å tjene alle dets behov så snart de oppstår. Denne kjærligheten er også kjønnsfiksert, eller har et element av "forskjellsbehandling" av kjønn. Moren er den enkeltes første kjærlighet.

Barnets kjærlighet til faren, er derimot ambivalent, eller har en ingrediens av fiendtlighet. Barnet føler at faren er en hindring i veien til tilfredsstillelse av hans ønsker og anser ham som sin rival for mors kjærlighet. Han setter naturligvis opp en fiendtlig holdning til faren, men finner snart ut at dette hatet til far trekker sterk sosial misbilligelse mot ham. Motstridende impulser av kjærlighet og hat rettet mot samme person fører til en alvorlig konflikt i barnets sinn, som det ikke er i stand til å løse rasjonelt. Barnet løser dette ved å undertrykke dets fiendtlighet til far. Denne undertrykte impulsen og ideer knyttet til den, danner *Oidipus komplekset*. Farens image og moral, som gjorde faren til eksponenthøvding, synker ned i barnets ubevissthet og utgjør en superego, eller i vanlig språk, "samvittighet". I likhet med den gang da ungen hadde adlydt faren ukritisk, selv om dette skulle være ut av frykt, så har ungen nå ikke annet valg enn å adlyde sine imperativer av superego som han føler. Begge disse utfall har deres utspring som ikke er tilknyttet til ens ego. Ens holdning til sin far er overført til superego som er basert på den undertrykte følelsen til faren. Dette, i følge *Freud*, er hemmeligheten bak den mektige innflytelse som samvittigheten utøver på sinnet hos den enkelte.

Sosiologer hevder at menneskelig personlighet slår rot i et sosialt miljø, og er formet av sosiale krefter. Ifølge dette synspunktet, spiller den enkelte en ubetydelig rolle i sin egen utvikling. Den blir passiv, mens samfunnet former den inn i den formen som trengs for at den kan få sosial godkjenning. Ulempen eller mangelen ved denne tankegangen er åpenbart. Vi ser at det forekommer at to barn som vokser opp i samme sosiale miljø, kan utvikle ulike typer personligheter. Hvis sosiologer hadde rett, måtte medlemmer av en spesiell sosial gruppe skilles fra hverandre, basert på deres personligheter.

Sammenlignet med sosiologer, har psykologenes syn mer tilnærming til de observerte fakta. Ifølge deres syn, utvikles personlighet som følge av reaksjonene til den enkeltes egne erfaringer. Det viktige for en personlighet er ikke sosial påvirkning som den enkelte blir utsatt for på forskjellige måter, men måten en reagerer på dem. Mennesket mottar derfor ikke dets personlighet passivt, men utvikler den aktiv.

Den biologiske faktoren som opererer hos mennesket, er av avgjørende betydning for personlighetsutvikling. Vi kan imidlertid ikke se bort i fra den sosiale faktoren fullstendig heller. Av nødvendighet må mennesket imøtekomme de krav som dets nærmiljø setter. Ved å imøtekomme disse krav, vil dets gruppe sørge for dets trygghet samt livets nødvendigheter. Ifølge psykologisk teori, som rettfærdiggjør begge forhold, er personlighet et produkt av samspill mellom menneskets arvelige konstitueringer og dets sosiale miljø.

Vitenskapen lengter ikke kun etter kunnskap, men etter nøyaktig kunnskap. Nøyaktighet er kun mulig å oppnå når målegjenstanden, og teknikken for måling er perfektionert. I lang tid trodde man at kvantitative metoder ikke kunne brukes til så unnnvikende og imponerende fenomen som personlighet. Vi kan ikke nekte hyllest av psykologer, som med prisverdig tålmodighet, hardt arbeid og oppfinnsomhet, har forsøkt å løse dette vanskelige problemet. De analyserte først personlighetstrekk og deretter oppdaget de at hver egenskap hadde en viss dimensjon.

Neste skritt var å utvikle og perfektionere teknikken for nøyaktig måling av hver egenskap. Ved å kombinere måleresultatene ville de få et samlet bilde av personlighet, eller personlighetsprofil. *Rohrschach, Thurstone, Likert* og *Goddard* har oppnådd bemerkelsesverdig suksess i dette feltet. Den moderne psykologen har nå et repertoar av spesielle teknikker for å måle hver av de grunnleggende trekk ved menneskelig personlighet.

Selv om anvendelse av vitenskapelige metoder til studiet av personlighet har gitt en rik avling av resultater, har de fleste av dem liten betydning for spørsmål som fremkommer i forbindelse med religion. Hva er det i mennesket som driver det til å ta fatt på det farlige og tilsynelatende desperate foretaket i å komme til enighet med den ultimate Realiteten? Hvorfor og hvordan håper mennesket å oppfylle sine egne krav ved å etablere et tett og intimt kontakt med Gud? La oss først se hvor langt psykologi og filosofi kan hjelpe oss med å besvare disse spørsmålene.

Når vi stiller disse spørsmål for en psykolog, henviser vedkommende oss til den psykologiske definisjonen av personlighet. Dessverre finnes det ingen enkel definisjon, som alle store psykologer av denne tidsalderen aksepterer.

Personlighet har blitt definert som den totale kvaliteten av den enkeltes atferd. Denne definisjonen får frem både enhet og kompleksiteten av personlighet. Personlighet er inkluderende, slik at ingen viktig motiv, tendens eller kapasitet forblir utelatt. Likevel har den en enhet som ikke kan sammenlignes med noe annet i naturen. For vår nåværende formål vil det være mer passende å finne en bedre definisjon.

Personlighet er integreringen av den enkeltes målbare egenskaper og motiverende understrømmer. Denne prosessen starter sakte i tidlig barndom og fortsetter deretter i et akselererende tempo i ungdomsårene. Fremveksten av personligheten modnes i en viss grad i voksen alder, men fortsetter å gjennomgå endringer gjennom hele livet, selv om de er minimale. Med senilitet, eller gjennom sykdom eller traumatiske opplevelser, kan også denne prosessen bli satt i motsatt retning. Prosessen av oppløsning kan føre til splitting eller fragmentering av personlighet. Tilfeller av dual og multippel personlighetsforstyrrelse er observert og nøye studert av psykiatere. Terapeutiske teknikker har også vært utviklet for å reintegrere splittet personlighet.

Vi ser nå tydelig at det ikke er noe definisjon om personlighet slik den er forstått av psykologen. Det er bare en strukturell form som mentale elementer kan akseptere eller forkaste. Om vi vender tilbake til filosofene, så finner vi ut at eksistensialister nekter å tro på noen transcendental enhet. De nekter å ta ett skritt utenfor verden av erfaringer. For dem er heller ikke menneskelig identitet en del av virkeligheten. En logisk positivists avviser raskt ethvert begrep som ikke kan spores tilbake til et faktum av erfaring. Deres visjon strekker seg heller ikke utover horisonten av erfaringer. Uansett så er den ikke et eksperimentelt faktum, som avfeies som ikke-eksisterende.

På dette punktet er det naturlig å spørre om *Deen* kan komme overens med personlighetsbegrepet, altså den *empiriske identiteten*. Tydeligvis så kan den ikke det. Den er ikke til noe bruk for den flyktige psykologen eller den logiske positivisten. De trenger noe virkelig som kan relateres til en meningsfylt transaksjon med den ultimate Realiteten. Den trenger *individualitet* som eksisterer i mentale fenomener og som også er deres underliggende grunnlag. Aktiviteter av *Deen* er uttrykk for virkeligheten hos mennesket, og er rettet mot Realiteten i universet. Begrepet "personlighet" kan tilfredsstille vitenskapelige krav, men på en eller annen måte etterlater den misnøye. Vi føler at objektet vi har forfulgt, har villedet oss og det vi har forstått, er en illusjon. Vi mistenker at det har blitt viet lite oppmerksomhet til dype faktorer hos menneskets liv. Psykologer arbeider fra overflaten av sinnet og innover, og unnlater ofte å nå dybden av menneskesinnet.

Vi vil senere se i diskusjonen vår hva Koranens definisjon om begrepet "*individualitet*" er. Her holder vi oss til vurderingen av effekten av det vitenskapelige synet på personlighet i livet til det moderne mennesket, som lever på et overfladisk nivå. Mennesket forfølger smålige og egoistiske mål. Ikke rart at mennesket er utilfreds og ulykkelig. Dets dypeste ønske forblir utilfredsstilt. Dermed er det i konflikt både med seg selv og med sine medmennesker. I denne forbindelse, fortjener *Dr. Iqbal* sine bemerkninger å bli sitert i helhet:

*Derfor, helt overskygget av resultatene av dets intellektuelle aktivitet, har moderne mennesket opphørt å leve sjelfullt, dvs. innvendig. Ifra domenet av tanker, lever det i åpen konflikt med seg selv, og i domenet av økonomiske og politiske aspekter, lever det i åpen konflikt med andre. Mennesket finner seg ikke i stand til å kontrollere sin hensynsløse egoisme og dets uendelige gulltørst som gradvis dreper alle høyere strev i det, og bringer det intet annet enn håpløshet. Absorbert av 'faktum', det vil si, den optisk presenterte kilden til sensasjon, er mennesket helt avskåret fra det utforskede dypet av dets eget vesen.*³⁻⁴

Det moderne mennesket er absolutt utsatt for to typer konflikter som *Dr. Iqbal* har nevnt. For den saks skyld, kan mennesket alltid ha lidd av slike konflikter. Moderne sivilisasjon derimot, synes å ha fremhevet dem. Ingen kan benekte at konflikt er en aktiv kilde til lidelse og ulykkelighet. Skyldes mental konflikt eksterne faktorer eller de som er iboende i sinnet? *Dr. Iqbal* har kommet med en beundringsverdig og balansert vurdering etter å ha meditert lenge på livets problemer. Avsnittet sitert ovenfor gjør det klart at han klandrer moderne sivilisasjon for denne oppståtte konflikten. Det er denne moderne sivilisasjonen som roser den egoistiske siden av mennesket, og som gir tilfredsstillelse for kun ett segment av personligheten, i stedet for helheten. Dette synet fortjener seriøs vurdering, men for å bedømme spørsmålet ut i fra alle aspekter, kan vi ikke se bort i fra synspunktet til to andre psykologer som har gjort en solid innsats på dette feltet.

Den første psykologen som utforsket dybden av det menneskelige sinnet, var *Freud*. På bakgrunn av omfattende klinisk arbeid presenterte han en teori som opplyste mange punkter som hittil hadde vært ukjent. Han foretrakk begrepet "psyke", som ikke hadde noen metafysiske implikasjoner. Han mente at psyke er sete for en rekke instinktive drifter, hvor hver av dem blindt streber etter å avskaffe eller redusere spenningen som følger med det. Hver av disse driftene er investert med et fond av psykisk energi. Denne psykiske energien som er utvidet i aktiviteter, rettet til oppnåelse av lettelse eller fornøyelse, er kalt "libido". Bevissthet kommer fra psykens overflate, som også er organismens overflate, hvor den mottar virkningen av sitt miljø. Da bevisstheten er i direkte kontakt med miljøet, forutsetter den rollen som mekler mellom det indre psyke og miljøet. Den bevisste personligheten setter en demper på de instinktive drifter og tvinger dem til å utsette tilfredsstillelse til en mer passende tid. Dannelsen av *Ødipus komplekset* gir opphav til superego, som er det tredje undersystemet i psyke. Superego, som uttrykker gruppekodeks og gruppeidealer, forfølger mål som har sosial godkjenning. Psyken har tre komponenter som instinktive drifter, altså "upersonlig", "ego" og "superego". Slikt libido finner sitt typiske uttrykk i den seksuelle aktiviteten hos en voksen. Den kan derfor betraktes som seksuell energi. Av denne grunn ble *Freud* ganske urettferdig anklaget for å ha vært fiksert på seksualitet.

Ego og superego har ingen seksuell energi til å starte med, men libido i seg selv er overførbar. Den kan løsnes fra impuls som eier den og kan bli overført til en annen som samfunnet godkjenner. Denne prosessen kalles sublimasjon. Egoet undertrykker seksuelle drifter og avleder energien som dermed frigjøres til samfunnsmessige godkjente kanaler. Sivilisasjon er bygd opp på undertrykkelse av sexdrift, men disse seksuelle impulser kan ikke slukkes. På denne måten oppstår en uendelig konflikt mellom kravene fra libido og kravene til siviliserte samfunn, men sivilisasjonen hviler på utrygg grunn. Den undertrykte sextrangen kan bryte ut når som helst og få ned dens imponerende struktur av sivilisasjon. Sinnets interne konflikter eller forvirringer er prisen vi må betale for sivilisasjonen.

Denne konflikten blir fremhevet i takt med økning i kompleksiteten av sosial organisering. Dette er imidlertid ikke hele historien. *Freud* mener at som en levende organisme, har mennesket arvet en dypere og mer grunnleggende konflikt. Han definerer instinkt til å være en primitiv tendens til å gå tilbake til forrige tilstand av eksistens, og til tidligere funksjonsnivå. En levende organisme er stadig i en ustabil tilstand. I løpet av den første fasen av livet, må denne organismen ha før trangen til å igjen gå tilbake til den tidligere stabile livløse tilstanden. *Freud* mener at trangen til å dø, ligger i vår tankegang fra starten av.

Døden løfter den endelige versjonen fra spenning, som er uatskillelig fra livet. Lengselen etter døden er den dypeste lengsel ved psyken. Vi blir minnet om Buddhas syn på livet og hans lengsel etter *Nirvana*. *Freud* kan ha blitt påvirket av *Seopenhauer's* pessimistiske filosofi, hvor vi er oppfordret til å gi avkall på livet. Bevisst kan vi sikte på og streve etter selvutvikling, men ubevisst er vi på vei mot målet om selvutslettelse. Hvilken av de tre alternativene burde vi velge? Aksept, avvisning eller likegyldighet?

Det kan påpekes at mennesket går naturlig tilbake til å tenke på ting som har med døden å gjøre. Mennesket lengter lidenskapelig etter udødelighet, og holder seg urokkelig fast til tro som er knyttet til videreføring av livet etter døden. Vi kan også merke at eskatologi utgjør en viktig del av enhver religion over hele verden. Det eneste unntaket er muligens Buddhismen. Poetisk fantasi har ofte blitt inspirert av håp om at døden ikke er slutten på livet, men en overgang til en høyere tilstand.

Vi kan kort kommentere *Freuds* syn på religion. For ham er religion en illusjon som mennesket har skapt for å få trøst og komfort i en verden som er full av elendighet og lidelse. Menneskets sterkeste begjær møter frustrasjon og en demmet kraft. Det finnes et utløp i imaginær aktivitet som skaper fantasier. Undertrykte begjær som en blir nektet å tilfredsstille i den virkelige verden, blir tilfredsstilt i ideell fantasi. Imagen, eller bildet av ens far som ligger dypt i det ubevisste, blir nå forvirret med projeksjonen av Gud.

Dr. William Brown, som selv var psykoanalytiker, har tatt sterk avstand fra dette synet av *Freud*. På bakgrunn av hans kliniske arbeid, bekrefter han at dette komplekset forsvinner vanligvis når pasienten er psykoanalysert. Religion forsvinner derimot ikke, men kan også bli styrket i sinnet til pasienten som har vært psykoanalysert.

Vi kan vurdere synspunktene til en annen stor psykolog, *Carl Jung*. La oss se hva han sier rundt årsakene til indre personlige konflikter. Hans teori om personlighet er mer storslått enn den psykoanalytiske teorien på flere punkter. I følge hans syn, er den menneskelige personligheten et komplekst system som består av en rekke undersystemer. Konflikt kan oppstå mellom en av disse og andre. *Jungs* teori om personlighet er svært kompleks og intrikat, men det er ikke nødvendig for oss å vurdere den i detalj. Vi skal begrense oss til den delen som er relevant for vår umiddelbare formål. *Jungs* observasjoner på hovedkilde til misnøye i denne tidsalderen fortjener grundig overveielse. Han sier at det er stor sannsynlighet for at de motsatte retninger i flere systemer sammenstøter. Det bevisste ønsket kan være i konflikt med det ubevisste.

En person kan bevisst ønske seg rikdom og vie seg til å tjene penger, men hans ubevissthets kan ha ønsker om å bli kunstner. Selv om en slik person blir millionær, vil vedkommende være ulykkelig fordi underbevissthets vil være frustrert. Løsningen av denne interne konflikten ligger i personligheten. Den besitter en transcendent funksjon. Denne funksjonen er utstyrt med evnen til å forene de motstridende trender i flere systemer, og å arbeide mot et ideelt mål om den perfekte helheten.

Jungs forståelse av symbolisme er av særlig betydning for religion, fordi religiøse sannheter er generelt uttrykt i symbolsk språk. *Jung* bekrefter at et symbol har to aspekter, altså retrospektive og prospektive. I retrospektiv aspekt uttrykker symbolet den opplagrede rasistiske visdommen. I sin prospektive aspekt representerer den et nivå på utvikling som er langt forut for menneskets nåværende status. Menneskets skjebne er den høyeste utviklingen av psyken som mulig, og er staket ut for det med symboler. Dermed har vi sett at symboler representerer høyere utviklingstrinn i religion.

Et annet *Jungs* syn er en direkte påvirkning av religion. Han mener at en grunnleggende trang i mennesket fører det til å søke gjenforening med universet. Mennesket ønsker lidenskapelig å bli ett med universet. Ønsket om å få til en gjenforening med Realiteten må være oppfylt dersom man skal finne fred og lykke. Men fordi vilkårene i livet i dag frustrerer dette ønske, føler det moderne mennesket seg misfornøyd og ulykkelighet, selv om det ikke kjenner årsaken til denne sinnstilstanden.

3.3 KORANENS KONSEPT OM *INDIVIDUALITET*

Vi har nå god nok bakgrunn til å forstå oss på, bedømme og verdsette Koranens begrep av "nafs", altså "*individualitet*". Vi har bevisst valgt det eldre begrepet "*individualitet*" i innstillingen til begrepene "personlighet", "psyke" og "empirisk identitet" som er aktuelle i moderne psykologi og filosofi. Årsakene til dette valget angis her kort. Begrepet "selv" eller "*individualitet*" er i nærmere korrespondanse med Koranens begrep "*nafs*" enn noen av de andre begrepene som nylig har kommet i mote. Disse andre begrepene antyder et dynamisk fenomen som vises på et bestemt tidspunkt, og etter kort tid forsvinner i tynn luft, og etterlater ingen spor av sin eksistens. Et slikt fenomen kan ikke benyttes til statusen for en moralsk agent eller et ansvarlig vesen. Hva det enn er og hva den oppnår, er ikke uten betydning, verken for seg selv eller for verden. Disse er som flammen på et lys som skinner for et øyeblikk, og blir dermed raskt oppslukt av omkringliggende mørke, og til slutt, gjør seg selv uvirkelige. Noe sånt kan ikke ha et meningsfylt forhold og samarbeid som vi finner i Koranen. Koranens begrep vil gjøre oss i stand til å danne et tilstrekkelig inntrykk av "*individualitet*" og et rettferdig estimat av dens egenskaper.

1. Ens *individualitet* tar del i Realiteten, og har permanens og stabilitet som følge av dette. Den beholder sin identifikasjon gjennom hele sin eksistens. De erfaringer som den gjennomgår og påvirkninger som den blir utsatt for, endrer den uten å transformere den til noe annet. *Individualitet* starter sin karriere i en underutviklet form, men er utstyrt med enorm potensiale. Om den aktualiserer dette potensialet eller ikke, påvirker ikke dens tilstand av å være seg selv. Den er ikke en passiv materiale som er støpt av eksterne krefter. *Individualitet* er i hovedsak aktiv og dynamisk. Den typiske aktiviteten av *individualiteten*, er *Deens* aktivitet i høyeste forstand, nemlig å utvikle og virkeliggjøre dens grunnleggende egenskaper, og dermed "nærme seg" de mest perfekte Gud-lignende attributter. Disse "guddommelige" egenskaper tjener som objektive standarder for menneskets *individualitet*, og dermed erfarer gleden av nærhet til Ham. Døden avslutter ikke denne aktiviteten, men er bare en episode i dens karriere.
2. Videre er *individualitet* fri i henhold til Koranen. Frihet er en uavhengelig egenskap av *individualiteten*. Selv om den opererer i sfæren av natur, flyter dens aktivitet fra dens egen natur og er ikke bestemt av naturlige årsaker. Som Dr. Rhinen bemerker treffende i sin bok "*New World of the Mind*": "*Det er noe operativt i mennesket som overskrider fysiske lover*". Fordi *individualitet* er fri, fungerer den som moralsk agent. Plikter og forpliktelser har ingen mening for et vesen som er helt bestemt. Hvis *individualitet* ikke hadde vært fri, ville den være ufølsom overfor kravene som "burde" og ville svare kun til kravene som "måtte". Ansvarsfølelse kommer i fra dens oppfatning av frihet, og er dermed i stand til å lede et moralsk liv kun fordi den er fri. Dette synet innebærer at *individualitet* har et reelt valg av handling. Den kan velge ett av de tilgjengelige handlingsalternativer, og er

kun ansvarlig for egne valg. Selvfølgelig nyter ikke *individualitet* absolutt og ubegrenset frihet. Dens frihet er begrenset av de vilkår den lever i. Verden sjekker og demper dens virksomhet på ulike måter og i ulike grader. *Individualitets* utvikling blir holdt tilbake på grunn av slike restriksjoner. Den blomstrer ikke i en atmosfære av kontrollert samfunn hvor det ikke er mulig å begå frie handlinger. Et slikt samfunn fraråder all slags selvutfoldelse og undertrykker frie handlinger.

Under disse forhold vil *individualiteten* begynne å vansmekte seg. Den kan få tilbake sin vitalitet kun ved å gjenvinne dens frihet. *Individualiteten* blomstrer og bærer frukt med høye tanker og edle handlinger, men bare i en atmosfære av frihet. Frihet er viktig del av *individualitets* essens og kan ikke bli slukket under ytre tvang. *Individualitet* føler seg trang og frustrert i en kontrollert og totalitær samfunn, eller under "ledelse av andre konformiteter", slik som systemer av religioner. Staten, som nylig har begynt å kreve enorm makt, utgjør en alvorlig trussel for integriteten til *individualitet*. Den har vært jevnt og ubønnhørlig strev i domenet av *individualitet*. Den enkeltes frihet har blitt alvorlig begrenset av de moderne regjeringer, væpnet som de er med vitenskapelige teknikker for forslag, propaganda og hjernevasking. Regjeringer kan nå påvirke den enkeltes sinn i den grad som var utenkelig i fortid. Ikke bare kan de styre menneskets åpenbare handlinger, men også dets indre tanker. Den eneste ideologien som tillater frihet under disse omstendigheter, er *Deen* som sikrer full frihet til *individualiteten*, innenfor rammer av permanente verdier. *Deen* bør derfor forsvares for enhver pris, for å være det området der mennesket fortsatt kan nyte friheten og fungere som seg selv og ikke bare som en brikke i en maskin.

3. *Individualitet* er ikke statisk i henhold til Koranen. Den har uendelig kapasitet for utvikling. Med sin egen innsats (selvfølgelig innenfor grenser av permanent verdier), stiger den til stadig høyere plan av eksistens. Koranen sier: "*Sannelig vil Vi løfte dere til stadig høyere nivåer*" (84:19).

Individualitet oppnår sitt mål ved å utvikle og virkeliggjøre sine muligheter, selv etter døden. Selv da menneskekroppen opphører å eksistere forsetter *individualiteten* dens ferd videre mot et høyere plan av eksistens. Koranen har foreskrevet *Deen*, eller levemåten som plasserer mennesket til høyere nivå. Når mennesket blir opphøyet til høyere nivå, føler det som om himmelens port har åpnet seg. I motsetning, når mennesket faller til et lavere nivå, føles det som det har blitt kastet i helvete.

Koranen åpner et stort vista av utvikling for mennesket. Ingen begrensninger er satt på dets fremgang. Menneskets skjebne er staket ut for det i symboler. For å forstå symboler, trenger vi innsikt. Når vi får et glimt av høyere nivå, blir disse presenterte symbolene mer forståelige. Det er fåfengt å diskutere et symbol når vi ikke har noe anelse om scenen den sikter til.

Når Koranen studeres med intellekt, får vi innsikt til å forstå den sanne betydningen av disse symbolene.

4. *Individualitet* har kapasitet for verdiopplevelse. Den er følsom for høyere kvaliteter av dens erfaring og setter pris på deres verdi. Verdierfaring eksisterer ikke på nivå av underbevissthets hos mennesket. Den blir kun mulig når den selv dukker opp. Verdierfaring kan være av lav eller høy orden. Jo høyere i skalaen en erfaring er, desto mer tilfredsstillende er den. Når *individualiteten* er skikket til å stige til et høyere plan, lengter den etter for en verdiopplevelse, høyere enn det som den hadde vært fornøyd med hittil. En opplevelse av høy verdi beriker og løfter *individualiteten*.
5. *Individualitet* utvikles hovedsakelig gjennom eget arbeid. Den stiger eller faller gjennom sin moralske eller umoralske handlinger. Koranen sier: "*Nafs (individualitet) eier kun det som den opptjener, og endres gjennom det den assimilerer, både godt og ondt*" (74: 38).

Individualitet er underlagt konsekvensloven. Ens *A'mal-ul-hasanah* (balansert atferd) forbedrer dens verdi og ens *Amal-oss-sayyi'ah* (ond atferd) bryter den. Allahs lover er aldri urettferdige mot ens *individualitet*. Koranen er eksplisitt på dette punktet. Hvis *individualiteten* til en person er dårlig, så er det på grunn av hans egne handlinger. Ytre krefter kan ikke klandres og Gud dømmer aldri noe urettferdig. Så *individualiteten* utvikler seg i takt med resultatene av ens egne handlinger. Lidelse er resultatet av *a'mal-oss-sayyi'ah*.

6. *Individualitet* tar del i Realiteten og gjenspeiler guddommelige egenskaper. Koranen sier: "*Jeg pustet Min Ruh (guddommelig energi) i ham (mennesket)*" (15: 29). Budbringeren sa: "Dyrk *individualiteten* med de kvaliteter som reflekterer guddommelige egenskaper." Ved å dyrke disse egenskaper utvikles ens *individualitet* og trekker en, så å si, nærmere Gud. Gjennom *A'mal-oss-sayyi'ah* drives den lenger bort fra Gud og Realiteten. Som allerede nevnt styrker *A'mal-ul-hasanah* ens *individualitet*.

Avstanden mellom Gud og menneskets *individualitet* økes med menneskets dårlige handlinger, og blir redusert for dem som dyrker guddommelige egenskaper.

Dette er undervisningen av Koranen. Dessuten blir *individualitet* mer og mer ekte da den utvikler seg til å reflektere flere av Guds egenskaper, og det motsatte. Guddommelige attributter tjener som rollemodell, som mennesket kan strebe etter å forme seg.

3.4 GUD OG MENNESKE

En *individualitet* kan kun inngå meningsfylt forhold med andre *individualiteter*. For å realisere seg selv er en *individualitet* avhengig av hjelp, sympati og samarbeid med andre vesener som i hovedsak har samme mål. Ens *individualitet* oppsøker derfor andre og trives i deres selskap. Den lengter etter å være blant vesener som den kan kommunisere med, og deltar i deres ambisjoner og aktiviteter. Av denne grunn lever ingen mennesker ensomme liv, men er alltid medlemmer av større og små samfunn og sosiale grupper. Mennesker kan kun nyte god mental helse og effektiv funksjonalitet om de lever sammen i samfunn.

Men over alle ting, lengter *individualiteten* etter samarbeid, dvs. å kunne samarbeide med den Høyeste *Individualiteten*, altså Gud. Slikt samarbeid opprettholder og ernærer ens *individualitet*. Uten dette mister *individualiteten* livslyst og mening. Den er lykkelig kun når den er engasjert i hensiktsmessige aktiviteter, og trives best når den har følelsen av deltakelse i det kosmiske formålet. En overbevisende trang i ens *individualitet* driver den til å finne meningen med livet og verden. Den fysiske verden er hensiktsløs og meningsløs uten denne trang.

Imaan (overbevisning) gjør livet og verden meningsfull. Av denne grunn klamrer *individualiteten* seg lidenskapelig og meget godt fast til overbevisning på det Høyeste vesen, som er den mest perfekte og ideell *individualitet*.

Deen som Gud av Koranen presenterer, er både enkel og sublim. Gud er den kreative kraften som opererer i hele universet. Gud manifesterer seg i den synlige verden av natur. Koranen sier:

Hvor som helst du snur deg, ser du åsyn av Gud (2:115).

Koranen oppfordrer oss til å reflektere og tenke over store naturfenomener, som jord og himmel, vind og regn, sol, måne og stjerner. All natur gjenspeiler skjønnheten og herlighet av Gud. Spesiell oppmerksomhet rettes mot Guds egenskap av *Rabubiyah*, hvoretter Han opprettholder og fremmer hvert vesen, og dermed selv den laveste organismen utvikler seg og oppnår modenhet og relativ perfeksjon. Fordi Gud kontrollerer og styrer verden, er ikke ønske om å kontrollere verden formålsløst eller meningsløst. Gud veileder og leder den kosmiske prosessen til en storslått skjebne. I menneskehetens historie har Guddommelig Plan alltid vært under utarbeidelse, sakte men sikkert, og en fantastisk skjebne venter mennesket. I Koranen blir Gud fremstilt som både immanent og transcendent. Hans lover er operative i verden som kreative trang, og eksisterer også utenfor denne verden. Han manifesterer seg i naturen og likevel overgår den. Han er evig, men likevel en del av denne verden i endring, hvor vi alltid får se en ny fase av Hans kreativitet. (55:29).

Koranen kaster nytt lys over forholdet mellom mennesket og Gud. Mennesket er den ene motparten av dette gjensidige partnerskapet, selv om den andre motparten er umåtelig høyere enn mennesket. Det brede gapet som skiller mennesket fra Gud, er imidlertid ikke et uoverkommelig hinder for fruktbart samarbeid. Mennesket er utstyrt med en *individualitet*, og vi har sett at en *individualitet* kan kun samarbeide med en annen *individualitet*. I kraft av å eie en *individualitet*, kan man i hans beskjedne kapasitet, arbeide sammen med Gud i gjennomføringen av den Guddommelige Planen. Mennesket har en eierandel i fremtiden av verden, og som eier av en fri *individualitet*, har det kapasitet til å avgjøre, om ikke alt men litt, hvordan fremtiden kommer til å være. Dette gir mennesket en ny følelse av verdighet, og det føler at det bidrar aktivt til suksess for den Guddommelige Planen. Koranen appellerer oppriktig til mennesket om å jobbe med Gud, i å bringe om en verden der rettferdighet og godhet ikke bare er ideer, men realiteter. Mennesket kan og bør bidra til den totale godhet i universet.

Menneskets pågående instinkter gjør det egoistisk og grådig og bringer det i konflikt med dets medmennesker. Som sådan kan det ikke passe inn i den guddommelige ordningen. Men ved å oppmuntre og fremme dets kreative instinkter, som gjør det i stand til å skape verdier, vil det være i stand til å arbeide i harmoni med den moralske orden i universet, og vil bevege seg jevnt mot målet av full selvrealisering og perfeksjon. Samtidig vil det bidra med og berike verden med verdier og gjøre den til et bedre tilholdssted for mennesker, som er både fri og bra. Mennesket vil ta sin beskjedne andel i gjennomføringen av det guddommelige formålet. Koranen oppfordrer mennesket til å samarbeide med andre i jakten på det gode liv.

Hjelp hverandre i Al-barra og At-taqwa (5:2).

Evolusjon gikk i ekstremt sakte tempo. Det gikk millioner av år før mennesket utviklet en *individualitet* og utviklet seg til et høyere nivå enn det av dyr. Med fremveksten av en fri bevisst *individualitet* ble utsiktene langt lysere. Når frie mennesker, under veiledning av Gud, deltar i verdensprosessen og ønsker å fremme den med bevissthet, akselereres tempoet av utvikling. Ved å følge den rette veien, som Koranen har vist oss tydelig, kan vi utvikle alle våre latente potensialer og marsjere frem til det endelige målet av perfeksjon.

Fordi mennesket eier en *individualitet*, har han en naturlig relasjon med Gud som er den Absolutte *individualiteten*. Denne affiniteten tildeler det rett og pålegger det plikten til å arbeide i harmoni med vilje og hensikt av Gud. Ved å arbeide på denne måten, blir ikke mennesket bare klar over seg selv, men gir også impulser til utvikling av menneskelige samfunn.

Måten som den Absolutte *individualiteten* manifesterer sine attributter i universet på, fremkaller også følelser av ærefrykt, ærbødighet og beundring i mennesket. Mennesker imiterer naturlig det de beundrer. Dette er grunnen til at de arbeider for å utvikle seg, og bli som Gud i den forstand det er menneskelig mulig. Gud fungerer som en modell, og også som en objektiv standard som mennesker kan sammenligne seg selv med og dømme sin fremgang mot deres selvrealisering.

Mennesker trenger Gud å samarbeide med, som rollemodell.

3.5 RELIGION ELLER "*DEEN*"

Som allerede forklart i innledningen, er ikke Koranens begrep for religion det samme som "*Deen*". *Deen* er ikke synonym for religion. *Deen* er noe bredere og dypere begrep enn religion, men dette er ikke allment forstått. Religion betyr vanligvis et sett av dogmer, forseggjorte ritualer og en rekke trivielle praksis hvor ordinær virksomhet av livet er rammet inn i en rekke regler og tabuer. I religion er enkle handlinger som å spise og å gifte seg, omgitt av en kompleks seremoniell ramme, og menneskets opptreden i hverdagen er regulert av denne rammen i minste detalj.

I henhold til Koranen er ikke *Deen* definert på denne måten som religion er, og har ingen tilknytninger til ritualer eller seremonier. *Deen* handler om oppnåelse av høyere mål, og handlingsprogrammet som skal gjøre det mulig å oppnå dette målet. *Deen* gir full pensum til mennesket rundt initiativ og skjønn. *Deen* er ment for et fritt og intelligent person, altså en person som har mot nok til å tenke, dømme og handle på egenhånd. *Deen* tilbyr brede prinsipper som gir veiledning til mennesket i livets eventyr og som gjør det i stand til å nå målet av selvrealisering og sosial velferd. Disse prinsippene er imidlertid ikke ment å følges blindt. De skal brukes med intelligens og omtanke.

Dr. Iqbal har forstått essensen av *Deen*, og bemerket at den inneholder grunnleggende prinsipper for en universell utviklingsimport av menneskelige samfunn på et åndelig grunnlag. Harde og raske regler har derfor ingen plass i *Deen* fordi den tjener sin hensikt kun når den er avgrenset ifra det ideelle av livet i dristige linjer.³⁻⁵ *Deen* beskriver prinsipper for ens streben og inspirerer ens iver og hengivelse for det ideelle i mennesket. *Deen* av Islam legger ikke noen tunge byrder på mennesket, men gir det struktur av regler og forskrifter. *Deen* gir mennesket kun veiledning der det trenger den, og gir det faste verdier å leve etter. Man bør søke hjelp av *Deen* til å få inspirasjon og visjon, men bør se andre steder hvis en kun er interessert i utførelse av ritualer og seremonier. Sett fra denne vinkelen, er ikke *Deen* et opiat, som marxistisk kjempe, men stimulerende veiledning til handlinger. *Deen* induserer ikke tilfredshet i oss med ting som ikke eksisterer, men veileder oss heller til innsats rettet mot etablering av en bedre samfunnsorden. Religion innprenter en passiv resignasjon, og fullstendig underkastelse til autoritet, noe som er undertrykkende og urettferdig. I beste fall råder religion oss til å benytte passiv motstand.

Deen oppfordrer oss til å kjempe mot urettferdighet og undertrykkelse, og aktivt fremme konseptet av rettferdighet. Et annet trekk ved *Deen* skiller den fra religion i dens generelle essens. *Deen* er fremtidsrettet. Den ideelle troen av religion lokker en vekk fra fremtidssatsing. I likhet med et fyrtårn som viser vei til destinasjon og strålende skjebne, viser også *Deen* veien til suksess. *Deen* oppfordrer oss ikke til å konsentrere oss om en eller annen tapt tid av stolthet eller gullalder, men plikter mennesket til å se fremover mot fremtiden, i stedet for å se på sine fotspor i fortid. *Deen* er prospektiv, og ikke tilbakeskuende. *Deen* veileder fremover og ikke omvendt. Derfor er *Deen* en kilde til håp, og legger stor viktighet i å håpe, så mye at å gi avkall på håp er regnet som benektelse av sannhet i Koranen (39:53, 12:87).

Koranen insisterer på den eksplisitte overbevisningen som kalles for *Imaan*. En rekke vers i Koranen gjør det klart at tvang har ingen plass i sfæren av *Deen*. *Deen* må bli akseptert fritt og frivillig av mennesker. Religion pålegges ved makt, der hvor den enkelte ikke har noe verdi for seg selv eller for den store verden. Mennesket har rett til å utøve fritt valg i *Deen*. "Det er ingen tvang i *Deen*," hevder Koranen (2:256). Hvis denne kommandoen blir akseptert og adlydt i god tro, vil den sikkert sette en stopper for all fanatisme og religiøse konflikter.

Om forstått riktig, er dette påbudet veien til tankefrihet og ytringsfrihet, selv for de som ikke tror på det. *Deen* gir dermed mennesket makt til å velge selv. Det er gjennom menneskets personlige initiativ, karakterstyrke, mot, besluttosomhet og helhjertet innsats at det kan forme sin skjebne, og skape for seg en fremtid som må nødvendigvis tilhøre det, hvis det aksepterer og følger den guddommelige åpenbaringen med all oppriktighet.

3.6 ISLAM

Koranens Begrep av *Deen* har blitt belyst i det foregående avsnittet. Selvfølgelig oppfyller Islam alle kravene til *Deen*. Dr. Iqbal har sagt at "*Deen er verken dogme, presteskap eller ritualer.*"³⁻⁶

Deen er mye mer enn noen av disse eller alle disse ting. *Deen* er den levende følelsen av Guds direkte kraft som arbeider urokkelig etter Hans lover, og absolutt *Imaan* (overbevisning) i Guds visdom og dens hensikt. *Deen* er solid deltaker av den stigende trenden og den progressive bevegelsen for livet og verden, sett på som uttrykk for Guds skapende kraft. Islam står for livsinnhold og avviser livsfornektelse som uverdig for mennesket. Den befaler oss til å innse fakta, og ikke å trekke oss tilbake fra dem, eller ta tilflukt i fantasiverden. *Deen* krever av oss å kontrollere og utnytte naturkrefter for å nå våre mål. Askese og klosterliv er motbydelige for Islam.

Islam legger vekt på det sosiale livet og menneskets verdi i den. Islam ser ikke på den menneskelige kroppen som ond, eller et hinder for "åndelig" fremgang.

Islam ber mennesket om å respektere rettighetene til kroppen så vel som rettigheter til dets *individualitet*. Av den grunn, godkjenner ikke Islam selvfornektelse av rettferdige ting. Det er ikke noe mystisk i Islam siden den ikke har noe plass for mystisisme. Islam tar sikte på etablering av en sosial orden basert på permanente verdier der alle medlemmer opptrer som frie agenter og strever for en høyere og edel sak som går ut på å gjøre menneskets opphold på jorden vakrere, og gjøre det skikket til videre evolusjonære stadier. Islam, som er en levende kraft, vil fortsette å spille en viktig rolle i heving av moral av den sosiale, kulturelle og politiske samlingen av menneskeheten.

Den vil fortsette å gi verdifulle bidrag til kunnskap og kultur. Fremfor alt, vil den fortsette å berike det "åndelige" livet av mennesker og dermed styrke og heve deres *individualitet*.

4 INDIVIDUALITET OG DETS SKJEBNE

I forrige kapittel har vi i korte trekk vurdert det psykologiske aspektet av opprinnelse og utvikling av menneskelig personlighet eller identitet. Vilkårene er utskiftbare for så vidt de refererer til enhetlig og integrert essens av mennesket.

4.1 INDIVIDUALITET OG DEN FYSISKE KROPPEN

Imidlertid vil uttrykket "identitet" bli foretrukket når en refererer til mennesket som en autonom enhet. Selv om mennesket har utviklet seg i en fysisk matrise, er det allikevel i stand til å overleve den og fortsette sin egen uavhengige eksistens. Vår største fokus vil nå være på identitetens skjebne og natur.

Personlighet eller identitet er uten tvil tilknyttet en fysisk organisme, men det er saklig grunn til å tro at den ikke kan likestilles med den fysiske kroppen. At mennesket er noe mer enn sin fysiske form, kan lett forstås fra det faktum at selv om ens legeme er i kontinuerlig endring, både i sin indre struktur, så vel som i sin ytre, forblir dens identitet uendret. I så fall hvordan skal vi da kunne definere dets virkelige indre identitet? Svaret er at vi vet egentlig ingenting om en persons "ego" eller "jeg", bortsett fra i den utstrekning den uttrykker seg i sin atferd eller aktiviteter som er mediert via kroppen. Biologi forteller oss at menneskekroppen er en organisk struktur bestående av millioner av levende celler som endrer seg kontinuerlig. I det øyeblikket en celle slutter å eksistere, blir den erstattet av en ny en. I fagspråket kan man si at prosessen av katabolisme oppveies med prosessen av anabolisme. Oppløsningen er raskt etterfulgt av re-integrasjon. Som et resultat av dette tar de nye celler plassen til eldre celler. Ødeleggelse og konstruksjon går hånd i hånd. Menneskekroppen forandrer seg stadig til noe annet enn tidligere. Denne endringen skjer så raskt at hele kroppens celler blir byttet ut eller fornyet i løpet av 3 til 7 år.

Om vi nå skulle definere ens identitet ut i fra ens fysiske kropp, altså legemet som undergår en fullstendig endring etter en periode på tre eller syv år, ville dette bety at ens identitet også endrer seg gradvis fra en tilstand til en annen i løpet av tre til syv år. Vi ville med andre ord si at identiteten endrer seg så ofte som kroppen endrer seg. Uansett hvor usannsynlig dette skulle høres ut som så ville dette bety at dersom en persons identitet er avhengig av kroppen, vil den endre seg til en ny en hver tre til syv år. De praktiske konsekvensene av et slikt syn kan lett forestilles. Anta at en person låner bort 100 kroner til en annen hvor utlåneren er en nær venn av personen som låner pengene. Denne personen venter tålmodig i flere år i håp om at vennen hans skal en dag tilbakebetale gjelden sin så snart det praktisk talt blir mulig. Når han en dag kommer til konklusjonen at han har ventet lenge nok, krever han tilbakebetaling fra sin venn, men til sin undring får han høre at vennen hans som han lånte pengene til, har sluttet å eksistere og har blitt erstattet av en annen.

En kan insistere på at han husker transaksjonen og at denne nye personen er den samme som lånte pengene, men denne nye personen kan ettertrykkelig hevde at han ikke er den personen som lånte pengene for noen år tilbake og er derfor ikke forpliktet til å tilbakebetale.

Vurder også et annet eksempel hvor en kvinne forteller ektemannen sin en morgen at kvinnen han hadde giftet seg med ti eller tolv år siden har nå blitt erstattet av en annen kvinne, og derfor kan ikke ekteskapskontrakten deres anses som gyldig lenger.

Det er åpenbart at hvis vi skulle mene at ens *individualitet* kunne defineres ut i fra ens fysiske legeme, så ville slike absurde konklusjoner være uunngåelige. Om en forsker skulle seriøst hevde at fordi den fysiske identiteten forvandles i løpet av noen år og at vi derfor ikke kan holdes ansvarlige for våre tidligere handlinger før denne perioden, kan ikke engang denne forskeren selv akseptere dette som et riktig prinsipp for oppførsel. Dette tilsier at selv om kroppen endrer seg så påvirker ikke dette vår *individualitet* av den grunn. Vår *individualitet* fortsetter å være den samme helt fram til tidspunktet for vår død. Den fysiske identiteten som likestilles med kroppen kan endres, men ikke den virkelige identiteten som også kan kalles for ens ego eller "jeg". Det er denne identiteten som en refererer til når en sier "jeg". Vi siterer *Brightman*:

Om en person ikke kan representeres med en individualitet som er uforanderlig gjennom alle endringer basert på dets erfaringer, vil ens åndelig utvikling være umulig. Moralsk vekst er avhengig av at jeg vet at jeg er ansvarlig ovenfor mine fortids formål og inngåtte kontrakter, men hvis jeg ikke er den som underholdt disse formålene, og inngikk disse kontraktene, opplever jeg verken ansvar eller kontinuerlig vekst. ⁴⁻⁷

Til dette kan en forsker komme med motsvar at vitenskap er interesseuavhengig jakt på kunnskap, og at sannheten må aksepteres selv om den innebærer ubehagelige konsekvenser. Han kan peke på at han er opptatt av vitenskap og ikke av etisk atferd eller sosiale relasjoner. Men er forskeren forberedt på å innrømme at i henhold til hans egen teori har han forandret seg seks eller syv ganger til en annen person? Vil han fornekte hele hans karriere, og si at det var en annen person som gikk på skolen og en annen som jobbet i laboratoriet som en fullverdig forsker et dusin år tilbake?

Tydeligvis ikke. Utskifting av gamle celler med nye er noe som resulterer i fullstendig transformasjon av kroppen. Dette er en langsom prosess som skjer gradvis, men hele tiden. Dette tilsier at ingenting i våre kroppar forblir i en konstant tilstand men at ens kropp er under en konstant endring. Hvordan skal vi forklare dette? Er dette fordi de døende celler liksom overfører deres fysiske identitet til de nye cellene i kroppen? Dette er absolutt ikke mulig. Hva er så hemmeligheten bak ens identitet? Svaret er i det minste grad ikke usannsynlig, altså at bak den fysiske identiteten er det en identitet som er langt mer ekte, selv om langt mer subtil.

Vi kjenner til denne identiteten som ens "ego", "jeg" eller ens "*individualitet*". Det er "jeg", eller ens "ego", som er i roten av en *individualitet* der alle endringer synes å være ankret. Denne *individualiteten* fortsetter å holde seg stabil til tross for stadige endringer som kommer til sinnet, så vel som i kroppen.

*Berdyaev har observert at "Personlighet er navn på det som ikke lar seg endre under endrende omstendigheter".*⁴⁻²

Alle mine handlinger, tanker, følelser, kognisjon og vilje eies av mitt ego som gjør at jeg kan beholde min identitet midt i endringer som transformerer kroppen min til noe annet.

*Hegel sier "Jeg har mange ideer og en stor mengde tanker i meg, men til tross for alle disse variasjonene i meg er jeg fremdeles en enhet".*⁴⁻³

I sin tankevekkende arbeid i boken "*On Selfhood and Godhood*" har professor AC Campbell viet et helt kapittel til en diskusjon rundt spørsmålet om en fysisk kropp er en viktig faktor for *individualiteten*, og svart "nei". Han sier at unge barn erfarer organiske opplevelser lenge før de er klar over at de har en kropp. Han fortsetter med å si:

*Det synes å være noen tegn til patologiske tilstander der det er en total suspensjon av organisk følelse og hvor pasienten er sjenert.*⁴⁻⁴

Dr. FR Tenant forteller oss at:

*Når en person er syk, er hans generelle bevissthet om hans egen kropp midlertidig beroliget. Da vil en pasient betrakte kroppen sin som en merkelig og fiendtlig gjenstand som ikke tilhører ham.*⁴⁻⁵

Det er derfor åpenbart at den menneskelige *individualiteten* er verken identisk med kroppen eller underlagt fysiske lover. *Individualiteten* er uavhengig av kroppens endringer og forblir uendret gjennom hele livet hos den enkelte. Det er "jeg" eller "ego" som derfor gjør at "jeg" må ta ansvar for hvordan jeg tenker, føler eller handler. Fordi visse handlinger ble utført av meg, så kan jeg ikke flykte fra deres konsekvenser, uansett om de er gode eller dårlige. Bradley har sagt følgende:

*Uten individualiteten er ansvar for ens handlinger rent tøv.*⁴⁻⁶

4.2 INDIVIDUALITET OG MINNE

Det kan hevdes imidlertid at vår *individualitet* ikke er avhengig av vårt ego men er summen av våre tilstander av bevissthet. Det er våre minner som knytter våre erfaringer med hverandre og tjener som grunnlag for vår *individualitet*. Hvis minnet tas bort, ville vi miste vår følelse av *individualitet*.

Utilstrekkelighet av dette synet kan demonstreres enkelt. Det er sant at den selv ikke kan oppfattes som eksisterende utenfor rammer av mentale fenomener, slik som kroppen ikke kan sies til å være noe annet enn en sammensetning av organene. Men akkurat slik som den levende kroppen er litt mer enn kun sammensetningen av de delene den består av, er også *individualiteten* mer enn kun sammensetningen av mentale handlinger. Både sinn og kropp er helheter og må anses som sådan. Å analysere dem i deler, som om delene var individuelle og ikke sammensatte, er å gi slipp på deres virkelige natur. *Individualiteten* besitter en egen realitet som en helhet. Det er "jeg" eller *individualitet* som testamenter, tenker, føler og uttrykker seg selv på ulike måter. Å bekrefte seg selv er å bekrefte sin *individualitet*.

Poenget kan kartlegges lett. Anta at en person som har fått lammelse i armen ønsker å gripe noe. Han bestemmer seg for å fange den, men hans hånd er fortsatt inert. Det er åpenbart at hånden ikke kunne ha vært en agent for viljen, fordi når viljen oppstår, er armen ufor. Agenten som initierer viljen er fortsatt *individualiteten* hos en, selv om instrumentet som skal utføre viljen ikke lenger er til noe bruk. En minner om sin egen fortid ved hjelp av hjernevev som beholder spor av tidligere erfaringer. Hvis hjernen blir alvorlig skadet, har en mistet et instrument som var avgjørende for å hente minner av fortid. Hvis vår radio ikke virker lenger så kan vi ikke lytte til dagens sendinger, men vi mener ikke av den grunn at kringkastingen har stoppet. Om en stiller seg foran et stort speil og ser på sin refleksjon og speilet skulle bli knust ved en tilfeldighet slik at refleksjonen forsvinner, så forsvinner ikke selve personen kun fordi hans refleksjon ikke lenger er synlig. Med andre ord så ble mediet ødelagt, men ikke det som ble mediert. Hjernen er et slikt medium som selv imponerer sine stadier. Hjernen skiller ikke ut minner slik som noen fysiologer mener. Det er *individualiteten* som har makt til å minne fortiden, men for dette trenger den hjernen. *Bergsons* observasjoner på dette punktet fortjener grundig overveielse. *Bergsons* sier følgende:

*Vi forstår hvorfor en minne ikke kan være et produkt av en tilstand av hjernen. Tilstanden til hjernen lagrer minnet ved å gi minnet et tak på nåtiden ved materialitet den ble bygget på, men ren hukommelse er en åndelig manifestasjon. Med minnet er vi i domenet av det åndelige.*⁴⁻⁷

Dr. Galloway har i løpet av en interessant diskusjon rundt emnet av udødelighet forsøkt å svare på spørsmålet "Er minne en funksjon av hjernen?" Fordi hans syn har en direkte betydning for spørsmålet, må vi vurdere den i sin helhet:

En kan imidlertid komme med en innvending at minnet har sin basis i nevrale spor og kan derfor ikke overleve oppløsning av kroppen. Vi har ingen rett til å si at minne er kun en affære av sinnet, fordi mange av våre mentale vaner synes å være forankret i strukturen i nervesystemet. Det oppstår også svikt i minne under patologiske tilstander, eller når en oppnår høy alder som forårsaker degenerasjon av vevet av den indre hjernen. Dette er en positiv bevis på at minne er noe som er uavhengig av cerebrale spor eller prosesser. Problemet slår på karakteren og graden av denne avhengigheten. Nevrale spor er ikke de eneste, eller de viktigste for tilstand av å huske noe, for hvis så, ville minne være direkte avhengig av repetisjon, noe som tydeligvis ikke er tilfelle. Sannheten er at minnet er langt mer avhengig av tilstedeværelse av mening i de tingene en husker, og mening må henvises for vedlikehold i sinnet til det fysiske og ikke til cerebral disposisjon. Det er derfor mulig at sjelen, som inkluderes innenfor de psykiske disposisjoner som dannes under dette livet, kan bære med seg middel for å bevare en kontinuitet mellom dagens orden og en høyere orden i tilværelse. Hvis en verden av betydninger kan opprettholdes ved sjelen, til tross for fysiologiske endringer i kroppen i en mannsalder, kan det som tenkes bli opprettholdt gjennom en mer radikal forvandling. Ved alle hendelser kan en gruppe av minner forbli tilstrekkelig til å gi følelse av personlig kontinuitet.⁴⁻⁸

I en fotnote har han diskutert saken i litt klarere lys. Han sier at "Det er vesentlig enklere å huske en rasjonell setning etter å ha hørt den kun en gang enn å høre en setning mange ganger som har usammenhengende ord."

Galloway har også sitert Mc Dougall til å støtte sin teori. En som er interessert i faget har ikke råd til å forkaste professor Erwin Schrodingers opplysende og verdifulle diskusjon av emnet. Han diskuterer dette i sin lille, men svært viktige bok "What is life" Her oppsummerer han sine ideer på slutten av boken og skriver at:

Men hver en av oss har u diskutabelt inntrykk av at summen av ens egne erfaringer og hukommelse danner en enhet ganske forskjellig fra en annen person.

Han refererer til denne enheten som "jeg". Hva er så denne "jeg"?

Hvis du analyserer dette nøye vil du etter min mening komme frem til at 'Jeg' er litt mer enn en samling av enkle data (opplevelser og minner) samlet på et lerret. Du vil på nært introspeksjon komme frem til at det du egentlig mener med 'Jeg' er bakgrunnen som ting samler seg på. Du kan komme til et land langt borte hvor du ikke lenger ser alle vennene dine, og glemme alle du en gang kjente godt. Med tid kan du få nye venner som du begynner å dele ditt liv med, på tilsvarende måte som du en gang gjorde med dine gamle. Det faktum at du fremdeles husker dine gamle venner mens du lever ditt nye liv med dine nye venner, blir mindre og mindre viktig med tid "Den ungen som en gang var meg". Du kommer til å snakke om din eldre utgave som tredje person i likhet med hovedpersonen i en roman du leser og som du refererer deg selv med Alt dette når det egentlig ikke har vært noe pause mellom disse to stadiene. Selv om en dyktig hypnotisør lykkes med å blotte alle dine tidligere

*erindringer, vil du ikke påstå at han drepte deg for å gjenopplive din gamle skikkelse. Ikke i noe tilfelle forekommer det tap av personlig eksistens. Slik vil det alltid være.*⁴⁻⁹

Dette virker svært sannsynlig og derfor kan ikke kroppslige endringene endre ens *individualitet* radikalt. Ens *individualitet* fortsetter å eksistere selv etter at ens lem blir amputert. Dette er en forutsetning for at *individualiteten* forblir uendret selv etter døden av hele kroppen. På denne måten kan en si at ens "jeg" eller *individualitet* ikke endrer seg under endrende omstendigheter, som er selve kilden til ens identitet.

4.3 OVERLEVELSE AV ENS INDIVIDUALITET.

Fakta sitert i de foregående sider støtter teorien at ens "ego" eller "*individualitet*" forblir uendret ved eventuelle endringer i tilstanden av kroppen, og at den beholder sin form selv etter verst tenkelige fysiske skader. I så fall er det ikke så usannsynlig å tenke at ens *individualitet* kan også tåle sjokk av selveste døden.

Individualitetens enorme kapasitet for utvikling vil være formålsløs hvis den kommer til en brå slutt etter et kort liv. Det ville være logisk å tro at den fortsetter å eksistere og utvikler seg selv etter døden. Det empiriske beviset, som klart ikke er avgjørende, har en tendens til å støtte denne teorien.

Dette vil i det minste være sant for den enkelte som ikke har neglisjert mulighetene for utvikling som dette livet byr på. En selvstendighet som er tilstrekkelig styrket i livet vil være egnet nok til å entre høyere plan av eksistens. Islam stiller den enkelte ansvarlig til å utstyre seg selv for høyere plan av eksistent etter livet. En kan gjøre dette ved å realisere krefter som ligger latent i en. Islam insisterer selvfølgelig at dette kan kun gjøres riktig i et sosialt miljø.

Kort sagt så er det samfunnets plikt å gi muligheter for egenutvikling til sine borgere. I likhet med dette er også borgere pliktige til å utnytte de presenterte mulighetene til deres absolutte potensialer. Døden åpner døren til muligheter for videreutvikling for de som allerede har utviklet deres *individualitet*. Følgende utdrag fra Ouspenskys bok vil bidra til å avklare dette punktet. Ouspensky har sitert Gurdjieff til støtte for sitt syn og sier følgende:

*Hvis en person gjennomgår endring hvert minutt, og hvis det ikke er noe i ham som skulle tåle ytre påvirkninger, så betyr dette at det er ingenting i ham som kan tåle døden. Men hvis en forblir uavhengig av ytre påvirkninger, og hvis det vises i ham noe som kan leve uavhengig, så ville dette bety at en slik person ikke kan dø. I vanlige omstendigheter dør vi litt og litt ethvert øyeblikk. Eksterne påvirkninger endrer seg, og vi endres med dem. Det vil si at mye av vår "er" dør. Hvis et menneske utvikler en permanent "jeg" i seg som kan overleve en endring av omstendighetene så kan det overleve døden av den fysiske kroppen.*⁴⁻¹⁰

Professor *Campbell* skriver følgende i denne sammenheng:

*Det er ingen grunn til å hevde at vår individualitet uttrykker alle sider av seg selv i ulike former av selv-manifestasjon som avsløres av menneskelig erfaring. Individualitet som er en ontologisk enhet i form av en åndelig substans, kan for alt vi vet være et vesen av langt rikere potens enn det som fremkommer under betingelser av menneskeliv, eller med andre ord "empirisk identitet".*⁴⁻¹¹

Han fortsetter med å si:

*Jeg refererer til sinnets kraft av å beholde dens tidligere erfaringer, men på en eller annen måte, også utnytte dem ved mottak av hensiktsmessige stimuli i løpet av dens fremtidige erfaringer.*⁴⁻¹²

Følgende sitat fra *Dixon* støtter også samme punkt:

*Om vi mener at vår fornektelse av tanken på fornyelse av livet etter døden ikke inkluderer benektelse av alle livets nåværende verdier, så vet jeg ikke hvordan en skal kunne klare dette på en mer resolutt måte enn dette.*⁴⁻¹³

La oss nå stille spørsmålet om forholdet mellom menneskelig *individualitet* og guddommelig *individualitet*, som er uten tvil, det mest perfekte.

Han alene er den evige, levende og næringsgivende (2: 255).

Menneskelig *individualitet* har kapasitet til å utvikle seg etter modell av guddommelige attributter. Den stiger deretter høyere og høyere i omfanget av dens eksistens. Dette er en vanskelig oppgave, og man bør være stadig på vakt mot alle interne og eksterne trusler som kan svekke og kastre ens "selv". Bare de sterke kan fortsette mot målet av selvrealisering. Et svakt "selv" kan ganske enkelt avvike fra den rette veien. Begrensninger som Koranen pålegger den enkelte er ikke laget for å dempe ens frihet, men for å styrke og forsterke ens motstand mot destruktive krefter, slik at en kan danne en sterk karakter og bygge opp en varig personlighet. Mennesker med svak karakter kan ofte gjøre et forsøk på å fortsette, men det er sjeldent at de når deres mål. En person kan gjerne bestemme seg for å stå opp tidlig om morgenen, men når den tid kommer, viser det seg at han mangler viljen til å forlate sin komfortable seng. En annen kan være fast bestemt på å holde en avtale, men i siste øyeblikk svekkes hans motivasjon og dermed klarer han ikke å stå opp. I begge tilfeller mislyktes disse, men på grunn av en fatal svakhet i deres karakter. Disiplin av Koranens måte å leve livet på, er ment å styrke selvtillit, slik at en kan motstå alle krefter som truer ens integritet, og forbli urokkelig i jakten på det gode. Koranen er eksplisitt på dette punktet:

Sannelig, de som sier "vår Forsørger er Allah", og deretter holder seg på banen, til dem skal Malaika komme (41:30).

Disiplin styrker ens *individualitet*. Avslag og skuffelser kaller frem det beste i det, og hindringer ansporer det videre til mer energisk innsats. Slike sterke personligheter kan aldri lide oppløsning.

Dr. Iqbal har uttrykt denne ideen på en treffende måte:

*Livet kan sammenlignes med et skall og individualitet med ingredienser til en perle. Hva er skillet verdt hvis den ikke kan forandre disse ingrediensene til en perle? Med riktig selvinnsikt, selvkontroll og selvutvikling kan individualitet til og med overvinne døden.*⁴⁻¹⁴

I motsetning til dette vil en svak og uutviklet *individualitet* være sårbar for den minste støt og være i konstant fare for desintegrering. En *individualitet* som er herdet gjennom selvdisciplin og opprettholdt av et standhaftig formål, forblir urokkelig til tross for forandringer i livet, og spretter seg til og med tilbake fra dødens skygge.

Noen av de guddommelige egenskaper som Koranen nevner, er slike at de kan kun tilhøre Gud men ikke et dødelig vesen. For eksempel så sier Koranen om Gud at "*Han er den første og den siste*" (57:3). Andre guddommelig attributter som kunnskap, visdom, makt, osv., kan også eksistere i mennesket, men bare til en viss grad, dvs. innenfor menneskelige grenser. Beskrivelser av disse guddommelige attributter er også beskrivelser av en ideell *individualitet*.

Sannelig har Vi sendt en bok til deg som nevner din egen eminense (21:10).

Noen av disse attributtene er innenfor menneskets rekkevidde, og er grunnleggende, mens andre kan sies til å være av en annen karakter. Det korte kapittelet i Koranen ved navn *Ikhlas* presenterer dem i en meget detaljert men likevel kort beskrivelse. Vi bør huske at disse attributtene beskriver Gud som den Absolutte *Individualiteten*. Men siden vi alle eier en *individualitet* kan også vi prøve å oppnå disse attributter, men innenfor menneskelige grenser.

En nærmere studie av disse fire versene av det nevnte kapittelet vil vise seg å være av svært givende karakter. La oss se på det første verset:

Si at han, Allah, er Ahad (112:1)

Ordet "*Ahad*" er usedvanlig rik på mening. Den inneholder mening av samhold, noe unikt og hel. Dette ordet innebærer selv-identitet, selvkonsistens og integritet som er så unik og komplett den ikke kan forurenses eller deles av noe eksternt. Dets enhet kan ikke fordeles eller erstattes av noe som helst i hele universet. Selvfølgelig kan ikke besitteren av en slik sterk *individualitet* måles med en svak *individualitet* med sine stadig skiftende holdninger.

Ens *individualitet* styrkes gjennom utvikling. Det er tegn av utvikling når endringer skjer, men slike endringer påvirker ikke den essensielle naturen av den som undergår endringer. Dens essens kjenner ingen endring.

Alle ting på jorden undergår endringer, men holder seg fortsatt innenfor rammen av lovverket av din Forsørger som er majestetisk og fantastisk (55:26-27).

En person med sterk karakter avviker aldri fra den rette veien han har valgt å følge, og en sterk karakter hører alltid sammen med en sterk *individualitet*.

Som Berdyaev sier: "*En sterk personlighet er en uttalt karakter.*" ⁴⁻¹⁵

En slik *individualitet* er egentlig slik den ser ut til å være, fordi den er selvkonsistent.

Professor *Whitehead* bemerker følgende:

Sannheten er bekreftelsen av utseende på virkeligheten. ⁴⁻¹⁶

Fordi friheten til ens *individualitet* er reell og ikke illusorisk, kan den holdes ansvarlig for alt den gjør, føler eller tenker. Den må bære konsekvensene av sine handlinger, og bære sin egen byrde. Koranen er klar på dette punktet:

Hver individualitet får som fortjent, i henhold til de handlinger som den har utført (2:286).

Ens individualitet vil ikke kunne ha noe nytte av en annens individualitet og ens bønn vil ikke bli akseptert på vegne av en annen, og heller ikke vil noen form for erstatning godtas i bytte mot hjelp (02:48).

Dette, i korte trekk, er konsekvensloven. Hvis en person oppnår suksess, så er det ikke fordi flaks var på hans side, men fordi han hadde handlet riktig. Hvis han mislykkes, kan han ikke legge skylden på skjebnen, fordi svikt er et direkte resultat av hans egen gale handling.

Vi flytter vår fokus tilbake til Koranens kapittel *Ikhlas* hvor det første verset legger stort trykk på Guds attributt av å være "*Ahad*" altså unik. Det andre verset refererer til den guddommelige egenskapen av å være "*Samad*" altså selvstendig. Begrepet har assosiasjoner med uttrykk som uavhengighet, selvstendighet og selvberging. "*Samad*" er det vesenet som bare avhenger av sitt eget "selv" og ikke noe annet, og er et vesen som er evig utholdende og fri. Allah besitter denne egenskapen i høyeste grad, men mennesket, med et selvilde av sin *individualitet* kan også skaffe seg det til en viss grad. Mennesket kan utøve fri vilje og kan bli uavhengig av ytre omstendigheter.

Gjør hva dere vil (41:40).

Den som vil, la ham tro, og den som ikke vil, la ham avvise (18:29).

I hele skaperverket er det kun mennesket som har fått reell frihet som er den uunnværlige forutsetningen for moralsk liv. Moral er irrelevant for et vesen hvis dets handlinger bestemmes av eksterne krefter. Mennesket er i stand til å ta initiativ. Det kan fritt velge ett av to eller flere alternative handlinger. Det kan bøye dets anstrengelser for å nå noen mål som det har gjort seg innstilt på. For disse grunner er det en menneskelig plikt å engasjere seg i moralske handlinger. Det sier seg selv at denne friheten kan ikke sammenlignes med friheten av selveste Gud, men er utsatt for ulike påkjenninger og begrensninger.

Likevel er mennesket fri i den forstand at hans handlinger er selvbestemte, og at de strømmer fra menneskets rasjonelle natur. Dette er den sanne tolkning av friheten mennesket nyter. Mennesket er ansvarlig for sine handlinger fordi de reflekterer dets grunnleggende motiverende mønster og avslører dets grunnleggende side, og derfor eier mennesket moralsk dømmekraft. Vers 2:256 som sier "*Det er ingen tvang i Deen*", vitner til den enorme betydningen at Koranen fremmer menneskets frihet.

Dr. Iqbal har uttrykt dette synet på frihet med sine beundringsverdige ord:

Elementet av veiledning og direktivkontroll i en handling av ens ego viser tydelige tegn på at egoet har et fri personlig årsaksforhold. En person som ikke tillater fremvekst av hans ego, og har en uendelig potensiale til fremvekst, begrenser sin egen frihet av valg. Denne friheten av bevisst atferd kommer fra ideologien av ego-aktivitet som Koranen presenterer. ⁴⁻¹⁷

Det er vers i Koranen som er ganske klare på dette punktet.

Og fortell dem at sannheten er fra Forsørgeren. La ham som vil, bekjenne tro, og la ham som ikke ønsker, fortsette å være en benekter (18:29).

Om dere handler vel, så er det for deres eget beste. Om dere handler ille, så vil det også være dere som må ta konsekvenser. (17:7)

Selvfølgelig er det kun Gud som praktiserer fullstendig frihet, men Gud har med Hans frie vilje gitt mennesket, med begrenset "selv", en viss grad av frihet. Om mennesket skulle velge å begrense sin egen potensiale som Gud har gitt ham frihet til å utvikle, så er dette åpenbart en handling av selvpålagt restriksjon som sådan har en negativ effekt på egen utvikling, men er ikke av den grunn en restriksjon fra Gud den Allmektige.

Gud har foreskrevet Rahmah på seg selv (dvs. Han har tatt på seg ansvaret for at Hans skapninger skal kunne utvikle seg) (6:54).

Dette betyr at *Rahmah* strømmer fra Gud selv, uten at noe har pålagt Ham dette ansvaret.

Gud er *Rahim* fordi *Rahmah* er et viktig guddommelig attributt. Vi føler også virkelig frihet når våre handlinger er i full overensstemmelse med de grunnleggende egenskapene av vårt selvbylde. Når vi innfører restriksjoner på friheten vår, så ønsker vi egentlig noe positivt ut av det. Disse restriksjonene forringer ikke vår frihet, men er heller ikke nedsettende til vår status som frie. Riktig kanalisert frihet er en nødvendig forutsetning for menneskelig utvikling, både individuelt og sosialt. Denne frihet er grunnleggende postulat for den sosiale orden som Koranen anbefaler oss å etablere, noe som vi kommer til å drøfte i detalj senere. Det tredje verset av *Surah Ikhlas* sier:

Han ble verken født, og heller ikke har Han født. (112:3)

Dette verset refererer til en annen viktig guddommelige attributt. Allah, som den Absolutte *individualiteten* er selvforsynt og uavhengig. Den Guddommelige *individualiteten* gjennomgår ikke den naturlige prosessen av forplantning.

Mennesker er selvfølgelig levende organismer, og som sådan blir de regenerert ut av deres foreldre i likhet med alle andre levende vesener. Men dette gjelder kun menneskets fysiske legeme. Det legeme, enten menneskelig eller dyrisk, er en del av det overordnede legemet, som etter å ha skilt seg fra sine foreldre, utvikler seg til en ny organisme. Fra det biologiske synspunktet er mennesket på samme nivå som andre dyr. Kroppen er underlagt naturlovene og naturlige prosesser av vekst, forfall, formering og regenerering. Men menneskets *individualitet* derimot, eksisterer og fungerer på et høyere plan. Den er ikke underlagt naturlovene og er uberørt av naturlige skiller. Ens *individualitet* er en udelelig enhet og kan ikke undergå naturlige prosesser som kroppen. Ens *individualitet* er ikke en del av foreldrenes *individualitet*, og kan heller ikke donere en del av seg til sitt avkom. Den lystrer til sine egne indre lover og utvikler seg etter sine egne bestemte forutsetninger. Dens aktiviteter er kreative, men ikke prokreative. Den skaper nye kvaliteter og krefter som imidlertid beriker og utvider dens egen natur. Forplantning er en kroppslig funksjon, mens funksjonen av *individualitet* er etablering. Verset over gjør det klart at ens *individualitet* er ikke et produkt av fysiske eller biologiske lover som ikke kan gå utover formering eller reproduksjon. Det fjerde og siste verset av *surah Ikhlas* sier følgende:

Det er ingen annen som kan sammenlignes med Ham. (112:4)

Dette refererer til en annen guddommelig egenskap som mennesket også kan dele, siden også mennesker har en *individualitet*. Hver enkel *individualitet* er unik. Ingen *individualitet* er nøyaktig lik en annen *individualitet*. Ingen generelle normer er gjeldende når vi snakker om *individualitet* da det ikke er noe mulighet for duplisering, og dette er en lov i seg selv. På tilsvarende måte er et samfunn bestående av frie individer unik. Intet annet samfunn kan sammenlignes med det. Mennesker lever ved å utvikle deres evner og potensialer, og det samme gjelder for menneskelige samfunn.

4.4 MENNESKET

Siden begrepet *Deen* i hovedsak er basert på Koranens syn av menneskelig *individualitet*, så bør Koranens syn på menneskets skapelse studeres nøye. Vesentlige referanser til menneskets opprinnelse finnes spredt over diverse sider av Koranen. Biologisk utvikling nådde et stadium hvor levende organismer begynte å reproducere. Mennesket er som pattedyr ellers når det gjelder å bli unnfanget. Koranen gir en levende beskrivelse av det:

Vi skapte for sikkert mennesket av leire, og Vi lot (spermier) ligge i et skjermet hvilested. Av dråpen gjorde Vi en klump. I det skapte Vi bein og deretter kledde Vi bein med kjøtt. Og vi gjorde det til en helt ny skapning. (23:12-14)

Begrepet "ny skapning" er spesielt viktig. Dette betyr at mennesket på dette stadiet ble gjenfødt og fremsto som en ansvarlig og fullt selvbestemmende individ. Gjennom denne nye fødselen ble mennesket hevet fra nivået av dyr.

Mennesket ble utstyrt med en individualitet og møtte verden som et autonomt vesen. Dette ble gjort ved at Skaperen blåste sin "Ruh" i det. (32:9)

Deretter bød Han naturkreftene "*Malaika*" å underkaste seg mennesket og bøye seg for det. Koranen beskriver menneskets herredømme over naturen på sitt karakteristiske symbolske språk:

Når Allah sa til Malaika "Jeg vil skape et menneske fra leire og når jeg har formet det og blåst min "Ruh" i det så skal dere kaste dere ned og bøye dere for det (38:71-72).

Det er dette som er "*Ruh*" eller "guddommelig energi" som gir mennesket evnen av valgfrihet. Mennesket fikk en uvurderlig gave av reell frihet på dette stadiet. I denne sammenheng finner vi det riktig å sitere en passasje fra *Simpsons "Evolution and it's perspectives"*:

*Å erklære at mennesket ikke er noe annet enn et dyr, er det samme som å benekte at det besitter viktige funksjoner som skiller det fra alle andre dyr. Det er viktig å innse at mennesket er et dyr men det er enda mer viktig å innse at menneskets unike natur ligger nettopp i de egenskapene som det ikke deler med andre dyr. Dets plass i naturen og naturens overveldende betydning blir ikke bestemt av dets dyriske side, men av dets menneskelige egenskaper. Mennesket har visse grunnleggende egenskaper som skiller det kraftig fra alle andre dyr, og som har resultert i en rekke andre utbygginger som ikke bare har fordypet dette skarpe skillet, men også brakt det opp til et nivå som gjør det til en forskjellig art i motsetning til kun en liten forskjell.*⁴⁻¹⁸

Hva menes da med *Ruh*? Svaret er at den verken er intellekt, sinn, ånd eller sjel. Den er menneskelig *individualitet* som er ganske unik og uten sidestykke.

Dette viktige punktet må avklares. La oss først se på begrepet "intellekt". Intellektet er et mentalt evne som Koranen kaller *Qalb* eller *Fuad*. Vi vet at det manifesterer seg på ulike måter som *Fikr* (betenkning), *Shau'r* (bevissthet), *Tadabbur* (refleksjon) og *Ta'aqqul* (forståelse). Dyr besitter intellekt til en viss grad. Dyret er bevisst, men mennesket er selvbevisst. Selvinnsikt skiller mennesket fra andre levende skapninger. I tillegg overskrider menneskelig intelligens dyrets på flere nivåer når det gjelder kapasitet. Intellektet er det viktigste instrumentet for å tilegne seg kunnskap. Koranen kaller på mennesket igjen og igjen til å bruke hans intellekt til å forstå seg selv og verden. Folk som ikke bruker forstand sies å være verre enn dyr. Dyr har en sikker guide i instinktet sitt, men mennesket kan kun stole på dets intellekt.

Begrepet "psyke", som opprinnelig ble introdusert av *Freud*, er moderne, særlig blant psykologer. Det er et vidt begrep som refererer til alle mentale drifter og inkluderer både det bevisste og det ubevisste. Det store spørsmålet som fremdeles er ubesvart, er om sinnet i seg selv er et foretak eller kun et begrep for totaliteten av mentale prosesser. Psykologer har ennå ikke bestemt seg med sikkerhet på dette punktet.

Begrepet "sjel" har en lang historie bak seg, og spilte en stor rolle i middelalderens skolastiske filosofi. Akademiske filosofer hevdet at det var to uavhengige stoffer i verden, altså sjel og materie. Dette førte naturligvis til dualismeteorien. Det ble antatt at sinn og materie hadde noe til felles og at de faktisk var motsetninger. Kroppen som materie ble oppfattet som en barriere for sjelens fremgang. Sjelen var bare en religiøs sak og kunne kun oppnå frelse ved å slavebinde og knuse kroppen. Slikt syn kan uunngåelig føre til avvisning av verden, i askese og selvfornektelse. All glede ble betraktet som en dårlig ting. Fromme menn og helgener frydet seg over selvfortur. Menn som interesserte seg i livet av denne verden, fant selvfølgelig dette ekstreme synet på livet frastøtende. De foretrakk materialisme som ikke hindret dem fra å nyte livets gleder og sette pris på skjønnhet i naturen. På denne måten ble denne ekstreme formen for åndelighet opposisjon til en ekstrem form for materialisme.

Den moderne vitenskapen utpeker feil i begge disse ekstreme syn. Gamle materialistiske teorier kan ikke lenger forsvares. Den eldre oppfatningen at materie består av udelelige og reelle atomer har nå blitt fullstendig forkastet, og dualisme teorien har møtt samme skjebne. Moderne vitenskap har forkastet de samme teoriene som tidligere ble antatt til å være avgjørende for samhold og soliditet. Vi vil gi noen eksempler på hvordan moderne tenkere oppfatter saken.

James Jeans definerer materie som "opplagrede bølger", og *Bertrand Russell* som "et system av beslektede hendelser". *Einstein* definerer materie som "kondenserte tanker" og *Ouspensky* som "en tilstand av energi". Dualismen av sinn og materie har ingen plass i moderne vitenskap eller moderne filosofi.

Skillet mellom kirke og stat er fortsatt opprettholdt i Vesten. Menigheter tar seg bare av åndelige spørsmål, og har ingenting å gjøre med verdslige saker. Aktivitetssfæren er klart avgrenset. På denne måten er dualismen innebygd i sinnet, som en integrert del av de moderne nasjoner av Vest-Europa.

Islam derimot, har aldri støttet ideen om sinn og materie som atskilte og motstridende. Det er et faktum at begrep som ser mennesket som en helhet og ikke som en kombinasjon av to radikalt forskjellige elementer, ikke finnes i Koranen. Begrepet "sjel" er en åndelig enhet i en fysisk kropp.

Koranen ser heller ikke på harmoni som en udelelig enhet av mennesket. Ifølge Koranen ble skapelsesprosessen satt i gang av guddommelig befal. Hvordan alt dette foregikk, er det kun Gud som vet. Vi kan ikke forklare transcendent virkelighet. Vi kan bare tro at mennesket er en udelelig enhet, selv om det ser ut til å være et mylder av former. Vi kan konkludere med at *Ruh* verken er sjel eller ånd, eller intellekt eller psyke. *Ruh* er det transcendent grunnlaget for alle disse begrepene.

Koranen leder oss til en sann forståelse av *Ruh*, som ble blåst inn i mennesket. Etter dette ble den en del av mennesket som dermed fikk sin *individualitet* og denne *Ruh* formet menneskets *Nafs*, altså "*individualitet*". Følgende vers utelukker all tvil om dette punktet:

Og Nafs (individualitet) og dens perfektion. Han ga mulighet for både integrering og oppløsning. De som lykkes i å utvikle sine Nafs vil blomstre. Og de som hemmer sine nafs vil ikke kunne utvikle seg (91:7-10)

Ens *individualitet* er Guds uvurderlig gave. Når en mottar *individualitet*, er den ufullkommen, men utstyrt med et enormt potensial til utvikling. Mennesket er moralsk forpliktet til å utvikle latende krefter av sin *individualitet* til den grad mulig. Den som unngår å oppfylle denne forpliktelsen, vil ikke klare å kvalifisere seg til å bli løftet til et høyere plan av eksistens. Denne personen viker for det reelle og nærmer seg det uvirkelige. Den som flittig streber etter å utvikle sin *nafs* "kommer nærmere Allah", dvs. innser de guddommelige egenskaper og adopterer dem, og blir dermed en del av Realiteten. De viktigste kjennetegn av *nafs* er intelligens, framsyn, mot, evne til å ta initiativ til å velge og handle fritt. Når disse egenskapene utvikles, kommer *nafs* til syne i all sin prakt. Det er derfor åpenbart at *nafs* som essensen av mennesket, er progressiv. Å prøve å utvikle seg ligger i dens natur. Hvis den forhindres fra å utvikle seg, blir den ødelagt og korrumpert, dens egenskaper sløves, og den synker til et lavere nivå.

Det bør bemerkes at uttrykket *nafs* benyttes i dens opprinnelige betydning. I dagligtalen er det en del sammenhenger og nyanserte betydninger som er irrelevante i denne sammenheng. Det er nødvendig å rekonstruere betydningen av ordet, og bruke det synonymt med *individualitet*. Vi må huske at *Ruh* ikke er en del av Gud. Det er ikke Guds natur å ha ulike deler. *Ruh* er Guds ledende energi slik *Dr. Iqbal* beskriver den. For å si det på en annen måte så kommer *Ruh* fra Ham, men er ikke en del av Ham av den grunn.

Ens *individualitet* er ikke en del av guddommelig *individualitet*. Vi har allerede forklart hvordan alle *individualiteter* er unike og udelelige. Fordi ens *individualitet* er utformet av den guddommelige energien, så er den i stand til å utvikle guddommelige egenskaper i seg selv, men bare til en viss grad som er mulig for et dødelig vesen.

4.5 DET HINSIDIGE

I de foregående kapitler har vi listet opp mange grunner til å tro at det er noe i mennesket som kun kan være menneskets *individualitet* som ikke dekkes av kjente naturlover. Hvis vi aksepterer dette synet, ville det bety at *individualitet* forblir uberørt av forfall og nedbrytning av den fysiske kroppen. Ens *individualitet* overlever derfor døden, og overlever mange drastiske endringer som kroppen gjennomgår i løpet av sin levetid. Generelle innvendinger mot overlevelse etter døden er basert på fakta om fysisk oppløsning. Koranen påpeker at dette ikke gjelder *individualiteten*.

Og de sier: "Hvordan er det mulig at vi kan igjen oppstå når vi har blitt til bein og støv?" Fortell dem dette "Dere ville ha oppstått selv om dere var laget av stein eller jern eller noe enda hardere" (17:49-51)

For Koranen er liv etter døden et faktum. Med hensyn til spørsmålet om hvordan og fra hvem mennesket får nytt liv etter døden, så sier Koranen:

De vil si: "Hvem vil gi oss nytt liv?" Fortell dem "Han som skapte dere første gang" (17:51)

Poenget er at hvis konseptet av neste livet virker merkelig for dem, så burde de også hatt merkelige tanker om det første livet. Livet er et mysterium, og siden vi har kommet til eksistens fra ingenting tidligere, så er det mulig at slikt kan skje igjen.

Hvis Gud har makt til å skape, så har Han nok også makt til å gjenskape. Koranen bruker begrepet "første skapelse" og "andre skapelse" for dette livet og etterlivet. Legemet tillater selv å være en del av det romlige temporale systemet, men er ikke avgjørende for den. Kroppen dør, men *individualitet* lever videre. Det er en forskjell mellom udødelighet og livet etter døden. Enhver person kan være sikker på overlevelse etter døden, men udødelighet er kun for dem som har oppnådd en høy grad av egenutvikling. Det er disse som er i stand til å fortsette sin ferd til høyere nivåer. Når de entrer *Jannah* (Paradiset), vil nye utviklingsperspektiver åpne seg for

dem. Utviklingen fortsetter etter døden, men bare for dem som allerede har påbegynt denne prosessen her i livet. Hvis en har grepet mulighetene for selvutvikling som dette livet tilbyr, kan denne personen klatre opp mot større høyder i det hinsidige. Hvis ikke, vil en befinne seg på et sted som Koranen har kalt *Jahannam*, og derfra kan ingen gå videre på egenhånd.

4.6 UDØDELIGHET

Som vi nettopp har lest, vil mennesker som entrer *Jannah* fortsette prosessen med selvutvikling, og få tildelt status av det som kan kalles for udødelighet.

Der skal de ikke erfare noe død, bortsett fra den første døden de allerede har erfart (44:56).

De dør ikke igjen, men dette betyr ikke at de vil leve evig. Udødelighet tilsvarer ikke evighet. Koranen sier at de som kommer til *Jannah*, "skal bo der, så lenge himmelen og jorden eksisterer etter Allahs plan" (11:108). Evighet betyr kanskje ikke en uendelighet innen tidsrammer som vi kjenner til. Dette kan være referanser til en tilstand utenfor tid, altså en tilstand av tidløshet. Det ville være klokere å avstå fra å spekulere om ting som ligger utenfor vår erfaring og forståelse. Alt vi kan si om denne saken her og nå, er at kun Gud er evigvarende.

4.7 LIVETS GUD

Koranen gir oss en brennende tro om en strålende skjebne som venter mennesket og universet. Vi tror at den kosmiske prosesjonen beveger seg sakte mot et praktfullt mål. Menneskeheten er fortroppen av denne prosesjonen, mens den ledende kraften kommer i fra Gud. Så vidt det gjelder naturen, så påvirker denne styrken mest eksterne forhold, mens menneskelig styrke påvirker det hovedsakelig fra innsiden, altså fra dets "*individualitet*". Drivkraften er iboende hos mennesket, og viser seg som trang for realisering av ens mål. Eksterne påvirkninger er med på å danne en følelse av plikt. Dyr drives i riktig retning av deres blinde instinkt, mens mennesker selv skal oppdage det ved å bruke deres intelligens og vilje. Mennesker ser målet klart for seg, og velger dermed om de vil gjøre det som kreves for å oppnå det. Mennesket er nødt til å fungere som en intelligent, fri og moralsk vesen. En må velge sitt mål og nå det med sin egen innsats. Det eneste målet som er verdig mennesket, er selvutvikling. Dette betyr full uttrykk for selvtilit og realisering av sitt fulle potensial.

Det eneste moralske riktige er å bevege seg mot dette målet. Alle handlinger som fører til selvutvikling er gode. Immoraliteter hemmer og hindrer egenutvikling. Dette er kriteriet som vi kan bedømme våre handlinger etter, og som aldri svikter oss. Dette er kriteriet som vi får fra Koranens syn på menneskets liv. Hele det moralske systemet beskrevet i Koranen, er sentrert rundt menneskelig *individualitet*. Rett og galt, godt og ondt, er begreper som bare har mening i sammenheng med menneskets *individualitet*. Selv politiske og økonomiske problemer kan kun løses i lys av deres innvirkning på *individualitet*. Av frihet mener vi individets frihet til å

utvikle sin *individualitet*. Det er undertrykking når et menneske hindres fra å utvikle seg. Mennesket kan være en borger av et politisk fritt samfunn, men ikke fri av den grunn om det ikke har mulighet til å utvikle og uttrykke seg fritt.

Det er imidlertid en markert forskjell mellom den fysiske kroppsutviklingen og utvikling av *individualiteten*. Kroppen vokser ved å absorbere stoffer fra utsiden. Ens *individualitet* utvikler seg heller ved å gi av sine ressurser til andre. Ens *individualitet* styrkes av å spre sin kunnskap, visdom og ressurser til andre, og blir hemmet når den holder igjen sine egenskaper for seg selv. Dermed er det "å gi" den mest lønnsomme aktiviteten som ens *individualitet* kan engasjere seg i. Gavnighet beriker *individualiteten* mens grådighet nedrunder den. Vi må aldri glemme denne sannheten. Koranen refererer klart til dette:

Bare den som deler sine (materielle og menneskelige) ressurser med andre, kan utvikle seg. (92:18)

La oss se om dette prinsippet kan brukes på det økonomiske faget. Selv i de mest avanserte land i Vesten, er ikke nasjonalformuen rettferdig fordelt. Dette har resultert i at samfunnet har blitt inndelt i minst to sosiale klasser, altså de som har, og de som ikke har. De få rike tjener betydelig mer enn det de trenger, mens flertallet av befolkningen tjener ikke nok til å tilfredsstille sine grunnleggende behov. Førstnevnte er umoralske på grunn av deres luksus, mens de sistnevnte på grunn av deres fattigdom. Årsakene er forskjellige, men resultatet det samme, altså at ens *individualitet* blir svakt og fordervet. I Vesten har de lansert skatter og veldedighet som to virkemidler til å påvirke situasjonen. Begge har vist seg til å være ineffektive. De beroliger, men kan ikke kurere denne sosiale fiaskoen. Skattereglene jobbes imot og folk omgår dem med all slags forvriddede former. Veldedighet forringer mottakeren og undergraver hans selvfølelse. I Øst-Europa ble det antatt at kommunismen kunne kurere dette onde. Til dette kan den enkelte komme med innvendinger at den enkelte i et totalitært samfunn ikke ble oppmuntret nok til å bruke det beste en hadde. Det frie initiativet og foretaket verdsetter ikke et slikt samfunn, men hemmer og begrenser frihet av den enkelte i en kollektivistisk, disiplinert og salgsorientert samfunn til en slik grad at en ikke lenger kan anses som fri og selvstendig. Fremfor alt vil ingen ta initiativ til å la andre nyte fruktene av ens egen innsats og arbeid i et materialistisk samfunn, uansett om det er kapitalisme eller kommunisme.

Islam fokuserer ikke kun på verdiene av den enkelte, men hele samfunnet. Den enkeltes selvutvikling har uansett høyeste prioritet, og alt annet kommer i andre rekke. Koranen har til hensikt å utvikle frie og gode mennesker som er villige til å spontant dele sine ressurser med andre mennesker. Et samfunn som består av slike mennesker vil ikke imøtekomme luksus for noen og fattigdom for andre. Troen på det hinsidige er et sterkt insentiv til å være sjenerøs, og tjene andre uselvvisk. Mennesker som tror på det hinsidige, vil selvsagt legge større vekt på de verdier som kan føre til et høyere nivå etter døden enn de materielle goder i livet.

Johann Wolfgang von Goethe har uttrykt denne ideen vakkert med følgende ord:

Mennesket som ikke tror på det hinsidige, er allerede død. ⁴⁻¹⁹

Utvikling av menneskelige personlighet, Koranens økonomisystem og livet i det hinsidige vil bli diskutert ytterligere i senere kapitler.

5 GUDDOMMELIG ÅPENBARING

Verden vi lever i er verken statisk eller ferdig utviklet. Dette forårsaker at verden og alt i den undergår endringer hele tiden, og er forskjellig fra øyeblikk til øyeblikk. De gamle greske filosofer var dypt imponert av fenomenet "endring". De forsøkte å forstå seg på begreper av "endring" og "utholdenhet" i universet.

5.1 BEVIS FOR ÅPENBARINGEN

Parmenides avviste begrepet "endring" som en illusjon, og *Heraklit* så på det som den eneste virkeligheten. I flere århundrer viste filosofer tendens til å ignorere det faktum at ting undergår endringer. Med moderne vitenskap, spesielt med økt kunnskap om geologi og biologi, har tanken om et dynamisk univers blitt allment akseptert. Evolusjonsteorien har endret vår intellektuelle visjon, og vi prøver nå å forstå alt i lys av historien. Vi vet at verden har en lang historie bak seg og er et produkt av de endringer den har undergått gjennom tidene, og at livet slik vi kjenner den, har utviklet seg sakte over millioner av år. En viktig problemstilling tiltrekker nå vår oppmerksomhet. Er endringer som utvilsomt har skjedd i verden, uforutsigbare og tilfeldig, eller følger de et spesielt forhåndsdefinert mønster? Vår begrensede kunnskap kan dessverre ikke gi oss et klart svar på dette spørsmålet. Noen fremtredende tenkere mener at disse endringer er både formålsløse og hensiktsløse, og selv om universet gjennomgår kontinuerlige forandringer, så beveger den seg ikke i en bestemt retning, og absolutt ikke mot et bestemt mål. De hevder at de bare kan se en endring etter en annen slik en bølge følger en annen.

Fisher, som har forsket et bredt spekter av europeisk historie, innrømmer at han ikke kan se den minste tegn til konsistens i det. Han innrømmer at det er fremgang, men hevder hardnakket i forordet av sin bok "*A History of Europe*" at denne fremgangen ikke kan sammenlignes med utvikling.⁵⁻¹

Andre store tenkere som *C. Lloyd Morgan* og *Henry Bergson* insisterer på at endring etter videre etterforskning avslører et mønster, og ser ut til å være målrettet. Målet, som verden og hver eneste ting i den strever mot, er "perfeksjon". Denne perfeksjonen tilsvarer realiseringen av all potensielle i en bestemt skapning. Definert på denne måten, er det klart at begrepet "perfeksjon" ikke skal forstås i sin absolutt forstand, men i forhold til hver persons kapasitet eller evne. Således blir det mulig å forstå den direkte sammenhengen mellom graden av kapasitet og graden av oppnådd perfeksjon. Utvikling er en prosess der ting skjer av seg selv og hvor en oppnår perfeksjon i henhold til tilgjengelige ressurser.

I nesten alle religioner har teologer trimmet sine hjerter i forsøket på å forstå skapelsen av naturen, og sett på saken fra forskjellige vinkler. Teorien om skapelse gjennom utvikling ser ut til å være i tråd med de fakta som vitenskapen har presentert. Den passer også inn i visjonen beskrevet av Koranen. Universet er ikke åstedet for vilkårlige endringer, men heller evolusjonære endringer som fører til fremveksten av nye høyere karakterer og høyere former for vesener.

Hver naturlig ting som blir, er en del av en utviklingsprosess. Hver skapning har et bestemt sted i det samlede opprettelsesmønsteret og er på denne måte god. Men det er ikke meningen at den skal forbli uforanderlig gjennom dens eksistens. Den er utstyrt med et viss potensiale som stadig søker å oppnå perfeksjon via instinkt, ettersom prosessen skrider frem. Dette er basert på guddommelig veiledning i Koranen, som beskrives som *Rabubiyah*, altså at ting utvikler seg og oppnår former i henhold til det som er egnet. Dette synet er uttrykt i dette enkle verset:

Pris din Forsørger, den Aller Høyeste som skapte og perfeksjonerte, som dimensjonerte og veiledet (87:1-3)

Dette verset trekker oppmerksomheten til de fire typiske guddommelige aktivitetene i forhold til universet. Her snakker vi om *Khalq* (skapelse), *taswiya* (perfeksjon), *taqdir* (besluttsomhet) og *huda* (veiledning). En naturlig gjenstand blir skapt med noen potensialer, mens veiledning kommer i fra Forsørgeren. Deretter beveger denne tingen seg fra trinn til trinn i følge denne veiledningen, til den når modenhet. Guds ledelse og støttende omsorg er avgjørende for all utvikling. Guddommelig veiledning opererer overalt i universet og måten den blir gitt til en mottaker på, er utpekt i Koranen med ordet *Wahi*, som vanligvis oversettes til "åpenbaring". Ordet *Wahi* er mer generell og har et mye bredere spekter enn det norske ordet den blir oversatt til. Det er verdt å se litt detaljert på dette ordet for å forstå dets funksjon og natur.

5.2 ÅPENBARINGEN OG SKAPELSEN

Ordrett oversettelse av ordet *Wahi* er "oppmuntring", "inspirasjon" eller "innføring av en ide eller følelse hos en person". *Wahi* opererer på forskjellige måter under ulike stadier av den kreative prosessen. Den gjør alt fra å "egge opp en blind trang" til "å inspirere en tanke". Alt og alle, fra fysiske kroppar til rasjonelle vesener, mottar *Wahi* på en eller annen måte. Jorden og himmelske sfærer ser ut til å være gjenstander som mottar *Wahi*. Koranen sier:

Han inspirerte enhver himmel med dets mandat. (41:12)

Et annet sted sies det at en dag vil komme da:

Jorden vil kunngjøre hva den har å fortelle, i tråd med det Forsørgeren har inspirert den (til å gjøre) (99:4-5)

I dyrenes verden ble *Wahi* plassert i form av en instinktiv drift, slik følgende vers viser:

Forsørgeren inspirerte bien og sa: "bygg ditt opphold i åsene og i trærne og i elveblest som menneskene bygger. (16:68)

I *surah An-Noor* fremkommer det vers som sier mer om operative veiledende krefter:

Ser dere ikke at alle levende vesener i himmelen og jorden beundrer Forsørgeren, (slik som) fuglene med sine spredde vinger glør? Alle kjenner til sine oppgaver (salaah) og deres destinasjon (tasbih) (24:41)

Et annet vers forklarer dette poenget ytterligere:

Det er ingen levende skapning på jord, eller fugl som flyr med sine vinger, som ikke danner samfunn i henhold til Meg (veiledning av Wahi). (06:38)

Hele skaperverket trenger nødvendig veiledning fra Skaperen. Den styrende kraften som har sitt utspring i fra Gud, er operativ i hele universet. Regulariteten som fysiske objekter flyttes med, og den målrettede atferden til de levende vesener avslører Guds styrende hånd. Han leder stjernene i deres kurs, og han hindrer planeter fra å forlate deres baner, og alt dette er en direkte konsekvens av guddommelig kontroll og veiledning. Fysiske objekter styres av uforanderlige lover. Alt i fra store himmellegemer til de minste atomer er underlagt disse lovene. Uansett hvor vi ser så vitner vi til overlegenhet av Guds lover. Ingenting overstiger grenser som Guds lover har fastsatt for den. Det er dette som kan kalles for "Guds tilbedelse".

Alt som er i himmelen og på jorden, alle levende vesener og Malaika, tilber Allah. (16:49)

I dyrenes verden opererer den guddommelige veiledningen via dyrisk instinkt. Instinktet får dyr til å tilpasse seg i henhold til dets omgivelser på en tilfredsstillende måte. Dette gjør dyret i stand til å tilfredsstille sine grunnleggende behov og beskytte både seg selv og sine unger. Mange verk har blitt skrevet på instinktets underverker, men noen eksempler er nok til å vise effektiviteten av det slik den veileder dyret i selv ukjente terreng. Om et egg av ei and blir lagt under ei høne sammen med hønseegg, og begge egg klekkes, vil andungen uforferdet være komfortabel i vann mens kyllingen vil skygge unna og hold deg på tørt grunn. Det virker som om begge vet instinktivt hva de kan og ikke kan gjøre. Trekkfugler flyr tusenvis av mil over ørkener og skoger, vidder og fjell, og fisker svømmer gjennom innsjøer og hav, uten noen gang å gå seg vill. Deres instinkt fører dem til deres mål på underlige uforklarlige måter. Vepsen legger sine egg og skaffer mat til ungene som vil klekkes, men som den aldri vil se. Denne direktive faktoren som fungerer i alle slags dyr i naturen, oppfordrer dem til å utføre handlinger som fører til tilfredsstillelse av deres grunnleggende nødvendighet. Samme faktor er ansvarlig for orden og harmoni i naturen. *Wahi* er i grunn denne virkelige faktoren i enhver funksjon av slik karakter.

Galloway kommenterer i "*The Philosophy of Religion*":

*I videste forstand, avslører den naturlige rekkefølgen av en åpenbaring en tanke som har sin opprinnelse fra Gud.*⁵⁻²

Av dette kan vi trekke to konklusjoner. For det første, så er det den guddommelige veiledningen, eller *Wahi*, som bærer på en ting før den har nådd sin fulle utvikling. Den andre konklusjonen er at alle ting må følge kurset foreskrevet for dem. Dette kan kalles natur av ting.

5.3 MENNESKET OG ÅPENBARINGEN

Mennesket trenger utvilsomt guddommelig veiledning, og vil trolig komme på avveie uten den. Denne veiledningen som mennesket har fått, er imidlertid av en annen type og er skreddersydd menneskelig karakter. Menneskets handlinger blir ikke kontrollert av uforanderlige lover, slik tilfellet er med livløse objekter, og bestemmes heller ikke av en iboende trang. Mennesket har fått en grad av frihet til å velge riktig eller feil, og har til og med evnen til å velge feil.

Mennesket er i stand til å velge hva som helst etter sitt eget ønske, uansett om utfallet skulle vise seg til å være skadelig. Mennesker har valgfrihet og må betale prisen for deres feil. Mennesket har ikke en sikker veiledning, som instinktet hos dyr ellers. En kylling vil instinktivt trekke seg tilbake og sikre seg om den oppdager at den står ved kanten av en vanndam. Et menneskebarn kan bruke sin frihet av valg og kan til og med velge feil på grunn av sin indre tvang, og hoppe i vannet og kanskje drukne. Mennesket har mye til felles med dyrene, men forskjellene er større enn gjensidige likheter. Menneskets intellekt og stor læringspotensial skiller det fra andre dyr. Selv om mennesket har større potensial enn dyr, er det langt mindre utrustet til å kunne takle livets vanskeligheter, spesielt i begynnelsen av livet. Hvis mennesker utvikler sine ferdigheter, kan de raskt distansere seg fra dyrene, men hvis de ikke klarer å utvikle seg, kan de synke til et nivå som er under nivået av dyr.

Mennesket er et moralsk vesen som er i stand til å skjelne mellom rett og galt, og har frihet til å velge det ene eller det andre. Man ser imidlertid at det er vanskelig å skille mellom det gode og det onde, og at det ofte er vanskelig å velge det gode, selv om valget er innlysende. Mennesket har ingen sikker veiledning til det gode, og ingen instinktiv moral kan sette en person automatisk på rett spor. Det er åpenbart at det ikke finnes noe universal akseptert kodeks av moral, siden det finnes så mange av dem blant alle kulturgrupper i verden. Hver gruppe synes å ha utviklet en egen kode, som ofte er uakseptabel for de andre grupper. En uavhengig oversikt over flere yrkesetikk leder oss til å kreve etisk relativisme. En kode for oppførsel kan ikke bli dømt som god eller dårlig som sådan. Den kan være bra for en kulturell gruppe, men dårlig for en annen. Til syvende og sist vil ens samvittighet og personlig fornuft skille mellom rett og galt. I dag opprettholder psykologer samt sosiologer, at menneskelig samvittighet former seg av kulturelle og sosiale miljøer der en vokser opp. Samvittighet er bare en samling av koder som enkeltpersoner tar til deres

hjerter. Vi må derfor konkludere med at mennesket ikke har noe god forståelse når det gjelder veiledning mot det gode.

Mennesket ber om elendighet (sharr) i likhet med det gode (khair). (17:11)

Koranen støtter ikke det synet at evnen til å skille mellom rett og galt finnes i mennesket. Verset 91:8 blir ofte sitert i denne sammenheng, men har blitt misforstått. Merk deg at verset er feilaktig oversatt til at Gud inspirerte menneskets *individualitet* om det som er galt for det, og det som er riktig for det. Mennesket viser ikke til noen kvaliteter som kunne karakteriseres som "menneskets natur". Hvis mennesket hadde hatt evnen til å skille godt fra ondt, og dermed til å skille rett fra galt uten hjelp av guddommelig veiledning, ville konseptet av budbringere til å motta guddommelig åpenbaring ha fullstendig mistet sin mening. Hvorfor skulle Gud ellers ha utpekt budbringere i de ulike folkeslag og ha betrodd dem oppgaven av å lede mennesker til den rette vei? Videre, hvis evnen til å skille mellom rett og galt hadde vært en del av menneskets natur, ville hele menneskeligheten ha fulgt samme kodeks for moral og oppførsel helt fra sine tidlige dager og frem til i dag. Men som vi har sett, så er det ingen universal akseptert moralsk kode. Hver gruppe har sin egen kode og denne koden har også endret seg gjennom tidene. Det ovenfor siterte verset betyr derfor at "menneskets natur" eller menneskelig bevissthet er kvalifisert på egenhånd til å vite hva som er bra og dårlig, eller har evnen til å skille mellom *khair* og *sharr* i seg selv. Ordene i vers 91:8 er snarere et funn som mennesket selv avgjør, om en vil utvikle seg i en retning eller den andre. Siden *individualitet* er gitt til mennesket i en uutviklet form, har enhver person like mye anledning til å utvikle sine latente potensialer til enten å gjøre godt, eller ondt. Den korrekte oversettelsen av verset lyder:

Menneskets individualitet besitter evnen til å både perfeksjonere seg på en god måte, eller å kaste seg ut i ugagn. (91:8)

De som mener at ens *individualitet* i seg selv er en troverdig veileder for mennesker, henviser gjerne til vers 30:30, som er generelt oversatt på følgende måte:

Han skapte mennesker i henhold til Allahs skapelses lov (fitratullah) (30:30)

Det bør bemerkes at det arabiske ordet *fitra*, som forekommer i dette verset, ikke betyr det samme som det norske ordet "natur". Ordet "natur" betyr noe som er naturlig eller grunnleggende og uforanderlig. *Fitra* betyr ganske enkelt "skapelse" eller "tilblivelse". Vi kan ikke tolke verset til å være en påstand om at mennesket er av samme natur som Gud. Verset bare minner oss på at mennesket er skapt i henhold til den samme guddommelige loven som alt annet i universet. Hvis vi skulle tro at mennesket er skapt "lik Guds natur", hvordan skulle vi få dette til å være i samsvar med noen av menneskets "egenskaper" som er nevnt i Koranen? Dette er egenskaper som svak (04:28), hissig i sin atferd (17:11), utakknemlig (17:67), grådig (17:100), utålmodig (70:19), kontroversiell (18:54) eller tyrannisk og uvitende (33:72).

Sannheten er at det ikke finnes noe som heter "menneskelig natur". Når vi hører ordet "ens natur" tenker vi på de grunnleggende egenskapene som et vesen er født med, og som derfor blir en del av dets karakter og som på en måte blir særegen for en. Dermed skylder vi ens oppførsel på ens natur. Det kan ikke være noe tvil i at enkelte ting går imot ens natur. Vi tenker på dette som en solid og ubrytelig lov. Dette sammenligner vi med at naturen av vann er at den er flytende, og naturen av ild er at den brenner. På tilsvarende måte følger et dyr sitt kurs som dets natur foreskriver.

Mennesket står derimot på en annen side, og i en annen tilstand. Gitt at mennesket er en del av den fysiske verden, kan man si at det er dets "natur" å handle i samsvar med fysiske lover i sin fysiske egeninteresse, selv om det ofte, som vi har sett, også handler i strid med disse lovene. Menneskets *individualitet* har frihet til å velge noen av alternativene som er tilgjengelige. Det er derfor at ensartethet i dyrs atferd står i sterk kontrast til menneskets foranderlige oppførsel. "Menneskelig natur" er ekstremt følsom og kan anta mange forskjellige former, hvor ingen passende karakteristikk vil være i stand til å kunne være forberedt. Det er mange teorier om "menneskelig natur", men ingen av dem nyter allmenn anerkjennelse. Tenkere som *Platon* og *Aristoteles* til *Freud* og *Gardiner* har fremsatt mange teorier om mennesket, men noen mennesker vil alltid falle utenfor enhver teoretisk ramme.

Ifølge visjonen beskrevet i Koranen, er mennesket verken godt eller ondt, men har makt og frihet til å være enten det ene eller det andre. Mennesket er utstyrt med et enormt potensiale. Hvis det utvikler sine potensialer og bruker dem til fordel for menneskehetens moralske og materielle fremgang, vil mennesket være god. Hvis mennesket ikke klarer å bruke sine enorme ressurser, eller bruker dem til å skade menneskeheten, vil det være ond.

Wahi eller guddommelig veiledning veileder til realisering av mål og fremmer menneskelig kunnskap og glede. Ved å følge stien som *Wahi* anbefaler, kan et menneske få status av en *Momin*, altså en som er overbevist. En overbevist person lever i fred med seg selv og med verden rundt ham, fordi han har fått løst sine interne og eksterne konflikter. *Wahi* viser veien til harmoni både for den enkelte og for samfunnet. Verset over sier bare at mennesket vil kun bli verre hvis det ignorerer den guddommelige veiledningen og fortsetter å følge sitt egne begjær.

La oss gjenta at Koranen avviser oppfatningen at menneskets natur har et fast mønster og en bestemt atferd. Et slikt syn frarøver mennesket av dets virkelige frihet til å kunne ta sine egne valg, og deretter stå ansvarlig for sine handlinger.

5.4 MOTTA AV GUDDOMMELIG ÅPENBARING

Som nevnt ovenfor er alle ting i verden avhengige av guddommelig veiledning for deres egenutvikling og oppnåelse av formålet med deres eksistens. Denne veiledning kommer i mange former hvor hver form er hensiktsmessig for et bestemt nivå av eksistens. Vi har alt diskutert den instinktive formen av veiledning på dyrisk plan, men formen for menneskelig plan fortjener spesiell oppmerksomhet.

Mennesket er et rasjonelt vesen og besitter en fri og selvstendig *individualitet*. Det verdsetter sin frihet, vet at det er ansvarlig for sine handlinger og ikke har noe rett til å klage hvis konsekvenser av dets handlinger viser seg til å bli ubehagelige. En person lar seg bli irritert når han tvinges, uansett om denne trangen er intern eller ekstern. Han trenger også guddommelig veiledning, men kan motta den kun i en form som ikke bremser hans frihet og ikke avviker fra hans rett til å dømme seg selv. Guddommelig veiledning som tilbys til en person, kommer kun gjennom åpenbaring, men kan dessverre ikke mottas av enhver person. Kun en usedvanlig begavet person, som betraktes av Gud til å være i stand til selvbesittelse av en så viktig erfaring, kan få veiledning direkte fra Gud.

Betegnelsen "*Nabi*" brukes til en slik person, og ordet *Nubuwa*t peker mot to karakteristiske funksjoner av en *Nabi*. Siden en slik person er innstilt på Gud, får han guddommelig åpenbaring eller *Wahi*, og siden han er i nærkontakt med sine medmennesker, kommuniserer han *Wahi* videre til dem i nøyaktig samme form som han mottar den i. Renhet av mediet sikrer renhet av meldingen som mediet overfører. Deretter presenterer en *Nabi* den praktiske gjennomføringen av *Wahi*. Slik blir den guddommelige veiledningen presentert i en levende og konkret form som folk ikke kan unnlate å la seg imponere av.

For å forstå arten av *Nubuwa*t må vi først kvitte oss med en misforståelse. I den jødisk-kristne tradisjonen er en "profet" en person som taler profetisk eller forutsier fremtidige hendelser. Utrustet med uvanlige psykiske krefter anses en "profet" til å være i stand til å forutse fremtidige hendelser som han advarer folk mot. Den islamske oppfatning av en *Nabi* er ganske annerledes. Det må derfor bli klart for enhver person at det norske begrepet "profet" ikke tilsvarer det arabiske begrepet "*Nabi*" som Koranen bruker i forbindelse med videreføring av *Wahi*. En *Nabi* er ikke en "profet" eller en spåmann. Hans funksjon er ikke spådomskunst, men videreformidling av åpenbaring som han blir skjenket med.

"Profeti", slik den forstås av jødene er fullstendig irrelevant for oppdraget av en *Nabi* som oppfyller sitt oppdrag ved å videreformidle mottatt *Wahi* til andre, uten å legge til eller ta bort noe fra den. Hans hensikt er ikke å tilby prognoser, men å tilby moralsk veiledning til mennesker i lys av guddommelig åpenbaring. Dette blir også beskrevet med en annen betegnelse. Han er en "*Rasul*" eller en budbringer. Han bærer et budskap fra Gud til mennesker som forteller dem om hvordan de kan leve et godt liv, og hvordan de kan oppnå perfeksjon. Koranen er eksplisitt på dette punktet:

Barn av Adam! Når det kommer sendebud til dere fra blant dere, som forteller dere om Min åpenbaring, så følg den. De som følger den vil få det godt, og det vil ikke være noe frykt over dem, og de vil heller ikke ha noe sorg (7:35).

Det skal bemerkes at hensikten med *Wahi* er ikke å tvinge mennesker til å velge en bestemt måte å leve på. *Wahi* bare informerer dem om hvilken vei som fører til deres vekst og utvikling, og hvilket som fører til deres oppløsning. Dermed har enhver person frihet til å velge for seg selv. *Wahi* formidler kun nødvendig kunnskap til en person som deretter har frihet til å handle rett eller galt.

Erklær at dette er sannheten fra Allah. Dermed la den som vil, tro på den, og la den som vil, avstå fra den (18:29).

La oss klart forstå Koranens oppfatning av *Wahi* som er en gave fra Gud, som Han skjenker på mennesker Han velger. *Wahi* er ikke en premie som en person kan vinne via eget innsats av noe slag. En person kan ikke kvalifisere seg til å motta *Wahi* ved å utvikle sine latente krefter. En *Nabi* kan ikke oppdage sannheten, men den blir heller utlevert til ham av Gud. Koranen definerer derfor åpenbaring som "å ha blitt sendt ned".

Sannelig har vi sendt ned denne boken med sannhet til deg (39:2).

Poenget å huske er at mottak av *Wahi* er en intens og vital erfaring, men er ikke en opplevelse som har blitt indusert av subjektive faktorer. En *Nabi* kan ikke objektivere sine personlige erfaringer. Han er intens og meget klar over hans møte med det guddommelige. Han føler seg passiv mottaker av et budskap, som må forbli upåvirket av hans personlige ønsker og følelser når han formidler den videre.

En Budbringer videreformidler ikke hans egne ønsker som Wahi (53:3)

Vår forståelse av *Wahi* strekker ikke lenger enn dette. Det er derfor ikke rart at i hans vanlige liv oppførte en *Nabi* seg meget lik alle andre. Det var kun i slike øyeblikk da han opplevde å motta *Wahi*, at han snakket med absolutt autoritet og avslørte sannheten som menneskelig intellekt ikke kunne oppdage av seg selv. Ordene han sa i denne tilstanden var ikke hans egne, men Guds. De som kjente den siste *Nabi*, altså *Muhammad* intimt, har diktert det faktum at selv i sekulære saker var han alltid villig til å innrømme at det han sa var hans egne ord, til de som ikke delte hans ideologi, selvfølgelig med de begrensninger som følger av Koranen. Om han kunne avgjøre en tvist i minnelighet ved å gjøre dette, så var han steinhard i å nekte å gjøre den minste endring i *Wahi* som hadde blitt overlevert til ham. I daglige saker var gjensidig samråd med kompromiss grunnlaget for hans beslutning, men han ville aldri vurdere noe kompromiss i saker som hadde tilknytning til *Wahi*. Ikke en eneste gang i hele sitt liv ble han fristet til å endre et eneste ord av åpenbaringen, av hensyn til det som passet ham personlig. Koranen vitner til det faktum:

Si (Muhammad): Det er ikke opp til meg å gjøre endringer i den. Jeg bare følger det som har blitt åpenbart for meg (10:15).

En *Nabi* har ikke den minste anelse av åpenbaringen før han faktisk får den. Heller ikke strever han for den. Til han er denne guddommelige veiledningen bokstavelig talt en åpenbaring, virkning av noe nytt, uventet og uforberedt, noe som ikke stammer fra hans tidligere erfaringer eller fra hans nåværende mentale tilstand.

Og slik har Vi åpenbart for deg en åpenbaring av vår kommando. Du visste ikke noe om denne boken eller hadde tro på den, men Vi har gjort den til et lys som veileder dem som blir Våre tjenere (42:52, 28:86).

Selve opplevelsen av å ta imot åpenbaring var alltid en overraskelse. Han hadde ikke forventet å bli valgt til å opptre som en budbringer av *Wahi*. Gud valgte en person for rollen som *Nabi*, men holdt det skjult for ham, til han faktisk ble tildelt rollen. Personen som ble valgt, besatte eksepsjonelle kvaliteter som passet ham for rollen som en budbringer. Etter flere års trening, hvor hans karakter og oppførsel ble perfektionert, kom han til det stadige at han kunne bli til en budbringer av guddommelig veiledning. Før et slikt tidspunkt hadde han ingen forestillinger av denne prosessen. Han ble betrodd med oppdraget kun når han beviste seg til å være verdig. I tilfelle av Moses har Koranen beskrevet den lange perioden av preparasjoner han måtte gjennomgå før han ble gjort til en budbringer.

Og Vi har allerede vært nådige mot deg tidligere (Moses). Det var den gang Vi sendte bud til din mor, og sa: Sett ham i arken, og kast ham ut i havet, og havet skal kaste ham på land, og en fiende av Meg skal oppdra han som egen, og Vi skjenket deg kjærlighet, slik at du kunne vokse opp under Vår åsyn. Da søsteren din gikk opp og sa "skal jeg vise dere til en som kan ta vare på barnet?" Og slik ble du returnert til din mor, slik at hennes syn kunne forbli tilfreds så hun ikke skulle sørge. Og da du drepte en person, så reddet Vi deg fra trøbbel, og tilbød deg andre muligheter slik at du kunne trene opp dine evner. Deretter, i mange år fremover bodde du blant folket i Median. Ved å ha gjennomgått alt dette ble du endelig klar for Vårt oppdrag. Og slik valgte Vi deg for Vår misjon (20:37-41).

For å forstå den virkelige naturen av *Wahi* er det viktig å skille den klart fra åndelig erfaring som den ofte blir forvekslet med. Noen forskere har en tendens til å betrakte åpenbaring til en budbringer som kulminasjonen av en åndelig erfaring. Dette er en misforståelse. Forskjellen mellom de to typer av erfaring er fundamentalt. Dette er en forskjell av form og ikke bare av grad. En åndelig erfaring, uansett hva slags, er innenfor rekkevidde av en hvilket som helst person, forutsatt at han er villig til å underkaste seg til en streng disiplin. En slik erfaring er utvekst av en mystisk forstand som er iboende i mennesket i likhet med en estetisk følelse som kan dyrkes og utvikles. En åndelig opplevelse kan induseres gjennom selvydmykelse, kontemplasjon, meditasjon og medisinerer.

Det er en ren subjektiv erfaring hvor affektive faktorer er dominerende. Siden en slik erfaring selv er mystisk, har den ingen betydning for den ytre verden ellers.

Personen som har en slik opplevelse vil sikkert erfare den som gledelig og fullstendig overbevisende, hvor han opplever en lykke som overvelder og løser hans uendelige personlighet. Han føler seg slått sammen i det uendelige havet av virkelighet. En slik person hevder at hans erfaring er ladet med verdien av en høy orden, men den forblir privat og ikke kommuniserbar. En person kan få en visjon av noe, som han selv mener er Realiteten. Dette betyr nødvendigvis ikke at han også skal få overbevist sine medmennesker om det samme. Han kan ikke videreformidle sin oppnådde kunnskap til andre, men kan selv få en følelse av kontakt med det han anser til å være Realiteten. Hans erfaring forblir derimot personlig og subjektiv.

Opplevelsen av å motta åpenbaring fra Gud er annerledes, og er en opplevelse hvor en selv blir overbevist over den mottatte virkeligheten. En budbringer som mottar guddommelig veiledning kommer seg ikke bare i kontakt med det Guddommelige, men også i kommunikasjon med det. Han blir ganske sikker på at han mottar kunnskap som han må videreformidle til andre mennesker. *Wahi* eller åpenbaring er ment å bli kommunisert til andre. Formålet med *Wahi* er ikke å tilfredsstille lyster eller ambisjoner hos en enkeltperson som budbringeren selv, eller å veilede kun ham. Formålet er derimot å videreføre åpenbart veiledning til disposisjon for alle som ønsker å tjene på det, via budbringeren. Meldingen som blir mottatt via åpenbaring må bli distribuert til hele verden for sitt innhold av objektiv verdi.

Denne radikale forskjellen setter *Wahi* utelukkende i en klasse for seg selv og setter den langt bort fra alle typer åndelige opplevelser. Åndelige opplevelser kan berike sinnet av den som opplever dem, men åpenbaringen derimot fungerer som en kraftig suksessagent i livet til et helt folk. Åpenbaring er et levende og dynamisk kraft som endrer historien mot en ny retning. Framveksten av Islam er et strålende eksempel på dette.

Det er en annen vesentlig forskjell mellom *Wahi* og åndelige opplevelser. Personen som opplever noe åndelig føler at hans personlighet smeltes og oppløses som en klype salt i vann, og som om hans personlighet skal ha slått seg sammen med det Uendelige. Frigjøring fra hans vanlige tilværelse gir han en følelse av spenning og opphøyelse. Han svever høyt over den faktiske verden, i en region der noe verken "må" eller "bør" gjøres. Hvis han kommer tilbake til en verden av faktum, føler han seg plaget av nostalgi, og stønner under byrden av livet.

Tvert imot beriker og styrker åpenbaringen ens *individualitet*. På denne måten blir livets problemer håndtert på en effektiv måte, fordi *individualiteten* blir ernært av den guddommelige åpenbaringen. De som tar imot slikt åpenbaring arbeider konstant for å etablere "himmelsk rike" på jorden. Åpenbaring som en budbringer mottar tilfører et nytt liv i folket i den stil at de med fornyet tro og revitalisert energi marsjerer frem til kamp mot krefter av ødeleggelse og oppløsning. Kort sagt vil åndelige opplevelser ta sikte på selvutslettelse for den som opplever dem, mens en budbringer som mottar åpenbaring, inviterer folk til å marsjere mot målet av selvrealisering og selvutvikling.

Dr. Iqbal har klargjort skillet mellom en åndelig opplevelse og mottakelse av åpenbaring i hans mesterlige diskusjoner rundt dette emnet. Den aktuelle paragrafen fortjener å bli sitert i sin helhet:

Muhammad av Arabia besteg den høyeste himmelen og returnerte. Jeg sverger ved Gud at hvis jeg hadde nådd dette punktet, ville jeg aldri ha kommet tilbake. "Disse er ordene til en stor muslimsk helgenen, Abdul Quddus av Gangoh. I hele spekteret av Sufi litteratur vil det sannsynligvis være vanskelig å finne ord som avslører en slik akutt oppfatning av den psykologiske forskjellen mellom det profetiske og den spirituelle opplevelsen av bevissthet, i en enkel setning. Den spirituelle ønsker ikke å gå tilbake fra en "enhetlig opplevelse", og om han ikke skulle komme tilbake, så ville ikke hans fravær ha noe relativ innvirkning på menneskeheten som helhet. Budbringerens retur er kreativ. Han gikk tilbake for å sette seg selv inn i feie av tid med sikte på å kontrollere historiens supermakter, og skapte dermed en ny verden av idealer. For den som opplever noe mystisk, er hans "enhetlig opplevelse" noe endelig, men for en budbringer er åpenbaring en oppvåkning som han skal bruke til å riste verdens psykologiske krefter med, og fullstendig transformere menneskelig verden til noe bedre. Ønsket om å se hans religiøse erfaring bli forvandlet til en levende verden er en Budbringers høyeste prioritet. Dermed utgjør hans avkastning en slags pragmatisk test av verdien av hans religiøse erfaring. I sin kreative handling, danner profetens vilje både seg selv og verden av konkret faktum som bestreber for å bevise seg selv. I forsøket på å trenge inn i det ugjennomtrengelige materiale oppdager budbringeren seg selv, og avslører seg selv for historien. En annen måte å bedømme verdien av budbringerens religiøse opplevelse vil derfor være å undersøke hvilken type menneskehet han har skapt, og den kulturelle verden som har sprunget ut av ånden av hans melding. ⁵⁻³

En budbringers oppgave er å lede hele menneskeheten i henhold til direktiver av *Wahi* og dermed få til en universal revolusjon for å forme historiens gang. Dette er ikke en lett oppgave. Det er med henvisning til denne byrden av ansvar at Koranen sier:

Har Vi ikke forårsaket din favn til å utvide seg og lettet deg av byrden som tyngtet din rygg? (94:1-3).

En budbringer forkynner budskapet som han har fått, og det gjennom ren kraft av sannhet som synker i sinnet til de som har finere mottakelighet og som ikke er døde innvendig. En budbringer setter sitt eget liv og oppførsel som eksempel for andre og fyrer dem med ambisjoner om å leve et renere, bedre og edlere liv.

Slike personer samlet seg rundt budbringere og oppriktig forsøkte å forme sine liv i lys av åpenbaringen. Inspirert av den strålende og glødende overbevisningen som budbringere tente i dem, bestrebet de etter å gjøre verden til et hjem for høyere verdier. De prøvde å bygge et samfunn som ga mennesker full mulighet til selvtutfoldelse og selvutvikling, som er verdig frie personer som er bevisste på deres verdighet som mennesker. De ble dermed deltakere av gjennomføring av den guddommelige planen for universet.

Åndelige erfaringer har ingen påvirkninger enn mulig utviklingen av noen av de indre evnene hos et menneske, for eksempel viljestyrke som ethvert menneske kan utvikle uavhengig av hans trosbekjennelse, eller til og med handlinger.

Dette er grunnen til at spirituelle personer eksisterer i alle religioner, kulturer eller grupper. Slike personer påstår at de er på samme bølgelengde med det Uendelige, eller har forstått seg på Realiteten slik den er. Fakta er at alt dette er kun projeksjon av deres egne fantasier. Dette er grunnen til at beskrivelser av virkeligheten som slike personer beskriver, er forskjellige i forhold til hverandre. I alle fall har spirituelle opplevelser ingenting å gjøre med *Deen* fordi Koranen ikke støtter slike begreper. Selv ordet "*tasawwuf*" som oversettes til spiritualitet, er ikke nevnt noen steder i Koranen eller Hadith.

Dr. Iqbal mener at spirituelle opplevelser er en fremmed plante på islamsk jord. Det er ikke noe spiritielt eller åndelig i Islam. Islam er en enkel og ren kode av levemåten som tar sikte på å etablere en sosial orden der permanente verdier manifesterer seg i konkret form.

5.5 KONKLUSJON

Diskusjonen ovenfor kan nå oppsummeres til følgende konklusjoner:

- Alle livløse og livlige ting er utstyrt med kapasitet for utvikling som styres trinnvis av den Allmektige.
- En må ikke tro at den styrende kraften er ekstern, men heller iboende i tingenes natur. Det ville være mer korrekt å si at trangen til å arbeide for utvikling av sin latente kapasitet og dermed oppnå sitt skjebnebestemte mål, er en innebygd kvalitet hos alle skapte ting.
- Mennesket har en privilegert plass i universet, fordi det har en autonom *individualitet*. Guddommelig veiledning blir dermed tilbudt til mennesket i en form som er egnet til en fri og rasjonelt vesen. Denne veiledningen overmanner ikke ens valgfrihet på noe måte og tvinger ikke en til å gjøre noe en selv ikke ønsker. En har rett til å avvise den, hvis en ønsker så, og er villig til å møte konsekvensene for sin avvisning.
- For mennesket er åpenbaringen middel for guddommelig veiledning. Gud velger en person som er skikket til å være forvalter av sannheten. Denne personen som mottar åpenbaring fra Gud holder den ukrenkelig, og videreformidler den trofast til sine medmennesker. De som aksepterer den på eget initiativ finner seg selv på stien som fører til forbedring av deres krefter og mål av perfektjon. De som avviser den kan bare gå en vei, altså veien mot forringelse og degradering. Selvrealisering er belønningen for de som godtar åpenbaringen, mens *individualiteten* til de som avviser den blir svekket og pervertet. Slik opererer konsekvensloven.
- Åpenbaringen er Guds virkelige ord, og er ikke forurensset av noen personlige preferanser, følelser og begjær av mottakeren som videreformidler den til sine medmennesker. Mediet utvalgt av Gud er så raffinert at åpenbaringen ikke lider noe reduksjon i sin renhet eller glans. Åpenbart veiledning overgår menneskelig intellekt, men er ikke i konflikt med fornuft av den grunn, men virker heller som supplement.

Vi håper at noen ord om "institusjon for videreformidling av åpenbaring" vil belyse dette punktet. På et tidlig stadium i sivilisasjonens historie, satte mennesker opp en slags sosial organisering. I slikt organisering begynte enhver person å fungere som et selvbevisst medlem av en gruppe. Noen personer misbrakte ofte friheten som de hadde til rådighet, og ga dermed etter for fristelser. Jakten på egoistiske mål brakte medlemmer av gruppen i konflikt med hverandre. Disse konfliktene utgjorde en alvorlig trussel mot samfunnet som var langt fra stabil. Historien vitner til at mennesket har feilet oftere i forhold til å være rett, og katastrofer som menneskelige feil har forårsaket kunne ha vært unngått om mennesket ikke lenger hadde

valgfriheten sin. Men da ville ikke menneskelige samfunn ha vært noe forskjellige fra en bikube eller en koloni av termitter.

Målet med valgfrihet var at mennesket skulle lære mer og utvikle seg og forstørre sitt virkeområde. Den eneste måten frihet kan bli bevart på og samtidig minimalisere faren for misbruk, er ved å akseptere den nødvendige veiledningen som ble tilgjengeliggjort for mennesker. Åpenbaringen oppfylte begge kravene. Gud valgte en person fra tid til annen, som kunne betros med guddommelig åpenbaring. Hver nasjon hadde sin egen budbringer som ikke stolte på makt og tvang, men på overtalelse. Denne personen kalte da sitt folk mot rettferdighet.

Veiledningen var ment for frie vesener som kunne godta den om de likte den, eller avvise den om de ikke likte den. Det har aldri eksistert et samfunn hvor en budbringer ikke har kommet til, eller som ikke har mottatt åpenbaringen. Det har vært mange budbringere, men den vesentlige meldingen de alle kom med på hver deres språk, har alltid vært den samme.

Dette er tydeliggjort i Koranen:

Sannelig har Vi åpenbart dette for deg, slik som Vi åpenbarte til Noa og budbringere etter ham, og (som) Vi åpenbarte til Abraham og Ismael og Isak og Jakob og (andre fra blant deres) stammer, og Jesus og Job og Jonah og Aron og Salomo, og Vi ga David Salmene, og apostler hvorav Vi har knyttet til deg, og Gud talte til Moses og snakket med ham (4:163-64).

Mange budbringere er nevnt i Koranen med navn, og det de stadig forsøkte å gjøre var å forklare åpenbaringen og lede sitt folk i lys av den. Noah, Abraham, Ismael, Isak, Jakob, Moses, Aron, David, Salomo og Jesus er noen blant dem som har blitt uttrykkelig nevnt. Koranen sier eksplisitt at det har vært mange andre budbringere som ikke er nevnt, men også de fortjener å bli respektert, siden også de var bærere av den guddommelige åpenbaringen.

Formålet med Koranen er å understreke grunnleggende enhet av guddommelig åpenbaring som ble skjenket til forskjellige personer i ulike tider og land. Deretter forbyr Koranen muslimer fra å skape uheldige skiller mellom budbringere.

Dere troende må si følgende: Vi gjør ingen forskjell på noen av Hans sendebud (2:285).

Institusjonen av åpenbaring har tjent menneskeheten uvurderlig. Så lenge det menneskelige sinn forble umoden, trengte mennesker en veileder i menneskelig skikkelse som kunne forklare dem guddommelige formål. De trengte en som, i henhold til hans levende eksempel, kunne vise dem hvordan de kunne leve sine liv i full overensstemmelse med dette formålet. Budbringere har hjulpet til med fremdriften av moralsk og intellektuell utvikling gjennom tidene. Av denne grunn kom det budbringer etter budbringer til menneskeheten i rask rekkefølge.

Deretter kom det en tid da sinnet til mennesker nådde modenhet og deres intellektuelle krefter ble klare nok til å takle livets problemer selv. Åpenbaringen

rettet menneskeheten mot dette resultatet, og da mennesker var dyktige nok til å ta vare på meldingen, var det ingen grunn for å fortsette med å introdusere den om og om igjen. Den strålende rekken av budbringere kom til sin naturlige slutt med *Muhammad* som var bæreren av den siste åpenbaringen. Prosessen av åpenbaringen hadde tjent sin hensikt og var ikke lenger nødvendig. Det moderne mennesket, med sin modne sinn, trenger ikke lenger en veileder av kjøtt og blod.

Mennesket trenger nå generell veiledning i form av ideer og prinsipper som gjelder for all tid. Disse ideer og prinsipper har blitt bevart for all tid i Koranen, noe som fremhever den endelige åpenbaringen.

Vi har åpenbart denne boken og sannelig beskytter Vi den (15:09).

Utenom dette har vi eksempler i fra livet til *Muhammad*, som med sin perfekte karakter har satt et strålende eksempel på det ideelle menneskelivet. Sublime ideer av Koranen med eksempler i fra livet til *Muhammad*, der de fant konkrete uttrykk for disse ideer, er tilstrekkelig for behovene til alle ekte søkere av sannheten. Vi har ingen grunn til å forvente en ny åpenbaring, og derfor kan ingen åndelig opplevelse av en person eller helgen hevde å ha fått noe åpenbaring. Det er ikke noe rom for kompromiss på dette punktet. Kravet av en som opplever noe spirituelt, eller en annen person som hevder å ha mottatt kommunikasjon fra Gud, skjærer ved selve roten av troen på den endelige åpenbaringen.

Formålet med åpenbaringer var å tjene og sikre menneskets frihet når det ble truet både innenfra ved dets uregjerlige egoistiske lidenskaper, og uten i fra av vilkårlige herskere og prester. Formålet med avskaffelse av åpenbaringer er å utvide omfanget av menneskelig frihet og å tillate mennesket å dømme og bestemme alle spørsmål som berører dets liv. Mennesket bør ikke lenger være en slave av skikk og tradisjoner, men skal nå utøve sin egen dømmekraft, trene sin måte og forme sin skjebne i lys av sin kunnskap og guddommelig veiledning nedfelt i Koranen. Mennesket har nå blitt en fri og ansvarlig vesen, og kan forme sitt liv slik det selv velger, i henhold til dets fornuft, styrt av guddommelig åpenbaring bevart i Koranen.

5.6 TRO PÅ GUD UTEN TRO PÅ ÅPENBARINGEN

Det vil være hensiktsmessig på dette tidspunktet å si noe i forsvar av troen på guddommelig åpenbaring. Noen store vestlige tenkere har avvist oppfatningen av at visse menn som ble utvalgt av Gud, ble gjort til mottakerne av Hans åpenbaring. De mener at den menneskelige fornuften er i stand til å gi all den veiledningen man trenger i dette livet. De påstår at menneskelig fornuft kan løse alle problemene i verden, og at direkte veiledning i fra Gud ikke er nødvendig.

"Humanism, Religion without revelation", som forresten er tittelen på en kjent bok av *Julian Huxley*, er deres trosbekjennelse. Denne trosbekjennelsen er ikke en ny en. Koranen forteller oss at slik tro var utbredt også i tiden av *Muhammed*.

Når det gjelder de som holdt dette synet så sier Koranen følgende:

Spør dem: Hvem skapte jorden og det som er i den? De vil si "Gud". Spør dem om hvorfor de ikke tenker mer om det? Spør dem: hvem er Forsørgeren av flere himmellegemer og av den strålende tronen (av makt over hele universet)? De vil si "Gud". Spør dem da om hvorfor de ikke ønsker å følge Hans lover? Spør dem: Hvem har kontroll på alle ting som Han beskytter, men som selv ikke trenger noe beskyttelse? De vil si "Gud". Spør dem om hvorfor de da er villedet? Nei, Vi har brakt dem sannheten (i denne boken) og de er løgnere (når de sier at de tror på Gud, men ikke i Hans bok) (23:84-90).

Troen på guddommelig åpenbaring er en nødvendig konsekvens av troen på Gud. Å nekte åpenbaringen er som å slå til roten av levemåten av Islam. Å tillate menneskelig fornuft til å tilrive konseptet av guddommelig åpenbaring, er å la mennesket rane Guds sted. Det er dermed absurd å tro på Gud og samtidig nekte Hans veiledning.

Anta at A mener at universet ble skapt av Gud, og B bekrefter at universet er et produkt av naturlige men vilkårlige hendelser. Ettersom begge konsepter ikke har noen praktiske konsekvenser, er det uvesentlig hvilket som blir valgt eller blir avvist. Men anta at A mener at han burde oppføre seg på en slik måte at han ikke overskrider grensene fastsatt av guddommelig åpenbaring for det kollektive gode, mens B mener at han er fri til å handle på måter han selv foretrekker for å nå sine egne mål. I dette tilfellet er det åpenbart at forskjellen mellom dem er av vital betydning for andre. A er troverdig og pålitelig, mens ingen vil ta sjansen på å stole på B. Uten tro på åpenbaringen er troen på Gud et spørsmål av akademisk interesse. I følge følgende sitat viser *Ouspensky* samme syn:

*Hvis konseptet av åpenbaring ikke skulle eksistere, så ville det ikke lenger være noe religion, og i religion er det alltid noe ukjent ved det vanlige sinn og vanlig tenkning. På grunn av dette har ingen forsøk på å skape en kunstig syntetisk religion av intellektuelle metoder ført til noe godt noen gang.*³⁻⁴

Å være overbevist om Gud og Hans åpenbaring er derfor grunnleggende for *Deen*. Avvisning av åpenbaringen utarmer den islamske levemåten, slik at den opphører å være en levende kraft i menneskets liv. Muslimene er overbeviste om at Koranen fremhever den endelige åpenbaringen. De mener at Koranen er den eneste åpenbarte boken som mennesker aldri har tuklet med eller ført endringer i. Den har ikke blitt infiltrert av personers egne tolkninger eller meninger, og er Guds ord slik den ble åpenbart til *Muhammad*. Denne overbevisningen av muslimer støttes av historiske bevis.

6 FORNUFT OG OVERBEVISNING (IMAAH)

Kilden til åpenbaringen (Koranen) er den transcendent Realiteten, og er av den grunn utenfor rammen av vår fornuft. Siden hensikten med åpenbaringen er menneskets veiledning, er den naturligvis utformet i et språk som skal være forståelig. Vår fornuft skal derfor være i stand til å begripe innholdet av åpenbaringen.

6.1 FORNUFT OG DENS BEGRENSNINGER

Fornuft har sin særegne tilnærming til Realiteten og erkjenner den, selv om dette kun skulle være i et begrenset omfang. Den største bragden av menneskelig fornuft er dens forståelse av vitenskap. Vitenskap sysselsetter gyldige metoder og gir sann kunnskap innenfor sin rette sfære. Fornuft har absolutt sine begrensninger, men skeptikere erklærer den til å være upålitelig, noe som ikke er sant. Teleskopet gjør oss i stand til å se himmellegemer som vi ikke kan se med det blotte øye. Det ville være urimelig å påstå at vår fornuft ikke strekker vår visjon til de ytre delene av universet.

Tilsvarende er det ingen tvil i at vår fornuft ikke kan lede oss mot absolutt kunnskap. Kunnskap som fornuften vår leder oss mot er kanskje midlertidig og begrenset, men likevel nyttig og verdifullt. Det gamle ordtalet som sier at "begrenset kunnskap er farlig" er bare delvis sant i henhold til tradisjonelle leveregler. Lite kunnskap er kun farlig når vi antar at den er fullstendig.

Hvert fragment av kunnskap er nyttig hvis vi bruker den med intelligens, og med full bevissthet om at den avslører kun en brøkdel av virkeligheten. Hvis det er feil å forakte og forkaste den menneskelige fornuften som en upålitelig veileder, eller bagatellisere fornuftens verdi, så er det like galt å overdrive og hevde at Realiteten er innenfor fornuftens rammer. Bare noen få sider av Realiteten er tilgjengelige for oss til å resonnerer at den leverer ekte og nyttig kunnskap. Realiteten har derimot et uendelig bredt spekter, og fornuften vil ikke alltid finne disse andre aspekter til å være tilgjengelige, i likhet med kjernen av Realiteten. Fornuften kan legitimt fungere innenfor sin egen sfære, men den opphører å være pålitelig i det øyeblikket den beveger seg utover denne sfæren.

Visdom krever at vi skal danne et korrekt estimat på kapasiteten til menneskelig fornuft, så vel som av dens begrensninger. Vi kan kun avsette den til best bruk når vi kjenner til dens begrensninger og effektive virkeområder. Noen forskere, blendet av den spektakulære og svevende suksessen av moderne vitenskap, mener at den tid er ikke langt unna når vitenskapen vil ha løst gåten av universet, og være i stand til å svare på spørsmål om mennesket og verden.

Visse vitenskapsmenn mener at Universet er et gigantisk maskineri, og selv om det er uhyre kompleks, så kan man likevel forstå alle aspekter ved det, ved bruk av menneskelig fornuft. Denne antakelsen er feil og holdninger basert på denne antakelsen kan fort føre til stor skade. Kloge menn, inkludert store vitenskapsmenn, er klar over at fornuft kan aldri begripe hele Realiteten.

Det *Shakespeare* skrev i det syttende århundre, er fortsatt sant da vitenskapen har tilsynelatende nådd sin meridian: *"Det er mer mellom himmel og jord, Horatio, enn det som er drømt av filosofen"*.

Den samme oppfatningen deles selv av moderne forskere. *Dr. Aitken*, direktør for *Lick Observatory* i California innrømmet følgende under diskusjoner om dannelsen av universet:

Vi vet nesten ingenting om universets opprinnelse og dens endelige skjebne. ⁶⁻¹

Dessuten er det ingen finalitet om vitenskapelige teorier. Med oppdagelse av noe nytt, kan faktisk en godt etablert teori når som helst bli foreldet eller forkastet. Vi kan derfor ikke plassere absolutt tillit til vitenskapelige teorier, og heller ikke kan en filosofisk prinsipp gjelde for alle mennesker. Slike teorier er som skrift i sand. *Dr. Crowther* kommer med en treffende bemerkning:

Det siste vitenskapelige ordet på et hvilket som helst emne vil kanskje la seg uttale av den siste overlevende personen. ⁶⁻²

Det vil være ren dårskap da, hvis vi skulle mene at fornuft alene skal skaffe oss et sett med riktige prinsipper for oppførsel. Fornuft har gjentatte ganger unnlatt å gi rett veiledning i å regulere sosiale relasjoner. Eksperimentering med sosiale saker har ofte ført til katastrofer. Kongemakt ble prøvd først, deretter imperialismen og endelig demokrati, som også er satt på prøve i dag. Mennesket har betalt en høy pris for å eksperimentere med ulike styreformer i århundrer med blodsutgytelse, borgerkriger, revolusjoner, klassekamper, økonomisk og politisk uro. Mennesket føler fortsatt lengsel etter rettferdighet, likhet, frihet og fred. For to århundrer har mennesker nå festet sin tro på demokratiet, som nå har umiskjennelig preg av desillusjoner. Vi vil foreta en fyldigere omtale av demokrati i senere kapitler.

6.2 FUNKSJONEN AV FORNUFT

Mennesket er et endelig vesen, og krefter som det er utrustet med, er i begrenset omfang. Menneskelig fornuft er ikke noe unntak, men dette skal ikke få oss til å forakte det, eller stoppe oss fra å prøve å løse våre problemer ved bruk av vår fornuft. Veiledning av fornuft blir ikke noe mindre verdifull av den grunn at den ikke er perfekt. Det er takket være menneskelig fornuft at mennesket har hevet seg langt over dyrenivået. Det å tilbakevise fornuft er som å synke til dyrenivået igjen, eller kanskje enda lavere.

Mennesket kan ikke falle tilbake til instinktnivået i likhet med dyr, fordi mennesket har vokst fra seg slike instinkter den gang det utviklet fornuft.

De strålende suksesser av fornuft har imidlertid fått mennesket til å overvurdere dets kapasitet. Mennesket forventer at fornuft vil gi det absolutt kunnskap. Når denne forventningen ikke blir oppfylt, blir mennesket desillusjonert og går til andre ytterligheter og begynner å avvise fornuft. Religiøse mennesker, inkludert mystikere og dogmatikere er i opprør mot fornuft. Mystikerne søker veiledning i åndelige opplevelser, og dogmatikere i skrifter av deres bøker. De glemmer at begge disse tingene må tolkes av menneskelig fornuft hvis de skal være til nytte for mennesket. De glemmer at fornuft er den karakteristiske egenskapen hos mennesket, og at det å tilbakevise den er som å tilbakevise det beste i mennesket. De glemmer at Koranen ikke gir noe støtte til denne nedgraderingen av fornuft, men at den formaner oss til å gjøre full bruk av vår rasjonelle kraft.

Koranens syn på fornuft og dens plass i menneskeliv fortjener grundig overveielse. Kort sagt går dette synet ut på at den lange evolusjonsprosessen kulminerte i fremveksten av mennesket. Koranen kaller dette som en "*ny skapning*" (23: 14). Det var på dette stadiet at "*Han pustet, Hans Ruh i ham*" (32: 9), og utrustet mennesket med kapasiteten til "*å se, høre og begripe*" (32: 9).

Mennesket ble innvilget et sinn (*fuad*) som gjorde det i stand til å tenke, og bygge opp et system av kunnskap gjennom instrumentet av intellekt. Mennesket vil faktisk være en utakknemlig skapning hvis det nekter å verdsette og ta i bruk det beste av guddommelige gaver. Fornuft konverterer innsamling av sansene til kunnskap.

Koranen tildeler en viktig rolle til fornuft i menneskets liv:

De verste av alle skapninger i Allahs øyne er de som er døde, stumme, blinde, og som ikke bruker deres intellekt til å forstå (8:22).

Dette er en grafisk beskrivelse av nedbrytning av mennesket når det ikke presser sin fornuft til å tenke rasjonelt. Koranen sier at en slik person ikke bare lever en verdiløs og fornedrende liv i denne verden, men gjør seg også uskikket til å leve på et høyere plan som han skal til etter døden:

Det er mange folk, både blant siviliserte og nomadiske stammer, som fører et liv som gjør det åpenbart at de er ment for helvete (7:179).

Det er slik fordi, som Koranen sier:

De har tenkeevne som de ikke bruker, og de har øyne som de ikke ser med, og de har ører som de ikke hører med. Og de er som dyr, eller noe enda verre, fordi de er likegyldige (7:179).

Poenget er understreket i *surah Al-Furqan* hvor Budbringeren blir adressert med følgende ord:

Tror du at de fleste av dem hører eller har sanser? De er som dyr, eller noe verre fordi de er langt på villspor (25:44).

Innbyggerne av helvete er de som er fortært med anger fordi de hadde fornuft, men brukte den ikke til noe formål:

Hadde vi vært vant til å lytte eller hatt forstand, hadde vi ikke vært blant dem som bor blant flammer (67:10).

I *Surah Yasin* har de igjen blitt minnet om deres syndige uaktsomhet fra deres plikt til å bruke forståelse:

Og likevel har Shaitan ledet en stor folkemengde av dere på villspor. Om dere bare hadde hatt en følelse av det. Dette er den Jahannam som dere ble truet med (dere ble bedt om å bruke deres fornuft og ikke følge ham blindt) (36:62-63).

Det er dermed klart at Islam ikke er imot fornuft og ikke anser det som en hindring for "åndelig" fremgang. Det vil være verdt å vurdere rollen som Koranen tildeler fornuft både i "sekulære" og "åndelige" forutsetninger.

6.3 FORNUFT OG OVERBEVISNING - I LYS AV KORANEN

Menneskelig fornuft er diskutert gjentatte ganger i Koranen. Som allerede nevnt, er fødselen av menneskelig fornuft referert til som markering av en "ny skapning". Det er klart uttalt at selv guddommelig åpenbaring ikke bør aksepteres ukritisk og blindt. Man blir oppfordret til å tenke og reflektere over den, og tolke den i lys av fornuft.

Vil de dermed ikke gruble over Koranen? (4:82).

Folk som ikke tenker og grubler, har blitt beskrevet med følgende ord:

Disse er de som Guds konsekvenslov har fratatt velsignelser i livet (som et resultat av deres egne handlinger) og gjort dem døve og blinde. Vil de da ikke meditere på Koranen? Eller er det slik at deres fornuft er låst? (47: 23-24)

Koranen appellerer til menneskets fornuft og forståelse. Koranens undervisning er utformet i et språk som er klar og forståelig.

Dermed klargjør Allah Hans åpenbaring for dere, slik at dere kan reflektere over den med letthet (2:219).

Den store sannheten som enhver person trenger å begripe, er at han er arkitekten av hans egen skjebne, og at det en person er i denne verden, og det han vil være i det hinsidige, avhenger utelukkende av hans egne handlinger. Gode handlinger hever ham i status, mens dårlige handlinger degraderer ham. Hans velstand eller elendighet er et resultat av hans egne gjerninger. Han kan ikke overføre sitt ansvar til andre.

Koranen insisterer på at selv suksess i krig avhenger av riktig bruk av fornuft. Det er generelt antatt at en hær som er inspirert av mot og iver, vil sikkert vinne. Koranen hevder at seieren faller til dem som forblir kjølige og samlet i nærvær av fare, og som ikke lar deres tanker bli formørket av lidenskap. Hundre slike fornuftige og troende menn vil ha mer sannsynlighet til å vinne mot tusen benektetere som er svalet av lidenskap, fordi disse benektetere er, som Koranen sier "et folk uten fornuft" (8:65).

Det er klart at Koranen tildeler en viktig rolle til resonnement i livet. En budbringer er pålagt å ikke kreve blind lydighet, men gi folk forståelse som fører dem til rett konklusjon, etter at de har tenkt over hans budskap. Det følgende verset etterlater ingen tvil om Koranens oppfordring og godkjenning om valgfrihet:

Si: "Jeg gir dere kun en formaning, at dere skal reise dere for Allah, to sammen eller alene, og så tenke etter!" Deres bysbarn er ikke besatt. Han er bare en advarer av en forferdelig straff som vil treffe dere (34: 46).

Koranen forventer at folk tenker og bruker deres intellekt til å forstå. Hvis de gjør dette, vil de være sikre på å følge den rette veien. Poenget å merke er at et høyere

plan av eksistens kan kun oppdages og følges ved kombinasjon av hjelpen en får fra sin fornuft, og guddommelig åpenbaring. Disse kilder til veiledning kommer uavhengige av hverandre. Hvis de holdes innenfor sine riktige rammer, vil det ikke være noe konflikt mellom dem. Det er nettopp derfor Budbringeren ble bedt om å si:

Dette er min måte. Min oppfordring til dere er å følge Allahs vei basert på fornuft og åpenbaring, sammen med de som allerede følger meg. (12:108)

Koranen utfordrer motstanderne av Islam til å produsere argumenter til støtte for sine påstander:

Du Budbringer! Be dem bringe bevis hvis de er sannferdige. (2:111)

Motstandere av Islam blir formant når de krangler om ting som de ikke har kjennskap til:

Hvorfor argumenterer dere om ting dere ikke har noe kjennskap om? (3:66)

Krangle om ting som vi ikke har kunnskap om, fører ingensteds. Koranen ber oss om å unngå slike ulønnsomme tvister:

Ikke forfølg det dere ikke har noe kunnskap om. Sannelig vil hørsel og syn samt fornuft bli spurt (17:36).

Koranen legger vekt på verdien av riktig kunnskap, og råder oss til å akseptere det og handle på det. Alt annet er avvist som ren gjetningsarbeid, som er langt fra å være en troverdig veiledning til handling. Som Koranen sier: *"En gjetning kan aldri ta plassen til sannheten"* (53: 28). Som rasjonelle vesener, er det vår plikt å ikke stoppe før vi har oppnådd riktig kunnskap. Å være tilfreds med ren "gjetning" er å fordømme eller abdisere vår rasjonalitet, og å handle på noe sånt er det samme som å risikere realisering av våre mål.

Koranen gir oss en skisse av prosessen med å forstå, til den grad det er viktig for oss til å oppfylle dens formål, som er både vitenskapelig og etisk. Prosessen blir startet ved aktiviteten av sansene, som innreder råstoff av kunnskap. Den neste fasen er av å delta når sinnet retter seg mot materialet, som er fasen av sansemessig kunnskap. Sansedata blir referert til eksterne objekter og hendelser, og deres objektive meninger blir forstått. I den tredje fasen, gjennom prosesser av analyse, syntese, abstraksjon og generalisering, blir materialet omdannet til kunnskap, basert på varierende grad av generalitet. Den siste fasen er av forståelse der ny kunnskap blir plassert og sett i sammenheng med menneskelig kunnskap og erfaring. Hermed blir dens betydning for menneskelig liv vurdert. Koranen oppfordrer mennesker til å ta sikte på dypere forståelse av betydningen av de ordene som Budbringeren har overlevert. Den fordømmer de som ikke klarer å gjøre dette forsøket og stopper på den første eller andre etappen, og blir fornøyd av ufullkommen kunnskap:

Og du kan se at de ser mot deg, men de gjør egentlig ikke det (7:198).

Dette var folk som syntes til å stirre på Budbringeren og lyttet til ham, men deres fornuft gjorde ingen forsøkt på å forstå meninger av hans ord og knytte dem meningsfullt til deres liv. Koranen gjør et viktig skille mellom "*nazar*" og "*basar*". "*Nazar*" viser til det passive mottaket av visuell stimuli, mens "*basar*" er innsikt, oppfatning av de essensielle betydninger av ting, hvor visuell stimuli er bare et tegn. Det samme skillet gjelder andre sanser, som hørsel osv.

Og noen blant dem lytter til deg, men du kan vel ikke få de døve som ikke har noen forståelsessans til å høre på deg (10:42).

Koranen sier at en fordomsfull person med formørket sinn vil ikke være i stand til å begripe sannheten, selv om den stirrer ham rett i ansiktet. For å begripe sannheten må en nærme seg den med en åpen og upartisk sinn, og må konsentrere sin oppmerksomhet mot den, og bestrebe etter å forstå den i forhold til ekte kunnskap og autentisk opplevelse. Koranen anbefaler en aposteriorisk tilnærming til åpenbaringen. Det er underforstått at apriorisk tilnærmingen ikke er å foretrekke for de fleste. Koranens posisjon på dette spørsmålet kan oppsummeres på denne måten at en må først rense sinnet for alle forutinntatte grunnløse forestillinger, og deretter være alvorlig oppmerksom på åpenbaringen, og få full overbevisning (*Imaan*) til den. Dermed må en relatere åpenbaringen til de veletablerte fakta av menneskelig erfaring, projisere ens funn i fremtiden, så langt som ens fornuft lar ham utnytte opplysninger i fra åpenbaringen. Deretter må han berike sine opplevelser av erfaringer som han til nå har opplevd, og identifisere stjernene av hans skjebne i de nye utsikter og utvidete horisonter som åpner seg. Dette vil føre en person i en tilstand hvor han vil kunne løse livets problemer. Hvis en person nærmer seg åpenbaringen i lag med forhåndsbestemte ideer som opptar all hans tenkekapasitet, vil han ikke kunne bruke alle sine nødvendige krefter som han er utstyrt med til det ytterste. Han vil derfor ikke kunne bruke sin fornuft, håp og kjærlighet, og vil ikke kunne begripe sannheten. I motsetning vil en person som gjør det motsatte, forså seg på sannheten, og kan derfor bli veiledet av denne sannheten. En slik person vil kunne marsjere seg frem til en strålende skjebne. Likevel må en bevisst velge veien som blir påpekt, av egen fri vilje. Gud kunne ha tvunget folk til å oppføre seg på rett måte, om Han hadde ønsket det slik. Men slik godhet ville ikke ha hatt noe verdi. Bare godhet som en selv anskaffer gjennom egen innsats, har verdi. En står fritt til å velge, og hvis en da bruker sine evner rett, vil en kunne gjøre et riktig valg. Dette, i korte trekk, er råd som Koranen gir. Dette er gjentatt i mange vers. Når Budbringerens bekymring vokste at folk ikke la merke til hans ord og ikke prøvde å forstå dem, ble han formant med følgende ord:

Hvis Allah hadde villet, ville alle som er på jorden ha trodd (på Ham). Vil du da (Muhammad) tvinge folk til å bli troende? (10: 99).

For å forstå Koranen, eller andre åpenbarte bøker for den saks skyld, er det ikke nok å ha mestret dens språk. Selv om en er meget dyktig i det arabiske språket så kan

likevel betydningen av Koranens ord unnvike en. En person bør nærme seg boken med et mottakelig sinn, fritt fra forutinntatte ideer og forestillinger, fordommer og bias. Han skal være alvorlig om menneskers liv og universet vi lever i, og ha en intens bevissthet om deltakelse i den målrettede kosmiske prosessen. Han bør også være engstelig for å beskytte seg mot fallgruver av feil livsstil, og styre unna hindringer som hindrer hans fremgang. Disse er, i henhold til Koranen, avgjørende forutsetninger til å kunne forstå denne boken. De som ikke nærmer seg Koranen på denne måten, vil fortsatt finne den til å være en forseglet bok. I historier av diverse budbringere blir vi fortalt hvordan de som ikke var observante, ble bare forvirret når de lyttet til lidenskapelige formaninger av deres budbringere. Noen av dem innrømmet ærlig at de fant deres ord uforståelige:

Du Shu'aib! Vi forstår ikke mye av det du sier (11: 91).

Budbringeren (*Muhammed*) kom også ofte over folk som ikke forsto hans ord, mens andre ble rørt, var forberedt på å lytte, og bekjente troskap og overbevisning. I håndteringen av dette ble han til tids utålmodig og følte frustrasjon. Koranen rådet ham til å være tålmodig, tilgivende og tolerant, og advarte ham mot fristelsen av å pålegge sine synspunkter på dem:

Du kommer til å ta livet av deg med sorg hvis de ikke tror på denne meldingen (18:6).

Budbringeren var sikker på at hvis han hadde presentert det sanne synet på en enkel måte for folk, så hadde han oppfylt sin misjon. Mer enn dette var det ikke forventet av ham. Det var ikke hans plikt å se til at meldingen ble akseptert av folk. Hans oppgave var bare å skille mellom rett og galt og klargjøre forskjellen for folk, og advare dem mot destruktive konsekvenser av å følge feil sti. Deretter hadde alle friheter til å velge den banen de selv ønsket. Gud ønsker ikke å tvinge folk til å akseptere Hans veiledning. Han har utstyrt mennesket med mengder av forståelse, dømmekraft og valgfrihet. Hvis en gjør bruk av disse kreftene så kan han forstå åpenbaringen, og profitere på det veiledningen tilbyr. Han må bære konsekvensene av hans valg, uansett om de er behagelige eller ubehagelige.

For å oppsummere, så er det ingen konflikt mellom åpenbaringen og fornuft, snarere utfyller de hverandre. Tillit til åpenbaringen og fornuft beriker livet og gjøre det fruktbart, gitt at enhver av disse holder seg til sin riktige sfære. Tillit til åpenbaringen tilfører energi til fornuft, mens fornuften orienterer tilliten til den konkrete Realiteten. Livet ville bli nedrustet uten den ene eller den andre.

Fornuft uten tillit er som et velkonstruert maskineri som ikke er koblet til en motor, mens tillit uten fornuft er bare en blind kraft. De mest strålende perioder i menneskehetens historie var alltid preget av en robust tillit til åpenbaringen og en aktiv fornuft. *Whitehead* har med rette bemerket følgende:

Alderen av overbevisning ligger i alderen av rasjonalisme. ⁶⁻³

6.4 MIRAKLER

Faget om mirakler har enorme vanskeligheter for en med sunn fornuft, men utfordrer oppmerksomheten til enhver student av religion. En slik student blir bedt om å definere sin holdning til mirakler, og forklare sin oppfatning av forholdet mellom religion og mirakler. Her vil han finne seg stående overfor et dilemma. På den ene siden vil han finne det moderne mennesket som aldri kan gi noe troverdighet til mirakuløse hendelser. Den eneste selvfølgelige løsningen for ham er å avfeie dem som ren overtro. For forskeren er naturen et lukket system og eventuelle angrep fra det overnaturlige er utenkelige. På den andre siden vitner historien til den nære tilknytningen av religion til mirakler. De gamle profeter ble vanligvis kreditert med kraften til å utføre mirakler. Dette ble gjort til den grad at en profet ble ikke vurdert av verdien av sin undervisning, men ved mirakuløse effekter av hans gjerninger. Dette kan kanskje være tilfellet av religionsundervisning, men Islam gir ingen støtte til slik overtro. Koranen appellerer til fornuft. Dens bekjente mål er å få mennesker til rasjonalitet og klarsynthet, og ikke å gjøre dem overtroiske. Koranen trekker vår oppmerksomhet til fenomener i naturen og historiske fakta, fordi de avslører Guds kraft og hans visdom. Man blir invitert til å se på og reflektere over storheten av himmelen, skjønnheten av jorden, friskhet av daggry, herlighet av solnedgangen og den skremmende kraften av vinden som feier over åpne områder i ørkenen.

Koranen spør demonstrativt om ikke disse er vidunderlige? Hva mer trenger dere? Fenomener i naturen er vakre og mystiske, og kan samtidig tilfredsstillende ens undring. Men folk, som budbringere av Islam ble sendt til, forholdt seg til overtro. De var besatt av suget etter mirakler. Ikke bare at de mente at naturlovene kunne krenkes, men også at kun slike brudd på naturlige regler kunne være bevis på at en hadde blitt tilbudt sannheten fra Gud. I stedet for å reflektere over rasjonelle erklæringer, som hadde bevist deres sannhet av seg selv i form av resultater, spurte de budbringere om de kunne utføre noen mirakler eller ikke. Det var ikke lett for budbringere å forholde seg til og vinne over folk hvis holdning til sannheten var så irrasjonell. Budbringere gjorde deres beste i å overvinne slike vanskelige omstendigheter. Med mild overtalelse strevde de for å lede folkets oppmerksomhet bort fra fantasi, og over til konkrete fakta om liv og historie. De formante dem til å reflektere over naturen og historien og gjøre et seriøst forsøk på å forstå dem begge. Med glødende iver ble de forsikret at budbringere ikke hadde noe krav på makt til å utføre mirakler, men at de baserte deres sak på rasjonelle argumenter og fremla gunstige effekter av deres lære.

Deres motstandere kunne ikke forventes å bli fornøyde med slike enkle forklaringer. De svarte at hvis de var sanne budbringere, så burde de ha vært i stand til å utføre mirakler. For disse folk var budbringerens manglende evner til å gjøre slikt bevis på at de ikke hadde noen gyldig krav til å kalle seg selv for budbringere. Denne anklagen var uten grunnlag. Hvis den siste Budbringeren hadde vært en bedrager, kunne han lett ha jobbet på deres overtroiske sinn. Et enkelt eksempel kan være nok til å bevise integriteten av hans kall.

Kort tid etter dødsfallet av hans elskede sønn, var det en solformørkelse. Folk ble skremt av uvanlig mørke og foreslo ydmykt at naturen så ut til å ha blitt rystet av sjokket over døden til Budbringerens sønns. Uten den minste nøling, forsikret han dem at dette var et naturlig fenomen som ikke hadde noe å gjøre med hans personlige anliggender. Naturen går sin gang, likegyldig av de ulykker som rammer mennesker. Bare en person av hans kaliber kunne ha nektet å gripe en slik mulighet til å overbevise folk at han kunne utføre mirakler og dermed var en sann Budbringer. Hendelsen kaster rikelig med lys på avgjørende ærlighet og integritet av en budbringer. Ingen utsikter til umiddelbar gevinst kunne få ham til å komme til et kompromiss med de overtroiske benektene.

Budbringeren hadde enorm lidenskap til å reformere folket og å få dem til å akseptere sannheten som han hadde presentert for dem. Deres insisterende krav på at han skulle utføre mirakler for å overbevise dem, gjorde ham fortvilet. Ved slike anledninger råder Koranen ham til å stå fast og ikke vike til fortvilelse.

Noen ganger kan han ha tenkt at hvis han bare hadde makten til å utføre mirakler, så kunne han fort ha overtalt folk til å godta hans lære og følge den rette veien. Koranen har ikke latt selv en slik fjern tanke være ubesvart:

Hvis deres aversjon (til sannheten) er alvorlig for deg, så må du søke en vei i jorden eller en stige til himmelen som du kan ta med til dem som et varsel (for å overbevise dem alle). Hvis Allah villet, kunne han ha brakt dem sammen mot veiledningen, så vær ikke av de uvitende (6:35).

Gud ønsker av folk at de skal se og akseptere sannheten gjennom forståelse, og ikke dogmatisme og irrasjonalitet:

De som ikke bruker deres intellekt, forblir forvirret om saken (10:100).

Koranen oppfordrer folk til å søke deres sinn til deres undervisning, for å arbeide og forstå dens mening, med rasjonalitet. Hvis de forblir slik de er, nekter Koranen å nedlate seg til irrasjonelle metoder for å påvirke deres sinn. Den vil heller la dem følge den gale veien, hvis de har valgt den av fri vilje, enn å samtykke til noen form for tvang for å lede dem til den rette veien. Storhet kan bli gitt, men godhet kan ikke bli gitt. Alt som Koranen sier, høres ut som en advarsel, at hvis de tankevekkende fakulteter holdes undertrykt i lang tid, vil de til slutt miste sin makt:

De som bare avviser sannheten (uten å prøve å forstå den), er likegyldige til dine advarsler (mot konsekvensene av deres handlinger). De vil ikke akseptere sannheten. Som et resultat av deres egenrådighet, har Allahs lov forseglet deres hørsel og hjerter, og på deres øyne er et dekke. For dem vil det være en forferdelig undergang (fordi de ikke brukte deres fornuft) (2:6-7).

De som besitter fornuft men ikke bruker den til å skaffe seg sann kunnskap ved å få en forståelse av åpenbaringen, blir stemplet som de verste av mennesker. Og vi har brukt alle typer metaforer for mennesker i denne Koranen (for å klargjøre saken), men til tross for dette, hvis du presenterer et vers av Koranen foran dem som ikke tror, så vil de si at dere har gitt dere selv til forfengeligheit. Dermed forseglar Allah hjertene til de som ikke prøver å forstå (30: 58-59).

Og vi sender våre budbringere som bærere av glade budskap og advarsler (til de som trækker på feil vei), men de avviser sannheten og tvister med tomme ord så de kan tilbakevise sannheten, og de tar Min åpenbaring, og det de blir advart mot, som en spøk. Og hvem gjør større feil enn en som blir påminnet om Allahs lover, men som avviser dem og glemmer hva han har drevet med før. (Dette er hvordan Vår konsekvenslov) plasserer slør på deres hjerter, så de ikke forstår og ikke hører. (Resultatet av deres egenrådighet blir at selv om du kaller dem til den rette veien, så vil de aldri vedta den (18:56-57).

Igjen og igjen, til støtte for seg selv, dirigerer Koranen menneskets oppmerksomhet mot naturfenomener og historiske hendelser. Den begrunner sine læresetninger av verifiserbare begrunnelser med historiske bevis. Koranen sikrer en person at hans høyeste ambisjoner og idealer er oppnåelige, om han lever i harmoni med resten av universet som kontrolleres av en klok og medfølende kraft. Mirakler er frastøtende til den konsekvent rasjonelle ånden av Koranen. De som krever mirakler blir til tids kritisert, men oftere irettesatt. Konseptet som har blitt fremmet hittil, kan bli kritisert med at Koranen forteller jo om mange mirakler som ble smidd av de tidligere budbringere. Det er flere mulige tolkninger av disse miraklene. Noen forskere har hatt en mer allegorisk tolkning. Andre har fokusert på det figurative språket som hjalp dem med å danne et eventyrlig bilde av sannheten som ledet dem til å tro på mirakler. En annen sannsynlig teori er at Koranen beskriver det eldre mennesket i fra en tidligere alder, og måtte derfor nevne de uvanlige hendelsene som disse menneskene tok for å være psykologiske virkeligheter. Det er imidlertid et spørsmål som angår den lærde som er interessert i den mentale utviklingen av mennesket. Mirakler har ingen betydning for islamsk levemåte som sådan. Vi mener dermed at slike hendelser har blitt forklart metaforisk og kan tolkes som rasjonelle forklaringer.

På dette tidspunktet anser vi det som vår plikt å sette inn et ord av forsiktighet. Ikke alle hendelser som er rapportert i gamle bøker som "mirakler" trenger å bli avvist som ubevisste fabrikasjoner av godtroende mennesker. Menneskets sinn kan eie krefter som menneskelig vitenskap ikke forstår. Noen av dagens forskere er ikke så skeptiske som sine forgjengere. En ny vitenskap, parapsykologi, har vokst, og for øyeblikket ser den ut til å være meget aktiv. Noen eminente psykologer arbeider på dette feltet og har allerede samlet inn bevis og oppdaget fakta som får dogmatisk skeptisisme til å være like absurd som godtro i antikken. Telepati, klarsyn, klarhørsel og psykokinetiske fenomener blir undersøkt eksperimentelt. Alt vi kan si i dag er at sinnet kan godt ha overnaturlige krefter. Vi lærer at intellektuell arroganse er et hinder i søken etter sannhet. Uansett hva resultatet av disse undersøkelsene blir, så vil Koranens respons til universet forbli uendret. Spørsmålet om mirakler kan

tiltrekke interesse av forskere, men de har ingen avgjørende forhold til et oppdrag som har noen sammenheng med Islamsk levemåte. Koranen søker å vekke menneskets bevissthet til dets intime forhold til universet. Hovedvekten er lagt på fornuft og kunnskap. Dens formål er å bidra til å bygge en fri, selvhjulpen og rasjonell personlighet, på samme bølgelengde som operasjoner av Guds som opererer i universet i henhold til Hans uforanderlige lover. Om noen skulle mene at mirakler er avvik i fra naturens lover, eller endringer i de uforanderlige Guds lover, så finnes det ikke noe rom for slik tolkning.

Vi avslutter denne diskusjonen med følgende sitat fra *Dr. Iqbal* som bærer veltalende vitnesbyrd om sin dype innsikt, og observant forståelse av Islam:

*Fødselen av Islam ... er fødselen av induktiv intelligens. I Islam når profeti sin fullkommenhet i å oppdage behovet for sin egen avskaffelse. Dette innebærer ivrig oppfatning at livet kan ikke for alltid holdes i ledende strenger, og at for å oppnå full selvbevissthet må man til slutt bli kastet tilbake på sine egne ressurser. Avskaffelsen av arvelig kongedømme, konstant appell til fornuft og erfaring og vekt som Koranen legger på natur og historie som kilder til menneskelig kunnskap, i motsetning til prestedømmet, er alle forskjellige aspekter av den samme ideen om finalitet.*⁶⁻⁴

6.5 TILNÆRMING TIL KORANEN

Vår første oppgave er å forstå den virkelige betydningen av Koranen med hjelp av alle intellektuelle evner vi har. Dermed kan vi fortsette å vurdere verdien av dens undervisning. Hvordan skal vi teste sannheten og nytten av Koranens undervisning? Koranen selv hjelper oss med å svare på dette spørsmålet. Den foreslår tre måter som den kan testes på, og tilbyr å bli vurdert etter resultatet av disse testene. Det er betydningsfullt at resultatene av de foreslåtte testene vurderes med fornuft. Det er ikke nødvendig å påberope det overnaturlige noen steder, siden den appellerer til menneskelig fornuft og erfaring.

Før du fortsetter å vurdere testene, la oss rekapitulere undervisningen av Koranen. Koranen pålegger en til å tro på Gud, altså å følge Hans lover, og tro på ens *individualitet*, å elske og å tjene sine medmennesker, å handle på en dydig måte, slik som å utvikle og uttrykke det beste i seg selv, og deretter tro på og forberede seg til det hinsidige. Alt dette er vi invitert til å teste i lys av fornuft. Er det noe i denne undervisningen som frastøter fornuft? Ingen tvil i at det er mulig å tvile på Guds eksistens og realiteten av det hinsidige. Men da er det også mulig å tvile på eksistensen av verden. Det finnes ingen avgjørende bevis for eksistensen av den objektive verden, slik enkelte filosofer har hevdet i fullt alvor. Disse filosofer mente at troen på virkeligheten av verden er berettiget. Uansett hva vi føler oss sikre på, så viser det seg som oftest å være en kortvarig sensasjon. Til tross for filosofiske argumenter er vår tro på den objektive virkeligheten fortsatt urokkelig. Livet gir lite oppmerksomhet til spindelvev av filosofer. Poenget å huske er at superrasjonelle realiteter er ikke mindre ekte fordi de ikke kan bevises av logiske argumenter. Ved

anvendelsen av den rasjonelle testen er det tillatt å spørre om det er noe i læren som strider mot fornuften, eller til den delen av menneskelig kunnskap som aksepterer universale lover. Spørsmålet om hvorvidt ethvert element i den kan bevises med logikk, er ikke gjeldende. Hvis undervisningen går ut på å være tro mot sin natur, så kan ikke referanser til realiteter som transcenderer fornuft unngås. I dette tilfellet vil den rasjonelle testen ta form av å bestemme hvorvidt undervisningen er i direkte konflikt med fornuft, og om den fremmer interessene til menneskeheten. Det er unødvendig å si at Koranen har bestått testen av fornuft og bevist seg til å være i harmoni med det beste i mennesket.

Si "Jeg sier ikke til dere at jeg besitter skatter av Allah, og heller ikke at jeg har kunnskap om det usette, og jeg sier ikke til dere at jeg er ekstraordinær. Jeg følger bare det som blir åpenbart for meg". Si "er den blinde og den seende like? Vil dere da ikke tenke?" (6:50, 11:24).

Dermed inviterer Koranen folk til å bedømme den i lys av historien. Den ber dem tenke over vekst og fall av nasjoner. Den sikrer dem at hvis de søker årsakene til oppløsning av tidlige nasjoner, vil de finne at de hadde overtrådt prinsippene for riktig opptreden og permanente verdier som ble kommunisert til dem av deres budbringere og deres eldre. Overbevisning til riktig lære samt riktig opptreden aktiverer en nasjon til å stige til makt, mens gale holdninger og handlinger fører til dens undergang. Gang på gang ble Koranens lære, som bekrefter undervisning av tidligere budbringere, satt på prøve, og ble funnet til å være en pålitelig veileder til det gode livet. Folk som forkastet den og fulgte den gale veien, forfalt, og ble overkjørt av en fryktelig skjebne. Koranen råder mennesker til å ta hensyn til fakta i historien for å oppdage forskjellen mellom levemåten til nasjoner som blomstret, i motsetning til de som omkom. Det kom klart fram at de sistnevnte verdsatte falske og skadelige verdier, og deres oppførsel var ikke i harmoni med Guds evige lover.

Men de benektet kunnskap som de ikke forsto seg på, hvorav det endelige resultatet ikke hadde kommet til dem. Likevel benektet folk dem. Så se hva konsekvensene for de urettferdige ble (10: 39).

Til slutt kommer vi til den pragmatiske testen. Benektene er gjentatte ganger oppfordret til å utføre denne testen og tilfredsstille seg om sannheten og verdien av Koranen. Et tre bedømmes etter kvaliteten på sin frukt, og trosbekjennelse bedømmes av dens virkninger på liv og oppførsel av folk. De troende som hadde tatt imot denne undervisningen og hadde regulert sine liv i samsvar med den, ga sitt ugjendrivelige bevis av dens verdi. Deres karakter hadde blitt forvandlet over natten. Tidligere var de slemme, egoistiske, krangete, trangsynte og selvcentrerte som bare brydde seg om små gevinster. Deretter ble de forent i jakten på edle mål, ble bundet til hverandre med bånd av kjærlighet og hengivenhet, ble snille og rettferdige mot sine fiender, og levde opp til de høye idealer som de hevdet. Koranen hadde brakt inn en ny type selvrespekt og respekt av medmennesker til deres tilværelse. De ble selvhjulpne, bevisste på sin verdi og ønsket å styrke den ytterligere, og fikk gnisten av ambisjon til å opprette en bedre sosialorden i verden. Disse folk vitnet til verdien

av Koranens ånd via deres nye livsstil og handlinger, som de hadde godtatt. Budbringeren var fullt berettiget, som veiledet disse menneskene til å bli levende vitnesbyrd for sannheten i troen han forkynnte. Den forbløffende effekten av livstroen til mennesket var det sterkeste beviset for Koranens sannhet og verdier.

Si: "Mitt folk! Oppfør dere på deres egen måte. Det samme gjør jeg. Dermed vil dere etterhvert komme til å kjenne hvem av oss som vil bli den lykkelige oppfølgeren. Merk dere at de som begår feil vil aldri bli vellykket" (6:136).

Disse er de kriterier som Koranen ønsker å bli testet etter. Selv bitre kritikere blir nødt til å innrømme at disse testene er avgjørende, praktiske og oppkvikkende. Igjen og igjen oppfordrer Koranen oss til å tenke og tenke hardt. Den som bruker sin fornuft, blir til slutt beundret.

Den blinde kan ikke sammenstilles med den som ser, og mørke kan ikke sammenstilles med lyset, og heller ikke skygge med solskinn. Heller ikke kan de levende sammenstilles med de døde (35:19-22).

De som tror, kan finne lys av kunnskap og oppdage stien som fører til suksess: Kan de kunnskapsrike likestilles med de kunnskapsløse? Men bare folk av forståelse vil forstå slikt (39: 9).

De som arbeider for oss, vil Vi sikkert veilede i henhold til våre måter, og sannelig er Allah med dem som lever et balansert liv av godhet (29: 69).

I følge Koranen har de med sann overbevisning følgende egenskaper:

Når åpenbaringer ifra deres Forsørger blir presentert for dem, behandler de den ikke som om den skulle ha blitt presentert til døde og blinde (25:73).

Dette er *Imaan* (overbevisning) i motsetning til blind tro! En skal reflektere over Guds åpenbaring i stedet for å akseptere den som døv og blind.

7 FORNUFTENS ROLLE I ISLAM

7.1 FORNUFT OG LIDENSKAP

Konflikten mellom fornuft og lidenskap har alltid eksistert i menneskets historie. Begge er nødvendige for et fullt, rikt og balansert liv, men å forene dem er en ekstremt vanskelig oppgave. Fornuft råder forsiktighet og varsomhet mens lidenskap oppfordrer en til å ta sjanser. "Se før du tar spranget", sier fornuften, mens lidenskapen roper "ta spranget og ha tillit til skjebnen. Ikke kast bort tid på å tenke".

Bertrand Russell sier:

Uten lidenskapelige valg ville livet ha vært uinteressant, mens med lidenskap er livet risikofyllt. ⁷⁻¹

I historien av tanker, har en periode av fornuft ofte blitt etterfulgt av en periode med opprør mot fornuft. Overflod av tillit til fornuft har ofte blitt etterfulgt av desillusjoner til fornuft. Det attende århundre var en alder av fornuft, mens i dag vitner vi voldelige reaksjon mot den. Etter en lang periode med ubestridt overlegenhet har fornuftens autoritet blitt utfordret fra ulike hold. Diktere av romantisk vekkelse insisterer på den iboende verdien av følelser, og roser den til å være uhemmet av følelser. Mystikerne er høyrøstet i å hevde at følelser er bedre og mer pålitelige veiledere enn fornuft. Filosofene har ikke holdt seg tilbake i dette ramaskriket mot tyranniet til fornuft.

Schopenhauer snakker varmt om det usynlige som hender i universet, og avviser fornuft foraktkfullt. *Bergson* fastsetter sin tro på intuisjon og resolutt og setter dem opp mot fornuft. De refererer til biologer for å styrke deres påstander.

Under ledelse av *Freud* satte forskjellige psykologer spørsmålsteget ved oppfatningen av at mennesket er et rasjonelt vesen som styrer sitt liv i lys av fornuft. I den Freudianske teorien spiller den irrasjonelle bevisstheten den dominerende rollen, mens fornuft kun virker som en ydmyk tjener. Intellettet er nødt til å oppfinne spesielle grunner til å rettferdiggjøre den irrasjonelle driften av ubevisste ønsker. Ikke rart at, utsatt for voldelige angrep fra ulike retninger, begynte fornuften å vakle på sin trone. Folk ble desillusjonerte med hensyn til fornuft. De så etter veiledning i irrasjonelle elementer i menneskets natur, som vilje, følelser, instinkt, intuisjon og åndelige opplevelser. Det er på høy tid at vi innser at reaksjonen har gått for langt, og at vi må gjenopprette balansen mellom fornuft og lidenskap. *Bertrand Russell* bemerker:

Dette er ikke en konflikt hvor vi kan tilsidesette den ene over den andre. ⁷⁻²

Om vi skal forsvare fornuft, så må vi huske at det ikke lenger er mulig å gjenopprette den til stillingen av absolutt overlegenhet som rasjonalistene en gang satte den til.

Det er mye sannhet i kritikken som fornuft ble utsatt for. Professor Joad sine uttalelser fortjener nøye vurdering:

*Fornuft har en tendens til å bli utstilt som et rent verktøy som tjener ens ønsker. Dens funksjon er å sikre seg mål som vi ubevisst setter for oss, ved å finne opp unnskyldninger for det vi instinktivt ønsker å gjøre, og argumenter for det som vi instinktivt ønsker å tro. Fornuft er kraften som kan brukes til å lure oss selv til å tro at det vi ønsker å tro på som sant, faktisk er sant.*⁷⁻³

Et annet sted sier han:

*En persons tanker følger hans ønsker som føttene til en sulten hund følger hans nese.*⁷⁻⁴

Koranen har også referert til hvordan en bedrar seg selv når han er under herredømme av lidenskap:

Har du sett ham som følger sin egen lidenskap men tilskriver det til hans gud? Vil du da verge over ham, selv om du skulle innse at de fleste av dem verken hører eller forstår? (25: 43-44).

Dette er folk som har tillatt sin fornuft å være pervertert av deres lidenskap:

Har du sett ham som gjør om sine ønsker til hans gud? Resultatet er at Allahs konsekvenslov sender ham på ville veier, til tross for hans kunnskap, og tetter hørselen hans og hans hjerte, og setter et dekke på hans syn (45:23).

Det kan ikke benektes at fornuft kan ofte bli vervet i tjeneste for egoistisk begjær og lidenskapelige ønsker. I et slikt tilfelle vil fornuft føre en person vill, til katastrofen overgår ham, i stedet for å lede ham til den rette veien. Koranen sier:

Skjebnen (til falne nasjoner) ligger åpenbart foran dere i form av deres (ødelagte og ruinerte) boliger, fordi dem fulgte sin lidenskap, enda de hadde et skarpt syn (29:38).

Det er åpenbart at fornuft, når den er tåkete av lidenskap, ikke er til noe hjelp, men heller et hinder i jakten på verdige mål. Den kan kun veilede til rett bane når den fungerer som den skal. Men det er ikke fornuftens feil at den fører oss på villspor i blant. Feilen ligger hos oss som lar vår fornuft bli styrt av våre lidenskapelige ønsker. I et godt regulert sinn, fungerer fornuften skikkelig og gir rett veiledning. I en moden og solid karakter, lyster alle lidenskaper til en harmonisk helhet og er organisert i et rasjonelt system som driftes av fornuft.

I en slik karakter spiller fornuft den bestemmende rollen i stedet for en undertrykkende. Dyrisk lidenskap og sanselig begjær er ikke undertrykt, men bare satt på sin rette plass. I motsetning til dette råder ikke fornuft i en svak eller hensynsløs karakter, og spiller derfor en mindre rolle i motsetning til lidenskap. Dessuten må fornuften trenes opp og utvikles, om den skal ha en styrende rolle.

Fornuft fungerer kun i henhold til den rollen man gir den. Det hele avhenger av om en gir fornuften den riktige rollen eller ikke. Ellers er det ingenting galt med fornuften som sådan.

Jeg innrømmer at det kan være en konflikt mellom fornuft og lidenskap, men den avgjørende faktoren ligger ikke i å undertrykke den ene eller den andre, men i en avveining mellom de to. Fornuft samt lidenskap er verdifulle bestanddeler. Eliminering eller svekkelse av en vil resultere i en avkortet personlighet. Vi må finne en måte å introdusere harmoni mellom de to, og verve dem i tjeneste for menneskets beste interesser. Denne oppdagelsen må en gjøre i seg selv ved bruk av fornuft. Lidenskap er blind og kan verken beherske eller lede, men fornuft kan undersøke seg selv og oppdage sine egne begrensninger. Lidenskap vil ha en tendens til å undertrykke fornuft, men fornuft gjenkjenner den rettmessige plassen til lidenskap i livet, og frarøver den ikke av tilfredsstillelse som den har rett på.

Russell har utvilsomt rett når han råder oss til å avslå lidenskap eller fornuft i deres helhet. Jeg er enig med ham, med forbehold om at det å fullstendig tilsidesette lidenskap er mye verre enn å fullstendig tilsidesette fornuft. Koranen snakker om de som er slaver av deres lidenskap i klare ord:

Og hvis de ikke svarer deg, så vit at de følger deres lidenskap. Og hvem går lenger på villspor enn den som følger hans lidenskap uten veiledning fra Allah? (28: 50)

7.2 FORNUFT OG ÅPENBARINGEN

Forskere insisterer at all kunnskap vi har fått om dette mystiske universet, er på grunn av vår refleksjon. Denne kunnskapen kan være begrenset, mager og utilstrekkelig, men likevel er den verdifullt og uunnværlig. Vitenskapelige undersøkelser avslører fornuft som det beste. Langsomt og smertefullt gjør vitenskap fremskritt, og dermed øker vår kunnskapsdatabase. Men kan vi få lov til å spørre om det finnes en alternativ måte å oppnå kunnskap på? Kan vi oppnå mer relevant kunnskap fortære for vårt liv og dets mål?

Råd som fornuft tilbyr oss er basert på kunnskap vi har til rådighet. Hvis kunnskapen er mangelfull, er også råd som den tilbyr, midlertidig. Dette er som om fornuften sier: *"prøv den og se om den fungerer. Hvis den ikke gjør det, ville jeg ha revurdert saken og foreslått noe annet"*. Fornuften kan kun komme til den riktige avgjørelsen når alle relevante fakta blir presentert for den, men er hjelpeløs når disse fakta ikke kan skaffes. Så langt som den materielle verden og den menneskelige kroppen er opptatt av, har vi i dag tilstrekkelig kunnskap. Fornuft kan gi mange rette svar på spørsmål som oppstår med tanke på den menneskelige kroppen, men mennesket besitter også en *individualitet*, og vår kunnskap om den er ynkelig utilstrekkelig. Denne *individualiteten* er ikke mottakelig for kvantitativ vurdering av forskeren. Veiledning til den kan kun gis i lys av evige sannheter som transcenderer fornuft. Fornuften kan ikke pågripe den ultimate Realiteten, og ens *individualitet* kan kun realisere seg ved å la seg bli veiledet av den ultimate Realiteten, altså Gud.

En person vil dermed aldri kunne utvikle sin *individualitet* om han ikke søker guddommelig veiledning.

I saker knyttet til den fysiske verden, bør vi alltid handle etter råd fra fornuften vår, fordi det å avvise den kan lede oss til ren katastrofe. Men når vi ønsker å oppfylle vår skjebne, ville det være uklokt å plassere absolutt tillit til kun vår fornuft. Da bør vi også søke hjelp av åpenbaringen som reflekterer guddommelig veiledning. Fornuft som fungerer i lys av åpenbaringen vil lede oss til den sanne veien. Av dette synet blir fornuften supplert av åpenbaringen. På denne måten vil vi være fullt utstyrt for å takle livets problemer. Vi ville være skyldige i grov utakknemlighet mot Gud hvis vi skulle nekte å bruke de krefter som Han har skjenket oss, og lyset (åpenbaringen/Koranen) som Han har gitt oss.

Vi kan nå gå videre til behandling av en annen viktig del av spørsmålet. I det praktiske livet hjelper fornuften oss på to måter. For det første forteller den oss hvilke av de tingene som vi ønsker oss er gode og nyttige, og hvilke som er dårlige og skadelige. Den dømmer ting av standard egeninteresse. Ting som bidrar til selvoppholdelsesdrift og forbedring av livet er sertifisert som gode, mens ting som er skadelige for livet, og som reduserer menneskets gleder av livet, og svekker hans evne til utvikling, er erklært til å være uønsket, eller dårlige.

Fornuften uttaler ikke bare sin dom på ting, men vektlegger sider av ting som den vurderer til å være gode, og induserer en til å velge dem, selv om ens tilbøyelighet og appetitt favoriserer skadelige ting. Når valget står mellom nyttige og skadelige ting, vil en person som styres av fornuft sjelden unnlate å ta det riktige valget. Vitenskapen har stilt nødvendig kunnskap til rådighet om egenskapene til materielle ting, og av deres effekter på menneskets helse. På grunnlag av denne kunnskapen finner fornuften det lett å svare på spørsmål om hvilke ting er ønskelige eller uønsket. Med andre ord, så langt det gjelder den fysiske eksistensen av en, så er det sjelden at vi tviler på om ting som er gunstige eller ikke. Men som vi har sett, så besitter enhver person også en *individualitet* som vi kun har ufullkommen og fragmentarisk kunnskap om. Vi kan ikke forstå oss fullstendig på denne *individualiteten* fordi den overgår menneskelig fornuft og blir dermed umulig å vite noe om. Vi fanger flyktige glimt av den i verdi av erfaringer, og i bevisstheten til moralsk innsats. Alt vi kan si om den med sikkerhet, er at den har valgfrihet og ubegrenset kapasitet for utvikling, og at trangen til selvutfoldelse og selvutvikling er iboende i den.

Vi føler det på oss at vår *individualitet* som utgjør kjernen av vårt vesen, har en større skjebne i vente, men når vår fornuft gjør en innsats for å sette en klar oppfatning av vårt endelige mål, slår det hele tilbake og etterlater oss forbløffet og forvirret. Alt vi kan si er at vi kan nå målet, forutsatt at vi lever i samsvar med evige sannheter. Disse sannheter er skjult for vårt syn og transcenderer vår fornuft. Vi må nøye oss med fristende glimt som vi klarer å fange av dem. Ikke rart at vår fornuft som ramler i mørket, lengter etter lyset som vil belyse alle aspekter av livet. Dette

lyset er skjenket til oss i åpenbaringen som stammer i fra Gud, og som Koranen definerer som "Lyset av jord og himmel" (24: 35).

Så langt har vi vært opptatt av spørsmålet om valg mellom det gode og dårlige. Men som oftest blir vi bedt om å velge mellom to goder, og ofre noe godt på grunn av noe annet. Spørsmålet er da om hvor langt kan fornuften vår hjelpe oss med dette mer vanskelige valget? La oss illustrere punktet med en eller to eksempler. En situasjon kan konfrontere oss der vi kan enten sikre våre liv eller vår rikdom. Fornuften forteller oss å velge livet og bli resignert til tapet av vår rikdom. Dermed oppstår situasjoner hvor vi kan redde vår ære på bekostning av livet. Fornuften holder seg litt tilbake i forhold til tidligere, men ber oss om å redde vår ære fremfor livet. Hvordan kan den gjøre noe slikt? Selvsagt refererer den til en akseptert skala av verdier. Omfanget av verdier hjelper oss med å fastslå hvilken av alternativene som har høyere verdi. Fornuft råder oss til å ofre alternativet med lavest verdi og velge den høyere verdien.

Poenget som skal bemerkes her er at verdiene mot toppen av skalaen er ikke synlige for fornuften. Kjennskap til disse forutsetter kjennskap til høyder som menneskelig *individualitet* kan stige til i løpet av dens kontinuerlige utvikling. Her får fornuft hjelp fra åpenbaringen. Den høyeste verdien kan bestemmes med henvisning til bestemmelser av *individualitet*. Omfanget av verdier konstruert av fornuft er nyttig, men ufullstendig. Åpenbaringen fullfører dette omfanget ved å heve sitt tak.

Til slutt former vitenskap nyttig kunnskap om de midler som lar oss oppnå våre mål, men forblir stille på det avgjørende spørsmålet om hva slags mål vi burde sette for oss selv. Mål vi burde strebe etter er de som fullt ut kan tilfredsstille våre behov, og hvor behovene til den fysiske identiteten er tydelig oppfattet og lett fordøyd. Mat og vann tilfredsstiller sult og tørst. Fornuft kan hjelpe oss med å sikre oss mat og vann, mens behovene til *individualiteten* vår kan være så insisterende, men likevel uant. I urolig lys av kun fornuft, er det ikke lett å finne måter som kan tilfredsstille disse behovene. Også her er fornuft tvunget til å hente støtte fra åpenbaringen.

Skillet mellom fysisk identitet og *individualitet* må avklares nærmere i lys av Koranen. Skillet mellom kropp og sjel eller materie og ånd er grunnleggende for undervisningen av de fleste religioner, men Koranen støtter ikke slikt dikotomi.

I Koranens syn er ikke mennesket en sammensetning av to atskilte enheter, men heller et udelelig vesen. Hvis vi skulle se på mennesket under lys av vitenskap, synes det å være en fysisk organisme, men som avslører seg selv til å være et fritt vesen når kategorien "verdi" blir tilsatt. Dette er et syn som ikke er så ulik ifra organismeteorien som ble utviklet av *Goldstein* og *JF Brown*. Koranens syn er delvis enig med den ovennevnte teorien om å opprettholde realiteten av den høyere *individualiteten*. Det virker som om den virkelige identiteten av en person tar fysisk form fordi den ikke kan fungere uten den i en fysisk verden av tid og rom.

7.3 ÅPENBARINGEN OG VERDIER

Det kan ikke nektes for at kunnskap om permanente verdier er uunnværlig for riktig oppførsel og uhindret utvikling av *individualitet*. Men fornuften, som er det viktigste instrumentet for kunnskap i vår besittelse, forteller oss bare om relative verdier. Den kan ikke engang gi et endelig svar på spørsmålet om hvorvidt det finnes permanente verdier, og i så fall hvordan de kan bli gjenkjent. Den har en tendens til å definere verdier i subjektive begreper, bare i forhold til det spesielle en individ opplever. Fornuften belønner seg til en stilltiende fornektelse av et objektiv system av verdier, gyldig for alle mennesker til alle tider. Det er lett å se at dette synet sitter ved roten av islamsk levemåte som innebærer troen på objektive, permanente verdier i en objektiv og absolutt moralsk standard.

Fornuft jobber kontinuerlig med sin forsiktige eksperimentelle tilnærming i å revidere og rekonstruere sin skala av verdier og sin moralske standard i lys av ny kunnskap. Personer med egenskap av fornuft har derfor følt behovet for noen pålitelige kilder for permanente verdier. På dette punktet kan jeg ikke si noe bedre enn å sitere *Martin Buber*:

*Det kan absolutt ikke være sann at permanente verdier skal kun ha subjektiv gyldighet for en gjeldende person. Don Juan antar absolutt og subjektiv verdi i å forføre størst mulig antall kvinner. Diktatoren ser på dette som størst mulig opphopning av makt. Absolutt gyldigheten kan bare forholde seg til universelle verdier og former, hvor enhver person gjenkjenner og erkjenner dens eksistens.*⁷⁻⁵

Rashdall kommer til den samme konklusjonen:

*Moral betyr å ikke ha en absolutt standard av verdier, som er den samme for alle rasjonelle vesener.*⁷⁻⁶

Rashdall har hevdet at eksistensen av et objektiv gyldig moralsk lov er ikke kontroversiell, men bare måten den eksisterer på er sann.

*Vi sier at den moralske loven har en reell eksistens, altså at det er noe slikt som absolutt moral, og at noe er enten helt sant eller usant i etiske vurderinger, uavhengig om vi eller en rekke andre mennesker til enhver tid faktisk tror det eller ikke. En slik tro er tydelig underforstått med det jeg mener med moral. Ideen om et slik ubetinget objektivt gyldig moralsk lov, eller ideell utvilsomhet, eksisterer som et psykologisk faktum. Spørsmålet for oss er om den er i stand til teoretisk begrunnelse. Da må vi spørre oss selv om et slikt ideal eksisterer eller ikke, og eventuelt hva slags eksistens den har. Riktignok kan den ikke finnes, verken hel eller delvis i noen individuelle menneskers bevissthet. Mennesker tenker faktisk annerledes om moralske spørsmål, og det er ingen empirisk grunn til å anta at de noen gang vil gjøre noe annet. Hvor kan vi da finne slikt moralsk ideal?*⁷⁻⁷

Etter å ha nådd konklusjonen at den moralske standarden må være basert på en universal og absolutt system av verdier, fortsetter *Rashdall* å fortelle oss at et slikt system kan kun ha sin kilde i det guddommelige:

*En absolutt moralsk lov eller moralsk ideal kan ikke eksistere i materielle ting. Slik vi har observert, så finnes den heller ikke i sinnet til den ene eller den andre personen ... Et moralsk ideal kan kun eksistere i et sinn, og en absolutt moralsk ideal kan kun eksistere i et sinn som gir all realitet. Vår moralske ideal kan bare kreve objektiv gyldighet i den grad den kan rasjonelt betraktes som en åpenbaring av et moralsk ideal i fra evig eksisterende sinn av Gud.*⁷⁻⁸

Av denne grunn, sier *Brightman* "Hvis vi skal ha en Gud i det hele tatt, må det være et vesen som er en troverdig kilde til Absolutte moralske verdier".⁷⁻⁹

Bergson drøfter spørsmålet om det er mulig for menneskelig intellekt å nå Realiteten, og gir et negativt svar:

*Dette er ikke mulig gjennom intelligens, eller i det minste kun gjennom intelligens. Intelligens ville mest sannsynlig fortsette i motsatt retning enn retning gitt for et bestemt objektiv. Når intelligensen forsøker å spekulere på det høyeste plan, tillater den oss på det beste å unnfange muligheter, men ikke å oppnå Realiteten.*⁷⁻¹⁰

Einstein, den mest eminente fysikeren av vår tid, har innrømmet at vitenskapen aldri kan gi oss "åndelige" veiledning. Han hevdet at kun personer som åpenbaring ble blitt skjenket til, kunne gi oss veiledning av "åndelig" verden:

*På en annen side har representanter for vitenskapen ofte gjort et forsøk på å komme frem til fundamentale vurderinger med hensyn til verdier og mål på grunnlag av vitenskapelige metoder. På denne måten har de satt seg selv i opposisjon til religion. Disse konfliktene har sprunget fra fatale feil. Vitenskapen kan ikke opprette mål og, enda mindre, installere dem i mennesker. Vitenskap kan på det meste forklare hvordan vi skal oppnå visse mål, men målene selv forstås kun av personligheter med høye etiske idealer.*⁷⁻¹¹

Det samme synet har blitt uttrykt av *Joad*, som foretrekker begrepet "intuisjon" enn "åpenbaring". Intuisjon kan bli subsumert i henhold til åpenbaring, hvis vi husker på vid forstand der det er brukt i Koranen. Men det bør bemerkes at intuisjon er ikke ensbetydende med åpenbaring som ble avslørt for budbringere. Forskjellene mellom disse to er ikke kvantitative, men kvalitative. *Joad* sier følgende:

*Intuisjon er sin egen autoritet og bærer med seg garanti for sin egen autentisitet. Sannheter som vi forstår oss på intuitivt, kan ikke umiddelbart forklares av fornuft. Dette fordi de rett og slett ikke er nådd etter en prosess av resonnement. Fornuft kan uten tvil inkluderes i forståelsesprosessen senere for å produsere argumenter i deres favør.*⁷⁻¹²

Som følgende passasje viser, gir heller ikke Professor *Cassirer* fornuften noe kreditt til å ha kraften til å begripe de høyeste verdiene:

*I gresk filosofi ble kraften av fornuft lovprist som den høyeste makten av en person. Men det man aldri kunne vite, før han ble opplyst med en spesiell guddommelig åpenbaring, er at fornuft i seg selv er en av de mest tvilsomme og tvetydige ting i verden.*⁷⁻¹³

Kort sagt, om kraften av fornuft ikke kan forstå all faktum, er høyere mål definitivt utenfor dens jurisdiksjon. Åpenbaringen er den eneste kilden vi har til kunnskap om de høyeste verdiene. Utstyrt med tilstrekkelig kunnskap om verdier kan vi, hvis vi vil, leve og handle i full overensstemmelse med den uforanderlige moralske orden i universet. Kunnskap består ikke bare i erkjennelsen av en verdi som en verdi, men innebærer en estimat av graden av verdi den besitter, slik at den kan bli sammenlignet med andre verdier. Konfrontert med en situasjon hvor vi blir bedt om å velge mellom to verdier, kan vi etter rask vurdering velge den høyeste og ofre den laveste verdien på grunn av den høye. Karakter styrkes av vår frivillige ofring av en lavere verdi, for å sikre oss en høyere en.

Når en person har å velge mellom liv og penger, nøler han ikke med å kaste bort pengene og redde livet. Her støttes hans valg av hans instinkt. Men om den samme personen blir tvunget til å velge mellom liv og ære, som er et grusomt valg å ta, klarer han ikke å bestemme seg fordi han anser begge til å være svært verdifulle. Fornuft vil råde ham til å redde æren sin på bekostning av livet, men han kan ikke være helt overbevist av rasjonelle argumenter. Han kan til og med gjøre det riktige valget, men for feil årsaker. Han kan velge ære, ikke fordi han verdsetter den mer enn livet, men fordi han er redd for å pådra sosial misnøye, og bestemmer seg ut i fra gru av sosialt isolasjon. Han har gjort det riktige valget, men savner følelsen av tilfredshet som skal komme med det riktige valget. Velge den høyere verdien er en handling av overbevisning, eller *Imaan*, altså overbevisning i åpenbaringen og i det hinsidige. På bakgrunn av kunnskap og erfaring, kan vi ikke være i stand til å avgjøre hvilken av de to verdiene er høyere. Årsaken kan råde suspensjon av dommen.

Vi kan suspendere dommen, men vi kan ikke utsette handlingen. Når vi har handlet, har vi allerede gjort valget. Vi har ingen annen mulighet enn å bestemme oss for vilkårlige grunnlag, eller grunnlag av guddommelig åpenbaring. Når lyset av fornuft faller, bør vi la oss bli ledet av åpenbaringsens lys. Åpenbaringen forteller oss om mål av den menneskelige personligheten som vi skal prøve å oppnå, fordi det er kun da vi kvalifiserer oss til å fortsette vår eksistens på et høyere plan etter døden.

For å oppsummere, så er guddommelig åpenbaring vår eneste kilde til kunnskap om permanente verdier.

7.4 IMAAN ER UUNNVÆRLIG

Jeg håper at noen få ord om nødvendigheten av *Imaan* og dens organiske forhold til fornuft vil anses som passende på dette punktet. Uten *Imaan* er mennesket som en båt uten ror som driver målløst og som endrer retning ved hvert vindkast. Med *Imaan* blir en båret frem, skritt for skritt, til målet av selvrealisering.

En kan stille spørsmålet "*Imaan* på hva da?" Og svar kan være

- *Imaan* på Gud som opprettholder universet, som avslører noe av uendeligheten av Hans aspekter.
- *Imaan* på virkeligheten av menneskelig *individualitet* og dens ubegrensede kapasitet for utvikling.
- *Imaan* på permanente verdier som målsetter både menneskelig streben og kosmiske prosesser.
- *Imaan* på et målrettet univers.

Vi får nå vurdere ordene til *Rashdall* med hensyn til menneskelig *individualitet* og formålet av universet. Han sier følgende:

Universet selv må ha et formål eller rasjonell slutt som et perfekt sinn ville uttale til å være god. ⁷⁻¹⁴

Når det gjelder *individualitet* så sier han:

Individualitet er en permanent realitet, som er åndelig i den grad at den har et eget liv, som ikke er identisk med endringer av den materielle organismen som den er koblet til. Handlinger av en person uttrykker art eller karakter av hans indre identitet. Hvis vi derfor antar at nåværende liv av mennesker har en slutt her, men at den fortsetter utover grensene for den nåværende naturlige orden, til en annen orden hvor menneskelige prestasjoner kan presenteres, så kan vi konkludere med en rasjonell mening og forklaring på menneskelig liv på mest naturlig og intelligent måte. Eksistensen av en slik tilværelse er troen på udødelighet for de individuelle sjeler som har levd her. ⁷⁻¹⁵

Koranen har også gitt uttrykk for samme syn, men i betraktelig enklere og direkte form. Koranen forsikrer oss at etableringen av himmel og jord har en mening.

De har blitt opprettet i sannhet og med et formål, slik at hver individualitet kan bli tilbakebetalt det den har gjort seg fortjent til. (45:22)

Vi blir rådet til å reflektere over menneskets handlinger "som har gjort sine ønsker til dets gud", og vurdere konsekvenser av at:

Mennesket har mistet sin vei til tross for sin kunnskap, innsikt og erfaring (45: 23).

Slike misforståtte personer likestiller *individualiteten* med den fysiske kroppen, og tenker kun på kravene til kroppen. Disse er folk som sier:

Det finnes intet annet enn våre liv i denne eksisterende verden, hvor vi lever og dør og intet ødelegger oss utover denne tid. (45:24).

Men Koranen slår fast at:

De har ingen kunnskap av det de gjør, men tror det selv. (45: 24).

Budbringeren ble bedt om følgende:

Trekk deg bort fra dem, siden de kun er opptatt av livet i denne verden. (53: 29)

Deres sinn er fengslet innenfor deres snevre nåværende erfaringer, mens store og ubegrensede områder av tilværelse er stengt ute fra deres syn.

Den islamske levemåten, samt moralsk liv, er kun mulig for et vesen som besitter en permanent *individualitet*. Verdien er i forhold til den personen som opplever den, og et system av permanente verdier har kun betydning i forhold til en ekte *individualitet*. Å benekte eksistensen av en permanent *individualitet* er som å fornekte permanente verdier som også innebærer fornektelse av moralsk standard. En etisk kode er basert på et system med verdier.

Ved å oppnå innsikt i permanente verdier blir en i stand til å lede et moralsk liv. Så langt permanente verdiene angår, så er den guddommelige åpenbaringen den eneste pålitelige kilden til kunnskap. Kun gjennom intens refleksjon på åpenbaringen kan vi håpe på å forstå meningen og hensikten med skapelsen, verdien av menneskelig *individualitet*, og dets muligheter og skjebne.

Lo! I skapelsen av himlene og jorden, og i vekslingen av natt og dag, er det sikkert tegn til folk med forståelse. Disse er dem som alltid er observante til Allahs lover, stående og sittende og liggende. Og de reflekterer over skapelsen av himmelen og jorden og sier "Vår Forsørger! Du har ikke skapt noe av dette forgjeves" (3:189).

Åpenbaringen opplyser vår sti i riket av verdier, men vi kan ikke forstå åpenbaringen ved kun å tro på den, eller ved å kun reflektere på den. Det som trengs for dette formålet er en lykkelig blanding av de to. Fornuft viet til overbevisning fører oss til den indre ånden av åpenbaringen. Koranen refererer til personer som har forstått betydningen av åpenbaringen, som "*personer med reell forståelse*" (5:100). Disse er de sanne troende fordi irrasjonell tro har ingen verdi (65:10). Så langt som Koranen er bekymret, kan det ikke være noen reell konflikt mellom overbevisning og fornuft. Når Koranen refererer til folk som har *Imaan*, refererer den i grunn til de som "både har kunnskap og *Imaan*" (30:56). Disse to er de tvillingstjernene som opplyser veien.

I Vestlig historie finner vi derimot konflikt mellom overbevisning og fornuft. Krigføringen mellom vitenskap og religion (tittelen på Whites berømte bok) kjørte sin blodige kurs gjennom flere århundrer. Bare nylig har sannheten gått opp for vestlige nasjoner, at fornuft og overbevisning, langt fra å være antitetiske, faktisk trenger hverandre, og opprettholder hverandre. *Locke* har gjort dette punktet klart:

Den som legger bort sin fornuft til fordel for tro, blåser ut lys av begge. ⁷⁻¹⁶

Dette er i hovedsak Koranens syn, proklamert i mange vers og forsterket av klare uttalelser av Budbringeren. Det bør være klart nå at hensikten med åpenbaringen er ikke å kvele fornuft og oppmuntre til blind tro for å fortrenge fornuften. Koranen forbyr blind tro. Koranen degraderer ikke fornuft, kunnskap og erfaring, men insisterer til å gjøre full bruk av våre intellektuelle evner til å forstå og sette pris på den ultimate sannheten som blir formidlet gjennom guddommelig åpenbaring, som hjelper fornuft med å modne. Etter å ha nådd dette stadiet vil ikke det menneskelige sinn kun vite, men også ha evnen til å innse med klarhet i mental visjon.

Når omfattende fristelser fra Shaitan (opprør) kommer, vil de som har fornuft, og som respekterer guddommelige lover, huske veiledningen og innse sannheten (7:201).

Mange kan komme sannheten til kjenne ved bruk av fornuft, men en "innser" det i riktig perspektiv når bildet av overbevisning legges oppå bildet av fornuft. Denne klare oppfatningen av sannheten bidrar til å lede mennesket til fred og evig lykke. Den hjelper mennesket med å opprettholde en lykkelig balanse mellom kravene fra kroppen og kravene fra dets virkelige selv. Den islamske livsstilen har for sitt mål å utvikle menneskelig *individualitet* i alle dens aspekter. Den med overbevisning som innser dette, setter seg selv i hendene på Skaperen, og til gjengjeld ber for oppfyllelse av hans *individualitet*.

Koranen henviser til denne handelen:

Lo! Allah har kjøpt fra de overbevisste deres liv og deres rikdom. (9:111)

For de som gjør det bra i denne verden er det en god belønning (her), og den hinsidige vil være enda bedre. (16:30)

Koranen søker å implantere *Imaan* i menneskelig liv, og fornye det i livet etter døden.

8 FREMGANGSMÅTEN AV GUDDOMMELIG LOV

8.1 GUD SOM DIKTATOR

Mennesket har sett på Gud på forskjellige måter under ulike stadier av dets mentale utvikling. Det primitive menneskets oppfatning av Gud er i direkte kontrast til det abstrakte konseptet av dagens religiøse tenkere. Vi kan imidlertid ikke argumentere på denne bakgrunn at Gud eksisterer kun som en ren tanke i det menneskelige sinn. Vår oppfatning av verden har også utstilt lignende endringer. Urtidsmennesket så på verden som lekeplassen til lunefulle ånder, mens den moderne fysikeren analyserer verden til å være en uendelighet av forbigående hendelser, gruppert på ulike måter. Mange oppfatninger av verden griper inn mellom disse ytterpunktene. Men ingen ville gi alvorlige hensyn til synet av at verden eksisterer kun som en ren subjektiv ide. I begge tilfeller er vi vitner til en oppfatning av en objektiv virkelighet. Med den gradvise utviklingen av kunnskap og mentale krefter bringer mennesket dets ideer nærmere til ytre virkelighet. Menneskets møte med verden, som med Gud, er direkte og umiddelbar. Mennesket mener instinktivt at begge eksisterer uavhengig av det, men i starten var dets ide om Gud like ufullkommen og mangelfull som dets ide av verden. Mennesket kan aldri komme fram til et helt perfekt begrep om Gud eller verden, men likevel opphører ikke dets innsats i denne retningen, og er heller ikke helt forgyeves. I tilfelle av Gud, hjelper åpenbaringen med å danne en ide som oppfyller behovene til vår intellektuelle og moralske liv. Den vil hjelpe oss med å forstå denne ideen, hvis vi først vurderer en visning som var allment akseptert i fortid og som fortsatt farger vår mentale syn.

Folk har levd under monarkisk styreform i lange tider. Siden de ikke hadde noe kjennskap til noen andre styreformer for politisk organisering, antok de naturligvis at det eneste alternativet til monarki var anarki og lovløshet. Konger var vanligvis tyranniske, undertrykkende og lunefulle. Hvis en konge falt som offer for sin voldsomhet mot sine undertrykte, ble han som regel erstattet av en annen tyrann som kunne til og med være verre. Folk antok slike forhold til å være naturlige, og forbundet monarki med kraft av egenrådighet. De anså Gud til å være allmektig, og mente også at Han var mer egenrådig og uansvarlig enn noen jordisk konge, og at Hans handlinger var uansvarlige i likhet med en diktator. Kort sagt så ble Gud ansett som en glorifisert konge, eller snarere en kjepphøy diktator. Han skilte seg fra de jordiske diktatorer bare i besittelse av umålelig større makt, og ikke på noen andre måter. Mennesker med umodne sinn lar seg imponere av makt, spesielt når den utøves for å tilfredsstille et tilfeldig innfall. De antar at Gud ødelegger noe, bra eller dårlig, for ingen bedre grunn enn å demonstrere sin absolutte makt. Hovedsakelig så var oppmerksomhet av slike mennesker ettergivenhet overfor Gud, som de mottok av Ham, og likevel kunne de ikke tenke på noen handlingsplan som alltid ville lykkes i å berolige et hel uberegnelig vesen. Ikke rart at mennesker følte seg hjelpeløse. De fortvilte i å bruke deres fornuft til å oppdage en livsstil som ville være i samsvar med Guds vilje, fordi de trodde at Gud handlet på en vilkårlig måte, og at fornuft ikke hadde noe innflytelse over deres handlinger.

Mennesker fryktet en slik Gud, men dette betyr ikke nødvendigvis at de også elsket og respekterte Ham. Denne ideen om Gud ga dem ingen insentiv til å søke en bedre måte å leve på, eller å prøve å forstå seg på verden de levde i. Faktisk så kunne det ikke være en levemåte som var bedre enn en annen, fordi den samme handlingen kunne en dag behage Gud, men provosere hans vrede en annen dag. De så at et plutselig innfall kan indusere en despot til å straffe en som hadde gjort en stor tjeneste for Ham og belønne en som hadde vært lite trofast. Det kan også være snakk om å prøve å forstå en verden som ble brakt inn i eksistens på en vilkårlig måte, som verken hadde noen lover eller orden, rim eller grunn. I beste fall ville verden være åstedet for tilfeldige hendelser som verken kunne forutses eller kontrolleres. Slik kom implikasjoner av ideen om at Gud er en absolutt despot. Denne ideen hersket over sinnet av den lovløse.

Med økning i kunnskap og vekst av mentale krefter, kunne ikke den ryddige rekkefølgen av hendelser rundt mennesket la vær å imponere det. Gradvis søkte og oppdaget mennesket de lovene som styrte naturlige hendelser i den ytre verden. Mye senere vendte mennesket sin oppmerksomhet mot den indre verden av sinnet, og i løpet av dette, oppdaget det de harmonier som ligger skjult bak den indre opplevelsen.

Mennesker er derimot mye mer konservative i sfæren av religion. Den gamle ideen om Gud, i en utvannet form, henger fortsatt med i tankene til de religiøse mennesker og tilslører deres visjon. Oppgaven med å frigjøre seg fra religion ligger i å tilsidesette denne ideen fra våre sinn og akseptere ideen presentert av guddommelig åpenbaring (Koranen). For å forstå denne nye ideen er det nødvendig å tenke litt på noen sider av den guddommelige viljen.

Guds vilje har en uendelighet av aspekter, men tre av dem er av spesiell interesse for oss som moralske vesener. Det vi har å si er basert på Koranen som inneholder vesentlige merknader til den guddommelige viljen og dens arbeidsformer i ulike sfærer. Vi skal faktisk kun fremlegge de synspunktene som er fastsatt i Koranen, med hensyn til metoden som Guds vilje opererer i henhold til, og i forhold til de to hoveddelene av den skapte verden.

8.2 KORANENS FORKLARING AV GUDDOMMELIG VILJE

For det første vil den guddommelige viljen anses slik den er i seg selv, altså ren vilje. Kan vi si noe mer om den guddommelige viljen enn at den må være radikalt forskjellig fra den viljen som vi opplever i oss selv? Svaret er at vi kan, innenfor visse grenser, identifisere den ved hjelp av Koranen. Det første vi merker oss om den guddommelige viljen er at den er fri, og ikke underlagt noe tilbakeholdenhet utenom seg selv. Den er uavlatelig og spontant aktiv, og ikke avhengig av miljø for stimulering eller sine aktiviteter. Den er bærekraftig i næring og er selvforsynt. Den trenger ikke å handle på pre-eksisterende materiell og dermed avgrense seg til å kun utforme og ordne den. Dens virksomhet er i hovedsak kreativ.

Den er faktisk kilden til kreativitet i likhet med munningen av en fontene som stadig strømmer frem kreativ energi. Hvert øyeblikk springer nye former inn i eksistens på Hans befaling:

Fremgangsmåten av Hans kommandogiving er slik at når Han akter en ting, så sier Han bare "bli", og dette blir dermed gjort (36:82).

Allah gjør det Han vil (14:27).

Allah gjør det Han akter (22:14).

Guds vilje er også fri i den forstand at den er over loven, og er en lov i seg selv. Den kan ikke bli dømt av et eksternt kriterium. Lover blir selvfølgelig formet ut i fra den, og den regulerer lovens skapelser, men lar den deretter bli urørt. Så spørsmålene om hvorfor og herav, i henhold til guddommelig vilje, kan ikke spørres legitimt.

Han vil ikke bli spurt om det Han gjør, men alt annet (i universet) vil bli avhørt. (21:23)

Sfæren av ren vilje er sfæren av absolutt frihet. Å utsette den for lover, er som å rane Skaperen av Hans kreative frihet og allmakt, og dermed redusere Ham til status av et skapt vesen. Fokus på naturen av Hans skapende virksomhet forteller oss at den består av selvutfoldelse. Guddommelig vilje av å skape er å virkelig uttrykke seg selv. Ut av uendelig reservoar av sitt vesen, innebærer Guds vilje ustanselig prosjektering og oppretthold av utallige former som deler virkeligheten, og gjenspeiler trangten til selvutfoldelse som bærer preg av deres skaper til en viss grad. Av hensyn til etablering som en handling av selvutfoldelse, stiller vi mange spørsmål i dag som også ble stilt av tidligere filosofer. Dette kan være spørsmål som "Hva var Guds hensikt med å skape?", eller "Hva fikk Ham til å skape?" Det ligger i naturen av et ego å uttrykke seg selv, og siden Gud er det Absolutte ego, vil enhver handling av Han være tegn på Hans selvutfoldelse og samtidig være en handling av skaperverket.

Fornuft og begrunnelse for selvutfoldelse må søkes med hensyn denne regelen og ikke utenfor. Det er galt å se på den guddommelige viljen som en upersonlig kraft. Viljen kan eksistere kun som et aspekt av et ego. Guddommelig vilje er faktisk Guds engasjement i å avsløre de uendelige rikdommer av Hans vesen.

Den guddommelige viljen trekker seg ikke tilbake etter skapelsen av noe for å la den leve sitt liv. Prester av det attende århundre hadde et liknende syn som imidlertid stammer i fra en misforståelse av forholdet mellom Gud og verden. Dette forholdet kan ikke på noen måte sammenliknes med forholdet mellom produsent av en mekanisk innretning og hans produkt. I første omgang, er ikke aktiviteten til den guddommelige viljen intermittent, men heller uopphørlig. For det andre så vil ikke denne viljen bare skape verden, men fortsette å opprettholde og fremme den. Disse er ikke usammenhengende aktiviteter, men aspekter av den samme sammensatte og integrerte aktiviteten. Når en ser på dette på en slik måte så forstås Guddommelige

vilje til å være organisk og vital relatert til verden, som bokstavelig talt eksisterer og lever i Gud, kilden til all trivsel og alt liv. Derfor er verden med all sitt innhold i direkte og intim kontakt med Guddommelig vilje, hvert øyeblikk av sin eksistens. Verden inneholder to forskjellige kategorier av produkter, altså upersonlige livløse objekter og bevisste og selvbestemmende egoer. Guddommelig vilje relaterer seg med disse to klasser av skapninger på to forskjellige måter. Koranen beskriver disse relasjonene i klare betingelser.

Dr. Iqbal gir oss en oversiktlig framstilling av hvordan Koranen skiller mellom "Khalq" og "Amr". Følgende sitat fra ham kaster verdifullt lys på dette punktet:

For å forstå betydningen av ordet "Amr" må vi minnes om skillet som Koranen trekker mellom "Amr" og "Khalq". Pringle Pattison beklager at vestlige språk kun besitter ett ord "kreasjon" for å uttrykke begge disse, altså forholdet mellom Gud og universet for dens utvidelse, og forholdet mellom Gud og utviklingen av menneskelige ego. Det arabiske språket er imidlertid mer heldig i så måte. Den har to ord altså "Khalq" og "Amr" for å uttrykke de to måter, slik den kreative aktiviteten til Gud åpenbarer seg for oss. "Khalq" er opprettelse mens "Amr" er retning.⁸⁻¹

La oss se på disse relasjonene litt nærmere:

8.3 DEN GUDDOMMELIGE VILJEN OG DEN FENOMENALE VERDEN.

Avhengigheten av naturen på den guddommelige viljen er absolutt og ubetinget. Determinisme hersker i hele naturen. Hvert fysisk objekt har blitt opprettet med visse egenskaper som betinger dets bevegelser og relasjoner til andre objekter. Videre holdes alle materielle ting i fast grep med stabile naturlover. Disse lovene stammer i fra guddommelig vilje, og er basisen av den uforanderlige rekken av naturlige hendelser. Dette er en ryddig verden fordi den guddommelige viljen manifesterer seg i den som en kontrollerende og regulerende direktoratet.

Ingenting kan overstige grensene satt av naturlovene. Oppførselen til alt er strengt bestemt av disse lovene og det er ikke mulig å operere imot dem. Disse lovene er forhåndsbestemte og uforanderlige. Dette er en verden der frihet ikke har noe mening. Dette er en verden som er styrt av en ubetinget "må". Alle ting oppfører seg i samsvar med sine naturlige egenskaper, og i lydighet til lovene som styrer dem. Uten tilførte ytre påkjenninger må vannet renne nedover og varm luft må stige oppover. Planeter må bevege seg i sine foreskrevne baner, og skyer må søke atmosfæriske regioner av mindre tetthet. Herredømme av disse lovene strekker seg tilsynelatende til tilfeldige og katastrofale hendelser som lynnedslag og jordskjelv. Koranen har gang på gang tiltrukket vår oppmerksomhet mot rettssikkerhet og mot rekkefølgen av hendelser utstilt av naturen. Vi blir oppfordret til å tenke på regulariteten av naturfenomener. Denne regulariteten er refleksjon av den guddommelige viljen som er fri fra alle spor av intern konflikt eller dissonans.

Og alle ting underkaster seg til Allahs lover, uansett om de befinner seg i himlene, eller på jorden bestående av levende skapninger (16:49).

I ordene til Koranen er det derfor ingen objekt i himlene og jorden som ikke er gjenstand for Hans vilje og til lover som Han har bestemt for det. Mennesket kan, ved å bruke sin fornuft, oppdage disse naturlovene, og til og med kontrollere naturkreftene ved å bruke oppfattet kunnskap om dem, og utnytte dem for sitt formål. En lovlig og ryddig verden er den riktige scenen for et rasjonelt vesen til å spille sin del på, og oppnå sine mål. Man kan leve målbevisst, og oppnå destinasjon for hans *individualitet* kun i en verden som han kan forstå og kontrollere. Det følgende verset forteller oss at verden er et egnet sted for et fritt rasjonelt vesen:

Og han har begrenset natten og dagen og solen og månen til å stå til tjeneste for dere, og stjernene er underlagt Hans kommando (16:12).

Erobringen av naturen er derfor ikke en drøm, men et oppnåelig mål for mennesket. Mennesket kan forstå verden fordi den påviste rekkefølgen av hendelser er forståelig, og det kan bringe den under sin kontroll av samme grunn. De store fremskritt gjort av vitenskapen i det sjuende århundre vitner til det faktum at verden er mottagelig for menneskelig fornuft. I takt med ustanselig utforskning av verden og sondering av sin natur, har mennesket også vist viljen i seg til å belyse hittil skjulte sider av naturlovene som regulerer dets handlinger. Ingen del av naturen har vist seg til å være motstandsdyktige mot fornuft. Nye fremskritt innen vitenskapen har økt betydelig og utvidet menneskets kontroll over naturen. Oppfølging av verdensrommet, sonder i stratosfæren og oppdagelsen av atom-fisjon er flotte prestasjoner som mennesket kan være stolt av. Det bemerkelsesverdige i denne sammenheng er at de minste partikler samt himmellegemer av overveldende omfang er utsatt for naturlovene på lik linje, og ved å oppdage disse lovene er mennesket i stand til å forutsi deres atferd med nøyaktighet.

Ingen tvil at moderne fysikere, som *Niels Bohr*, mistenker at hjertet av atomet kan være borgen av indeterminisme. Oppførselen av elektroner hvor de hopper fra den ene banen til en annen, er fortsatt uforutsigbar og ser ikke ut til å være underlagt noen lov. Likevel ville det være umodent å akseptere dette som et etablert faktum. Med utvikling av kjernefysikk og oppfinnelser av mer avanserte instrumenter, kan lover som ligger til grunn for oppførselen til elektroner bli oppdaget og indeterminisme kan forskyves fra sin siste skanse. I alle fall må mennesket forholde seg til molare objekter i sitt praktiske liv. Ingen tviler enda på at de er underlagt uforanderlige naturlover. Når fysikere er i stand til å bestemme at indeterminisme ligger i kjernen av atomet, vil lageret av dette synet på mennesket bli vurdert i alle dens implikasjoner. For øyeblikket kan vi bare gå videre med at selv om friheten viser seg til å være på roten av universet, går den i en lang stabil periode i fra dannelsen av materie, bare for å blomstre igjen med fremveksten av mennesket.

8.4 DEN GUDDOMMELIGE VILJEN OG MENNESKET.

Hvordan fungerer den guddommelige viljen i sfæren av mennesket? For å besvare dette spørsmålet, må vi ikke miste fokus fra menneskets tosidige natur. I kraft av å inneha et legeme, er mennesket en del av den fysiske verden. Som sådan er mennesket like mye underlagt naturlover som alle andre fysiske objekter. Fødsel og død, vekst og forfall, er naturlige prosesser som styres av naturlovene.

Men mennesket er også utstyrt med et ego eller *individualitet* som er nødt til å ha en viss frihet av valg. Valgfrihet er iboende i *individualiteten* som er fri til å velge i fra forskjellige alternativer. Guddommelig vilje har tillagt mennesket en viss grad av frihet som er tilstrekkelig for dets behov som et rasjonelt ansvarlig vesen. Selvfølgelig har denne friheten sine begrensninger. Den må være slik for et begrenset vesen, men når det gjelder dets handlinger, så styres de ikke av noe annet enn det selv. Selv ikke et lite fragment av menneskets *individualitet* kan holdes ansvarlig for resten. Når mennesket gjør noe så er *individualiteten* en enhet som tar valget for det i sin helhet. Dette er den friheten som mennesket har en rett til å kreve, og som den guddommelige viljen har gitt det. Dette er faktisk menneskets mest dyrebare besittelse. Mennesket kan stige til dets fulle skikkelse bare i en sosial og politisk miljø som ikke setter noen demper på denne friheten som det har krav på. Det er ekstremt vanskelig, og noen vil si nesten umulig, å opprettholde riktig balanse mellom individuell frihet og sosial stabilitet. I århundrer har mennesket prøvd å forme et sosialt system som kan forene disse to.

Mennesket har eksperimentert med ulike former for regjering og ulike typer av sosial organisering. Søket er fortsatt aktivt, men vi kan skjelve de brede linjene for en stabil og progressivt samfunn bestående av virkelig frie medlemmer. Vi kan også skjelve veiledning og støtte guddommelig veiledning gjennom tidene i denne søken.

I den fysiske verden opererer den guddommelige viljen som en begrensende og kontrollerende makten. Koranens begrep "*Khalq*" refererer til dette aspektet av viljen. I en verden av autonome ego, utfører den funksjonen av veiledning. Den etterlater folk til å fritt bestemme det de mener er best for dem, men samtidig blir de ikke overlatt til å famle i mørket eller ta feil retning. En indikasjon til hvilken retning de bør ta, blir også tilgjengeliggjort for dem. De har imidlertid frihet til å enten godta eller avvise denne veiledning. Koranen gjør dette punktet klart:

Sannheten har kommet fra Allah. Så den som vil, kan aksepterer den, og den som vil, kan avvise den. (18:29)

Selv om mennesket har frihet til valg, så er det underlagt konsekvensloven som sier at enhver handling produserer en tilsvarende konsekvens. Gode handlinger har gunstige konsekvenser for mennesker, som beriker og styrker deres *individualiteter*. Gale handlinger svekker deres *individualiteter* i form av destruktive konsekvenser. Gode handlinger akselererer fremgang mot målet av selvrealisering, mens gale handlinger drar en ned til et lavere plan. Så selv om en person har frihet til valg, så kan en ikke slippe unna straffen for å ha gjort noe galt.

Dersom en person velger feil, så må han møte konsekvenser av det. Konsekvensloven er nådeløs i sin avregning, i likhet med alle andre Guds lover. En kan dermed ikke unngå konsekvensene av sine egne handlinger. Koranen sier:

Sannelig, er grepet av din Forsørger alvorlig. (85:12)

Mennesket møter valgets kvaler på daglig basis og blir nødt til å velge sin vei. Hver og en av disse beslutninger kalles for "*taqdir*" i Koranens terminologi, som kan oversettes til "skjebne" med visse forutsetninger. Ens frihet er begrenset kun til antall muligheter som er tilgjengelige, som en står fritt til å velge i blant, men en kan ikke gå ut av sitt utbredelsesområde. En kan ikke forstørre spekteret av sine muligheter. En person nyter friheten sin kun innenfor denne fastsatte rekkevidden. Når en ser slik på saken så forsvinner den tilsynelatende motsetningen mellom menneskelig valgfrihet og skjebnen en er ment for.

Skjebne må ikke forstås i den forstand at enhver handling er forhåndsbestemt og forutbestemt. Koranen støtter ikke troen på at konsekvenser en oppnår i livet ikke er avhengige av ens egne valg og handlinger, eller at de er avhengige av hans forutbestemte skjebne. I henhold til Koranen er ikke skjebnen synonymt med nødvendighet (eller dødsfall, som de vanligvis kaller det), men den bare betegner omfanget og rekkevidden av ens kapasiteter. Den indikerer i hvilke retninger en kan gå. Hvor langt en kan gå, bestemmes kun av hans skjebne. Gud dikterer hva slags mål en person skal ha og gir ham en hjelpende veiledning mot dette målet.

Dr. Iqbal har uttrykt dette forholdet i et dikt av utsøkt skjønnhet. Vi presenterer oversettelsen av noen få linjer fra den, hvor hemmeligheten til skjebnen av ens *individualitet* er forklart.

Hvis du endrer den, endrer den deg i lik forhold.

Om du gjør den om til støv, så tar den deg bort med vinden.

Om du gjør den om til stein, så kaster den deg mot glass.

Om du gjør den om til en dråpe dugg, så dømmer den deg til å falle nedover.

Frykter du å bli til et hav, så blir din skjebne permanens.⁸⁻²

Vi ser derfor at den guddommelige viljen opererer som et direktivbyrå eller en styrende kraft i sfæren av frie egoer. Koranen betegner denne funksjonen av den guddommelige viljen som "*Amr*". Hvis vi spør i hvilken form denne veiledningen er gjort tilgjengelig for oss, så svarer Koranen med at den er gitt i åpenbaringen:

Dette er Allahs "Amr" som han har åpenbart for deg (65:5).

Den fysiske verden er underlagt solide lover som gjenspeiler den guddommelige viljen i sitt aspekt av "*Khalq*", mens "*Amr*" er kilden til moralske lover som har betydning og er obligatoriske for kun et fritt ego. Ved å opptre i samsvar med "*Amr*" skaper mennesket verdier og tilegner seg dem. Når mennesket dør, blir ikke disse

verdiene som det har realisert i løpet av dets jordiske liv bortkastet. De blir båret videre og forblir en integrert del av menneskets ego, og kommer til rådighet mens mennesket passerer til andre plan av eksistens. Verdier er uforgjengelige. Ikke bare at Gud vakter og beskytter disse verdiene, men forsterker dem til fordel for egoet som har produsert dem gjennom menneskets egen innsats.

8.5 KORANENS KONSEPT AV ALLAH

Det er dermed klart at Gud, slik som Koranen forklarer Ham, er langt forskjellig fra en vilkårlig hersker eller en forsettlig despot. Selvfølgelig er Allah allmektig og Hans vilje, i sin skapende virksomhet er ikke underlagt eller behersket av noen ekstern lov eller regel. Hans vilje er ikke blind makt som er fantastisk og uimotståelig, men feier over universet og ødelegger alt i sin stormfulle kurs.

Hans vilje er viljen til en allvitende, altseende, medfølende og velvillig vesen. Som sådan er den nært forbundet med visdom og godhet, medfølelse og velvilje. Kort sagt så opererer ikke den guddommelige viljen i isolasjon. Den er en aspekt av den guddommelige personligheten. Det kan virke arrogant å bruke begrepet "personlighet" til Gud, men det er ingen andre ord som passer til den unike enheten i uendelig mangfold som er Gud. Denne Enheten er transcendent, og uforståelig for vår begrensede sinn, men noen av dens uendelige aspekter er tilgjengelig for våre sanser og fornuft å forstå seg på.

For å oppsummere, så er det tre forskjellige sfærer hvor i Guds vilje fungerer på forskjellige måter. I riket av "*Amr*" er den ikke underlagt noen lover, fordi den er en lov i seg selv. I universet som Han har skapt, tar hans vilje form av uforanderlige lover, som alle fysiske vesener er underlagt. Disse naturlovene kalles for "*Kalimat*" av Allah i terminologien av Koranen. Som allerede nevnt så er disse lovene uforanderlige.

Det skjer ingen endringer i Kalimat av Allah (10:64).

Disse lovene er uforanderlige, og forutsigbarheten av disse lovene gir basis for hele byggverket av vitenskap og forutsetninger som vi gjør i riket av den fysiske verden. Så langt det gjelder mennesket med fri vilje, så er det også naturlover som regulerer dets utvikling, men mennesket er fritt til enten å adlyde eller gå mot dem. I dette domenet opererer ikke guddommelig vilje imot initiativet som mennesket tar. *Dr. Iqbal* har sagt:

*Gud kan ikke dømme meg for mine handlinger om jeg ikke har minst to alternativer å velge ifra. I så fall har Ham ved å tillate fremveksten av et endelig egos stand til privat initiativ, begrenset frihet av min egen vilje.*⁸⁻³

Det er dermed ingen plass for et syn i Islam som sier at skjebnen av hendelser og ting er forhåndsbestemte. Man står fritt til å velge kurset han liker. Når dette valget er utøvet, endes hans frihet. Resultatene er relaterte til det adopterte valget. Mennesket har ikke frihet til å gjøre ett valg og få resultater av et annet. Enhver menneskelig handling føres frem til et bestemt resultat som er i samsvar med Guds uforanderlige lover. Dette er konsekvensloven som opererer ubønnhørlig i hele universet, inkludert verden av mennesker. I det sistnevnte tilfelle kan resultatet komme i ens nåværende liv, eller i livet etter.

Konklusjonen er at verden har blitt skapt av Gud, som er både Allmektig og Allvitende. Verden viser derfor orden, harmoni og formål. Her gjelder permanente verdier, og verden er også mottagelig for fornuftig tankegang. Den gir en muligheter for fremgang og utvikling. I en slik verden kan man oppnå kunnskap og glede. Mennesket kan oppnå sin skjebne ved å gjøre full bruk av sine intellektuelle krefter og ved å søke veiledning i åpenbaringen. Det ville være en alvorlig feil å anta at det kan være en konflikt mellom fornuft og åpenbaringen. De er faktisk komplementære mot hverandre. Mer enn harmonisk bruk av en eller annen av disse to vil føre en på villspor. Ofte har det vært en konflikt mellom vitenskap og dempende dogmer av uproduktive teologier, men dette tilsvarer ikke konflikt mellom vitenskap og Koranens levemåte. *Ouspenskys* uttalelse på dette punktet fortjener nøye vurdering:

*En religion som motsier vitenskap og en vitenskap som motsier religion er begge falske.*⁸⁻⁴

Merk at religion motsier alltid vitenskap, og vice versa. Det er derimot Koranens levemåte, altså *Deen* som verken motsier vitenskap, eller vitenskap som motsier den. En person trenger hjelp av både vitenskap og *Deen* hvis det er ønskelig å bringe seg inn i et meningsfylt forhold til Gud og verden.

9 KONSEKVENSLOVEN

9.1 HVA ER KONSEKVENSLOVEN?

For useriøse og uerfarne personer er verden en scene av tilfeldige hendelser hvor de fleste hendelser ikke er forbundet med hverandre i en forståelig sammenheng. I takt med vekst av intellekt blir slike personer oppmerksomme på tilstedeværelsen av orden i verden rundt dem. Det første de legger merke til er sekvensen av visse hendelser, i likhet med et lyn som blir etterfulgt av et brak av torden, og slik som kontakt med ild blir etterfulgt av brannskader. Kunnskap om ufravikelige sekvenser hjelper dem med å gjøre bedre tilpasninger til verden. De blir bevisst på årsakssammenheng mellom hendelser. De søker å vite årsakene til hendelsene, fordi denne kunnskapen gjør dem i stand til å forutsi deres effekter, og også til å kontrollere dem. De blir klar over at de selv opererer som agenter som produserer endringer i verden. Kunnskapen om at alle deres handlinger har konsekvenser, gir dem en følelse av makt, så vel som ansvarsfølelse. De innser at når de velger å handle på en bestemt måte, så velger de også konsekvenser av sine handlinger. Hvis konsekvensen av en handling er ubehagelig og en person ønsker å unngå den, så kan han gjøre dette ved å avstå fra handlingen som fører til denne konsekvensen. Konsekvensloven sier at enhver handling har tilsvarende konsekvens, og utøveren vil måtte imøtekomme denne konsekvensen, uansett om han liker den eller ikke. Langt viktigere enn den ytre effekten av handlingen, er dens virkning på personligheten til utøveren, men ikke alle handlinger vil nødvendigvis endre personligheten. En handling som blir utført ved et uhell eller uforsiktighet har lite innflytelse på menneskets *individualitet*.

En handling utført med overlegg for et sett formål eller med en høy grad av ego-involvering, endrer ens *individualitet* til bedre eller verre. Den styrker eller svekker moralske fiber. Den fremmer eller hindrer ens fremgang mot selvrealisering. Dette skillet mellom menneskelige handlinger er definert av Koranen, og er av stor betydning for det moralske livet. Konsekvensloven er spesielt relevant for endringer i personligheten som følge av en persons frivillige handlinger. Dette betyr at konsekvensene av slike handlinger er uunngåelig innlemmet i selve handlingene, som ingen kan endre.

9.2 MENNESKET OG KONSEKVENSLØVEN

Gradvis innså mennesket at det levde i en verden som ikke var kontrollert av lunefulle ånder, men var en verden som viste en klar ryddighet. Mennesket forsto at det kunne justere seg til verden ved å oppdage lovene som styrte hendelsene og prosessene der. Dermed henvendte mennesket seg til denne oppgaven, og sakte og tålmodig ervervet kunnskap som gjorde det i stand til å utøve effektiv kontroll over hele verden. Dermed vendte det sin oppmerksomhet til seg selv og til sin egen atferd. Også her oppdaget mennesket rettssikkerhet, og fant ut at det var fritt til å handle og velge, men at rettssikkerhet krevde at det skulle betale en pris for den friheten det nøt. Mennesket måtte bære konsekvensene av dets handlinger, og forsto at det ikke kunne fornekte resultatene av dets egne handlinger. Mennesket kunne jakte etter en plutselig impuls og få momentan tilfredshet, men senere ville det angre med en følelse som ville fortære dets sinn og gjøre det ulykkelig. Mennesket kunne ikke gi blaffen i konsekvensloven ustraffet. Denne loven er like fast og ubønnhørlig som enhver fysisk lov. I motsetning til konsekvensloven er naturlovene begrenset til fysiske ting. Vi skal nå se på dens virkemåte i forskjellige tilfeller.

1. Av de relasjoner som eksisterer mellom hendelser i verden, er årsaksforhold det viktigste. Der hvor to hendelser er knyttet til hverandre, vil forutgående hendelse alltid bli etterfulgt av den påfølgende hendelsen, eller dens virkning. Årsak og virkning er relative, hvor hver av dem kan defineres ut i fra den andre. Vår tema her er ikke saker hvor begge hendelser er fysiske. Disse ligger innenfor rammen av fysiske vitenskap, men vi har sett at mennesket også fungerer som en vilkårlig agent i verden, og dets handlinger gir også effekt. Fra synspunkt av islamsk rette levemåte, er menneskets handlinger og dets effekter relaterte til hverandre via konsekvensloven. Effekten er det man tjener av sin handling, enten han liker det som belønning eller misliker det som straff. Hvis en legger hånden i ilden så blir den brent, hvis en legger den i vann, så blir den vått. Hvis en handler galt så blir konsekvensene skadelige. En person må lide fordi hans utførte handlinger bringer ulykke på ham. Det er en persons egne handlinger som forårsaker hans tilstand, og han kan ikke skyldes på andre. Barnet som vokser opp lærer raskt hvordan konsekvensloven fungerer i den fysiske sfære. Barnet lærer å respektere verden og blir dermed i stand til å kunne beskytte seg mot fysisk skade og smerte.
2. I den sosiale sfæren opererer konsekvensloven i form av sivil lov. Samfunnet kan ikke eksistere uten lov og orden. Handlinger som truer integriteten til samfunnet, må bli straffet. Mennesker opptrer ofte på en antisosial måte. Drevet av egoistiske ønsker handler de ofte på en slik måte at de forstyrrer harmonien i gruppen de tilhører. De kan kun holde seg tilbake fra dette om de får riktig kjennskap til at deres gale handlinger vil påføre dem ubehagelige konsekvenser. En person kan selv etter dette påføre skade på velvære av en annen borger eller rane ham av hans eiendom, men han må vite at deretter blir han nødt til å gjøre bot for sine handlinger.

Frykten for konsekvent straff avskrekker ham fra å handle mot samfunnets hensikt. I et godt organisert samfunn blir folk lovlydige fordi de ser at alle som overtrer loven blir alltid straffet. Men vi må ikke glemme at selv i et godt regulert samfunn kan enkelte kriminelle gå ustraffet mens noen uskyldige blir urettferdig dømt. Menneskelige lover er ikke perfekte, og det er derfor alvorlige feil i rettspleien hos alle samfunn. Utspekulerte personer, spesielt hvis de er velstående, kan ofte finne en måte for å unngå straff de fortjener. Det er derfor at hvert samfunn har sine kriminelle. Det eneste rette ligger i å perfektionere rettssikkerheten. Dermed ser vi at konsekvensloven fungerer i den sosiale sfæren, selv om dens operasjoner ikke alltid er feilfrie.

3. I den moralske sfæren finnes konsekvensloven i sin reneste form. Her peker den til den nødvendige sammenhengen mellom ens handling og påfølgende endring av ens *individualitet*. En persons handlinger produserer effekter i samfunnet i tillegg til å produsere effekter internt i ham, og påvirker hans *individualitet* for bedre eller verre. Eksterne faktorer har ingen innvirkning på en persons *individualitet*. Man kan føle seg som fri, selv om han er innesperret i en fengselscelle, eller føle seg innesperret selv med fysisk frihet. Ens *individualitet* er intenst følsom for den moralske tonen i hans handlinger. Hver overtredelse av moral påvirker ens evne til å spille sin riktige rolle. Operasjonen av konsekvensloven er mye mer subtil i denne sfæren enn i andre sfærer. En person kan tilfeldigvis ta en feil vending og begå utrivelige gjerninger, uten å være klar over graden av skade han påfører hans *individualitet*. En dag vil han bli sjokkert når han innser den kumulative forandringen i hans personlighet. Arbeidsmetoden til konsekvensloven er ubarmhjertig i denne sfæren, selv når den er noe diskre i blant. Enhver handling etterlater sin effekt på *personligheten*, uansett god eller dårlig. Effekten kan være så liten at den er knapt merkbar, men hvis en fortsetter å handle på feil måte, kan den kumulative effekten forvandle hans personlighet. Infeksjonen av dårlige handlinger kan være ubetydelig i begynnelsen, men fungerer snikende og gradvis, som til slutt undergraver ens *individualitet*. En moralsk betenksom person kan selv merke denne effekten ved å sjekke seg opp i tid og spore sine skritt før det skjer en uopprettelig skade.

9.3 KONSEKVENSLØVENS FUNKSJON

Ikke alle av våre handlinger er underlagt konsekvensloven. Ufrivillige handlinger eller handlinger som ble begått uten å ha tenkt nøye i gjennom, kan anses som moralsk nøytrale. I motsetning kan bevisste handlinger, der vi uttrykker vår virkelige selv og som kan erkjennes som våre egne, bli uunngåelig belønnet eller straffet. Den moralske orden i universet er basert på denne loven. Vi kan kun kreve det som skjer på grunn av oss.

Kun riktige handlinger gir oss rett til å bli belønnet. Koranen bekrefter dette synet:

Og til Allah tilhører alt som er i himlene og alt som er i jorden, at Han kan (etter Hans konsekvenslov) belønne de som gjør A'mal-oss-Sayyiah (dårlige handlinger) med det de har gjort, og belønne dem som gjør a'mal-ul-hasanah (balanserte handlinger) med godhet. (53:31)

Gud har gitt mennesket en viss grad av frihet, men Han våker over mennesket for å se hvordan det bruker denne friheten:

Og Han er den som skapte himmelen og jorden, slik at Han skulle gi dere muligheten til å vise hvem av dere er best i oppførsel. (11:7)

Koranen erklærer at Gud ikke bare "ser" til åpenbare handlinger, men kjenner også til indre motiver og skjulte hensikter, og Hans dom baserer seg på dette.

For Ham, er en som skjuler sitt ord tilsvarende en som snakker høyt, og en som skjuler seg om natten lik en som går åpent ut i dagslys. Enhver har forfølgere foran og bak seg, som ser en ved Guds befaling. Lo! Allah endrer ikke tilstanden til et folk før de endrer det som er i deres egen makt først (13:10-11).

Uansett hva en ønsker seg, må det oppnås gjennom ens egen innsats. Hvis utvei hadde blitt tilbudt som en gave, så ville dette ikke ha nyttet ens *individualitet*. En kan ikke lure Gud ved et påskudd av å streve, men må strebe oppriktig:

Det er voktere over dere, som er hederlige reportere (82:9-10).

Vi skapte mennesket, og Vi vet hva dets sinn hvisker til det, og vi er nærmere mennesket enn dets egen hovedpulsåre. (50:16)

Koranen forsikrer mennesket at dets handlinger ikke er som bølger på overflaten av vann som forsvinner en etter den andre for godt. Tvers imot så legger de uutslettelige avtrykk på menneskets *individualitet*.

Og på hver person har Vi festet hans regnskap rundt hans hals, og Vi vil bringe den frem til ham på tidspunktet for dommen, i form av en åpen bok. (17:13)

Man er ansvarlig for alle handlinger som hans *individualitet* blir involvert i. Hvis handlingen er gal, har han ingen annen mulighet enn å akseptere sin "straff" som blir et nødvendig resultat av hans handlinger. Det vil ikke nytte for ham å komme med unnskyldninger. Han kan ikke si at han handlet uten å tenke igjennom i et anfall av abstraksjon, eller med god intensjon. Hans eget hjerte vil vitne mot ham:

Men mennesket er et talende vitnesbyrd mot seg selv, selv om det får anbud for dets unnskyldninger. (75:14)

Konsekvensloven fungerer ufeilbar. Det er en nødvendig sammenheng mellom handlinger og deres effekter. Gode handlinger belønnes og gale handlinger straffes. I

det sosiale liv er forbindelsen mellom et sosialt godkjent handling og dens belønning ekstern og kontingent. La oss illustrere dette poenget. En person forplikter seg til å utføre en jobb med forståelse av at han vil bli betalt en avtalt sum etter å ha utført en tilfredsstillende jobb. Det kan oppstå situasjoner hvor han gjør jobben, men ikke får betalt likevel. Årsaker kan være at hans arbeidsgiver dør før betaling, blir insolvent eller beviser seg til å være lovløs. I motsetning til dette har vi forbindelsen mellom moralske handlinger og deres virkninger som er indre og nødvendige. Effekten kommer på *individualitet* til utføreren. Dersom effekten er god, vil utføreren komme et steg nærmere sitt mål av selvrealisering, men hvis den er dårlig, så kommer han seg et steg tilbake. Hver moralsk handling produserer tilsvarende endringer i den menneskelige *individualiteten*. Disse endringene kan være i retning av større integrering eller av forstyrrelse, men kan ikke bidra til "åndelig" helse. Kravene i "åndelig" helse er forskjellige fra fysisk helse.

Anta at en person på en eller annen måte befinner seg i besittelse av en sum penger og bruker dem til å kjøpe smør og egg. Hans helse vil forbedre seg på slikt næringsrik kosthold. Om han tjente disse pengene på ærlig vis eller hadde stjålet dem, gjør ingen forskjell på effekten av hans helse, men hans "åndelig" helse er en annen sak. Den vil lide hvis pengene har blitt stjålet, selv om de blir brukt til noe godt. Vi blir derfor nødt til å skille mellom fysiske virkninger av våre handlinger og deres moralske effekter. Konsekvensloven refererer utelukkende til moralske effekter til forbedring eller forverring av menneskelig *individualitet*.

Diskusjonen ovenfor fører til følgende konklusjoner:

- (A) Frivillige handlinger har direkte innflytelse på ens *individualitet*.
- (B) Dedikasjon til et fornemt sluttresultat bidrar til utvikling av *individualitet*.
- (C) Likegyldighet til, eller fornektelse av permanente verdier fører til oppløsningen av *individualitet*.
- (D) Man er ansvarlig for sine handlinger og må akseptere konsekvensene.
- (E) Man kan ikke skyve sitt ansvar til noen andre.

Koranen legger vekt på dette siste punktet:

Den som begår en feil, forplikter dets resultater kun mot seg selv. (4:111)

Den som går på rett vei, forårsaker sin egen lykke, og den som går feil, forårsaker sin egen skade. Ingen kan bære en annens belastning. (17:15)

Man er ansvarlig for sine egne handlinger, som følgende vers understreker:

Hver sjel tjener bare for seg selv, uten å kunne bære på en annens belastning. (6:165)

Følgende vers etterlater ingen tvil i at en kan oppnå sitt mål av kun egen innsats.

Ingen vil kunne benytte en annen til noe som helst, og ikke vil noe forbønn bli akseptert, og ingen soning vil bli mottatt, og heller ikke vil de bli hjulpet. (2:48)

Det er imidlertid ikke kun enkeltpersoner konsekvensloven gjelder for. Nasjoner må også lide hvis de følger gal kurs. Det kan gå noen år før en nasjon begynner å oppleve virkninger av dens gale handlinger. Loven kan operere langsomt i tilfelle av nasjoner, men før eller senere blir hver nasjon nødt til å møte konsekvensene av sine gale handlinger. Dette punktet vil bli belyst i et etterfølgende kapittel.

Til slutt, for spørsmålet om hvilke handlinger som er rette og hvilke handlinger som er gale, er svaret som følger basert delvis på fornuft og delvis i fra åpenbaringen. Åpenbaringen gir generell veiledning og indikerer forskjellen mellom rette og gale handlinger. Menneskelig fornuft som handler i lys av åpenbaringen, kan ikke gå glipp av den rette veien. Åpenbaringen kan testes ved at en handler i henhold til dens instruksjoner og vurderer om resultatene blir i henhold til det som loves eller ikke. Koranen tilbyr muligheten til å dømme den ut i fra denne pragmatiske testen.

Si (Muhammed)! Mitt folk, arbeid i henhold til deres makt (og plan). Jeg jobber også (i følge min). Dermed vil dere komme til å erkjenne hvem av oss som vil bli den lykkelige oppfølgeren. Merk dere at synderne vil ikke bli vellykket. (6:136)

Koranens konsept av konsekvensloven reiser et veldig viktig spørsmål som krever seriøs vurdering. Vi har sett at denne loven er strengt basert på rettferdighet. Det som skal vurderes er om den har noe rom for "tilgivelse" eller "nåde"? Svaret er både ja og nei. Hvis jeg gjør noe galt mot noen andre, kan de tilgi meg, det vil si, ikke ta hevn på meg, men hvis jeg gjør feil mot min egen *individualitet*, vil ingenting kunne tilgi meg. Tilsvarende er barmhjertighet en følelsesmessig reaksjon som kan åpenbart finne noen rom i operasjonen av lov og rett. Likevel er det en plass for "nåde" og "tilgivelse", slik det vil fremgå av det følgende eksemplet.

Du setter fingeren din over åpen ild, og dette resulterer i at du får brannskader. Dermed må du lide konsekvenser i form av smerte og pine, som er det uunngåelige resultater av en slik handling. Det er ikke snakk om at noen skal tilgi deg eller ha barmhjertighet på deg. Gud har formet denne loven slik at brannskader og smerter er det uunngåelige resultatet av slike handlinger. Gud har også formet en annen lov som sier at ved bruk av visse medisiner, kan man få lindring i fra smerter, og dermed gjøre kontratiltak mot det ødeleggende resultatet av brann. Benyttelsen av denne loven av Gud ville balansere det smertefulle resultatet av den tidligere handlingen. Bestemmelsen i denne andre loven er "nåde" fra Gud, og lydighet av denne loven resulterer i "tilgivelse" av våre feil. Denne loven er like universal som den førstnevnte og fungerer ikke annerledes i forskjellige tilfeller. Heller ikke har den noen appell til følelser.

Dette er Koranens terminologi av "tilgivelse" og "nåde".

10 FRELSE

10.1 RELIGION OG FRELSE

Enhver menneskelig aktivitet er rettet mot et mål som kan enten være klart formulert eller være tiltenkt, men målsetting er nødvendig for å vekke interesse til en handling. Ens handlinger blir forståelige når vi får forståelse av målet som en søker via disse handlingene. Religiøse aktiviteter er også målrettet. De tar sikte på å nå noen mål som, med rett eller urett, antas å tilfredsstille åndelig lengsel i mennesket. De fleste av verdens religioner er enige i å sette frelse som det endelige målet for religiøse aktiviteter. Det antas at hensikten med religion er å hjelpe mennesket med å oppnå frelse. De religiøse er uenige om midler som bør tas i bruk for å oppnå frelse, men de er enige i at enhver fornuftig person skal gjøre det han kan for å oppnå frelse. På grunn av sin avgjørende rolle i mange religioner, vil det være verdt å ta en nærmere titt på konseptet av frelse, og dermed undersøke den underliggende antakelsen til dette konseptet. Frelse betyr sjelens frelse, eller med andre ord, dens befrielse fra synd og dens konsekvenser. Antakelsen som selveste ideen er basert på, er at helt i fra fødselen av er den menneskelige sjelen merket med synd. Denne flekken kan kun vaskes bort ved å lede et andektig religiøst liv. Det er åpenbart at læren om frelsen er basert på tro om arvesynd. Det sies at sjelen til den nyfødte er allerede infisert med ondskap, og at denne infeksjonen vil vokse og spre seg, med mindre den blir kurert av religiøs tro og tilsvarende handlinger. Mennesket er født i skyggen av synd. Det kan kun avkrefte dette ved å underkaste seg til en streng religiøs disiplin. Tilhengerne av de fleste religioner er besatt av tanken på synd, og deres viktigste mål i livet er å løsne dets grep om deres sjeler. Hver religion har sin egen særegne syn når det gjelder kilden til synd, og midler som kan tas i bruk for å få den utryddet.

I hinduismen er konseptet av *Mukti*, altså frelse, forstått til å være frigjøring fra *Avagawan*, eller syklusen av død og gjenfødelse. Læren om *Karma* tilbyr et tilsynelatende fornuftig svar på spørsmålet om hvorfor en blir født med en sølvskje i munnen mens en annen er dømt til et liv i elendighet i fra starten av. Svaret er at fordi den førstnevnte hadde levd et salig liv tidligere, mens den sistnevnte hadde begått synder som han har å sone for i det nåværende livet. Hvis formålet er å innføre kjærligheten til dyd, og hat mot det onde i menneskets sinn, så er det vanskelig å se hvordan dette kan oppnås gjennom syklusen av død og gjenfødelse. Ingen minne om et tidligere liv henger igjen i menneskets sinn, og derfor kan en ikke bevisst forholde seg til sin nåværende nød og koble det opp mot sine onde gjerninger en hadde begått i tidligere liv. Ingen tvil i at få tilfeller har blitt registrert hvor enkelte har tilsynelatende hatt minner ifra opplevelser av et tidligere liv. Det er imidlertid tryggere å betrakte disse som tilfeller av paramnesia enn av ekte tilbakekalling. Konseptet (av syklusen av død og gjenfødelse) som ble lånt av hinduer fra de gamle grekerne, har stått testen av tid og blir forkastet av selv dagens hinduer.

Vedanta filosofi presenterer den samme ideen i en litt annen form. Dette er egentlig en panteistisk trosbekjennelse. Den sier at den individuelle sjelen *Jivatma* har sin utspring i fra den kosmiske sjelen *Parmatma*. Den ble skilt fra sin kilde på grunn av

en uspesifisert årsak. Sjelen er ensom og ulykkelig, og lengter intenst for re-union med sin kilde. Dette kan nå bare skje ved å forlate verdens saker og underkaste seg til den strenge disiplinen som er foreskrevet i *Vedaene*. Frelse for *Jivatma* ligger i dens sammenslåing til det uendelige *Paramatma*.

Buddhismen har en enda mer pessimistisk syn på menneskets liv. Her er menneskets liv pakket i tungsinn, som kun blir lettet ved sporadiske avbrytelser av lykke. Smerte er uatskillelig fra livet. *Buddha* lærte at kilden til menneskelig elendighet er begjær. Noen ønsker er umettelige, mens andre kan være mettede, men ferske begjær kommer frem når de tidligere er tilfredsstilt. Begjær holder oss rastløs i dette livet, og kjeder oss til syklusen av død og gjenfødelse. For å oppnå frelse, må vi utrydde begjær fra våre hjerter. Fred og lykke er uoppnåelige i livet. Når ønsker elimineres, blir veien til frelse, altså *Nirvana* åpenbart for oss. Den som ikke har slukket flammen av ønske i seg, er dømt til å bli født på nytt for å lide smerte og elendighet for et helt annet livssyklus. Eksistens er noe ondt og vi kan kvitte oss med det onde kun ved å opphøre å eksistere. Den kloke blant buddhisme tar derfor sikte på utslettelse, og ikke-eksistens. *Nirvana* er ikke en tilstand av positiv lykke, men en negativ tilstand preget av fravær av følelse, og derfor fravær av smerte.

Kristendommen innprenter følelsen av "arvesynd" i sine etterfølgere. Adam og Eva var skyldige i ulydighet mot Gud, og ble straffet ved å bli utvist fra paradiset. Hvert menneske er født med en sjel farget av den opprinnelige synden. Det kan utslette denne flekken kun ved å tro på Kristus og leve et liv i askese og hard disiplin. Frelse betyr å kunne gjenopprette tilstanden av lykke som ble forkastet av mennesker gjennom synd. En person kan ikke få sin frelse av å erfare dristige eventyr og strålende prestasjoner, men ved selvfornektelse og nekte å delta i saker av verden. Det ideelle er ikke selvrealisering, men selvforsakelse. Slik var Kirkens lære i middelalderen.

Jødene var også besatt av tanken på synd og dens konsekvenser. De levde i frykt for helvete, hvor de trodde at de ville lide for sine synder, så vel som for syndene til sine forfedre. De trodde at de kun kunne unnsnippe denne undergangen via utførelse av et forseggjort ritual. Frelse var synonymt med å bli reddet fra helvetes brann.

Det er åpenbart at det er lagt vekt på det negative aspektet av frelse i alle disse trosbekjennelser. Frelse blir ikke oppfattet som en positiv prestasjon, oppkjøp av noen ny verdi, men som befrielse fra det onde som klamrer seg til mennesket fra fødselen av.

I Islam er det lagt vekt på den positive siden av "frelse". Islam krever at mennesket skal være orientert mot fremtiden, og at det skal vende dets innsats til realisering av nye verdier og oppnåelse av nye erfaringsnivåer. Islam fraråder menneskets opptatthet i fra fortiden. I stedet fremmer den håp av fremtiden. Menneskets mål i dette livet skal ikke være å gjenvinne et tapt paradis. Mennesket oppfordres til å opprette et nytt paradis for seg selv der alle dets kapasiteter kan ha full rom for utvikling. Dette kan mennesket gjøre ved å ikke trekke seg tilbake fra verden og

feste blikket på det siste, men ved å være fullstendig til stede, og ved å gjøre full bruk av de muligheter som dette livet tilbyr. Formålet med Islam er reorientering av mennesket mot livet, slik at det kan våkne opp til de enorme muligheter som ligger i det. Menneskets "frelse" ligger i å oppdage mulighetene som ligger tilgjengelige for det, og i å velge en som er sannsynlig til å være mest fruktbar. Islam gir sin tilslutning til fremtidsrettet holdning, og til troen på at mennesket kan oppnå sin "frelse" ved å ikke utslette eller pådra seg selv, men ved å skape forhold der det kan utvikle seg til sitt fulle potensial.

10.2 KORANENS KONSEPT AV FRELSE

Buddhistiske, kristne og hinduistiske frelsende læresetninger har mye til felles. I hver av dem er det lagt vekt på frigjøring fra synd, ved redning fra det onde. I hver av dem er målet en retur til tidligere tilstand av uskyld og salighet. Her blir synd presentert til å være uatskillelig fra livet, mens denne fenomenale verden antas å være tilholdsstedet for det onde. Dette resulterer i at frelse kan kun oppnås ved å forkaste hele verden. Denne doktrinen vises i sin reneste form i buddhismen, men nedtonet til en viss grad i kristendommen og hinduismen.

Det må innrømmes at under visse perioder av menneskets historie, har denne læren tiltrukket et stort antall mennesker og trollbundet selv lærde og intelligente personer. Det er et faktum at mennesker led akutt frustrasjon i løpet av disse periodene og ble desillusjonert med livet. For å ha noe å håpe på i denne verden, sentrerte de sine håp mot neste verden hvor de kunne få alt de savnet i denne verden. Denne læren er produktet av desillusjoner og defaultisme.

Denne tanken er klart frastøtende for mennesker som har sunn fornuft og er normale. Denne tankegangen er i direkte opposisjon til fornuft, opplevelsesønske og til utviklingen av menneskeheten. Håp kan ikke bli drept fordi den springer ut på nytt av menneskelige følelser. Da mennesket hadde gjenvunnet sin naturlige oppdrift, kom det tilbake i fra et slikt dystert doktrine av gru. Dette mennesket har en tendens til å se på verden av materie som et felt for varierte fruktbare aktiviteter, og nekter å tro at dets sjel vil bli ødelagt av den minste kontakt med verden. Doktrinen innebærer også at verden har ingen hensikt eller design. Hvis den blir godkjent helhetlig, vil det vise seg å være best for liv og ønsket om fremgang. Hvis den noen gang skulle bli den dominerende trosbekjennelsen, ville menneskeheten bli dømt til stagnasjon og forfall. Alle sunne instinkter i mennesket opprører mot et slik ufruktbart konsept. Å tro på en Gud som har skapt en verden som bør avskys, er nedsettende både til Gud og mennesker.

Koranens begrep av frelse er annerledes. Det vil bli klart i løpet av denne utredningen, at frelse oppnås av de konstruktive og progressive kreftene i mennesket. Aller først, så betraktes verden av materie som et formål som er konsonant, med formål som ligger i menneskelig *individualitet*.

Følgende vers bør bemerkes:

Og Vi skapte ikke himmelen og jorden, og hva som er mellom dem, for underholdning. (21:16)

Dette er en verden som er ansvarlig for menneskelige behov, både fysiske og psykiske. Dette er en verden som mennesket kan forme til "det dets hjerte ønsker". Dette er en verden som tilbyr muligheter for utvikling og oppfyllelse av dets vesen. Ved å vite at det kan delta i fruktbare aktiviteter i verden, har han ingen unnskyldning for skrøpeligheit av dette formålet. Videre har Koranen lagt vekt på det positive innholdet i frelse. Frelse er ikke tiltenkt som en negasjon av smerte og frigjøring fra det onde. Frelse består i betydning av oppfyllelse, følelsen av realisering, og spenningen ved ekspansjon.

Mennesket er utstyrt med en rekke muligheter. Ved å utvikle disse når mennesket sin fulle vekst og kvalifiserer seg for høyere stadier som venter det. Man må finne ut hvilken retning hans *individualitet* kan utvikle seg i, og da må han skape fysiske, så vel som sosiale forutsetninger som favoriserer utviklingen hans. Dets viktigste oppgave i livet er å utvikle sin *individualitet* ved å erobre naturkreftene og ansette dem for utvikling av hele menneskeheten:

Han som lar sin individualitet vokse, betraktes som vellykket, mens han som legger en demper for det, betraktes som fiasko. (91:9-10)

10.3 LIVET ER EN KAMP

Livet er en konstant kamp mot kreftene som er fiendtlige, og som er innstilte til dets ødeleggelser om de ikke blir motarbeidet på riktig måte. I det ytre miljøet er det store variasjoner i temperaturen. Noen ganger er det for kaldt mens andre ganger er det for varmt. Homeostatiske mekanismer i kroppen holder som regel kroppstemperaturen på et normalt nivå. Uten dem, vil kroppen brenne opp eller fryse i hjel. Kroppen blir også stadig angrepet av en rekke skadelige bakterier som har en tendens til å ødelegge den. Så lenge man lever, holder kroppens immunforsvar opp kampen mot disse destruktive kreftene. Denne kampen slutter kun med døden. Det er imidlertid ikke bare på det fysiske plan at kampen blir utøvet, men også på det moralske plan, hvor en må kjempe mot ødeleggende styrker som ville la en gå i oppløsning og forstyrre ens *individualitet* uten denne kampen. Denne kampen er mer vanskelig og komplisert, fordi en må selv stri med alle destruktive kreftene av den ytre verden. En må også kjempe imot impulser fra de dyriske følelser som stiger innad, og kontrollere dem. Man ser naturligvis rundt for tilgjengelig hjelp, fordi det er som oftest vanskelig å holde fienden i sjakk alene. Den guddommelige veiledningen i Koranen tilbyr mennesket effektiv hjelp i denne moralske kampen.

Denne hjelpen blir gitt i henhold til et klart program. Den første delen av programmet kan være preget og profylaktisk. Den hjelper en med å vokte seg mot både åpne og lumske angrep av destruktive krefter. Denne formen for hjelp betegnes som *maghfirah* i Koranen. *Ghafrun* betyr "å dekke" og *mighfar*, som er avledet fra

det, betyr hjelmen som beskytter hodet av krigeren mot slag av fienden. Koranen beskytter menneskelig *individualitet* like effektivt fra slagene av destruktive krefter. Mennesket blir forvirret når det finner seg selv overfor det formidable utvalget av ødeleggende styrker. Mennesket begynner å svekke og å vike til fortvilelse. Det guddommelige programmet hindrer mennesket fra å gi etter for det onde ved å fylle dets mot med moralsk energi og ved å inspirere dets hjerte med sannhet. Gradvis vil sannheten råde over det onde. Mange føler seg forsvarsløse mot styrkene av det onde, men når guddommelig åpenbaring fyller ens hjerte med tro og mot, så entrer en arenaen med fornyet tillit og håp. Dette er hvordan den første delen av programmet hjelper en.

Den andre delen som heter *taubah* i Koranens terminologi, er kurativ. Mange kan ha gitt etter for det onde og kan ha fulgt den gale veien. Selv da er de ikke fortapt i henhold til Koranen. *Taubah* tilbyr dem en sikker løsning. Ordet *taubah* er avledet i fra roten *T'ab* som betyr "å vende tilbake". *Taubah* betyr derfor ikke "forgjeves anger" eller "fåfengt anger" som vanligvis antatt. Dette ordet betyr at når man innser at han har fulgt feil vei, så bør han ha mot nok til å stoppe og spore hans fotspor. I denne forstand betyr *taubah* revurdering av situasjonen og reevaluering av måten en har fulgt. Anta at en person plutselig innser at veien som han har fulgt, tar ham lenger bort fra hans egentlige mål. Hvis han er klok nok så vil han ikke bare fortsette å gi seg selv hemningsløs sorg. Han vil heller snu øyeblikkelig og skynde seg tilbake til sitt utgangspunkt fra hvor han begynte å trå feil, og når han har nådd dette punktet, så vil han etter nøye overveielse, velge en ny vei. *Taubah*, på det moralske plan, representerer den samme fornuftige måten å opptre på. Men *Taubah* har en ingrediens av guddommelig hjelp. Mennesket som har erkjent sin feil, og er ivrig etter å rette på det, blir ikke overlatt til sine egne ressurser. Guddommelig hjelp blir gitt i form av veiledning som aldri feiler. Ellers vil følelsen av å ha kastet bort sin tid, og følelser av usikkerhet om resultatene av ens videre arbeid, veie tungt. Slike følelser kan hemme ens innsats for å gjenvinne den rette banen. Den guddommelige hjelpen, samt *Taubah*, forfrisker og inspirerer en person til å handle med ny energi.

Kort sagt, *maghfirah* bistår en til å forsvare seg fra slagene av det onde, men når en blir truffet så bidrar *taubah* med å reparere skaden. Det bør være klart at *taubah* er ikke en passiv handling av anger, men en positiv innsats i restaurering av tapt posisjon, med regenerering av energi av håp og tillit. *Taubah* er ikke bare tilbaketrekning i fra det som var ødeleggende, men også annullering av dens konsekvenser.

Lo, gode gjerninger annullerer syke gjerninger (11:114)

Taubah styrker dermed de konstruktive kreftene i mennesker og gjør dem i stand til å reparere skader på seg selv, som ble forårsaket av deres destruktive gjerninger. Koranen forsikrer at hvis folk ikke overgir seg til det onde på de store spørsmålene, vil ikke deres smålige feil få lov til å hindre deres fremgang mot deres mål.

Og hvis dere unngår de store tingene som dere er forbudt, vil Vi opphøre deres tidligere handlinger, slik at dere skal få valgt en edel bane (04:32)

Altså oppveier folkets edle gjerninger for de konstruktive resultatene av deres tidligere feilsteg.

10.4 KONKLUSJON

Vi har nå betraktet "frelse" i fra to forskjellige vinkler. Det vi ser i henhold til Koranen er at begrepet "frelse" er angitt som en positiv oppnåelse i motsetning til det negative og øde begrepet av "å søke tilgivelse" som foretrekkes i visse hold. Sistnevnte forklaring stammer i fra en feilplassert oppfatning av menneskets natur, og en misforståelse av dets forhold til verden. Den kaster mennesket i uro med en handicapet sjel i en pervers verden. Dette gjør at dets eneste utvei blir å gi avkall på kamp og heller legge ut på flukt fra verden og dens saker. Hvorfor sette opp et slikt intetsigende scene i det hele tatt? Guddommelig hensikt tar for seg verden vi lever i. Den gir et formål som er beslektet med formålet av ens *individualitet*. Ingen tvil at alle odds er satt opp mot mennesket, men hindringer er ikke der for å frustrere det, men heller få frem det beste i det. Disse hindringene er designet for å sette mennesket på dets temperament og tillate ukuelig ånder som det besitter, til å vise seg i all sin prakt. Mennesket utvikler sine evner når det prøver å overvinne hindringer.

Frustrasjon tvinger en til å rekonstruere ens *individualitet*. Motstand og tilbakeslag herder en person som tillater ham til å utvikle en moden personlighet. Deretter ser vi at med tid vil ikke verden se ut til å være streng og uvennlig, men vise seg til å være menneskets alliert i stedet for dets fiende. Vi ser ofte at mennesket kommer seg på avveier. Som et fritt vesen er dette dets privilegium. Når det begår en feil, så må det også betale prisen for det, og i denne prosessen innser mennesket ansvar det har ovenfor sine handlinger, og at den friheten det har er ekte og ikke illusorisk. Å feile er menneskelig, og det er naturlig for mennesket å begå feil i blant. Hvis mennesket opptrer feilaktig, blir dets *individualitet* merket, men denne flekken kan fjernes. Hvis en person innser sine feil og forsøker oppriktig å gjøre opp for det han har gjort, så kan han gjenopprette harmoni. Dette er sannheten som en finner via Koranens studie. Koranen er et evangelium av håp. Den forbyr mennesket fra å vike til fortvilelse. En person kan ha ført en feil livstil i mange år, men hvis han snur seg øyeblikket mot riktig retning, og vedvarer med det rette, vil han kunne finne veien til selvrealisering. Riktige handlinger opphever gale handlinger. Personen som blir reddet er ikke en som aldri har begått en feil, men en som har rettet sine handlinger og oppveiet for hans gale handlinger.

Dermed vil de som måler seg tungest, være de som er vellykket. Og de som måler seg lette, vil være de som mister deres individualitet. (23: 102-103)

Hva menes det med å sikre ens *individualitet* eller miste den? Disse setninger blir kun forståelige når de blir sett i forhold til den målsøkende aktiviteten av menneskelig *individualitet*. Den dypeste trangen i mennesket er for selvutvikling og selvrealisering. Når en person gjør fremskritt mot dette målet, føler han seg glad og vet at han er på vei til å kvalifisere seg for opprykk til et høyere plan av eksistens. *Individualiteten* lever gjennom aktivitet, og dens aktivitet er naturligvis alltid i en oppadgående retning. Passivitet tilsvarer død for *individualiteten*, i likhet med bevegelse i en nedadgående retning. Når menneskelig *individualitet* gjør stadige fremskritt mot mål, så beveger den seg sakte fremover, med sporadiske avvik og frafall, helt til den finner seg selv i en tilstand som er symbolisert med *Jannah*, eller paradiset.

Pittoreske bilder som representeres har villedet mange til å tro at *Jannah* er et sted som gir tilfredsstillelse for sanser. Det er ikke et sted, men en sinnstilstand, ladet med følelser av tilfredshet og høy aspirasjon for en nasjon. Dette er beslektet med følelsen av fjellklatrere som etter en tøff klatring endelig kommer seg fram til toppen av et fjell. Høye topper inntre i deres visjon og inviterer dem til ferske erobringer. For dem er oppnåelse av deres mål slutten på et eventyr, og begynnelse av en annen. Deres glede av vellykket prestasjon inneholder også spenning av å kunne oppdage nye felter for nye eventyr. Slik er sinnstilstanden av de som har realisert seg på det menneskelige planet, og som er klare til å stige opp til et høyere nivå.

Denne sinnstilstanden er en direkte motsetning av det som har blitt utpekt som Jahannam. Dette er den arabiske formen av det hebraiske ordet *Gehenna*. Opprinnelig var *Gehenna* navnet på dalen *Hannom*, der menneskeofringer til *Ba'ai* og *Molok* ble utført.¹⁰⁻¹

Jahannam symboliserer tilstanden der *individualiteten* blir brakt til en statisk tilstand i stedet for at den skulle oppnå sitt mål. Svekket av kontinuerlige og vedvarende feil mister *individualiteten* sin kapasitet for fremgang, og sin bevegelse mot en høyere tilstand av eksistens. Der blir dens trang for fremgang knust og nedgradert, og *individualiteten* overgir seg til å angre. Den gir fra seg sin rett til å delta i jakten på det gode. Hvis *individualiteten* noen gang føler at den bør bli med i kampen for sin egen frihet, viser dets vilje seg til å være for svak til denne gjennomførelsen, på grunn av den programmerte fortvilelsen og passiviteten.

Poeten *Robert Frost* har uttalt dette som "*Ingenting å se i fortid med stolthet, og ingenting å se i fremtid med håp*".

Når de ønsker å komme vekk fra denne tilstanden, blir de igjen dyttet tilbake til den. (22:22)

De innsatte av *Jannah* vil bli spart for synet av denne tilstanden av skamfull oppførsel:

De skal ikke høre den minste lyd derav. (21: 102)

De vil fortsette videre i omfanget av eksistens og ha gleden av selvrealisering. Prosessen av egenutvikling vil være kontinuerlig og ubegrenset for dem. Når de har oppnådd en høy status, vil visjonen om en fortsatt høyere status tiltrekke dem, slik at de vil legge frem fersk innsats. For dem vil ikke belønning av seier være godt nok, men de vil streve for enda høyere mål. Dette er bildet av himmel og helvete som Koranen presenterer for oppbyggelse av menneskeheten. Ifølge forståelsen som Koranen presenterer, er ikke "frelse" frigjøring fra det onde. For å oppnå frelse må vi befestе vår motivasjon til å oppnå høyere plan av eksistens i verden. Antakelsen at belønning og straff kommer ifra en ekstern kilde, er feil.

Belønning og straff er kun naturlige konsekvenser av det vi gjør og tenker, og manifesterer seg i berikelse eller utarming av vårt selvbilde. Himmel og helvete eksisterer ikke utenom enn i denne verden. Disse er kun navn på tilstander vi velger å leve i henhold til. Helvete er en tilstand der *individualitet* blokkeres for fremgang. Himmelen er tilstanden som tillater utvikling av vår *individualitet*. Å slutte å håpe, er å bli dømt til helvete, og å være i stand til å håpe, er å være i himmelen.

Det er derfor ikke rom for forbønn og innløsning i Islam. Det vi blir til, blir vi gjennom våre egne handlinger. Vi kan ikke bære byrden av en annen person, og ingen kan avlaste oss av byrden vi bærer. Begrepet synd må også omformuleres til å bringe den i harmoni med det ovennevnte synet. Synd bør ikke bli oppfattet som plett i det onde som klynger seg til sjelen fra fødselen av, som enten er arven etter våre forfedre eller resultatet av vårt eget tidligere liv. Synd er den dårlige effekten på vår *individualitet* og dets utvikling, forårsaket av våre egne feil. Dette kan bli utslettet av kun vår egen rette handling. Hvis vi har begått en feil handling uvillig eller villig, så kan vi trekke trøst fra nevnt refleksjon at vi kan bøte for det ved å utføre rette handlinger.

Endelig kan vi definere "feil" eller "*A'mal-oss-Sayyiah*" som handlinger som utarmer *individualiteten*, hemmer dets frihet, truer dets uavhengighet og svekker dets utvikling. Å reagere på det ved impotent raseri, hjelpeløs sorg eller selvfornektelse, tjener ingen hensikt. Den riktige reaksjonen er å ta et krafttak for å gjenvinne balanse og følge den rette veien med dobbel energi. Vi vil også ha nytte av å huske at vårt endelige suksess avhenger ikke av vår syndfrihet, men av overvekt av våre riktige handlinger i forhold til feil. "Sans for synd" er en av de viktigste kildene til ulykkelighet. Den sunne holdningen til et svekket selvbilde innprentet av Koranen, er en sikker beskyttelse mot ulykkelighet og skrøpelighet av formålet. Det kan legges til at tilstander av *Jannah* og *Jahannam* venter ikke på døden, men manifesterer seg i dette livet og fortsetter derpå. Dette poenget vil bli diskutert ytterligere i neste kapittel.

11 INDIVIDUELL OG KOLLEKTIV OVERLEVELSE

11.1 LIDENSKAP FOR LIVET

Lengsel for udødelighet er dypt forankret i mennesker. Vi klamrer oss lidenskapelig til livet og frykter døden og eliminering. Vi verdsetter livet over alle ting, og er villige til å betale hva som helst for dets bevaring og forlengelse. Vi har kontinuerlig søkt etter livets eliksir i århundrer for å kunne forlenge vårt liv på ubestemt tid. Når en person møter frustrasjon så godtar han ikke svaret men prøver heller å øke sin innsats. Hans lidenskap for livet kjenner ingen grenser. Han ønsker å leve, uansett hva det måtte koste.

Mennesket realiserte sannheten til slutt, og denne realiseringen var ekstremt smertefull. Denne sannheten er at døden er uunngåelig og at jordisk liv må komme til en slutt før eller siden. Mennesket innså at det å forsøke å liste døden er nytteløst, men likevel ønsket mennesket udødelighet til samme grad som sin fjerne stamfar. Vi blir fortalt at Satan utnyttet Adams intense lengsel etter udødelighet og ledet ham bort fra dydens sti. Han forsikret Adam at i det øyeblikket Adam smakte den forbudte frukten, ville han bli udødelig. Adam kunne ikke motstå fristelsen. Denne historien er gjentfortalt allegorisk i en fargerik stil i Koranen:

Men Shait'an hvisket til ham og sa «Du Adam! Skal jeg vise deg et tre av udødelighet og makt som ikke kan ødelegges? Og Adam og hans kone spiste av den, slik at deres «skam» ble åpenbart for dem. Og de begynte å skjule dem ved å lesse på seg blader i fra hagen. Og Adam var ulydig mot sin forsørger og gikk seg vill. (20:120-121)

Adam forbilder menneskeheten, mens *Shait'an* (Satan/opprøreren) forbilder krefter av nedverdiggelse og ødeleggelse. Fristelsen i fra disse kreftene har listet mennesket til å søke snarveier til udødelighet, og forårsaket det til å forlate den rette, men krevende banen som kan lede det mot ønsket mål.

Mennesket reagerte på kunnskap som sa at døden er uunngåelig, på to forskjellige måter. Noen empirisk orienterte personer sentrerte all deres lit til dette korte jordiske livet og nektet å se utover døden. Deres mål var å ta mest mulig ut av livet, for å nyte hvert øyeblikk til det fulle, ubekymret av tanken på deres endelige skjebne. Hvert øyeblikk måtte bli fylt med behagelige opplevelser og tanken på at døden kunne komme når som helst, intensiverte deres glede i livet. De levde i nåtid og nektet å vende sine tanker mot fremtiden som de trodde, aldri kunne oppnås. For flertallet derimot, forble tiltrekningen av udødelighet like sterk som før.

Ankret i deres anstrengelser for å unndra død, begynte de å spekulere hvordan livet kunne være mulig selv etter døden. Noen av dem festet sin tro på kollektiv overlevelse. Noen mente at selv om folk døde som individer, så kunne de fortsette å eksistere i livene til sine barn og barnebarn. Deres jordiske karriere kunne komme til en slutt, men karrieren til det livet de hadde overført til sine barn kunne fortsette på ubestemt tid. Denne troen ga dem trøst. Dette er en av årsakene til menneskets

stolthet av dets avkom. Koranen refererer til gleden man føler i dem han har avlet på følgende måte:

Stolthet for dette mennesket ligger i kjærlighet av gledene som kommer fra kone og barn og oppsamlede hauger av gull, sølv, hester, land og storfe. Dette er komfort av livet på denne jorden, men Allah, med Ham er en mer utmerket bolig. (3:13)

Det er åpenbart at dette ikke er udødeligheten som mennesket egentlig ønsket seg. Mennesket ønsket ikke å bevare kroppen sin eller dets minner, men videreføring av dets *individualitet*. I kollektiv overlevelse forsvant følelsen av "jeg".

Fakkelen av livet som en overfører til sine barn kan videreføres gjennom generasjoner i århundrer, men "jeg" som en verdsatte mest og lengtet etter å forevige, forsvant i det øyeblikk han døde. Man lengter ikke for kollektiv overlevelse, men for å udødelig-gjøre hans *individualitet*. Dette kan han ikke kreve som sin rett, og heller ikke kan han få dette som en gave fra et høyere vesen. Bare gjennom dets personlig arbeid kan mennesket vinne udødelighet for dets *individualitet*. Mennesket kan overvinne døden, men bare ved å utvikle seg i atferd og oppførsel.

Han har skapt liv og død for å bevise hvem blant dere er best i oppførsel. (67:2)

Verset ovenfor fremhever en stor sannhet. For å forstå betydningen av dette må vi vurdere verset i alle dets aspekter. Død er et naturlig fenomen. Det er en fysisk endring som overgår den menneskelige kroppen. Kroppen har sin opprinnelse i fra foreningen av foreldrenes livsceller. For en rekke år fortetter den å utvikle seg gjennom prosesser av modning og mosjon. Etter å ha nådd sin høydepunkt, begynner kroppen å avta og forfalle. Prosessen med nedbrytning munner ut i døden. Det avgjørende spørsmålet er om det er noe i mennesket som overlever oppløsningen av kroppen eller ikke. Svaret er at selv celler som vokser og utvikles i matrisen av kroppen kan overleve kroppens død, og kan deretter lansere ut en ny karriere. Vi antyder på ingen måter at dette er tilfellet med alle *individualiteter*. Vi innrømmer at enkelte filosofer har ment at naturen av *individualitet* er av å være uforgjengelig. *MC Taggart* har for eksempel utviklet seg fram til dette i sine skrifter og forsvart dette med argumenter som anses verdifulle i filosofiske kretser. Vi trenger ikke abonnere på dette synet fordi det ikke er i harmoni med Koranens syn med tanke på skjebnen til menneskelig *individualitet*. Ved å studere denne holdningen til *MC Taggart*, har vi også blitt påvirket av to rasjonelle hensyn.

For det første så innebærer dette synet tro på pre-eksistensen av *individualitet*, som ikke kan bevises. For det andre, om vi aksepterer dette synet, så skifter vi vår fokus fra det som *individualitet* gjør, i stedet for hva den virkelig er. Det at moralske aktiviteter opphører å eksistere, er av avgjørende betydning for skjebnen til *individualiteten*.

Det virker som om *individualiteten* til en person blir forsikret udødelighet, uavhengig av hva slags liv han lever i denne verden. Koranens syn derimot, er at udødelighet kan ikke tas for gitt. Den er premien som *individualiteten* kan vinne ved riktig opptreden og innsats for å realisere sine potensialer. *Individualiteten* kan enten vinne denne premien eller tape den. Resultatet er mer avhengig av kvaliteten og intensiteten av innsats enn noen annen faktor. For *individualiteten* som har levd livet på rett måte, vil ikke døden virke skremmende. Koranen klargjør dette punktet.

De skal ikke føle den store skrekken. (21:103)

Individualiteten overvinner døden ved riktig orientering av vilje, og ytelse til rett handling. Dette synet er ikke ulikt synet til professor *Galloway*, som sier følgende:

Det at enhver skapning er skjebnebestemt til udødelighet når det er dannet i form av mennesket, uansett intellektuell eller ikke, er mer enn det vi tør å påstå.

Jeg er enig med *Lotze* når han sier:

*Enhver skapning vil fortsette å eksistere om dens eksistens blir betydningsfull for verden. Enhver skapning som kun har en midlertidig plass i verden, vil på et eller annet tidspunkt, slutte å eksistere.*¹¹⁻¹

Lotzes syn er tilsynelatende det samme som mitt. *Individualiteten* som knytter seg vitalt til meningen og hensikten med universet via absolutte verdier, vil kunne erfare døden som en overgang til et høyere plan.

11.2 LIV OG DØD

Koranen slår fast at døden ikke er den endelige slutten, men en portal til en annen type liv:

Vi utøver død blant dere slik at Vi kan forvandle dere og gjøre dere bekjent med det dere ikke vet. Og sannelig kjenner dere kun til første skapelsen. Hvorfor vil dere da ikke reflektere? (56:61-63)

Individualiteten er ikke underlagt noen fysiske lover når den ikke lenger er en del av den fysiske kroppen. Den er avhengig av fysisk kropp for å kunne fungere i den fysiske verden, men har kapasitet til å kunne eksistere etter ødeleggelsen av kroppen som den benytter:

Og de sier: Skal vi igjen settes sammen av bein og støv etter vår død? Fortell dem: Dette skal skje selv om dere hadde vært steiner eller jern eller et stoff enda mer usannsynlig til å bli restaurert til liv. Men de vil si: Hvem skal bringe oss tilbake? Fortell dem: Han som førte dere til eksistens for første gang. (17:49-51)

Vi tolker dette verset til å bety at vår *individualiteten* ikke er et produkt av fysiske krefter og ikke er underlagt naturlovene slik vi kjenner dem. Dens eksistens er initiert og regissert av guddommelig dom. Den kommer til å bli ivaretatt i det hinsidige på tilsvarende måte som i dette livet. Den kan derfor være skikket eller uskikket til å eksistere og fungere på denne planen, avhengig om den har utviklet seg riktig i henhold til evolusjon eller ei.

Det er ingen tvil i at mange filosofer og forskere nekter å tro at *individualiteten* eller ens ego kan overleve oppløsningen av kroppen. Deres argument kan oppsummeres på følgende måte. Identiteten til ens ego avhenger av minner, og minner er en funksjon av nervesystemet. Når nervesystemet blir ødelagt, slutter minner å eksistere, og dermed forsvinner eksistensen av ens ego. Jeg mener heller at livet etter døden kan forstås bedre når det blir sett i forhold til den evolusjonære utviklingen av ens ego. Opprinnelsen og utviklingen av ens ego er avhengig av den fysiske kroppen. Det kan imidlertid utvikle seg til en grad hvor den blir uavhengig av kroppen og kan eksistere uten den. Dette kan forklares med eksemplet av en sommerfugl som forblir i puppen sin til den er utviklet nok til en dag å forlate den og eksistere uavhengig. Det hele avhenger av graden av utvikling som ens ego oppnår:

Hva er det med dere, at dere ikke håper på Guds langmodighet, da det er Han som har skapt dere i utviklingsfaser. (71:13-14)

"Utviklingsfaser" er nøkkelordet i verset over. Ens ego forblir ikke stasjonært, men er ment for å gradvis stige til høyere utviklingsstadier. Når den kommer til et bestemt stadium av sin utvikling, er den knyttet til betydningen av verden, og har derfor ikke råd til å forkaste denne utviklingen.

11.3 VILJE OG HANDLING

Vilje og handling er av avgjørende betydning for utviklingen av ens ego, og dermed også for dens overlevelse. Vilje og handling er egentlig aspekter av den samme prosessen. Handling er "aktualisering av viljen" mens vilje er latent handling. Det har faktisk blitt sagt at "ingen vilje, ingen handling", men det motsatte er også sant "ingen handling, ingen vilje". Bare et fritt ego besitter "vilje" i denne forstand, og bare et slikt ego kan utføre handlinger som har relevans til overlevelse. Dyr handler under tvang av instinktive drifter og uten framsyn av resultatene av sine handlinger. De kan derfor ikke bli kreditert for å ha vilje slik vi forstår den. På samme måte kan ikke aktivitetene til et dyr kalles for handlinger. En handling blir bevisst valgt av et fritt ego som utfører den frivillig. Fritt ego uttrykker seg i sin begåtte handling og har selv ansvar for den. I denne begrensende forstanden er ikke handling mulig uten vilje. Disse fakta rundt "vilje og handling" har en direkte betydning for begrepet av overlevelse. Mennesket er et produkt av en lang og kontinuerlig utviklingsprosess. Denne prosessen stopper aldri, men fortsetter på ubestemt tid.

På et viss stadium blir man en aktiv deltaker i denne prosessen, og gjennom sin frie vilje og målrettet aktivitet bestemmer både hastigheten og retningen av evolusjonsprosessen sin, innenfor visse grenser. Denne prosessen som har vært aktiv i hele verden for utallige evigheter er nå forvandlet til noe langt mer rasjonell og meningsfullt. Den blir også mer avhengig av sitt medium, dvs. menneskeheten som den fungerer gjennom. Primitive organismer ble støpt og formet av naturlig kraft, slik at de kunne utvikles for neste steg av utviklingen.

Dette var en lang og smertefull prosess hvor den uskikkede ble ubarmhjertig luket ut, og skikkelig fikk lov til å blomstre. Mennesket er ikke nødvendigvis avhengig av naturkreftene lenger for at de skal forme det og gjøre det skikket for neste etappe. Mennesket må selv gjøre seg klar for den kommende etappen. Dets *individualitet* blir ikke forandret av naturkreftene og heller ikke av tilfeldige hendelser. Den endres kun på bakgrunn av menneskets moralske aktiviteter, dets frie valg og frivillige handlinger. Hvis mennesket klarer å gjøre seg klar for neste trinn med "gradvis utvikling" gjennom riktige handlinger, så vil det kunne entre *Jannah*, altså tilstand av paradiset. Men en som er uskikket, føler angst og elendighet ved synet av gode ting, og kan ikke dra samme nytte. Fordi han ikke kan nyte muligheter som ellers kunne ha vært innenfor hans rekkevidde, vil han befinne seg i *Jahannam*. Som allerede nevnt, himmel og helvete er ikke lokasjoner, men tilstander. Men fordi en tilstand er noe forbigående, er den ikke et egnet begrep. Himmelen (*Jannah*) står for positive utfall kombinert med trygg tilværelse for fremtiden, mens helvete (*Jahannam*) er opplevelsen av frustrasjon ledsaget av anger og beklagelse. Personer som tillater seg selv å svekke, stagnere og blir pervertert med hensyn til gitte lover, kommer seg i en tilstand mellom liv og død. De lever ikke fordi livet består av oppadgående bevegelser som de ikke er i stand til.

De kan ikke dø fordi anger og frustrerte ønsker hindrer dem fra å gi opp. De nektes både gleden av eksistens og ufølsomhet av ikke-eksistens. Koranen sier at en slik person "er verken død eller levende" (87:13). Det eneste han kan gjøre er å gi uttrykk for anger og frustrasjon. "Å! Om jeg bare hadde gjort noen forberedelser for mitt liv" (89:24). I motsetning til disse vil dem i *Jannah* gi uttrykk for sann glede med disse ordene "Vi skal kun erfare denne døden og ikke noe mer enn det" (37: 57-58). De vil ha bestått testen av døden og vite at de ikke vil bli utsatt for den samme testen igjen. "Deres øyne vil dvele ved nye utsikter for selvutvikling, og stien som fører til disse vil bli opplyst av guddommelig lys som skal veilede dem" (57:12).

Materialister påstår at det ikke finnes noe annet liv enn dette livet av verden, hvor vi lever og dør.

Dermed kan ikke noe annet enn tid påvirke oss. (45: 24)

Derimot forteller Koranen oss at vi kan stige til høyere stadier enn det stadiet hvor vi er tilknyttet til jorda og "gå ut av rammen av himlene og jorden" (55:33), forutsatt at vi utvikler våre innebygde latente krefter.

Disse to anklagelser er i direkte opposisjon til hverandre:

Tror de som begår syke gjerninger at Vi vil behandle dem på lik linje, med hensyn til liv og død, med dem som tror på det rette og gjør det rette? Hvor syke er deres antakelser? (45:21)

En troende som alltid følger det gode og holder blikket festet på evige sannheter, er ikke redd for døden. Han tar imot døden med glede da han mener at han vil passere til et fyldigere og rikere liv etter døden.

Dr. Iqbal sier:

La meg fortelle dere med hvilket tegn dere kan kjenne igjen en sann troende; Når det dystre spekteret av døden nærmer seg, hilser han det med et smil.

Dette fordi han ikke anser døden til å være slutten på livet, men overgangen til et langt mer strålende liv. En troende anser døden som en test som gir ham muligheten til å kunne bevise sin egnethet for det høyere livet han er i ferd med å entre. Jødene hevdet at hvert medlem av den jødiske rasen var forutbestemt til å komme til paradiset. Koranen sier at hvis dette nå er tilfellet så bør de alltid møte døden med sinnsro, som om de ikke har noe å frykte:

Hvis dere allerede er lovet en plass ved Gud i det Hinsidige som er eksklusivt for dere i motsetning til resten av menneskeheten, så bør dere lengte etter den, hvis dere er sannferdige i deres påstand. (2:94)

Koranen etterlater ingen tvil i at paradiset ikke er reservert for en bestemt rase eller samfunn, men åpent for alle som er standhaftige i jakten på det gode, slik som Koranen forklarer, og som gir deres liv for rettferdighet.

11.4 UDØDELIGHET OG EVIGHET

Det bør bemerkes at udødelighet ikke innebærer evighet. Kun Gud er Evig. Det må bemerkes at det ikke er mulig for oss å formulere en presis definisjon av udødelighet, siden den refererer til stadier av tilværelse som transcenderer menneskelige beregninger. Alt vi kan si, og alt vi trenger å vite, er at livet har ingen slutt. Når vi kommer til å oppnå et høyere stadium, vil nye utsikter åpne seg for våre ambisjoner. Livet er designet for å være kontinuerlig utover fysikkens lover. Men som sagt, så finnes det en tilstand hvor utviklingen av vår *individualitet* kan stoppes opp, hemmes eller degraderes. Denne tilstanden benevnes som tilstanden av helvete.

Det kan påpekes her at ut ifra Koranens synspunkt så er det forskjell mellom "livet etter døden" og "udødelighet". Mens overlevelsen er for ethvert menneske som har oppnådd selvrealisering. Udødelighet er bare for de som har utviklet deres *individualitet*, og har dermed kvalifisert seg for høyere plan av livet etter døden.

På dette punktet ville det være fordelaktig å forsvare oss mot en misforståelse. Ingen tvil i at vi kommer til å høste avlinger av et godt liv i det hinsidige, men handlinger som fører til realisering av høyere verdier blir også gjengjeldt i dette livet. Koranens lære er ikke kun for en annen verden, men legger størst vekt på verdien av denne verden. Gode handlinger forbedrer livet og gir oss gaven av lykke. Endelig resultat av realiserte verdier vil kun oppnås i det hinsidige, men vi kan få en forsmak av himmelsk liv allerede i dette livet. Ens endelig suksess eller fiasko kan selvsagt kun defineres rett når hele livet har gått sin gang.

Hvert steg som man tar i livet leder enten mot riktig eller feil retning, men sluttresultatet kommer kun frem da livet avsluttes. Likevel er det ikke sånn at belønningssystem lar vente på seg i dette livet. Ens gode gjerninger bringer fred og lykke, En god handling gir ikke kun fordeler til den som begår den, men den gunstige effekten smitter seg videre til hele verden og bidrar til å gjøre den til et bedre sted av godhet, skjønnhet og sannhet. Et godt menneske kjenner seg selv igjen gjennom dets effekt på dets medmennesker. En bidrar derfor sin skjerv til etableringen av et sosialt miljø der sannhet og rettferdighet seirer, og hvor hvert individ har rett til å uttrykke og utvikle seg på sin egen måte. Å opprette en slik sosial atmosfære har alltid vært målet for Islam. Noen religiøse er primært opptatt av å frelse enkelte, mens andre er opptatt av stabilitet og effektivitet av menneskelige samfunn. Islam søker å skape et sosialt miljø der menneskelig personlighet kan operere fritt og vokse til sin fulle potensial. I neste kapittel vil vi forsøke å vurdere verdien av Islam som en kulturell kraft.

12 UTVIKLING AV MENNESKELIGHET

12.1 LOVEN AV RABUBIYA (VELFERD)

Med tidens gang har menneskelig sinn gradvis akseptert at verden ikke bare er i endring, men at den også utvikler seg mot perfektjon. Disse endringene er ikke tilfeldige eller uberegnelige, men har en retning. Under endringer utfolder verden sin virkelige natur. I denne endringsprosessen blir det som var implisitt til eksplisitt, og det som var skjult, blir brakt frem i lyset. Formål går som en rød tråd gjennom hele universet. Dette progressive aspektet av endringer får oss til å tenke på antikkens greske filosofer. Grekere var usedvanlig begavede mennesker som utforsket verdener av sinn og materie med deres frodige fantasi som var uhindret av tradisjoner og skikker. Deres urolige sinn utformet stadig nye teorier og fremmet nye synspunkter. De forutså evolusjonsteorien i likhet med mange vitenskapelige teorier i deres tidsalder. Moderne vitenskap fortjener ros for å ha bevist disse gamle teoriene med vitenskapelige bevis, som på den tid ikke var mer enn tåkete hypoteser, og at vitenskapen konkluderte flere av disse teoriene til å nesten være ekvivalente til naturlover.

Fysikk gir oss innsyn til utvikling av det ekspanderende universet. Biologer beskriver utsmykkede detaljer av livets utvikling fra protozoer til menneskelig form. Det er sant at biologer, med unntak av *Lamarck*, avviser at det er noe som heter formål i vitenskap. Dette fordi formål ikke passer inn i deres konseptuelle ramme av naturvitenskap. Men for mennesket som ser på verden med et åpent sinn, er formål et faktum. Det er kanskje vitenskapelige glimt som hindrer oss fra å legge bedre merke til formålet med alle disse endringene i universet. Likevel finnes det tegn i naturen som forteller oss det motsatte. Vi forstår oss på en prosess når den avsluttes og resultatet blir åpenbart. Ingenting rundt oss forblir som den er på ett bestemt tidspunkt, men er stadig i endring, og blir noe annerledes enn hva den var tidligere. Som regel er vi lite interesserte for tilstanden ting er i, men er heller opptatt av tilstanden de kommer til å komme i, og formen de kommer til å ta.

Anta at du observerer en forbigående person i høy hastighet. Du vil ikke forstå aktiviteten han er involvert i ved å iaktta hans nøyaktige plassering på et bestemt tidspunkt, men dette vil la seg gjøre ved å lære om hans hensikt, og målet han er rettet mot. Utviklingen av vår fysiske verden er også rettet mot et mål. Selv om den fysiske verden selv ikke er bevisst på formålet, så er den likevel der. Det er dens formål som øker dens verdi og beriker den med nye egenskaper. Dette formålet er positivt, konstruktivt og opererer objektivt. Vi kan si at verden er skjebnebestemt til å bevege seg mot og oppnå målet som Gud i sin visdom har satt for den.

Dette var angående det ytre universet, mens menneskelig affære er ganske annerledes. Mennesket besitter en fri vilje, og kan dermed utvikle seg og oppnå sitt eget mål, kun med bruk av fritt valg og personlig innsats. Man kan ikke bli tvunget til å utvikle seg, men må utvikle seg likevel. Fordi mennesket vokser, blir det sammenlignet med en prosess i Koranen. Frøet spirer og legger fram en ung stilk.

Den lille stilken vokser i bulk og høyde som igjen vokser seg til å bli et fullvoksen tre som bærer frukt. Frøet har dermed oppfylt sin hensikt ved å gjengi sitt slag. Mennesket tar sin opprinnelse i det befruktede egget. Etter fødselen vokser mennesket i størrelse og styrke, til det når modenhet og er klar for formering. Analogien kan ikke gjennomføres utover dette punktet. Mennesket når ikke målet sitt ved å avle barn. Dets skjebne er langt forskjellig fra dette. Mennesket er ikke bare et instrument for bevaring av dets rase. Ingen tvil i at dets kropp har oppfylt sin hensikt ved å avle avkom, men mennesket besitter en *individualitet* som ikke kan avle avkom på tilsvarende måte som kroppen.

Koranen sier at den guddommelige *individualiteten* har verken blitt avlet frem, eller avler noe videre (112:3). Dette gjelder også menneskelig *individualitet* som har en langt mindre status enn det guddommelige, men som likevel har samme karakteristikk i motsetning til fysiske gjenstander eller dyr. Formålet av *individualitetens* aktiviteter er å være kreativ og ikke prokreativ. Den skaper verdier og verdiene beriker og utvider dens natur og hever den i omfanget av eksistens. Mens utviklingen av naturen fortsetter under direkte kontroll og tilsyn av Gud, forblir mennesket en aktiv deltaker av sin egen evolusjon. Mennesket utvikler seg som et resultat av dets eget frie valg og bevisste frivillige innsats. Utviklingen av dets *individualitet* blir derfor styrt av lover som er forskjellige enn de som gjelder for fysiske objekter. Mennesket kan heller ikke unnvære guddommelig hjelp og veiledning, som tilbys til det i en form som ikke svekker dets integritet, og heller ikke blir en fare mot dets frihet.

En person har igjen fritt valg til å enten akseptere eller avvise guddommelig veiledning. Koranens levemåte omfatter prinsipper for oppførsel som kan føre en person mot hans formål, men dette lar seg kun gjøre når denne levemåten har blitt fritt vedtatt og handlet på.

Fra dette utsiktspunktet er det klart for oss at utviklingen er regelen i verden. I Koranens terminologi kalles dette for loven av *Rabubiyah*. Denne loven slår fast at Gud veileder universet og alt den inneholder, fra ett stadium til et høyere. Gud opprettholder alle ting og veileder dem slik at de kan bruke sine latente evner. Dette er et dynamisk univers, og det mest dynamiske vesenet i det er mennesket. I et slikt univers vil det selvsagt være ulike stadier av eksistens.

Loven av *Rabubiyah* opererer på alle stadier av eksistens, men dens formål og mål forblir upåvirket gjennom alle disse stadier. Denne loven er ankret i universet og garanterer at alle ting i universet vil kunne utvikle seg til det fulle omfanget av deres kapasitet. Det eneste mulige unntaket er mennesket som gjennom sin egen vilje kan sette seg mot denne loven og misbruke sin frihet til å velge å synke, i stedet for å stige, altså at det velger å krype på jorden i stedet for å sveve i himmelen (7:176).

12.2 METODEN FOR SELVUTVIKLING

I likhet med evolusjonsprosessen i den ytre verden, finnes det mulighet for selvutvikling hos mennesker. Vi kan spørre oss om de forhold som tillater en jevn selvutvikling uten at denne utviklingen forhindres av noe som helst. Noen faktorer er felles for hvert stadium av utvikling, mens andre gjelder kun for egenutvikling, som er den mest spennende formen for utvikling. La oss se på de vanligste først. Ingenting eksisterer av seg selv i isolasjon. Alle ting er relaterte til mange andre ting, og forhold mellom dem er ikke der kun for deres sameksistens, men også for deres samarbeid.

Utviklingen er derfor avhengig av flere faktorer for deres tilstedeværelse og samtidig drift. For å ta et konkret eksempel kan vi se på et frø som har potensialet i seg til å vokse til et tre, men denne veksten er avhengig av jord, vann, mineraler, luft og sollys. Ikke bare må alle disse faktorene være til stedet, men må også ha riktige relasjon til hverandre og til frøet. Dersom et frø plasseres i en potte, jord plasseres i en annen, og vann i en tredje, vil ingenting skje. Men hvis frøet relateres til alle disse faktorene på en slik måte at de samarbeider, vil frøet spire og gro. Den menneskelige kroppen utvikles også gjennom intimt samspill av miljøkrefter og andre objekter. Alle ting i verden er gjensidig avhengige av hverandre, trenger hverandre og hjelper hverandre. Dette er også tilfellet av menneskets *individualitet* som kan kun utvikles i et sosialt miljø, gjennom interaksjon med andre frie *individualiteter*. For dette trengs det et samfunn der det er intern harmoni og samhold. Den vokser i samarbeid med vennskapelige forbindelser med beslektede vesener, hvor sympati og samarbeid er avgjørende for dens vekst. Følelsen av deltakelse i sosiale aktiviteter rettet mot et edelt formål legger en ny dimensjon til den. Selvrealisering er kun mulig i et samfunn som er basert på rettferdighet og respekt for menneskets *individualitet*. Dette er et samfunn som er dedikert til oppkjøp av høyere verdier. I et samfunn som favoriserer vekst av ens *individualitet*, vil folk hjelpe hverandre og også være takknemlige for den hjelpen de mottar. I et samfunn preget av uenighet, vil kravene til den fysiske eksistensen bli avgjørende. I et slikt samfunn vil enhver person kun tenke på seg selv og sine personlige interesser. Hans sinn vil tenke på noe annet enn selvbeskyttelse fra andre når det gjelder hans liv, eiendom og avkom.

Biologiske motiver vil dominere tankene, mens trangen for et høyere nivå av kollektiv liv vil bli skjøvet til side. I et slikt samfunn vil ikke jakten på det gode være mulig. Mennesker trenger et samfunn der alle medlemmer er bundet til hverandre med vennskapsbånd og besjelet av kameratskap. Troen på disse verdiene er det første engasjementet til troen på Gud. Koranen oppfordrer oss til å bygge et samfunn der folk er forent av en slik tro på Gud, og hvor formålet er å opprettholde et samfunn som ikke er svidd av indre spenninger:

Og hold fast ved tauet av Gud, alle dere, å bli ikke delt opp i grupper. Og husk Guds gunst mot dere, da Han forente deres hjerter mens dere var fiender, og gjorde dere til brødre. (3:102)

Ummah som er nasjonen av Koranen, er nettopp et slik kultivert og tiltalende samfunn:

Dette er hvordan han har hevet et samfunn blant dere. (2:143)

Dette er årsaken til Koranens vektlegging på samfunnslivet og dens misnøye med klostervesenet.

Goethe sa en gang at karakter dannes ikke i ensomhet, men i bevegelse av samfunn. Ens *individualitet* krympes i ensomhet, og vokser og utvides gjennom aktiv og kontinuerlig deltakelse i gruppeaktiviteter.

En harmonisk, godt sammensveiset og integrert personlighet kan kun ta form i en balansert og konkordant samfunn. Det menneskelige sinn er arenaen for motstridende ønsker. Samfunn forårsaker også splid iblant, siden det er sammensatt av personer med ulik smak, interesser og mål. I samfunn bør ikke slike konflikter løses ved å undertrykke den ene parten og gi frie tøyler til den andre. Den sanne løsningen ligger i gjensidig tilpasning, i forsoning av den ene til den andre, og i å oppdage en aktivitet eller en livsstil som gir rimelig tilfredshet til alle rivalene. Balanse og andel bør prege personer så vel som samfunn. Hvordan kan menneskelig *individualitet* erverve slik andel? Svaret er at den kan kun gjøre dette ved å benytte modellen av guddommelige attributter.

De guddommelige egenskapene representerer den høyeste graden av hver reell verdifull kvalitet som kollektivt reflekterer andel av høyeste orden. Hvis vi bare husker at andelen er en viktig betingelse for skjønnhet, og noen vil kanskje gå så langt som å si at andelen i seg selv er skjønnhet, vil det bli klart for oss hvorfor begrepet *Husna* er brukt til disse attributter i Koranen. Disse er vakre fordi enhver av dem er i perfekt likevekt i forhold til de andre, slik at det dannes en godt balansert helhet. *Husn* må i midlertid tas i vid forstand. Dette ordet betegner ikke kun fysisk skjønnhet, men også moralsk. Andel er den eneste motgiften til interne eller eksterne, personlige eller kollektive splid og konflikter.

Det er i det minste en markert forskjell i metoder for hvordan ens *individualitet* utvikler seg, og hvordan utviklingen av selve kroppen foregår. Kroppen vokser ved å ta og assimilere næringsstoffer fra miljøet rundt seg. Jo mer næring den får, desto bedre blir veksten. Paradoksalt nok, vokser ikke *individualitet* ved å ta, men ved å gi. Gavmildhet fremmer dens vekst mens ondskap hindrer den. Jo mer *individualitet* gir av sin rikdom, jo rikere blir den. Hvis denne grunnleggende sannheten blir oppfattet klart og tydelig, vil folk strømme til hjelp for de som trenger den. Stolthet vil kunne bli erstattet av gavmildhet. De vil tenke mer på hva de kan gi, enn hva de kan beholde for seg selv. Det pågående instinktet vil bli svekket og impulsen til å gi vil få styrke. Koranen roser folk som setter andres interesser fremfor sine egne:

De prioriterer andre før seg selv, om det blir nød blant dem, og den som bevarer seg selv fra begjær av sin egen sjel, skal kunne blomstre. (59:9)

Tendensen i direkte motsetning til generøsitet blir definert som griskhet. Dette betegner Koranen som *Shuh-un-nafs i* (59:9). Griskhet er pågående, eiendomsfiksert og egoistisk. Den griske ønsker å tilegne seg alle de gode tingene som kommer innenfor hans rekkevidde, og er dermed likegyldig til andres behov. Anta at en rekke personer er samlet på en vannkran. De vet at strømmen av vann opphører etter en time eller så, og dermed er enhver av dem ivrig etter å fylle sin egen krukke. Den griske albuer seg gjennom folkemengden, og skyver frekt vekk muggen av en annen fra under springen og plasserer sin egen krukke der i stedet. Han bryr seg ikke om de andre må gå uten vann. Alt han bryr seg om er å ha rikelig tilgang på vann for seg selv. Begjær dreper menneskelig personlighet og Koranen formaner oss til å være på vakt mot denne lumske sykdommen. Koranen formaner oss til å hjelpe alle mennesker, og ikke bare vår slekt og venner. Koranen er objektiv og universal og søker derfor velferd for hele menneskeheten og ikke bare av en spesiell sekt eller samfunn. Ifølge Koranen vil bare den som gjør seg fortjent, kunne få fordeler, uansett hvem en er, hvilket land, nasjon eller gruppe en tilhører. Vi bør reflektere over følgende vers:

Han sender ned vann fra himmelen, og får bekker til å flyte i henhold til deres (respektive) mål, og det flytende vannet forlater et hevet skum langs bredden. I fra metallet som de smelter i ild i deres forsøk på å lage ornamenter og redskap, oppstår det også avfall. Slik definerer Allah forskjellen mellom den sanne og den falske. Skum filtreres ut som avfall og det som er lønnsomt for menneskeheten, forblir. Det er sånn Gud forklarer med lignelser. (13:17)

"Kun det som er til fordel for hele menneskeheten overlever med sin konsekvens". Det som overlever og ytrer hele menneskeheten, er de grunnleggende prinsippene for selvutvikling. Loven er ikke nødvendigvis "*survival of the fittest*", men "overlevelsen av de mest sjenerøse." Med andre ord, i henhold til standarden fastsatt av Koranen, vil kun de mest sjenerøse være sterk nok til å overleve. De som forstår seg på den sanne ånden av Koranen, forlater egoisme og vier seg til tjeneste for menneskeheten. Slik er de virkelige muslimer.

Nasjonalisme og kolonialisme har vært dominerende kreftene i Vesten i løpet av de siste to eller tre århundrer. Begge genererer trangsynt holdning. De europeiske tenkte bare på sin egen nasjon eller imperium. Selv i Vesten har enkelte tenkere oppfordret sine landsmenn til å arbeide til beste for hele menneskeheten. Vi siterer en veltalende paragraf fra *Rashdalls* bok om etikk:

*Idealet bør være at jeg produserer noe for en annen, og finner min gode i å gjøre det, mens han arbeider i sin tur for min gode, og finner sin gode i å gjøre det.*¹²⁻¹

Et veltalende forsvar av dette synet er å finne i *Robert Briffault* sin bok "*Making of Humanity*":

*De særegne midler og betingelser for utvikling av menneskeheten nødvendiggjør at utvikling ikke skal skje ved hjelp av individer, men i form av hele menneskeheten samlet, slik at karakteren av utviklingen av hver enkel blir resultatet av at økumenisk utvikling.*¹²⁻²

Han sier videre:

*Å skape menneskehet er formålet av menneskets evolusjon, og for dette kreves utvikling av en felles "moralisk lov". Dette kan ikke være bankende impuls av altruisme eller inspirasjon av generøsitet for egen skyld, men noe som legger tung vekt på nødvendigheten av menneskers utvikling ved uforklarlige forhold som styrer den.*¹²⁻³

På et annet sted, har han utdypet poenget:

*I naturlig målestokk, er en handling god om den bidrar til prosessen med menneskelig utvikling, mens en ond handling har som regel en tendens til å hindre, forsinke eller motsette seg denne utviklingen. Et vellykket individuelt liv er det som bidrar til denne prosessen av utvikling, mens et bortkastet liv er det som opererer utenfor denne rammen av felles utvikling, og et fordømt liv er det livet som forsøker å motsette seg den. Dette er den naturlige, den absolutte og selve standarden av moralske verdier. Naturen verdsetter ikke mest hellig og veldedig liv som ikke bringer noe bidrag til menneskelig vekst. Det eneste målet på verdi som naturen tar hensyn til, er i videreførende bidrag som tilbys til oppbygging av et bedre menneskeliv.*¹²⁻⁴

De virkelige interessene til den enkelte kan ikke skilles fra interesser av det kollektive. Disse er ikke forskjellige, men identiske til hverandre. Individuelle kan også kun nyte samme resultater i lengden som er nyttige for hele menneskeheten.

Dette er sannheten som Koranen forkynner. Den oppfordrer oss til å bringe menneskeheten til ett samfunn. (10:19)

Koranen gjenkjenner ikke skille av kaste, rase, tro eller farge. Menneskeheten er en hel, men komplekst enhet:

Menneskets skapelse og oppstandelse er som om det var ett enkelt individ. Gud hører, ser. (31:28)

Koranen taler om *Kaba*, altså sentrum av den muslimske verden, som "*en etablering for hele menneskeheten*" (5:97). Trivsel av samfunnet er avhengig av trivsel av den enkelte. Muslimer er ikke kun pålagt å jobbe for trivsel av det muslimske samfunnet,

men for hele menneskeheten. Koranen etterlater ingen tvil på dette punktet, og Whitehead er helt enig med det når han sier at:

Perfeksjon av livet ligger utover mål som individer enkeltvis kan oppnå. ¹²⁻⁵

Mason sier:

Mennesket, i sitt individuelle kapasitet, utvikler sin personlighet som tilfredsstiller dets ønsker, og dets selvbevisste tolkninger av dets opprinnelse i henhold til guddommelige personlighet som kan påvirke dets aktiviteter. Men kollektivt burde en person kun engasjere seg i aktiviteter som har en tendens til å utvide kreativt frihet til det ytterste, gjennom selvkreativitet av alle egenskaper til deres ytterste grenser. En kan løse seg fra en annen bevegelse mens den første bevegelsen er operativ. En kan derfor være moralsk individuell og umoralsk kollektivt. De høyeste personligheter forener disse to moralene. ¹²⁻⁶

Den gjensidige avhengigheten av mennesket er et repeterende tema i Koranen. Koranens program for mennesket har en todelt målsetting til å fremme de beste interessene hos den enkelte, så vel som i samfunnet. Ved arbeidet til beste for menneskeheten, oppnår man sitt eget beste også. Dette synet har blitt støttet av noen store tenkere i Vesten også. Vi siterer Kant:

En handling som fører til lik behandling av deg og ethvert annet menneske, fører til at du blir et medlem av et samfunn i hvor alle tar hensyn til andre med tanke på likeverd. Dermed kan alle tenke på det felles gode, og enhver innser at deres egen fordel ligger i å fremme andre. ¹²⁻⁷

Koranen går et skritt videre og sier:

De troende foretrekker andre over seg selv, når det blir nød blant dem. (59:9)

Julian Huxley, en stor vitenskapsmann som har ingen tilknytning til religion, skriver følgende om den samme effekten:

Jeg tror at hele den menneskelige plikten kan oppsummeres i å yte mer for din neste enn deg selv. Jeg tror at mennesket kan oppfylle denne plikten, selv med forvirring, innsats og smerter, og gradvis oppnå sin skjebne. En religion som baserer seg på denne tanken og tolker det med bred visjon, vil være en sann religion. Fordi en sann religion vil ta vare på livet, stimulere veksten av liv, og vokse i seg selv. Jeg tror på livets religion. ¹¹²⁻⁸

Julian Huxley trodde ikke at mennesket trenger hjelp av guddommelig åpenbaring. Han holder fast ved den oppfatningen at fornuften alene kan aktivere en til å forstå det sanne forholdet mellom individet og menneskeheten. Her forenkler han problemstillingen en grad. Han unnlater å se at ren intellektuell forståelse av en sannhet er ikke nok, og at det ikke er noen garanti for at vi vil alltid følge den harde

veien han har foreslått. Fornuft kan lede oss til den høye toppen som gir et bredere syn på livet, men åpenbaringen gir oss styrke til å bli der og ordne våre liv i samsvar med denne visjonen. *Ovids* berømte setning er relevant for dette punktet, "*Video metiora prohoque deteriora sequor!*" (Jeg ser jo kurset som er bedre, men følger likevel det som er verre!). Fornuften kan peke ut den rette veien, men mangler makt til å tvinge oss til å følge den. Åpenbaringen supplerer fornuften. Den bekrefter og utvider visjonen gitt av fornuft, og opprettholder og guider oss under denne slitsomme reisen. Åpenbaringen kaller mennesker til et fyldigere og rikere liv og er ment kun for dem som lever (36:70).

Vi bør huske at livet er mye mer enn fysisk eksistens. Det er en jevn og kontinuerlig utvikling mot et høyere stadium i sosial, moralsk og intellektuell utvikling. Man nærmer seg denne fasen ved å hjelpe sine medmennesker, og få dem til å gjøre det samme. Hvis du presser samfunnet fremover, vil samfunnet i sin tur presse deg fremover, og dermed vil du kunne oppnå det høyere nivået du ønsker.

Dere som tror! Svar på Gud og Hans sendebud, når kaller dere til det som gir dere liv. (8:24)

Til oppsummering kan vi si at en er organisk knyttet til hele menneskeheten. Ens vitale interesser er bundet med interesser av menneskeheten. En kan kun oppfylle sin skjebne ved å servere andre og ved å sette deres interesser ovenfor sin egen. En kan kun oppnå egne mål ved å arbeide for det generelle gode.

(Dere troende bør si til andre): Vi hjelper dere for å tilfredsstille Allah. Vi ønsker ingen kompensasjon eller takk fra dere for dette. (76:9)

Mennesket tjener på å servere andre. Kompensasjon for dette arbeidet er dermed ikke aktuelt:

Belønning av en balansert handling kan kun tilsvares av en balansert handling. (55:60)

De troende viser deres dedikasjon i tjeneste for menneskeheten, og holder dørene til *Rabubiyah* (velferdssystem) åpent for alle. De gleder seg oppriktig over fremgangen av andre:

De som bruker deres rikdom i samsvar med lovgivningen av Allah (til fordel for menneskeheten), og gjør ingen skamfull handling eller skade ved å følge det som de har brukt, får deres belønning i fra deres Forsørger. De skal verken føle noe frykt eller sorg. (2:262)

De er fornøyde med å tjene andre, og søker verken rikdom eller berømmelse:

Dere som tror! Ikke ødelegg deres innsats som dere legger i oppdraget foreskrevet av Allah, ved å håne eller skade andre, i likhet med den som bruker sin rikdom for å bare bli sett, men som ikke tror på Allah og den siste dagen. (2:264)

Så Budbringeren av Gud, som hadde oppgaven av å invitere mennesker til *Rabubiyah* (velferdssystemet), erklærte:

Og jeg ber dem ikke om noe kompensasjon for dette. Min lønn får jeg kun fra Forsørgeren av alle verdener. (26:109)

Nå må vi innse det avgjørende spørsmålet, om det faktisk er mulig for en person å ofre sine interesser på grunn av samfunnets kollektive gode. Ingen tvil i at mennesket er utstyrt med altruistiske samt egoistiske impulser. Men de egoistiske impulsene som tillater en til å bevilge alle gode ting for seg selv, er langt kraftigere enn de sosiale impulser. Ikke nok med det, men også verdslig visdom støtter de egoistiske impulser. Få kan motstå kraftige appell av umiddelbare personlige gevinster. Mystikk søker å styrke det altruistiske motivet ved å implementere ideer som sier at den fysiske kroppen er helt verdiløs, og at alle sanselige nytelser er syndige, og at verden er full av det onde. Det antas at hvis en blir helt overbevist om at kroppen er et hinder for hans "åndelig" fremgang, ville han slutte å ta vare på ting som passer på kroppens behov.

Koransen godkjenner ikke slike ideer. Den behandler kroppen og verden med respekt. Den forteller oss at det ikke er noe synd å besitte jordisk gods og glede kroppslige behov. Den gjenkjenner det faktum at det er mulig å ha verdifulle erfaringer gjennom kroppen:

Skjønnhet for menneskeheten er kjærlighet av gledene (som kommer) fra familieliv og barn, og i å samle skatter av gull og sølv, og merkede hester og storfe og land. Det vil si, komfort i verdslig liv. Men med Allah er det en mer utmerket tilstand. (3:13)

Koransen oppfordrer mennesket til å nyte de gode tingene i verden:

Si: Hvem har forbudt fordeler av Allah som Han har brakt frem for sine tjenere, og de gode tingene Han tilbyr? (7:32)

Mystikk ber for undertrykkelse av egoistiske impulser som ville åpenlyst forlate feltet for altruistiske impulser. Koranen er imot dette synet, og ber oss om å gjøre rettferdighet til den fysiske kroppen, så vel som dens *individualitet*. Hvordan kan en finne balanse mellom disse to interessene, og hvordan kan man få det beste fra begge verdener? Dette temaet er drøftet i neste kapittel.

13 SYSTEMET AV *RABUBIYAH* - ØKONOMISTYRING

13.1 FORM OG FORMÅL AV *RABUBIYAH*

Dyrene utvikler seg gjennom naturlige drifter. Dyreverden tar sikte på perfektjon av arten, og eventuell produksjon av en bedre en. Den enkelte telles ikke, men derimot er alle like viktige. Det er ingen nøling i å bruke enkeltes ressurser til det beste for utviklingen av hele arten. Dette er hvordan utviklingen på dyrenivået skjer. På det menneskelige nivået har alle personer fokus på deres egne interesser og individuelle mål. Dette fører ofte til umiddelbar fremvekst av individet, og med dette går den evolusjonære prosessen i en ny fase, som er påfallende.

Naturkrefter som hadde ledet evolusjonen så lenge, ble nå satt tilbake mens rasjonelle vesener deltok aktivt i evolusjonsprosessen. Før var evolusjonsprosessen avhengig av en arts tilpasningsevner i henhold til endringer i dens omgivelser. Nå har vi også en tilsvarende prosess hvor utviklingen av en fri og autonom personlighet er i stand til å dirigere dens oppstigning til høyere nivåer av livet.

Naturlige instinkter leder dyr i riktig retning, mens mennesket må finne den rette retningen selv og følge den med sine egne ressurser. Mennesket er hovedsakelig avhengig av fornuft, men finner fort ut at under reisen i ukjente farvann av eksistens, kan det ikke bare basere seg på det urolige flakkende lyset av fornuft.

Når dette skjer så vender han seg mot Gud i desperasjon, og ber om hjelp. Denne hjelpen får han i form av en stevning til å delta i *Rabubiyah* systemet. Dette systemet vil naturligvis kun være fornuftig for de som har oppriktig ønske og ambisjon til å følge den rette veien. De som tilslutter seg dette systemet sikrer seg rask og jevn fremgang mot målet av selvrealisering. Dette er hva *Jannah* (paradis) står for i terminologien av Koranen. Selvrealisende mennesker vil marsjere mot dette målet i selskap med likesinnede.

Koranen legger frem et opprettholdende praktisk program for denne innbydende bedriften. Programmet er vesentlig sosial og beregnet for grupper hvor medlemmer ikke konkurrerer med hverandre, men heller samarbeider. Koranen oppfordrer mennesket til å delta i en slik samarbeidsgruppe som er organisert på grunnlag av rettferdighet, og dermed prøve å oppnå et høy ideal. Kun som et medlem av denne gruppen, kan et menneske gjennomføre programmet av *Rabubiyah* og dermed oppfylle dets skjebne. En individuell person besitter enorme muligheter, men disse kan kun bli aktualisert i en gunstig sosial miljø gjennom samarbeid med sympatiske ledsagere.

Medlemskap i en gruppe som holdes sammen av gjensidig sympati og forståelse som inspirerer til en høy ideal, garanterer muligheter for selvutvikling. Systemet av *Rabubiyah* danner en slik gruppe og inviterer mennesket til å bli dens medlem ved å gi opp alle smale personlige mål og heller dedikere seg selv til mål som er felles for

gruppen. En slik gruppe tillater ens selvrealisering ved å la enhver tjene andre i gruppen og gjerne benytte seg av deres hjelp.

Menneskelig *individualitet* krymper når den kun holder seg opptatt med sine egne interesser, men blomstrer ved å underordne seg til interesser som angår en større forsamling av mennesker. Det praktiske programmet av *Rabubiyah* kan kun gjennomføres i gruppeform hvor alle gruppemedlemmer deltar, og ikke holder seg isolerte fra andre.

Utvikling av *individualitet* er kun mulig i en gruppe fordi en isolert person har ingen mulighet for selvoppofrelse for andre. Å tjene kun sine egne interesser bidrar ikke til utvikling av ens *individualitet*, men kan kun aktualiseres via medlemskap i en gruppe. En bør merke seg at ikke alle grupper gir denne muligheten. Bare at man har det rette miljøet som ikke legger noen begrensninger på medlemmenes uavhengighet, eller truer deres frihet til å tenke og handle på, sikrer dette individuelle privilegium. Den enkelte inngår en kontrakt med gruppen, og tar på seg definerte forpliktelser i gjengjeld for definerte rettigheter. Resultatet av denne samfunnskontrakten blir staten, generelt kjent som *Khilafat* av muslimer. *Khilafat* eller stat er den politiske og utøvende organ innenfor rammene for systemet av *Rabubiyah*. *Ummah* som er gruppen dannet i henhold til *Rabubiyah*, lanserer det guddommelige programmet gjennom byrået av *Khilafat*, og gir hvert medlem en gunstig mulighet for selvutfoldelse og selvutvikling. I henhold til Koranen er det forventet at enhver person inngår en slik kontrakt med Gud. Enhver inviteres til å plassere sitt liv og sine eiendeler til dens disposisjon, i retur for *Jannah*, altså tilstanden som er perfekt for utvikling av ens *individualitet*.

Lo! Gud har kjøpt fra de troende deres liv, og deres rikdom i bytte mot Jannah. (9:111)

Som enhver verdslig kontrakt, omfatter denne pakten:

1. Kjøperen, altså Gud.
2. Selgeren, altså den troende.
3. Varene som selges, altså livet og eiendeler av den troende.
4. Prisen, altså *Jannah*

Varene er konkrete og identifiserbare, og selgeren er et levende vesen. Gud og *Jannah* er derimot abstrakte og immaterielle. Hvordan kan en byttehandel gjennomføres når kjøperen og prisen er ukjente faktorer? "Å selge ens liv til Allah" er derfor en tom frase, eller en tom illusjon. Kontrakten ville kun være meningsfull om en kunne innse at Gud og *Jannah* er ekte, eller mer ekte enn mennesket og livet. Dette kan kun gjøres ved å bringe Gud og *Jannah* i intim og viktig forhold med levende menneskelige erfaringer. Dette er nettopp det Koranen gjør.

13.2 JANNAH

Villedet av det figurative språket av Koranens enkelte vers, har mange mennesker prøvd å lokalisere *Jannah* i verdensrommet, og tenkt på det som en glorifisert jordisk hage. Andre, misfornøyd med denne usikre utsikten, har søkt etter dens skjulte betydning. Det virker som om begge grupper er skyldige i å ikke ha gitt full oppmerksomhet til visse delikate hint i Koranen som gir holdepunkt for riktig tolkning. Jeg vil først redegjøre fremgangsmåten som ledet meg til resultatet, og deretter skal jeg diskutere det jeg forsto ut i fra selve Koranen. Vi har sett at Koranen ser for seg *individualitet* av mennesket som en utviklingsverdig enhet. Når denne *individualiteten* har fullført livets reise, åpner død døren til utsiktene til ferske og mer fantastiske muligheter. Gleden av gjennomføring av en verdig oppgave er blandet med spenstighet ved tanken på nye muligheter. Etter å ha innsett en viss kvantum av potensialer i løpet av sin jordiske karriere, blir *individualiteten* klar over hva som fortsatt gjenstår å bli aktualisert. Denne sinnstilstanden som er en blanding av glede og iver for handlinger, er *Jannah*.

Begrepet lykke eller salighet kan hensiktsmessig brukes på denne sinnstilstanden. Imidlertid kan man i beste fall ha en svært mangelfull ide av denne tilstanden av eksistens. Den er radikalt forskjellig fra opplevelsen av dette livet, og kan ikke beskrives med ord, siden ord kun kan beskrive det sistnevnte.

Det er viktig å ha en oppfatning av lykke som venter en utviklet *individualitet* av en person når han dør. Dette kan kun gjøres med symboler. Jo høyere plan av eksistens, desto vanskeligere blir dets beskrivelse, og dermed må man heller bruke symbolikk for å illustrere dette. Det er nettopp derfor Koranen har brukt metaforisk språk i forhold til *Jannah*.

En illustrasjon av Jannah, som er lovet til dem som holder sin plikt til Allah, er at det flyter bekker under den, og dens fukt og skygge varer evig (13:35, 47:15).

"Illustrasjon" er nøkkelordet i verset over, som er betydelig og svært tankevekkende. Vi er tydelig advart mot å insistere på den bokstavelige betydningen av ordene som beskriver *Jannah*, slik som "gleder" og "bekvemmeligheter". Vi må ta hensyn til at de bare er metaforer som henter oss mot noe, men ikke formidler en eksakt ide om bevissthetstilstand som kalles *Jannah*.

Faktisk så kan ikke *Jannah* beskrives med ord, men kun forklares med metaforer og eksempler. Jo høyere plan av eksistens, desto vanskeligere blir dens visualisering eller forestilling for dem som er på lavere plan. Koranen er eksplisitt på dette punktet, som følgende vers viser:

Ingen vet hvilket gledelig syn er reservert for dem som en belønning for det de gjør (32:17).

Et annet vers i Koranen guider oss til den sanne oppfatning av *Jannah*. Vi blir fortalt at *Jannah* må ikke anses som et strengt avgrenset område, men som sammenfallende med eksistens, forutsatt at eksistens er i samklang med det guddommelige:

Jannah er like bred som himlene og jorden (3:132, 57:21).

Ved å være en tilstand, er ikke *Jannah* utilnærmelig eller utilgjengelig for mennesker på jorden. Et godt menneske kan få en forsmak av *Jannah* ved å leve i harmoni med Guds vilje, dvs. Hans lover. Koranen taler om liv levd i samsvar med dens undervisning som "himmelsk". Vi skimter *Jannah* i dette livet, og dette faktum gjør *Jannah* virkelig for oss. *Jannah* er knyttet til vår nåværende erfaring, og derfor er det ikke bare et foster av fantasi.

Spørsmålet blir ofte spurt om hvorfor *Jannah* er avbildet i sanselige vilkår i Koranen? Det er ikke vanskelig å svare på dette spørsmålet hvis vi husker to viktige fakta. I første omgang kan en tilstand av eksistens så ulik vår nåværende tilstand bare bli foreslått ved hjelp av gjenstander og opplevelser som er kjente for oss. Av disse velges det kun gjenstander som har noe likhet til akkompagnement av høyere plan. Vilkår lånt fra våre nåværende erfaringer blir brukt for å kun foreslå tilstanden av det andre planet.

Det andre som en bør ta hensyn til, er at Koranen som ment for hele menneskeheten ble opprinnelig adressert til et folk som var betinget av historiske og geografiske faktorer til å verdsette visse ting svært høyt. Araberne hadde lite sans for abstrakt tenkning og metafysisk spekulasjon. Kun merkbare gjenstander var virkelige for dem. De hadde ingen tendens til å guddommeliggjøre abstrakte ideer. De var kun oppmerksomme på det som appellerte til deres sanser. De bodde nærmest på et øde land, med kun ørken rundt dem på lange avstander. Fremfor alle ting, verdsatte de kjølige vannkilder, grønne skyggefulle trær lastet med frukt, rennende bekker, fersk melk og honning. Ved hjelp av disse kjente og konkrete objekter, streber Koranen for å fremkalle en følelse av rikdom av eksistens på et høyere plan. Samtidig som Koranen appellerer til sanselige vilkår, så sier den også repeterende at slike illustrasjoner må ikke tolkes bokstavelig. Den forteller dem at ikke bare vil de komme å få den hagen de ønsker, men også noe mye mer ønskelig. Når hedningene spurte Budbringeren å påkalle Gud for å sende ned en hage, svarte Koranen:

Velsignet er Han som, hvis Han vil, vil tildele dere hagen bedre enn alle hager, hvorunder det flyter bekker, og tildele dere palasser (25: 8-10).

Dessuten var Arabere et fattig folk som var omgitt av rike nasjoner. Naturligvis var de misunnelige på rikdom og luksus av sine mer heldige naboer. Koranen forsikret dem at hvis de var gode, ville de få alle disse tingene, og enda mer. Det er åpenbart at Koranen oppmuntrer individer, slik at de kan bli overtalt til å vende seg til den rette veien. De var ugjennomtrengelige for en annen form for appell. Vi må også gjøre oss oppmerksomme på at Koranen ser ingen skade i gleder av de gode tingene

i denne verden. Den trenger ikke å oppfordre folk til å forakte de gode tingene, og oppfordrer derfor ikke mennesker til deres selvfornektelse av slike ting.

Og Allah har lovet de av dere som tror og handler etter Hans program at Han helt sikkert vil gi dem makt, slik Han ga makt til de som var før dem, og vil sikkert etablere Koranens levemåte for dem, som Han vil sikkert endre deres følelser fra frykt til fred (24:55).

Verset over reiser spørsmål om vekst og fall av nasjoner. En nasjon stiger plutselig til en posisjon av makt og herlighet, og deretter, etter en kort eller lang periode, forfaller og blir erstattet av en annen mer energisk nasjon. Dette skjer i henhold til en ufravikelig lov som bestemmer overlevelse av nasjoner. Dette er i utgangspunktet en moralsk lov som sier at så lenge en nasjon, etter sine prestasjoner innen kunnskap og handling, bidrar til menneskehetens fremskritt, fortsetter den å blomstre. I det øyeblikket en nasjon hindrer utviklingen av menneskeheten, blir den dømt til forfall og utryddelse. Vi ser operasjonen av denne loven gjennom hele menneskehetens historie. Liv av alle nasjoner er underlagt denne loven. Nasjoners skjebne er avhengig av moralsk verdi, og ikke av maktbesittelse. Legg merke til hva Koranen sier om dette:

Vi fikk dere til å arve deres land og deres hus og deres rikdom, og land dere ennå ikke har tråknet på (33:27).

En nasjon som, av seg selv, har sluttet seg til systemet av *Rabubiyah* og gjennomført sitt program ved å fremme og utvikle de absolutte verdier og skapt den riktige atmosfæren for utvikling av frie *individualiteter*, arver slikt land og rikdommer. Når nasjoner overtar deres arv, så sier de følgende:

Takk til Gud som har oppfylt sitt løfte mot oss og fått oss til å arve dette landet Vi skal bo i Jannah uansett hvor vi er. Så generøst er belønningen for dem som jobber sånn (39:74).

Dette verset avslører den sanne naturen av *Jannah*, og understreker kontinuiteten mellom dette livet og det hinsidige. Det er klart at *Jannah* er en tilstand av eksistens. Denne tilstanden kan kun forstås i sin helhet etter døden, men folk kan likevel erfare en forsmak av *Jannah* i dette livet om de lever samstemt med den guddommelige viljen. Det faktum at *Jannah* også kan erfares til en viss grad i dette livet, viser at det ikke bør anses som en lokasjon, men heller et plan av eksistens. Det karakteristiske for dette eksistensplanet er at de grunnleggende behovene til den fysiske kroppen blir oppfylt, slik at *individualiteten* er fri til å utvikle seg og oppfylle sitt formål. Følgende vers adressert til *Adam* refererer til dette:

Det er (skjenket) til deg at du ikke skal sulte der (i Jannah), eller være naken, eller tørste, eller bli utsatt for solens varme (20:118-119).

Fremfor alt trenger kroppen mat, klær og husly. Når disse ting er gitt, kan sinnet nå høyere mål. Det er ikke kun disse grunnleggende ting som vil bli gitt i *Jannah*, men også andre ting som ikke er så grunnleggende, men som øker sjarmen av livet, og er derfor ønsket:

De skal være prydet med armbånd av gull og perler, og deres klær skal være av silke (22:23).

Tallerkener og skål rundt dem skal være av gull (43:71).

Også frukt i overflod (43:73).

Over dem skal det være kapper av fin grønn silke og brokade (76:21).

Og kjør av høns som de ønsker (56:21).

Ingen tvil i at alle overnevnte forklaringer av ting vi vil motta i *Jannah*, er metaforiske, men nettopp fordi de er metaforiske så tjener de et dobbelt formål. Med henvisning til dette livet, betegner ordene som brukes ovenfor konkrete materielle gjenstander som er ønskelige, og som var lidenskapelig ønsket av araberne. Med henvisning til det hinsidige, symboliserer de samme ordene gleden av et høyere nivå av eksistens. Det bør bemerkes at araberne, ved å følge undervisningen av Koranen, kjøpte faktisk en overflod av alle gjenstandene lovet i dette livet, så vel som i det neste. De ble oppfordret til å nyte de gode ting i denne verden, mens de fikk en følelse av takknemlighet til Gud. Gleder i livet er ikke til hinder for oppnåelse av høyere hensikter, så lenge ens *individualitet* ikke degraderes av dem, og så lenge den er fri til sin egen utvikling. Tidlige muslimer oppfylte dette kravet, og deres *individualiteter* forble frie, til tross for rikdommen deres erobringen brakte dem. I løpet av få år befant araberne seg i besittelse av juveler, gull og sølv, silkekapper, polstrede divaner, fine kopper, fruktbare jorder og frukthager av Syria, Irak og Egypt, inkludert elver og land dekket med skog. Ikke rart om de følte at de hadde oppnådd *Jannah* på jorden. De visste den gang at disse gleder var kun en forsmak på gleder som ventet dem i den virkelige *Jannah* i det hinsidige. Deres luksus ga dem sjelefred som ingen keiser eller erobrere hadde opplevd. Dette fordi gleden av alle disse tingene fikk dem ikke til å glemme deres mål, og derfor fortsatte de å ernære deres *individualitet*. Det var fremdeles viktig for dem å ikke la denne luksusen avlede dem fra veien til selvutvikling. Denne rikdommen gjorde dem ikke stolte og arrogante, men ydmyke og takknemlige ovenfor Gud.

Og de skal si: Takket være Allah, som har tatt bort sorg fra oss (35:34).

De hadde en forsmak på freden av *Jannah*.

Der skal de ikke høre tom prat, men bare føle fred (19:62).

Følelser av uvilje og bitterhet kan ikke angi et sinn der kjærlighet og fred holdes kjært:

Og Vi vil fjerne bitterhet i fra deres bryster. Ansikt til ansikt (vil de hvile) på høye seter (15:47).

De smaker gleden av gjensidig kameratskap og er medlemmer av et samfunn som forfølger det gode og det vakre med enhetlig hengivenhet. Den jordiske karrieren er opptak til den reelle utviklingen av ens *individualitet*. Gleden av selvrealisering er symbolisert med en himmelsk drikke:

Sannelig skal den rettferdige drikke fra en kopp med (vannet av) Kafur, en fontene hvorav Guds tjenere skal drikke og la den strømme rikelig. (76:5-6).

Et medlem av et slikt samfunn gjør stadig fremgang i sin selvrealisering. Hvis en ikke klarer å holde tritt med sine kamerater, ligger ansvaret på hans egne skuldre. Koranen sier:

Dette er en advarsel til alle. Den av dere som fremmer seg selv, eller henger etter. Enhver person er ansvarlig for sine egne gjerninger. (74:36-38)

Banen til dem som går videre, blir opplyst av "lys ifra deres panne," som vil gå sammen med dem. De er takknemlige for lyset og ønsker mer av det.

Vår Forsørger! Gjør vårt lys perfekt for oss. (66:8).

De fortsetter å klatre høyere og høyere i omfanget av deres eksistens. Deres fremgang hemmes ikke av noe. Koranen sier klart og tydelig:

For dem som holder sin plikt til deres Forsørger, er det høyere status enn de (andre), hvor bekker flyter i henhold til (39:20).

Dette er den *Jannah* som systemet av *Rabubiyah* forsikrer dem som "selger deres liv og det de har, for Allahs sak."

Jannah er derfor ikke bare en abstrakt ide. De troende anser det til å være ekte og særdeles ønskelig. De kan danne et bilde av det på grunnlag av den forsmaken de får i løpet av denne levetiden. *Jannah* er dermed forriglet med levende opplevelser.

13.3 ALLAH

Et tidligere avsnitt har beskrevet en pakt mellom Gud og mennesket, hvor mennesker overgir seg til Gud med deres liv og eiendeler, og Gud gjenbetaler *Jannah* til dem.

- Hvordan skjer denne utvekslingen?
- Hvordan kontakter man Gud?
- Hvordan kan livet og eiendeler bli overlevert til Ham?

Svaret på spørsmålet om hvordan man tar kontakt med Gud, er enkelt. Gud kommuniserer med oss når vi resiterer Koranen og forstår det som Han har åpenbart. Dette er hvordan vi kommer i kontakt med Ham.

Når det gjelder spørsmålet om å overlevere varene, kan et tilfredsstillende svar kun gis i sammenheng med systemet av *Rabubiyah*. Dette systemet blir utviklet for å hjelpe mennesket til å utvikle alle sine muligheter og bygge opp en så sunn og integrert personlighet at den kan selv tåle sjokk av død og overleve fysisk oppløsning. Man kan ikke oppnå dette målet i sølibat, men i et samfunn av likesinnede personer, gjennom gjensidig hjelp og samarbeid. Et slikt samfunn er aktualisering av systemet av *Rabubiyah*. Den er organisert på kontraktbasis og dets medlemskap er åpent for alle som har lyst til å melde seg inn, og assosiere seg med dets mål og idealer. Bare et dristig ideal med overbevisning gir mening til livet. I fravær av et ideal blir menneskeliv fattig, ensformig og meningsløst. Jo mer oppløftet slikt ideal er, jo mer eksepsjonell er livet. Så når en er med på det høye idealet av sitt samfunn, og samfunnet er besjelet av en ånd av *Rabubiyah*, blir ens personlighet beriket og fremdriften stimulert. I denne akselererte utviklingen erkjenner det en fordel i den grad at det blir motivert til å holde fremgang gående til enhver pris. Dette gjør en selv på bekostning av ens liv og alt en eier. Slik blir kontrakten inngått og pakten fullt implementert. *Muhammed* (fred på ham), bæreren av den siste åpenbaringen var lederen av et slikt samfunn som implementerte systemet av *Rabubiyah*. Personer som avsatte sine liv og eiendeler til disposisjon for dette systemet ble egentlig selgere av disse tingene til Gud.

For sikkert, de som sverger troskap til deg, sverger troskap til Allah. Allahs hånd er over deres hender (48:10).

Det er et slikt samfunn som gir konkret uttrykk for systemet av *Rabubiyah*. Lederen av et slikt samfunn er så å si "representant" av Allah i den forstand at han tar på seg den overveldende oppgaven av å ivareta de oppgaver som tilhørte Allah i forhold til Hans skaperverk. Han sørger for midler til folkets livsopphold og får dem til å overholde landets lover. De blir dermed autorisert til å foreta en slik kontrakt med andre. Årsaken er ikke vanskelig å skjelne. Lederen for et slikt samfunn kan kun være en som har overgitt seg til Gud og har identifisert hans vilje fullstendig med den guddommelige viljen. Verset som sier "bruk i Allahs vei" og "gi lån til Allah" kan bare bety at "prisen på *Jannah*" skal betales til den sentrale myndigheten i

Rabubiyah samfunnet. Samfunnet vil selvsagt utnytte ressurser plassert til rådighet for forbedring og berikelse av menneskers liv og personlighet.

Systemet av *Rabubiyah* initierer en ny prosess med utvikling av moralsk evolusjon. En person som ikke verdsetter mulighetene åpne for ham er en person som er likegyldig til denne prosessen av evolusjon. Han blir bare altfor villig til å ofre alt han besitter av hensyn til perfektjon han kan oppnå. De som blir med i systemet av *Rabubiyah*, vier seg til jakten på selvrealisering og vurderer ingen pris til å være for høy for å oppnå dette. De ønsker bare det gode, enten i dette livet eller i det hinsidige.

Vår Forsørger! Gi oss gode fordeler i denne verden, så vel som i det hinsidige (2:201).

13.4 FORSYNINGSPROBLEMET

Etter hvert blir *individualiteten* i stand til å forsyne seg selv, men i løpet av sin jordiske karriere er den mer eller mindre avhengig av kroppen. Kroppslige behov har derfor vesentlige krav. Kroppen kan kun overleve hvis dets grunnleggende behov blir tilfredsstilt regelmessig innen forsvarlige rammer av tid. Sult er den mektigste av biologiske behov. En sulten person ser ikke etter noe annet enn det som kan tilfredsstille hans sult. Det er først etter at en person er rikelig mett på næringsstoffer, at han interesserer seg for andre ting som kunst, vitenskap og religion. Før en person er villig til å jakte på det gode, krever han en forsikring om at han og hans familie ikke vil sulte. Koranen gir denne forsikringen:

Vi vil sørge for deg og dine barn (6:152).

Systemet av *Rabubiyah* tar derfor selv ansvar for å forsyne sine medlemmer med midler til livsopphold. Forsyning av menneskets fysiske behov er ekstremt viktig, men ikke et mål i seg selv. Når dette kravet er oppfylt, er sinnet fritt til å hengi seg til høyere mål. Tanken om selvrealisering kan kun appellere til en person med et sinn som ikke er distraheret av følelsen av sult, eller andre kroppslige behov. En ønsker derfor økonomisk sikkerhet først av alt. Mennesker ønsker ikke bare å leve, men leve godt. Så snart problemene med den fysiske overlevelsen er ivaretatt, retter de sin oppmerksomhet mot saker som beriker deres liv. Dette tar dem fra den individuelle til den kollektive overlevelsen. En prøver å visualisere den type sosial orden som burde være, og de permanente verdier som kan utøves.

Det er nettopp derfor at Koranen snakker først om forsyning av livsoppretholdende midler før den begynner å snakke om høyere saker av sin foreslåtte samfunnsstruktur. Når dette ansvaret har blitt rimelig adressert, innkaller samfunnet sine medlemmer til å ta fatt på foretak i deres selvutvikling. Men i systemet av *Rabubiyah* kan ikke samfunnets medlemmer operere i isolasjon. *Rabubiyah* kan ikke begrenses til enkelte medlemmer av samfunnet. En slik smal visjon ville hindre deres utvikling. Denne visjonen må favne hele menneskeheten til slutt.

En slik visjon gjelder alle mennesker, uansett hvor de måtte være og hva slags valg de måtte ta. Ethvert menneske er unikt og kan gi sitt eget bidrag til systemet av *Rabubiyah*. Det er derfor viktig å skape en trivelig atmosfære for hele menneskeheten, slik at ingen talent går tapt. En slik atmosfære må forfølge målet om økonomisk sikkerhet for alle mennesker. Et system som vier seg til berikelse og utvikling av liv, vil ikke være tro mot seg selv hvis det bryr seg kun for sine egne medlemmer. Dets program må gjenspeile den guddommelige egenskapen av å være "Forsørgeren av hele menneskeheten" (114:1).

Og det er ingen Daabah (bevegelig ting) på jorden, som Allahs lover ikke gjelder for. (11:6)

Ordet "*Daabah*" i verset sitert ovenfor betyr "en bevegelig ting". Dette ordet brukes til både mennesker og dyr. Systemet av *Rabubiyah* har ansvar for å sørge for behovene til alle levende vesener, fordi det er den viktigste organ for etablering av Koranens levemåte, eller med andre ord, "himmelriket" på jorden. Dette systemet er det viktigste organ for utvikling og utvidelse av liv og forskjønnelse av universet som vi lever i.

Dette bringer oss til spørsmålet som har skapt debatt i mer enn ett århundre. Hvis samfunnet tar på seg ansvar for å tilfredsstille alle behovene av medlemmer, vil de da føle noe behov for å jobbe selv? Ville de ikke bli både late og egoistiske? De ville ha blitt late fordi de nå kunne leve i komfort uten å gjøre noe arbeid og likevel ha forsikret livsopphold. De ville bli egoistiske fordi de ikke ville dele komfort som de nøt med andre. Siden de selv hadde vært komfortable, så ville de neppe bry seg om dem som skulle være mindre heldige. Medlemmene av et slikt samfunn ville derfor være rike fysisk sett, men ha en fattig moral.

De som forsvarer kapitalisme hevder at kommunisme fratar en person viljen til å arbeide. Der vil man se på arbeid som kjedelig, og unødvendig. En vil foretrekke å slappe av enn å arbeide. En person jobber som regel fordi han ønsker mer komfort og luksus, eller mer rikdom og makt. I et likestilt samfunn der den enkelte bare får det han trenger, uansett om han jobber eller ikke, vil produktiviteten falle, og distribusjon av midler vil minke. Til tross for en rettferdig fordeling av rikdom vil et slikt samfunn kollapse før eller senere.

I motsetning til kommunisme har vi kapitalisme hvor det er fullt omfang for privat virksomhet og individuell initiativ. Alle jobber fordi de vet at de vil kunne nyte fruktene av deres arbeid uten å måtte dele dem med andre. Nasjonalformuen øker fordi folk jobber hardt for å kunne bli velstående. Dette er kjernen av kapitalisme.

Kapitalisten klarer imidlertid ikke å se på den andre siden av bildet. Mens de rike blir rikere, blir de fattige ofte drevet til randen av sult. Representanter av kapitalisme erklærte dette i utvetydige ord.

Defoe hevdet følgende i hans hefte:

Å gi almisser, veldedighet, sysselsetting og ansettelse til de fattige, svekker nasjonen. Hvis de fattige skulle føle seg lettet, ville de forbli inaktive. Hvis de alternativt ble ansatt til å arbeide i offentlige institusjoner, ville den private produsenten bli fratatt sin kilde til arbeidskraft. Konklusjonen uttrykt i moderne begrep er at de bør bli kastet ut på markedet og få lov til å sulte hvis de ikke klarer å finne et sted å jobbe. ¹³⁻¹

Mandeville kom til følgende konklusjon i sin "Fable of Bees":

Det eneste som kan brukes til å hisse opp de fattige til å være brukbare, er deres ønsker som er klokt å avlaste, men dårskap å kurere. For å gjøre et samfunn lykkelig er det nødvendig at et stort antall folk holdes i elendig og fattig tilstand. ¹³⁻²

William Townsend har vært klarere og erklært følgende i sin avhandling om fattigdom:

Sult kan temme de sterkeste dyr, og lære dem anstendighet og høflighet, lydighet og underkastelse. Generelt sett så er det kun sult som kan anspore og egge dem (de fattige) til arbeid. ¹³⁻³

Denne filosofien har brakt usigelige lidelser og elendighet hos massene. Den gir moralsk sanksjon for hensynsløs utnyttning av de fattige i svakere nasjoner. I desperasjon steg arbeidere og fattige mennesker opp i opprør. Kampen tok en tung toll på livet, og er fortsatt aktiv. Et system hvor de svake og enfoldige møter veggen mens de skruppelløse får sin vilje, kan ikke forventes å stimulere til utvikling av frie og gode menn.

Kommunistene ønsker å styrte den kapitalistiske staten og ønsker heller å sette opp et totalitært system. Dessverre er denne kuren enda verre enn sykdommen. I et kommunistisk samfunn vil hvert menneske forsikres sysselsetting og bli forsynt hans grunnleggende behov, men han kan neppe sies å være fri i et fritt samfunn. Han blir redusert til status av en enkel brikke i en gigantisk maskin. Han blir et medlem, eller rettere sagt en del av et svært ensrettet samfunn. I aksjon og tro må han handle i samsvar med standarden satt opp av partiledelsen. Han er ikke tillatt å tenke, velge og dømme for seg selv.

I systemet av *Rabubiyah* selger en sitt liv til Gud. I den kommunistiske staten selger en sin sjel til staten. En oppfatter, husker, forestiller seg ting og tror kun på det som staten vil at en skal gjøre. En selger dermed sin *individualitet* til staten, og har ingen mål å oppnå, men er bare et middel til de målene staten har satt. Kort sagt, så blir en redusert til en status lavere enn en slave, altså status av en tankeløs maskin. Hvordan kan utvikling av en fri *individualitet* bli mulig i et slikt samfunn?

I Koranens samfunn handler en person med fri vilje, i motsetning til da han er et verktøy i den kommunistiske staten. Dette er bare den naturlige konsekvensen av livsfilosofien som kommunismen er basert på. I løpet av den siste tiden har ideen om en velferdsstat appellert til mange tenkere i Vesten. Velferdsstat, i likhet med Koranens samfunn, skal sørge for de grunnleggende behovene til sine borgere. En slik tilstand, som fortsatt er teoretisk, vil kanskje oppnås, men er ikke realisert enda (1967). Spørsmålet som gjenstår å bli besvart er om medlemmer av en slik velferdsstat vil ha tilstrekkelig insentiv til å arbeide når de allerede vil ha alle deres nødvendige behov dekket? Koranens samfunn, i likhet med den ideelle velferdsstaten, søker å plassere mennesket ovenfor omsorg og ønsker, men i motsetning til velferdsstaten, så svekker den ikke intensiviteten til å arbeide, men heller stimulerer den.

Systemet av *Rabubiyah* forteller en person at det eneste idealet som er verdifullt, er fullstendig utbygging av ens alle latente potensialer, og at en kan kun realisere dette idealet ved å vie hans liv i tjeneste av menneskeheten. Han må gi og ikke ta. Han må ikke kun jobbe for seg selv, men også for andre. Han skal være motivert til å jobbe hardt for å berike livet til andre mennesker fordi dette er den eneste måten å realisere sitt skjebnebestemte mål på. Denne trangten er så stor at ikke engang økonomisk sikkerheten klarer å svekke lysten til å arbeide. Det er sant at føde er det mest nødvendige for livet, men det er like sant at føde ikke er det eneste en person trenger for å leve. Det er ikke nok med å kun tilfredsstille ens fysiske behov, men også ens høye ambisjoner må tilfredsstilles hvis en skal kunne nyte ekte lykke.

Professor *Hawtreys* bemerkning fortjener nøye vurdering:

*Det som skiller økonomiske systemer fra hverandre, er måten å motivere folk til å jobbe på.*¹³⁻⁴

Faktum er at materialistisk syn på livet kan ikke motivere en til å jobbe hardt til fordel for andre. Det er her både kapitalisme og kommunisme svikter i å oppnå det ønskede målet. Kristne stater i Vesten bekjenner tro på Gud, men siden de er sekulære, har deres bekjennelse ingen praktisk betydning for statspolitikken, og blir dermed en avgrensning av kommunisme. Materialistisk syn på livet kan ikke heve en person over dyrenivået der det ikke er noe motivasjon til å ofre sine egne interesser til andres velferd. Dyrene har ingen verdier og dermed er de ikke i stand til å forstå konseptet av allmenn beste. Kommunistisk livssyn kan derfor ikke gi fast nok grunnlag til å tåle belastningen av den enorme strukturen i kommunistisk samfunnsorden. Dette er kun mulig i systemet av *Rabubiyah* som er basert på Koranens livssyn. I henhold til dette systemet vil utviklingen av *individualiteten* utvikle seg i forhold til det man gjør, og gir til fordel for andre. Dette er en av de permanente verdiene. Økonomisystemet av Kommunisme integrert med Koranens permanente verdier er den eneste løsningen på verdens problemer. Dette, i nøtteskall, er Koranens sosiale samfunnsorden.

Dr. Iqbal skrev en gang til Sir Francis Younghusband at "Bolsjevismen pluss Gud, er nesten identisk med Islam".¹³⁻⁵

13.5 DEN ÅNDELIGE TILNÆRMINGEN

Det er foreløpig ikke aktuelt å gå inn i en diskusjon om mål og idealer av åndelig tilnærming.

Vi må imidlertid nøye oss med å peke ut forskjellen mellom åndelig tilnærming og Islam. Åndelig tilnærming er å tro at sjelen blir forurensset av kontakt med materie, og derfor må en forfølge målet av å rense sjelen og liberalisere den fra det onde. En spirituell person mener at han kan utføre denne oppgaven ved å trekke seg tilbake fra verden, leve i sølibat og praktisere selvfornektelse. Dette synet er basert på dualiteten av materie og åndelighet, men er totalt fremmed for Islam slik Koranen fremlegger den. Islam misliker både mål og metoder av et slikt syn. Målet for Islam er selvutvikling av individer, og dette skal ikke oppnås ved å stenge verden ute, men ved å benytte alle muligheter den gir. Islam støtter synet at et menneske kan berike sitt liv gjennom berikelse av alt liv rundt seg. Mennesket blir oppfordret til ikke kun å produsere for seg selv, men også til fordel for alle andre mennesker. Koranen erklærer at en som mener han utvikler seg i sølibat, bare lurer seg selv:

Har du ikke sett de som tror at deres individualitet utvikler dem? Nei, det er kun gjennom Allahs gitte lover at individualitet kan utvikles (4:49).

Tilskriv ikke «vekst av individualitet» til dere. Allah er best kjent med en som retter seg etter hans lover (53:32).

Bare hans individualitet utvikler seg, som gir sin rikdom til andre (92: 18).

Ifølge islamsk lære kan lykke kun oppnås ved å utvikle ens *individualitet*. Når dette er gjort, så får en det en har jobbet for. Fortjenesten som en *individualitet* får ved å gjøre dette, viderefører ham til andre for å også forbedre deres *individualiteter*. Det er ikke en handling av veldedighet, men en plikt lagt på frie rasjonelle vesener.

Klosterliv er også fremmed begrep for Islam. Klosterlivet hindrer vekst av ens *individualitet*. Det er ved å samarbeide med andre for det gode for hele menneskeheten at man gjør fremgang i selvutvikling.

Munkevesenet fant de på kun for å søke Allahs samtykke. Vi forskrev dem det ikke. Men de overholdt det ikke på en fornuftig måte (7:27).

Den beste måten å utvikle sin *individualitet* på, er gjennom deltakelse i systemet av *Rabubiyah*, som er en forening viet til jakten på permanente verdier, og utførelse som kan lede til disse verdiene, og til tjeneste for hele menneskeheten.

14 SYSTEMET AV *RABUBIYAH* - FORMÅL OG OMFANG

14.1 *RABUBIYAH* (VELFERDSORDEN)

Hovedmålet av en sosiopolitisk gruppe som legemliggjør systemet av *Rabubiyah*, er å gi den enkelte full mulighet til selvutvikling. Det grunnleggende prinsippet som denne gruppen opererer etter, er å tilgjengeliggjøre muligheter for enhver borger, slik at han skal få kunne utvikle hans latente potensialer til den grad mulig. De legger primær vekt på personlig verdi. Et samfunn basert på disse prinsipper vil være sammensatt av frie individer, hvor hver av dem vil berike sitt eget liv for å kunne berike alle andres liv. Alle handlinger en person utfører i et slikt samfunn vil være rettet mot dette formålet. Et slikt samfunn som er sammensatt av slike individer, bør bli dømt i henhold til de løsninger det presenterer, med hensyn til alle sosiale, politiske og økonomiske problemer som alle andre samfunn og grupper erfarer. Vi vil nå først vurdere det økonomiske aspektet av et slikt system.

14.2 KAPITALISME VS. *RABUBIYAH*

Kapitalisme er det eldste økonomiske systemet. Det var en gang da dette systemet ble ansett som hellig, og folk mente at dette var det eneste systemet som var egnet til "menneskets natur". Folk kunne ikke forestille seg at samfunn kunne blomstre og utvikle seg ved en annen form for økonomisk organisering. Industrielle og kommersielle revolusjoner ga denne tankegangen en kraftig stimulans, noe som resulterte i at kapitalismen nådde sitt høy punkt i det nittende århundre. Når kapitalismen ble benyttet til det ekstreme, ble dets mangler åpenbare og kunne ikke lenger ignoreres. Ingen tvil i at kapitalisme har visse fordeler, og at den hjalp mennesket med å skape sivilisasjon og oppnå en høyere levestandard i de tidligere stadier av sosial evolusjon. Den oppfordrer noen av de beste kvaliteter i mennesket, for eksempel initiativ, oppfinnsomhet, fantasi og kapasitet til hardt arbeid. Men dets svakhet, som vasker bort alle dets gode poeng, er at det legger altfor stor vekt på en enkel produksjonsfaktor, nemlig kapital. Rett sagt så gir det all kreditt til kapital, og klarer ikke å yte rettferdighet til den andre like viktige, eller viktigere faktoren, nemlig arbeidskraft. Resultatet er at mesteparten av rikdommen som produseres går til personen som bidrar med kapital, mens arbeideren som faktisk gjør all jobben, må nøye seg en liten lønn. Kapital har en tendens til å la noen få personer bli styrtrike, mens mesteparten av befolkningen blir deres arbeidere som lever i fattigdom. Denne skjeve fordelingen av nasjonalformuen er en nødvendig konsekvens av kapitalismen. Den tolereres for en stund, men før eller siden genererer den klassekamper som baner vei til samfunnets oppløsning.

Kapitalismen er basert på to forutsetninger. Den første forutsetningen er at enhver person har en ukrenkelig rett til eiendom som han har ervervet. Den andre forutsetningen er at et samfunn kan kun blomstre når det ikke forstyrrer den økonomiske aktiviteten til den enkelte. Kapitalisten setter hans tro på doktrinen av "laissez-faire" og betrakter hans private eiendom som hellig. Han hevder at dette er noe han har tjent på grunn av sin egen evne, dyktighet og innsats, og må derfor

utelukkende eies av ham, og ingen kan kreve en andel i det. Han kan gi en del av formuen sin til noen andre om han skulle ønske, men ingen kan tvinge ham til å gjøre dette. Han vil ikke være skyldig i noe ved å beholde hele formuen sin. Koranen snakker om denne type holdning når den beretter historien om Qorah. Da Qorah ble bedt om å gi en del av sin enorme rikdom til de trengende og fattige, svarte han akkurat som en kapitalist i dag. *"Hvorfor skal jeg?" Formuen min er et resultat av mine egne evner" (28:78).*

Koranen forteller oss at en person begår en alvorlig feil hvis han mener at hans rikdom er resultatet av kun hans egen evne og innsats:

Når skade faller på en, roper han til Oss, og etterpå når Vi har gitt ham en velsignelse, så sier han «Bare ved hjelp av min egen evne fikk jeg til dette.» Nei, er det ikke riktig (å tenke slikt), men de fleste av dem forstår ikke (39:49).

Den viktigste feilslutningen i kapitalistens argument blir tydeliggjort når vi ser på de faktorer for produksjon som ens rikdom er avhengig av.

Fire faktorer, angitt nedenfor, bidrar til produksjon av formue:

1. Menneskets fysiske og mentale kapasitet.
2. Opplæring mennesket får.
3. Tilgjengelige muligheter.
4. Menneskets innsats.

Det er åpenbart at en person kan kun ta æren for den fjerde faktoren, dvs. det arbeidet som han legger i. Ens naturlige evner er gaver fra Gud. Han fikk dem ikke gjennom egen innsats. Han står i gjeld til hans samfunn for den utdanning og opplæring han har mottatt. Det er også samfunnet som gir ham muligheter som han benytter til å produsere rikdommen sin. Dette betyr at man kan kun gjøre krav på den delen av hans formue, som tilsvarer hans innsats. Han har dermed ikke krav på all hans formue, men kun en andel som tilsvarer hans arbeid.

Man skal kun ha det han arbeider for (53:39).

Hvis dette prinsippet aksepteres og blir handlet etter i god tro, vil konflikten mellom arbeidstakere og arbeidsgivere forsvinne, og en alvorlig trussel mot fred vil bli fjernet. Den store delen av ens opptjente rikdom vil kunne bli brukt for sosial velferden og arbeidere vil være i stand til å leve i komfort og sikkerhet. Dette prinsippet blir utfordret av de som mener at det er medfødte forskjeller mellom mennesker og at det er urettferdig å behandle dem som likeverdige i forhold til evner. De som har større evner kan med rett hevde en større andel i nasjonalformuen. Koranens syn er at personlig verdi av mennesket er ikke avhengig av dets talent til å gjøre en ting, men på det mennesket faktisk gjør.

Alle mennesker er like i Guds øyne, selv om det kan være forskjeller mellom dem.

Slike folk vil argumentere videre at intellektuelt arbeid er mer verdifullt enn manuelt arbeid. Jeg tror på spekteret av verdier. Enhver type arbeid er like verdifull som en annen, forutsatt at man setter sitt hjerte i det. Manuelt arbeid kan ha lik verdi som intellektuell arbeid. Foruten dette, er det kun forskjell mellom mennesker med tanke på deres unike *individualiteter*. Mennesker kan være forskjellige med tanke på etterretningssans, men vil være like med hensyn til personlig verdi, forutsatt at enhver av dem arbeider med god samvittighet til det maksimale av sin kapasitet. Det er i samfunnets interesse at noen mennesker er bedre egnet i bestemte fag enn andre. Ifølge Koranen er hensikten med forskjellige evner hos ulike individer, riktig arbeidsfordeling (43:32).

Slike kompetanseforskjeller bør ikke legges til grunn for å skape ulikhet i samfunnet og utøve forskjellsbehandling av folk. Det at mennesker har forskjellige kompetanser bør heller ikke tillate oss å tilbakeholde vår innsats i å heve den generelle levestandarden i samfunnet. Vedlikeholder av *Rabubiyah* er forpliktet til å sørge for utviklingsmidler til alle individer. I dette systemet skal enhver person ha full krav på midler til hans utvikling.

Arbeidsfordeling er ment å sikre maksimal produksjon av rikdom. Dette innebærer ikke at personen som gjør manuelt arbeid er noe mindre verdt enn personen som organiserer arbeidet. Ingen tvil i at en person kan produsere mer enn en annen, men dette betyr ikke at kompetanseforskjeller skal føre til forskjellsbehandling. Koranen tar standpunktet at en person som produserer mer enn det han trenger, ikke skal beholde hele formuen til seg selv, men gi overskuddet til de som, på grunn av manglende evne eller mulighet, ikke kan tjene nok til å tilfredsstille sine behov. I det ideelle samfunnet ville folk legge vekt på gjensidig hjelp og ikke en individualisme. Følgende vers sier dette klart:

Og Allah har velsignet noen fremfor andre i forhold til kapasitet til å tjene, men de som er velsignet (med en overflod) gjenoppretter ikke balanse med dem som har mindre kapasitet, ved å ikke dele likt med dem. Er de da ikke urettferdige mot velsignelsen av Allah når de gjør slikt? (16:71).

Velsignelsen av Allah omfatter fordeler som den enkelte nyter, men som ikke har blitt oppnådd via egen innsats. Dette kan for eksempel være ens medfødte kapasitet, utdanning eller andre muligheter. Som takk for disse gavene, bør en bruke sin rikdom på dem som er mindre heldige. En bør betrakte sin rikdom som en gave fra Gud, og uttrykke sin takknemlighet til Gud ved å begå handlinger av velgjørenhet. Vi bør alle leve som medlemmer av en familie. Ved å gjøre dette kan vi tenke på oss selv som "Guds barn". Slik som en familiefar ikke diskriminerer mellom sine barn og elsker dem alle likt, behandler heller ikke Gud oss mennesker på forskjellige måter. Koranen kaller Gud for "*Rabb-ul-alameen*" (01:01), altså en som tar vare på alle i verden.

En nødvendig konsekvens av dette synet er at produksjonsmidlene ikke skal være eid av en person eller gruppe, men bør holdes i felles eie av alle. Koranen kaster verdifullt lys på dette punktet, som det vil bli vist i neste avsnitt.

14.3 PRODUKSJONSMIDLER

Land er det viktigste av produksjonsmidlene. Ønsket om å eie land har vist seg å være en ekstrem kilde til strid mellom enkeltpersoner, så vel som stater. De fleste av kriger har blitt kjempet på grunn av herredømme over land. Tvister vedrørende eierskap av land har forårsaket utallige mange rettssaker verden rundt.

Koranen slår kategorisk fast på at jorden tilhører Gud og dets formål er å gi livsopphold til alle levende skapninger. Privat eierskap av land er dermed utelukket:

Og jorden (land) har Han skapt til fordel for alle levende vesener. (55:10)

Land er kilden til livsopphold for mennesker, så vel som andre skapninger:

Og vi har fastsatt der (i landet) livsopphold til deg, og dem du ikke gir. (15:20)

Poenget understrekes i et annet vers.

Og Han spredde jorda og bragte frem vann og beite, og satte faste fjell på den. (Alt dette gjorde Han) som en avsetning for deg og ditt storfe. (79:30-33)

Det er dermed klart at land, i likhet med vann, luft, varme og lys, er Guds gave til alle mennesker. At noen skulle kreve eiendomsrett er derfor ensbetydende med å hevde likhet med Gud. Koranen erklærer utvetydig:

Skal du si: Tror dere virkelig ikke på Ham som skapte jorden i to lange perioder, og tilskriver ham rivaler? Han alene er Forsørgeren av universet. Og han plasserte stabile fjell over land og velsignet det, og delte sine matvarer i fire perioder (årstider) for dem alle som står i behov av dem. (41:9-10)

I likhet med hvordan mengden av arbeidsinnsats tilsvarende ens rettmessige andel i rikdommen en produseres, vil også ens andel i produsert avling tilsvare ens arbeid i produksjonsprosessen. Hvis det ikke hadde vært for ulike gunstige faktorer, ville ens arbeid ha vært forgjeves. Koranen påpeker dette i følgende vers:

Og har dere sett på det som dere dyrker? Er det dere som forårsaker at frøet vokser, eller blir dette forårsaket av Oss? Om Vi hadde villet så kunne Vi for sikkert ha latt den tørke. Deretter ville dere ha sagt «Vi er lastet med gjeld, og er fratatt innhøsting». Og har dere observert vannet som dere drikker? Er det dere som kaster den ned fra skyer, eller er det Vi som forårsaker dette? Hvis Vi hadde villet så kunne Vi ha gjort det bittert. Hvorfor er dere da ikke takknemlige? Og har dere observert ilden som dere tenner? Er det dere som har fått trær til å

vokse, eller ble de dyrket av Oss? Vi (har nevnt alt dette kun for å) minne dere (om de reelle fakta). Husk at det er Oss som forårsaket alt dette for å tilfredsstille den sultne (56:63-73).

Konklusjonen vi kommer frem til blir at ved å delta i ordningen av *Rabubiyah*, deltar vi i en felles virksomhet hvor hoved-investeringen er gjort av Gud, mens vi kun bidrar med vår arbeidskraft. Vi kan dermed kun kreve den delen av produksjonen som tilsvarer vårt arbeid, og må overlate resten til Gud, det vil si, vie til fordel for samfunnet hvor Guds direktiver er operative.

Dr. Iqbal har uttrykt denne *ideen* i vers med utsøkt skjønnhet, oversatt som nedenfor:

Hvem gir næring til frøet i jorda som ingen lysstråle når frem til?
Hvem hever skyer fra bølger av havet?
Hvem blåser gunstig vind fra vest?
Hvem eier jorda, samt lyset av solen?
Hvem har fylt aks med perler av korn?
Hvem har lært årstidene å forandre seg med regularitet?
Du grunneier! Landet er verken ditt eller mitt.
Dine forfedre eide den ikke, og verken kan du eller jeg eie den.

Koransen erklærer at produksjon i fra jorda er "*midler til livsopphold for menneskeheten*" (50:11). Den minste endring i naturlig orden kan frata mennesket midler til livsopphold:

Hvem er det vel som gir dere livets underhold, om Han holder tilbake sitt underhold? Nei, de turer frem i oppsetsighet og motvilje (67:21).

Den samme tanken er utdypet i følgende vers:

La mennesket vurdere dets næring, Hvordan Vi heller vann i fra skyer, deretter deler jorden i kløfter, og fører til at korn kan vokse der, og druer og grønnsaker, og oliventrær og palmer, og hager av tett vekst, og frukt og gress. Alt dette er avsetninger for deg og ditt storfe. (80:24-32)

Eierskap av land er ikke sanksjonert av Koranen, og er derfor heller ikke et produksjonsmiddel som noen kan eie. Dyrene spiser så mye de trenger og lar resten ligge til andre. Mennesket er det eneste vesenet som hamstrer opp næring og rikdom, og beholder mer enn nødvendig, og tar stolthet av det.

Og hvor mange levende skapninger finnes det, som ikke bærer på sitt livsopphold (29:60).

Ønsket om å samle opp rikdom starter prosessen som kulminerer kapitalismen hvor de rike utnytter de fattige. Dette synet har fylt verden med elendighet, hat og gjensidig mistenksomhet, og gjort verden til et helvete. Koranen har fordømt kapitalister som fiender av menneskeheten.

Du Budbringer! Fortell dette til dem som samler opp gull og sølv, i stedet for å bruke det til årsak fastsatt av Allah. De skal kjenne en smertefull undergang. Fortell dem om den tid da dem alle vil bli hetet opp i brannen i Jahannam hvor pannen, flankene og ryggen vil bli merket, og de vil bli fortalt: Dette er det dere har skaffet for dere selv, så nå får dere smake på det dere pleide å samle opp. (9:34-35)

Kapitalismen appellerer til egoistiske motiver, og frister dem som har samlet rikdom til å gi frie tøyler til sine antisosiale tendenser. La dem ikke glemme undergangen, som i henhold til Koranens ord, vil sikkert komme til dem som benytter et skadelig system i motsetning til et system som ivaretar hele menneskehetens behov og interesser:

De som hamstrer opp av det som Allah har skjenket dem av Hans gavmildhet, ikke la dem tro at det er bedre for dem. Nei, det er verre for dem. Det som de hamstrer opp, vil bli deres krage når resultater av deres handlinger vil manifestere seg. Allah kontrollerer himlene og jorden, og er godt klar over det dere gjør (3:179).

Kapitalisme er en kilde til lidelse for menneskeheten, og er dermed et umenneskelig system. Det vil sikkert bli forlatt når mennesker blir mer opplyste og har en klarere oppfatning av deres virkelige interesser:

Lo! Dere er de som har blitt invitert til å jobbe for årsaken fastsatt av Allah. De som samler opp verdier og berøver andre for midler, berøver i virkelighet deres egen utvikling. Og Allah er den rike, mens det er dere som er de fattige, Og hvis dere vender bort, vil Han erstatte dere med andre nasjoner som ikke vil være som dere. (47:38)

Dette er også historiens dom. Koranen formaner oss til å ta hensyn til de nasjoners skjebne som viet seg til å samle rikdom og snudde ryggen til høye idealer. De ble erstattet av andre nasjoner:

Og hvor mange urettferdige nasjoner har Vi ikke tilintetgjort og erstattet med andre nasjoner. (21:11)

Mennesket er forpliktet til å arbeide til sitt ytterste kapasitet for å tjene sitt levebrød, slik at det skal beholde det nødvendige og gi resten til sitt samfunn. Koranen er eksplisitt på dette punktet:

Og de vil spørre deg: "Hva skal vi gi?" Svar dem "Overskuddet". (2:219)

14.4 OVERGANGSPERIODEN

Det kapitalistiske systemet kan ikke avskaffes ved et pennestøk. Kapitalismen er godt etablert, og ser ut til å være avgjørende for moderne samfunn. Det vil ta noe tid før dets røtter vil være fjernet, og dette systemet blir erstattet av *Rabubiyah*. Vi må innse dette faktum uten fortvilelse. Vi bør huske at mennesket utvikler seg sakte og gradvis. Så lenge en person stadig beveger seg i riktig retning, trenger han ikke å bli utålmodig. Det er ikke mulig å oppnå et høyt mål ved et blunk. For dette må man jobbe hardt og vente tålmodig, men trygt få ultimat suksess.

Koranen råder oss til å være forsiktige i denne saken, og ikke bli hissig og utålmodig. Koranen har foreslått ulike tiltak for å beskytte oss mot at enkelte skal kunne samle opp rikdom. Renter, dvs. penger tjent av kapital, er erklært til å være ulovlige. Loven om arv er utformet for å sikre rettferdig fordeling av en avdød persons formue blant alle hans slektninger. Man er pålagt å sjenerøst hjelpe sine foreldre, slektninger og andre i nød, og gjøre alle mulige innrømmelser til de som skylder ham penger. Ved å forby oppsamling, kan pengesirkulasjon i samfunnet sikres. Kort sagt, så har Koranen anbefalt trinnvis oppgradering av samfunnet, mot systemet av *Rabubiyah*. Alle disse tiltak vil imidlertid kun være gyldige i løpet av overgangsperioden. Under systemet av *Rabubiyah* vil enhver være villig til å tilbakebetale samfunnet det han ikke trenger, altså det han har utover sine behov.

Budbringeren var den første til å vise den fysiske praktiseringen av et slikt system, ved å legge frem et praktisk eksempel på hvordan dette høye målet skulle oppnås. Han hadde ikke samlet noe formue for seg selv, og heller ikke eid noen eiendom. Ved å følge hans eksempel kan vi håpe å gjøre fremskritt mot målet av perfektjon. Det som trengs er realisering av dette foreslåtte samfunnssystemet. Kun dette kan bringe fred, velstand og lykke for menneskeheten, og åpne veien til fremgang og utvikling av mennesket. Når denne erkjennelsen er gjort, vil det ikke være en vanskelig oppgave å transformere moderne samfunn til systemet av *Rabubiyah*. Man kan allerede se tegn på at prosessen har startet:

Revolusjonen som er lovet dem, vil sannelig komme. Det er ingen tvil om det, men de fleste av mennesker tror ikke. (40:59)

Den guddommelige kreative aktiviteten som gir fremgang, er uten tvil operativ i menneskets verden i likhet med naturen ellers.

Og Han er den som alle ting i himmelen (ytre universet) og på jorden (menneskelige samfunn) opererer i henhold til, og Han er den Kloke, den Vise. (43:84)

Det øvrige kan oppsummeres med at systemet av *Rabubiyah* tilskriver øverste verdi til *individualiteten* av mennesket, og tar sikte på å skape forhold der en person kan fritt utvikle seg og gradvis oppnå perfektjon. Dette skiller *Rabubiyah* fra andre systemer og ideologier. Vi bør ikke tillate oss å bli villedet av overflatisk likhet mellom den kommunistiske staten og Koranens samfunn. Kommunisme er en klar motsetning til kapitalisme, men den fungerer i interesse av gruppen eller snarere partiet og er ikke interessert i det enkelte mennesket. Massene er bare råstoff som partiledelsen kan forme i henhold til sine ønsker. Koranen derimot, søker å beskytte, bevare og forbedre menneskeheten. Dette intense fokuset av personlig verdi skiller Islam fra kommunisme og totalitarisme.

Merk deg det som allerede er nevnt i innledningen. Det økonomiske systemet av Islam har kun blitt nevnt i denne boken i korte trekk, men er diskutert i detalj i en annen bok "*The Quranic system of sustenance*".

15 MENNESKESKAPTE SYSTEMER

15.1 PRIMITIV TID

Antropologi støtter ikke teorier som sier at mennesket skal ha levd et ensomt liv, som tiger eller løve. Mennesket var svak og forsvarsløs mot slike mektige dyr som streifet rundt det. Mennesker kunne kun overleve ved å forsvare seg i grupper. En gruppe mennesker kunne overleve de samme tilstander som kunne drepe en enkel person. Derfor er det mest naturlig å foreslå at mennesker alltid har levd i grupper. Når mennesker samler seg for å leve sammen, blir det meget nødvendig for noe form for sosial organisasjon for å verne gruppen mot indre og ytre påkjenninger. Sameksistens av mennesker er kun mulig når gruppens interesser verdsettes i motsetning til individuelle interesser.

De første sosiale tilknytninger baserte seg på familier. Grupper var nesten gjengrodde familier. Myndighet av en stamme ble utøvet av en far og ble videreført til arvtakeren da faren døde. Tradisjoner regulerte handlinger av gruppens medlemmer. Det primitive mennesket trodde at ledelsen av dets stamme var uforanderlig og ukrenkelig, og at patriarkalsk autoritet og stive skikker beskyttet deres sosiale orden, og var et effektivt virkemiddel til alle typer anti-sosiale aktiviteter som enkeltpersoner kunne bli fristet til å engasjere seg i. Men bortsett fra denne arvelige ledelsen kom det en ny type ledelse på banen hvor den religiøse presten utøvde makt. Prestens overlegenhet ble grunnlagt på hans kunnskap om religiøse ritualer, og av korrekt oppførsel i templet og på høytidelige anledninger. Ritualer hadde etter hvert blitt svært komplekse, og patriarken måtte overgi dette ansvaret til profesjonelle menn. Overtro var en sterk faktor i livet til primitive mennesker, og bidro sterk med å styrke prestens tak over folk.

Det skal være forstått at ingen form for sosial organisering kan betraktes som permanent i en verden under stadig endring. Styreformet som ledet stammer ble fort oppløst for å gi plass til en rent politisk organisasjon. Konger fortrengte patriarkene. En konge var som regel en mann som ledet en organisert militær styrke som hadde slått seg sammen med ham for at han skulle kunne utvide sitt herredømme over flere stammer. Det politiske systemet som dermed oppsto var sammensatt av ulike stammer. En konsekvens av denne endringen var at tradisjonens grep ble betydelig svekket på folk. Folk så sine medborgere utøve ulike skikker, og dermed kunne ikke en bestemt skikk lenger anses som hellig og ukrenkelig. Sosial orden måtte nå vedlikeholdes av fysisk makt. Hvis kongen var mektig, noe han vanligvis var, så kunne han kun lykkes med å overholde makt på samfunnet om han holdt gruppen sin samlet. Hans gruppe besto som regel av tjenestemenn som han personlig hadde utnevnt. Denne nye sosiale strukturen kunne ikke være noe sterkere eller mer stabil enn stammestrukturen som var basert på blodsband og hevdvunne skikker. Mennesker kan ikke kontrolleres over lengre tid ved bruk av ren makt. Oppstander og opprør motsatte seg ofte kongens myndighet. I denne situasjon søkte han for en alliert, og en slik alliert var ikke så langt unna. Presten hadde også særinteresser som han ikke var villig til å gi avkall på. Enhver

sosial eller politisk omveltning ville true særinteresser av både kongen og presten. Resultatet ble at kongen og presten slo seg sammen, og hver av dem ga den andre gjensidig støtte. Kongen styrket kraften av prestene i den religiøse sfæren og tok steg for å beskytte interessene til presteorden. Den takknemlige presten hyllet kongen med hellighet og ærefrykt. Lydighet av folket ble nå håndtert med både makt og overtro.

15.2 HERSKERNE VS. SUPPORTERE

Det er noe i mennesket som tvinger det i blant til å ta ekstreme valg. Flammen av frihet kan iblant flimre i det menneskelige hjertet, men slukker aldri. Tålmodighet av mennesket er ikke uuttømmelig, og ble derfor utsatt for dobbel tyranni av både presten og kongen. Dette gjorde mennesket mer og mer misfornøyd. Mennesket lengtet etter intellektuell, samt politisk frihet. Det tok ikke lang tid før mennesket gjorde opprør mot prestedømme og kongemakt. Historien har registrert den lange perioden av uro, etterfulgt av blodige kamper som ble kjempet, hvor folk prøvde å gjenvinne deres frihet og overvinne både åndelig og politisk overtak. Deltakerne i denne kampen kunne identifiseres som:

1. Politiske og åndelige herskerne, som tilstrebet hardt for status quo.
2. Ambisiøse elementer som prøvde å skaffe seg en bit av makt for seg selv.
3. Vanlige mennesker som prøvde igjen og igjen å kvitte seg med undertrykkende lenker.
4. Noen få personer av reflekterende tanker som satte seg til mer vanskelige oppgaver av å utarbeide et politisk system som ville forene myndighet med individuell frihet. De ønsket å beskytte den sosiale orden som, fremfor alt, fryktet politisk kaos. Men de ønsket også at den enkelte skulle nyte frihet som ens føderett.

Historiebøkene er fulle av interessante fortellinger av menneskets forsøk på å utarbeide et sosiopolitisk system som ville ivareta grunnleggende menneskerettigheter, og på samme tid etablere sosial orden på et sikkert grunnlag. Et slikt forsøk ble gjort av de kristne prestene. De utviklet et system som er kjent som teokrati. Dette systemet gikk det ikke så meget bra med, hovedsakelig fordi fanatikere prøvde å undertrykke menneskerettigheter. Dette var et tyranni sanksjonert av religion. Dette ble gjort i kristendommens navn, selv om kristendommen hevdet å stå for den "åndelige" friheten av mennesket. I ordene til *Viscount Samuel*:

*Kristendommen har støttet doktrinen av «kongens guddommelige styrerett» og må bære ansvaret for alle de onde konsekvensene dette livssynet har hatt i Europas historie.*¹⁵⁻¹

15.3 MAKTENS STYRERETT

Læren som sier at den med makt har rett til å styre, har også hatt sine talsmenn, selv om den lenge ble forsvart av skeptiske argumenter. Det ble sagt at en samfunnsorden som ikke hadde støtte av de mektige, ikke kunne vare lenge. Historien bærer vitnesbyrd til et faktum at de med makt har alltid regjert over de svake. Det var en gang da folk mente at det å forsøke å likestille den mektige og den svake, er som å gå imot naturlovene. Fornuftige og rasjonelle mennesker har derimot alltid sett på denne læren som ekkel og ydmykende.

15.4 SAMFUNNSKONTRAKT

Læren om kongens guddommelige styrerett ble utfordret av noen store tenkere i det syttende og attende århundre. *Hobbes*, *Locke*, *Rousseau* og noen andre utviklet en rivaliserende teori for å redegjøre fremveksten av kongedømmet og for å rettfærdiggjøre kongens krav til lydighet av sine undersåtter. Teorien om samfunnskontrakten er basert på en myte. Denne teorien sier at mennesket levde et lovløst liv i starten fordi lov og orden ikke eksisterte og folk hadde ingen forestilling om rettigheter og plikter. Jungelloven seiret og hver person kjempet for sin egen interesse. Denne tilstanden av lovløshet ble snart uutholdelig og følelsen av utrygghet ble for smertefullt. Selv den sterke ble angrepet av frykt for at en sterkere kunne komme når som helst og frata ham hans eiendeler. Folk kom til slutt sammen og ble enige om å gjøre noen for deres sosiale sikkerhet. De ble enige om å gi avkall på sin frihet og sette seg selv under absolutt myndighet av en konge. Kongens plikt skulle være å håndheve lovene og se til at ingen urett ble begått med noen av hans undersåtter. Kongens rett til å herske hadde derfor sin kilde i samtykke fra folket, og denne samtykke kunne trekkes tilbake hvis kongen ikke klarte å overholde sin tildelte plikt. Kongedømme ble dermed betraktet som en folkeskapt institusjon. Folkeviljen hadde gjort en til konge, og folkeviljen kunne også avsette ham.

Teorien om sosialkontrakten var imidlertid ikke basert på et bevisst historisk faktum. Likevel var den genial i sin egen måte. Den solgte ideen av kongedømme og satte den generelle viljen til folket som kilden til autoritet. Veien ble dermed banet for innføring av demokrati.

Problemet av suverenitet kom i forgrunnen med fremveksten av demokrati. Hvem skulle suverenitet tilhøre? Ulike svar ble gitt, men de var alle enige i at det var opp til folket å bestemme. *Rousseau* mente at suverenitet tilhørte folket i sin helhet. *Locke* mente at den tilhørte flertallet av folket. *Karl Marx* tildelte den til de som kontrollerer produksjonsmidlene. Kapitalisme tildeler suverenitet til den kapitalistiske klassen, mens Sosialisme tildeler den til den arbeidende klassen.

15.5 DEMOKRATI

Demokrati er nå generelt ansett som den beste styreformen. Demokrati ble hovedsakelig utviklet i Vesten, men også folk i Asia og Afrika anså den som det siste ordet i politisk visdom. La oss undersøke dette nøye og se hvor mye ros den har rett på. Demokratiet har blitt definert som regjeringen av folket, av folket, for folket. Det er først og fremst den andre faktoren i denne definisjonen som kan kommenteres på. Den betyr at i en demokratisk stat er det ingen forskjell mellom de styrende og de styrte. Folket er ment å styre seg selv, men siden de ikke kan gjøre dette direkte, så velger de sine representanter. Disse representantene, i sin tur, velger statsråder som faktisk styrer regjeringen. Lovene og politikken til staten og de viktigste tiltakene vedtatt av regjeringen gjenspeiler faktisk folkets vilje, om ikke av hele folket, så i hvert fall flertallet.

Dette er i korte trekk demokrati. Det er ingen tvil om at dette er det beste systemet mennesket har klart å utvikle av seg selv, frem til nå. Det grunnleggende konseptet som dette systemet hviler på er ideell, nemlig at ingen person har rett til å herske over en annen. Det som bør vurderes er om dette har blitt oppnådd, eller kan bli oppnådd. Vesten har vært demokratiets vugge, så vi kan spørre deres tenkere om hva de har å si om denne saken.

15.6 DEMOKRATIETS SVIKT

I sin bok "*The Crisis of Civilisation*", diskuterer professor *Alfred Cobban* av London universitet, årsakene til nedgangen av den vestlige sivilisasjon:

*Når vi vurderer politikk i form av faktiske forhold i stedet for abstrakte teorier, må vi være klar over at identifiseringen av lov og styre, i forbindelse med teorien av folkets suverenitet, er en praktisk umulighet. Regjering er en gruppe folk som styrer en større gruppe folk. Når samfunnet har utviklet seg utover de minste og mest primitive samfunn, så har de aldri vært, og kan aldri bli de samme, forutsatt at de kun kan føre til de verste utsekelser av makt i staten.*¹⁵⁻²

Professor *A.C. Ewing* av Cambridge universitet har diskutert demokrati i sin bok "*The Individual, the State and World Government*". Følgende sitat fra boken viser utviklingen av hans tanker:

*Hadde Roasseau skrevet nå i stedet for den gang da en eventuell opplevelse av demokrati i den moderne verden ikke hadde tiltrådt, kunne han ikke ha vært så optimistisk.*¹⁵⁻³

Et lignende syn har blitt uttrykt av en annen tenker. *Rene Guenon* har skrevet noe om dette i sin bok "*The Crisis of the Modern World*".

Den aktuelle men noe lange paragrafen som ikke blir sitert i sin helhet, sier følgende:

*Hvis ordet "demokrati" skal defineres som regjering av folket for folket, så uttrykker det en absolutt umulighet. Den kan derfor ikke eksistere i henhold til sin definisjon i vår tid, og kunne heller ikke ha eksistert tidligere. Det er motstridende å si at samme personer kan regjere over seg selv, hvor lover de lager for andre også skal gjelde for dem. Aristotelisk fraseologi sier at samme vesen kan ikke være utføreren av en handling, og objektet handlingen utføres på og i samme krets av relasjoner. Forholdet mellom den som hersker og den en hersker over, kvervet tilstedeværelse av to faktorer. En kan ikke selv være en styrer om det er han selv som skal styres. Disse to faktorene måtte være illegitime og ikke ha annen tilgang til makt enn deres eget krav. Den største evnen hos slike herskere som kontrollerer den moderne verden i dag, ligger i å få folket til å tro at det er de selv som regjerer, og at folket blir mer tilbøyelige til å tro det, og kanskje til og med føle det. Folket er i alle tilfeller ikke i stand til å reflektere tilstrekkelig nok til å innse denne umuligheten der i. Det var nettopp for å skape denne illusjonen at man oppfant 'universalt valgrett'. Loven blir dermed tilsynelatende utformet av flertallets meninger, men man overser at meningen er noe annet. Det som skjer er at folk blir lett manipulert til å tro at de har fått valgmuligheter, men fakta er at de må fremdeles velge mellom alternativer som det allerede har blitt lagt grunnlag for.*¹⁵⁻⁴

Alle disse forfatterne har gjort et smertelig forsøk på å forklare at det å tro at suvereniteten eller absolutt og ubegrenset rett til å forme lover tilhører folket, er ren illusjon. Det har blitt antatt at lover vedtatt på stemmeflertall blant representanter av folket uttrykker enstemmig beslutning av alle borgere av staten, og reflekterer derfor rettferdighet. Denne antakelsen er den viktigste årsaken til nedgangen av demokratiet i dag.

Dette synet er støttet av *Meneken*, slik som følgende paragraf viser:

*Under alle slike feil er det en større en, altså svikt i mennesket som er det mest sosiale av alle skapninger og det mest intelligente. Mennesket svikter når det nøyer seg med noe utilfredsstillende, kun fordi det anses som god regjering. Mennesket har gjort mange forsøk i denne retningen, hvor noen har vært svært geniale og andre sublimt heroiske, men de har alltid ført til sorg i utførelsen. Grunnen er sikkert ikke okkult, men er å finne i den bunnløse forskjellen mellom det som regjering er i teorien, og hva den er i virkeligheten. I teorien er den bare en enhet som skal sørge for en variabel rekke felles behov, og menn som utgjør dem, som alle er så glade i å bli kalt offentlige tjenestemenn. Virkeligheten er at de har ingen formål av å yte tjenester, men heller utnytte folket.*¹⁵⁻⁵

Han fortsetter:

Av alle regjeringsformer er det demokratiet som har klart seg dårligst i hendene på disse håndlangere. I demokratiet vet de meget vel hvorvidt folk generelt sett er påvirket av rasjonelle ideer og hvor meget av rent oppstyr. De gjør felles sak med enhver presisjonsgruppe som oppstår, og blir på den måten holdt i makt gjennom en uendelig rekke av offentlige fiender. ¹⁵⁻⁶

Arnold J. Toynbee skriver følgende i sin siste bok "*The Present Day Experiment in Western Civilization*" i 1962:

Et demokratisk parlamentarisk styre er mindre effektivt og derfor mer uøkonomisk enn et oligarki. Selv et parlamentarisk oligarki er ineffektivt og ekstravagant i sammenligning med et godt administrert autoritært regime. ¹⁵⁻⁷

15.7 FN'S SPØRRESKEMA

I 1947 opprettet FNs kulturelle organisasjon UNESCO en undersøkelseskomite som skulle studere og rapportere om hvorledes det demokratiske systemet fungerte i forskjellige land. Komiteet inviterte noen store tenkere til å bidra med artikler til det planlagte verket av demokrati. Mange forskjellige oppfatninger ble representert i dette verket, som blev utgitt under tittelen "*Democracy in a World of Tensions*".

"Hva betyr demokrati?" var det første spørsmålet som ble stilt. Mange av tenkerne måtte innrømme at ordet var vagt, og at dets presise mening ikke var fastlagt. Noen få gikk så langt som å kalle det for "et av de mest upresise ord i nåtidens språkbruk".

Det neste spørsmålet var: "Er flertallsavgjørelser alltid riktige, og er protest imot slike avgjørelser en protest mot selveste demokratiet?" Svaret var at demokrati betyr ikke nødvendigvis at flertallsbeslutninger er ufeilbare, og at minoriteten ikke har alltid rett til å agitere og stemme imot tidligere flertallsbeslutninger.

Når vi peker mot demokratiets svakheter, er det kun rimelig at vi samtidig anerkjenner dets positive sider. Den demokratiske styreformen vil kunne stå distansen i enhver sammenligning med enevelde, despotisme og teokrati, den verste formen for despotisme, hvor folk utnyttes og undertrykkes i Guds navn (når det ikke er noe plass for prester i sann islamsk levemåte). Demokrati er et klart fremskritt i forhold til tidligere styreformer. Ved å hevde menneskenes likeverd, ved å be staten fremme folkets interesser og ved å utvide rekkevidden av individets frihet, har demokratiet vært en gave for menneskeheten. Kritikken som er rettet imot den er ikke rettet direkte imot demokrati i alminnelig forstand, men imot dens form, slik den har utviklet seg i Vesten. Denne formen for demokrati er basert på sekularisering og lider derfor av en fatal svakhet. Den bygger på menneskets skiftende interesser og forestillinger, og fordi de ikke bygger på permanente verdier, kan de påvirkes av minste vindpust. Sekulært demokrati er en reaksjon på teokrati, som direkte eller indirekte hadde rørt grunnlaget for fred og frihet i Europa.

Teologiske stridigheter utgjorde en konstant trussel imot den indre freden av et folk. Sekularismen forsøkte å løse problemet ved å flytte moralitet og religion fra regjeringens kompetanseområder til den private sfæren.

Det uheldige resultatet ble at mennesket ikke hadde noe stabil referanseramme og ingen objektive standarder til å veilede det i den politiske prosessen. Politiske beslutninger kunne nå tas på et hvilket som helst flytende grunnlag.

Uttrykket "det er menneskelig at feile" viste seg å være sant. Mennesket handlet og dømte feil, både kollektivt og individuelt. Antagelsen at et helt folk aldri kan fare vill, slo helt feil i det virkelige liv. Kollektiv visdom er like ufullkommen og mangelfull som individuell visdom. Regjeringer som utmerket seg, reflekterte over individets svakheter. *Snell* skrev i "*The New World*":

*Regjeringer er alltid sammensatt av personer som deler menneskehetens generelle ufullkommenheter, noe som betyr at de aldri kan være mer noble eller mer opplyste enn de mennesker som administrerer deres lover og utformer deres politikk.*¹⁵⁻⁸

Aldous Huxley har sagt noe av det samme i sin bok "*Science, Freedom and Peace*":

*Historien kan ikke påvise noen eksempler på at folk med for stor herskende makt ikke har blitt påvirket av det, og med tid blitt korrupte. Det er derfor ingen grunn til å tro at mennesket kommer til å oppføre seg noe annerledes i fremtiden, sammenlignet med oppførsel vi har sett i fortid og nåtid.*¹⁵⁻⁹

*Objektiviteten som er basert på permanente verdier har et langsiktig mål. Uten dem, kan man ikke se veldig langt utover sine egne umiddelbare interesser. I det lange løp kan ikke dette være for ens egen beste, men også fremmedgjør han for de grupper som omgir ham. Sosiale grupper vil uunngåelig føre til menneskehetens divisjon. Hver gruppe fremmer vennskap mellom sine medlemmer og oppfordrer dem til å vedta en fiendtlig holdning til andre grupper for å fremme sine egne interesser. Stammetvister var vanligvis bitre og tilbakevendende. Denne påkjenningen ble senere erstattet av nasjonale stater. Fiendtlighet mot utenlandske grupper er like karakteristiske som dannelsen av nasjoner. Hver eneste nasjon føler bitterhet og hat mot sine naboer. Den minste provokasjon fører dem mot hverandre.*¹⁵⁻¹⁰

Cobbans kommentarer til dette punktet i "*The Crisis of Civilization*" fortjener oppmerksomhet:

*Nasjonalisme er en følelse født av hat, og som holder fiendskap i live. Nasjoner kjenner seg selv igjen gjennom sine konflikter med andre nasjoner, og deres fiendtlighet stopper ikke avslutningen av nasjonal enhet. Så snart en nasjon har forsvart sin rett til selvbestemmelse, begynner den å undertrykke andre nasjoner som også gjør det samme. For alle disse grunner, kan man konkludere med at nasjonalisme er en svært farlig grunnlag for en nasjon.*¹⁵⁻¹¹

Frederick Hertz, en historiker skriver følgende i sin bok "*Nationality in History and Politics*":

*Historien forteller oss at det store flertallet av tvister mellom nasjoner hadde praktisk talt ingen annet grunnlag enn at to land besto av ulike personer som kalte seg for det ene eller det andre. Beskrivelser som "franskmann", "spanjol" eller "italiensk" vil naturligvis vekke hat og forakt hos en "engelskmann", mens det enkle ordet "menneske" vil alltid ha en gunstig effekt når det brukes riktig*¹⁵⁻¹²

I sin bok "*Humanity at a Crossroad*" gir *Bertrand Russell* uttrykk for at det som i dag står i veien for sosiale kontakter som strekker seg utover landets grenser, som derfor utgjør den mest alvorlige trusselen mot menneskeheten, er nasjonalisme. Vi merker oss med overraskelse at *Russell* fordømmer nasjonalisme generelt, men berømmer sin eget folks nasjonalisme høyt.

Det er imidlertid en fundamental forskjell mellom gamle stammer og nasjoner i dag. Nasjonalisme indikerer ikke bare til en form for politisk gruppering, men har utviklet seg til en kult hvor den enkelte vekker en lidenskapelig kjærlighet til sin egen nasjon, og overdreven motvilje mot andre nasjoner. Det er merkelig at Vesten som nesten erklærte religion til å være upassende for et rasjonelt menneske, ble til en pseudo-religiøs sekt som begynte å dyrke nasjonalisme. *Aldous Huxleys* notat i "*Science, Freedom and Peace*" er verdt å merke seg:

*Nasjonalisme fører til moralsk korrupsjon fordi den benekter universalisme, benekter at det finnes kun én Gud, benekter at mennesket har en verdi i seg selv som menneske, og fordi den oppfordrer til isolasjon, forfengelighet, arroganse og selvtilfredshet, stimulerer hat og forsikrer at krig er nødvendig og rettferdig.*¹⁵⁻¹³

Noen sider lenger frem skriver han:

*Den politiske tenkningen i det tjuende århundre er svært primitivt. Den personifiserer staten som et levende vesen med lidenskap, ønsker og følelser. «Statlig person» er av overmenneskelig størrelse og energi. Men definitivt i henhold til menneskelig moralsk forstand. Ordinær anstendig oppførsel kan ikke forventes av en slik person. Man innbiller seg at denne personen mangler kvaliteter som tålmodighet, overbærenhet og forliksråd, og til og med sunn fornuft, og følelser av det som er i hans egne interesser. Private personer i en stat oppfører seg fornuftig og moralsk, men statlig vesen ligner på en trass, hysterisk og sinnssyk og irritabel guddom. Når saker er slik som i dag, så blir det svært lite håp for internasjonal samarbeid.*¹⁵⁻¹⁴

En gjennomtenkt tanke av Hegedus i "The State of the World" sier:

Bakgrunn for disse to krigene er den samme anarkistiske oppdelingen av verden blant suverene, selvstendige nasjoner, som var tvunget av deres indre natur til å konkurrere og være i konflikt med hverandre, og var derfor ikke i stand til å skape et enkelt og sunt økonomisk organisering. Det verste trekket av situasjonen er ikke disse tilbakevendende krigene, men fravær av fred. ¹⁵⁻¹⁵

15.8 PATRIOTISME

Nasjonalismen har gitt mennesket troen som sier at patriotisme er den edleste og høyeste dyd. Patriotens slagord er: "Mitt land, rett eller galt." Rumelin, rektor ved universitetet i Tubingen, skrev følgende i 1875:

Tilstanden er autonom. Selvrespekt er dets forpliktelse, og bidrar til å opprettholde og utvikle egen styrke og velstand. Egoisme, hvis en kan kalle det, er det høyeste prinsippet av all politikk. En stat vil kun bry seg om andre stater, dersom andres interesser kan identifiseres med deres egne interesser. Selvoppofrelse er det gjeldende prinsippet for individer mens selvsikkerhet er det gjeldende prinsippet for staten. Sivil opprettholdelse rettferdiggjør ethvert offer og opphever enhver moralsk lov. ¹⁵⁻¹⁶

Rumelin er helt ærlig, mens Grey har uttrykt de samme tankene i litt mildere språk:

Jeg elsker moral, offentlig og privat, men interaksjon av nasjoner kan ikke reguleres av kun denne loven. ¹⁵⁻¹⁷

Mens Burke fordømmer den franske revolusjonen, skriver Walpole følgende:

Ingen stor revolusjon har noen gang blitt reddet av gode personer, fordi gode personer er aldri forberedt på å gå så langt som nødvendig. ¹⁵⁻¹⁸

Joad har følgende kommentar i "Guide to Philosophy of Moral and Politics":

Den praktiste effekten av en idealistisk teori om tilnærming til mellomstatlige relasjoner er etableringen av dobbeltmoral. Det er en moralsk lov for enkeltpersoner og en annen for staten. Folk i det private er humane, oppreiste og pålitelige, tror de da, mens deres representerende stat inngår avtaler med representanter av andre stater ... på måter som de private mennesker ville ha skammet seg dypt over. ¹⁵⁻¹⁹

Cavour i fra utenriksdepartementet fra juli 1952 har gitt oss sitt syn i et nøtteskall:

Hvis vi gjorde for oss det vi gjør for landet vårt, ville vi ha vært skikkelige uslinger. ¹⁵⁻²⁰

Vestens generelle aksept av, og tro på nasjonalisme har gitt oss tre uheldige konsekvenser:

- Menneskeheten har blitt delt opp i en rekke nasjonalstater med motstridende interesser.
- En mektig nasjon har forsøkt å utnytte svakere nasjoner under påskudd av å beskytte sine interesser.
- Fraværet av moralsk tilbakeholdenhet har gjort verden til "en arena med et enkelt prinsipp, altså at "makt gir rett" som *Wakeman* påpeker.¹⁵⁻²¹

Det er faktisk ånden av *Machiavelli* (dvs. politikk uhindret av moralsk hensyn) som har dominert vestlig tenkning i moderne tid. Vestlige makter har tatt *Machiavellis* kyniske råd fra boken "*Prince of Heart*":

*Når en prins blir nødt til å adoptere dyriske egenskaper, må han både velge å være rev og løve. Mens løven er hjelpeløs mot feller, kan ikke reven forsvare seg mot ulven. En må derfor være som en rev som er smart nok til å lure seg unna feller, og samtidig være modig og sterk nok som en løve som kan skremme vekk ulver. De som kun holder seg til å være løver, forstår seg ikke på alle aspekter. En klok fyrste bør derfor ikke stå ved sitt ord om dette ville skade ham, eller om grunnen som fikk ham til å gi et løfte som har gått tapt.*¹⁵⁻²²

Etter å nevne noen gode manerer, sier han:

*Det er ikke nødvendig at en prins eier alle disse dydene, men det er nødvendig at han tilsynelatende eier dem. Ja, jeg selv tør å påstå at det er skammelig å ha dem, når man lett kan slippe unna problemer ved å kun gi illusjon av å ha dem. Dermed må prinsen se ut til å være mild, trofast, human, rettferdig, gudfryktig, men han må også være i stand til, om nødvendig, å slå inn det motsatte. Man må forstå at en prins, spesielt enn ny prins, kan ikke praktisere alle de dyder som er grunnlaget for et godt omdømme hos folket for å sikre sin trone, som å jevnlig fornærme trofasthet, medfølelse, menneskehet og religion. Derfor må han oppføre seg som vind og gjøre omskiftninger i sin formue, og samtidig holde på det gode, så lenge det er mulig, men ikke være redd for å ty til nytte av det onde.*¹⁵⁻²³

Vi trenger ikke be om unnskyldning for dette lange sitatet i fra boken hans, fordi det er godt kjent at denne boken har vært som Bibelen for vestlige politikere og herskere, helt siden den ble skrevet.

Denne boken var konstant med Charles V, hans sønn og deres hoffmenn. *Thomas Cromwell* hentet hjem et eksemplar av boken fra Italia og satte den under sin pute når han gikk til sengs. *Catherine de Medici*, datter av prinsen, som boken var dedikert til, brakte den til Frankrike, og hennes politiske synspunkter ble sterkt

preget av den. Hennes sønn, Henry III, hadde den alltid i lommen. Da han ble myrdet, ble denne boken funnet på ham. Det samme var tilfellet med Henry IV. Flere paver og konger beundret den og ønsket dens politiske filosofi velkommen. Frederick II, som alltid handlet i tråd med sine prinsipper i sin omgang med andre herskere, skrev følgende i sitt politiske testamente:

*Det viktigste er å skjule sine intensjoner og dekke ens karakter ... Politikk består heller av å dra nytte av gunstige omstendigheter enn å planlegge dem på forhånd. Dette er grunnen til at jeg anbefaler deg å ikke inngå avtaler, som avhenger av usikre hendelser, men heller holde hendene frie. For da kan du ta beslutninger i henhold til tid, sted og omstendigheter. Med andre ord, inngå avtaler i henhold til dine egne interesser.*¹⁵⁻²⁴

Politikere som følger Machiavelli, tror ikke på å være bundet av moralske regler. De avviser moralske hensyn som irrelevante i politikk. Selv i dag har *Machiavelli* mange entusiastiske tilhengere. *John F. Kennedy* siterer forfatteren *Frank Kent* i sin bok *"Profiles In Courage"* i 1963:

*Det som er viktigst for en politisk ambisiøs person, er trolig kunsten av å gi inntrykk av å ha noe å si, uten å si noe av betydning. Det viktigste er ikke å være på den rette siden av den pågående konflikten, men på den populære siden, avhengig av ens egen tro og uten hensyn til fakta. Man må se praktisk på hvordan en kan få stemmer, og ikke bli påvirket av moralske skrupler og ideer om rett og galt.*¹⁵⁻²⁵

Kennedy fortsetter:

*Noen vil sikkert påstå at dette ikke er noe problem. De vil sikkert mene at en må alltid gjøre det som er riktig, uansett om det er populært eller ikke, og at en må ignorere fristelser og press og falske kompromisser. Å gjøre alt dette er enkelt, men kun for dem som ikke har blitt valgt inn i et verv og som dermed ikke bærer ansvar på deres skuldrer.*¹⁵⁻²⁶

Dermed kan ikke teorien til *Machiavelli* avfeies som foreldet.

15.9 VESTLIGE TENKERE

Ingen sosial gruppe slipper unna interne konflikter. Viktigste grunnen for all konflikt ligger i sammenstøt mellom medlemmer av en gruppe eller mellom ulike grupper. Det er til dags dato ikke utviklet noe politisk system som kan eliminere interne konflikter. Demokrati er ingen unntak, siden også den har intensivert det indre trykket og fyrt maktpolitikk på internasjonalt nivå. Likevel har ikke de moderne tenkere mistet troen på demokratiet og mener at dets mangler kan utbedres. La oss se hva de har foreslått.

Demokrati er basert på to grunnleggende begreper. Den første er at suvereniteten ligger hos folket. Det andre er at flertallets avgjørelse er alltid riktig.

Cobbans bemerkninger på grunnlag av demokrati i "*The Crisis of Civilization*" fortjener nøye vurdering:

*Den tradisjonelle begrunnelsen for suverenitet til folk er at regjeringen må være basert på enten makt eller samtykke, og siden makt ikke kan praktisere rettferdighet, vil en rettferdig regjering være basert på samtykke, men dette er verken logisk eller sant. Det faktum at en million mennesker samtykker til en feil handling, gjør den ikke mindre galt. Hvis ord har noen mening, vil regjeringens redelighet være avhengig av dens mål og måten den handler på. En bestemmelse bør kun handles etter om den er god, men dette er ikke avhengig av de som utfører handlingen, men heller hva handlingen går ut på og hva den ber dem om å gjøre*¹⁵⁻²⁷

15.10 MORALSK STANDARD

Cobban har antydnet at de "moralske verdier" er lagt til som standard for å bedømme rett og galt, i stedet for at flertallet skal avgjøre dette. Locke kaller dette en "uforanderlig lov" eller "naturlov". Mabbott skriver i "*State and Citizen*":

*Den er en uforanderlig lov om rettferdige og gjensidige relasjoner mellom mennesker, uavhengig av deres samfunn eller land de tilhører. Denne naturloven ville virke på tilsvarende måte som naturlige rettigheter, som en begrensning på regjeringens absolutte dominans, uansett hva den skulle være sammensatt av og hva slags målsettinger den måtte ha.*¹⁵⁻²⁸

15.11 LOCKES FEIL

Locke stolte på naturlov som en retningslinje. Han argumenterte at folk fulgte naturlovene så lenge de levde naturlig og ikke hadde utviklet noe kultur eller sivilisasjon. Den gang var det fornuft som styrte og ikke følelser. Senere lot de følelsene råde og sluttet å leve i samsvar med naturlovene. Å leve i samsvar med naturlovene er det som samfunnet i dag trenger. Men når vi spør hvordan en skal finne disse naturlovene, refererer Locke til "flertallets vilje" og synes å argumentere i sirkler. Det føles som om han sier at flertallets avgjørelse er riktig hvis den er i samsvar med naturlover, og naturlover manifesterer seg som flertallet ønsker. Naturlover kan ikke tjene som en objektiv standard for å dømme en nasjons handlinger. Når Locke ser en nasjon handle urettferdig, utbryter han at "regjeringen har ingen rett til å pålegge et folk sin vilje, og at det må være i samsvar med naturens uforanderlige lov. Når han blir bedt om å definere kilden til naturlov, kommer han ikke på noe bedre enn å referere til flertallets vilje.

Dette kan sammenlignes med å søke beskyttelse mot regn ved å stå under noen takrenner. Resultatet blir det motsatte av det en ønsker.

Hans ide var at menneskeheten skal bli befridd fra sjakler av stadig skiftende menneskelige lover, men hans naturlov-teori kulminerte i den moderne sekulære staten. Dette var utvilsomt det første steget av de lærde til å knytte naturligloven til kristen teologi ved å begrunne dette i den guddommelige viljen, og dermed implantere det trygt i middelalderens politiske tenkning.¹⁵⁻²⁹

Men senere i kontrast til dette ble arbeidet til de tidlige reformatorene av naturlov-teori utført i det sekstende og syttende århundre, og spesielt *Hugo Grotius* og *Samuel Pufendorf* snudde det hele nesten opp ned. Ved å ta Gud ut av naturligloven la de grunnlaget for den moderne sekulære regelen. De bygget en naturlov-teori som ville bringe overbevisning i en alder der teologisk uenighet gradvis mistet makten til å gjøre dette. Dette skulle nå være en tid der "*Guds eksistens skulle være en ganske overflødig doktrine*".¹⁵⁻³⁰

15.12 EN HØYERE LOV

Den generelle tendensen hos moderne vestlige tenkere i vår tid er at det er feil å akseptere flertallsbeslutninger som passer i alle situasjoner. Vi trenger et objektivt mål på menneskets handlinger. For *Locke* var det "naturlov". *Cobban* kalte det for "moralisk standard". Den italienske patriot *Mazzini* ga den en mer bestemt form da han sa at prinsippet om allmenn stemmerett er en god ting, men også en lovlig måte for folk å beskytte seg mot destruktive krefter på og fortsette deres regjering på. Et demokrati kan ikke gjøre mer for folk som ikke deler en felles tro, men beskytter flertallets interesser og undertrykker minoriteten. Han fortsetter med å si at vi kan enten følge Gud, eller en, eller flere personer. Om det ikke finnes noe høyere autoritet enn menneskets, hvordan skal vi da kunne redde oss fra undertrykkelse av mektige personer? Med mindre vi har noen hellige og uforanderlige lover som ikke er menneskeskapte, har vi ingen standard på hva som er rett og galt. En regjering basert på andre enn Guds lover gir samme resultat, enten det er despotisk eller revolusjonerende. Enhver annen hersker enn Gud vil være despot. Med mindre en regjering er i samsvar med Guds lover, har den ingen rett til å styre. Regjeringens intensjon bør være å gjennomføre Guds vilje. Hvis en regjering mangler sitt mål, er det din rett og plikt å prøve å få til en endring.¹⁵⁻³¹

Ideen om en "høyere lov" er ikke en ny en. De gamle grekerne, inkludert *Sofokles*, *Heraklit*, *Platen* og *Aristoteles* gjorde et stort bidrag til fremveksten og utviklingen av ideen om en guddommelig inspirert, universal, uforanderlig og evig naturlov. *Heraklit* skrev at alle menneskelige lover vedlikeholdes av en guddommelig lov, som er uendelig sterk og mer enn tilstrekkelig for dem alle. *Platons* teori om menneskeskapte lover som en ufullkommen kopi av en ideell form som bare finnes i riket av ideer, er en annen betegnelse for samme synspunkt. Men for *Platon*, som grekerne generelt, var ikke naturlover noe mer enn et grunnlag for sammenligning. En intellektuell standard som ikke ble brukt som et middel for spesifikk rettslig avgjørelse.

Corwin skrev følgende i "*The Higher Law*":

*Aristoteles ble ledet til å identifisere det rasjonelle med det generelle i menneskeskapte lover. I politisk tenkning stilte han spørsmålet om Guds lov eller den enkeltes kontroll er å foretrekke, og svarte på sitt eget spørsmål i klare ord: "Å innsette en lov som myndighet er som å innsette Gud og fornuft. Innsetting av menneske som myndighet er som å frigjøre dyriske instinkter hos det som det ikke kan kontrollere. Selv de beste blant mektige menn har hatt en tendens til å bli revet bort av deres lidenskap. Dermed kan vi konkludere med at loven er fornuft uten lidenskap, og er derfor å foretrekke for ethvert individ."*¹⁵⁻³²

Det var opp til de greske stoikerne etter 300 f.Kr. og senere i Roma, å utvikle en autentisk naturlov-teori på dette filosofiske grunnlaget. *Bracton*, en dommer hos Henry III, utarbeidet et gigantisk verk basert på studier av romersk lov. Vi finner følgende paragraf i fra dette arbeidet, noe som forklarer romernes syn til loven. Den sier:

*Kongen bør ikke operere i henhold til mennesker, men i henhold til Gud og loven, altså loven som skaper kongen. La kongen dermed tilskrive loven, i samme stil som loven tilskriver ham, altså herredømme og makt. En konge kan ikke eksistere lenge under forhold hvor ønsker dominerer lov og rett."*¹⁵⁻³³

Poenget er imidlertid avklart av *Cicero*, den store romerske juristen og taleren, hvor han skriver følgende i en paragraf av "*The Republic*":

*Den er virkelig en sann lov, nemlig sunn fornuft, som er i samsvar med naturen, som passer for alle mennesker, og som er uforanderlig og evig. Den oppfordrer folk til å imøtekomme deres forpliktelser med sitt påbud av organisering på dem fra å handle galt. Å avsette denne loven til fordel for menneskeskapte lover, kan aldri være moralsk riktig. Det er heller ikke tillatt å begrense omfanget, og avbryte det umulige. Verken parlamentet eller folk kan frikjenne plikten til å adlyde denne loven, og det er ikke behov for en Sextus Aleius til å tolke den. Den definerer ikke én regel i Roma og én annen i Athen, og endrer heller ikke regler fra dag til dag. Denne loven er evig og uforanderlig, som vil gjelde for mennesker til enhver tid. Slik tilfellet var i fortiden, var det forventet å ha en herre eller hersker over mennesker, som i dette tilfellet var Gud. Dette fordi det var Han som var utformeren og garantisten av denne loven. En person som ikke adlød ville forråde seg selv, og ville ved å nekte en person hans sanne natur, motta den alvorligste straffen, selv om han hadde sikret seg fra alle andre konsekvenser som folk generelt kaller straff."*¹⁵⁻³⁴

15.13 DET MODERNE MENNESKETS SØK ETTER LYSET

Etter århundrer med resultatløs eksperimentering av menneskeskapte lover, lengter det moderne mennesket fortsatt etter denne loven som *Cicero* så desperat ønsket seg. Hvor skulle du finne slike lover som skulle være evige, uforanderlige, ukrenkelige og som kunne brukes til alt og til alle tider? Kilden til dette må være overmenneskelig, altså Gud. Vesten prøvde selvfølgelig å finne hjelp i religion for å oppnå slike lover. De prøvde kristendommen, men den ga dem ingen andre svar enn det de hadde fra før av. Kristendommen har ingen kjærlighet å gi, og alle dets historier kan en ikke relatere seg til.

I *Joads* ord:

*Kristendommen plasserer ikke menneskets faktiske liv i denne verden, men i den neste. Mens den neste verden anses til å være bra, oppfatter kristendommen denne verden til å være ond, i aller fall til en viss grad. Mens det neste livet er evig, er livet på jorden smålig. Menneskets nåværende eksistens oppleves som en forberedelse og trening for det hinsidige, og dets fortreffelighet ligger i grundighet og effektivitet i det treningen foregår. Ingenting på jorden er fullstendig og god, og fordelene med jordlig liv inneholder kun et middel for å oppnå større fordeler som er lovet deretter.*¹⁵⁻³⁵

Den spanske forskeren *Falta de Gracia* skriver:

*Konseptet av rettferdighet og intellektuell ærlighet er ganske fremmed for kristendommen, og utenfor dens etiske oppfatninger.*¹⁵⁻³⁶

Whitehead skriver i "*Adventures of Ideas*":

*Etter hvert som samfunnet er konstituert, vil en bokstavelig overholdelse av moralske påbud som er spredt over hele evangeliet, føre til en plutselig død.*¹⁵⁻³⁷

Dorsey, som er sivilisasjonens historiker, argumenterer i "*Civilization*" at millioner av mennesker i dag føler at kristendommen er religionen av de fortapte. De aksepterer religionen, men innrømmer tilstanden av deres tapte ånd. De mener at ingenting i livet er tilfredsstillende. "Ønsket om nytelse er galt, og tilfredsstillelse av forkastelige ønsker er synd" er et slagord som umuliggjør et sant og sunt liv, og ødelegger menneskeheten.¹⁵⁻³⁸

Den tyske humanisten *Gerhard Szczesny* ser på kristendommen som en religion for et ørkenfolk som tror at dualistisk verdensbilde er fundamentalt uforenlig med filosofi og vitenskap, og en to tusen år gammel brems på utviklingen.¹⁵⁻³⁹

15.14 ERKLÆRINGEN AV MENNESKERETTIGHETER

Det samme gjelder for andre religioner, både i øst og vest. Faktisk så er det nytteløst å søke Guds absolutte kriterium om rett og galt i religion. Religion i seg selv er menneskeskapt. Under disse omstendigheter er det moderne mennesket en frustrert, hjelpeløs og patetisk sjel, tvunget til å søke objektive standarder utover religion. Mennesket fikk hjelp av FN som oppnevnte en kommisjon for å forklare og definere grunnleggende menneskerettigheter, basert på utvalgets anbefalinger. I 1948 kom FN med sin berømte menneskerettighetserklæring, som er et dokument som viser de grunnleggende menneskerettigheter. FN beordret sine medlemmer å forsikre at alle deres borgere fikk disse rettighetene og at de skulle vurderes som hellige og ukrenkelige.

Erklæringen ble utropt til å være den største prestasjonen av moderne tid. FN satset på at regjeringer rundt omkring i verden skulle forsikre seg at disse rettigheter ikke skulle krenkes i fremtiden. Dette håpet har dessverre ikke gått i oppfyllelse enda. UNESCO som er en FN-organisasjon, hadde sendt et spørreskjema med et utkast av den foreslåtte erklæringen. Disse svarene er lagt til under menneskerettigheter med kommentarer og tolkninger, med et forord av *Jacques Maritain*. Han mener at siden disse rettigheter er definert av mennesker, så bør de ha rom for tolkninger, endringer og begrensning.

John Lewis, redaktør av "*Modern Quarterly London*", er også dristig i sin kritikk av erklæringen. Han skriver at det er ren fiksjon at disse menneskerettigheter er absolutte, eller en del av menneskets natur, og ble først utformet da mennesket begynte å leve i organisert samfunn. *Gerard*, en professor ved Universitet av Chicago, skriver at erklæringen er et forsøk på å etablere det riktige forholdet mellom menneske og samfunn, og disse "rettigheter" kan ikke betraktes som uforanderlige for all fremtid.

15.15 JAKTEN PÅ PERMANENTE VERDIER

Denne overnevnte kritikken har dempet vår entusiasme for FNs menneskerettighetserklæring. Forestillingen om at mennesket besitter visse umistelige rettigheter synes ikke til å være berettiget. Hvis mennesker har en felles livsfilosofi, kan de forventes å respektere rettighetene som støtter denne filosofien. I fravær av en slik filosofi, er det ingen garanti for at en gruppe med tanke av rettigheter aksepteres av en annen gruppes tanker. Den første betingelsen som må oppfylles, er at vi blir enige om et felles verdisystem. Joad gjør dette klart:

*Jeg foreslo at et godt liv for den enkelte, består i jakten på visse absolutte verdier. Hvis jeg har rett i at det er via jakten på verdier at en person utvikler sin personlighet, kan vi legge til grunn at makt som en stat må oppnå, er å etablere forholdene for den enkelte til å streve for absolutte verdier og oppmuntre ham i hans søk. Derfor er vi i stand til å etablere et prinsipp om samfunnets fremgang, som også er en målestokk for å vurdere den relative verdien av ulike samfunn.*¹⁵⁻⁴⁰

Den første oppgaven er derfor å bestemme naturen av permanente verdier. Vi vil dermed se at det er rollen til regjeringer å sette tiltak som gjør jaken på permanente verdier tilgjengelig, slik at mennesker står fritt til å forfølge dem. Menneskerettighetene vil dermed bli brakt inn i en meningsfull sammenheng med jakten på permanente verdier, og vil ikke bli vurdert vilkårlig. Denne oppgaven er ennå ikke fullført.

La oss nå se om Islam kan hjelpe oss med denne oppgaven.

16 KORANENS SYSTEM

16.1 DET ISLAMSKES SYNET PÅ MENNESKEHETEN

Vi har presentert det islamske synet på menneskelig *individualitet* i et tidligere kapittel. Vi har sett at menneskets grunnleggende verdi ligger i dets *individualitet*, og ikke i den fysiske kroppen. Med hensyn til *individualitet* er alle mennesker likeverdige, uansett hvor forskjellige de er med hensyn til kaste, tro eller rase. Denne visjonen gjenkjenner den fulle verdigheten av et menneske. Koranen har uttrykt dette synet i klare og entydige ord:

Vi har for sikkert beæret (enhver av) Adams barn. (17:70)

Alle mennesker er like mye verdt og alle har en verdifull juvel i seg selv. Dette er et grunnleggende prinsipp av islamsk samfunnssystem. Derfor er det nødvendig å forstå at utvikling av ens *individualitet* er et mål i seg selv. Ingen person har rett til å utnytte en annen person eller bruke en annen til å fremme sine egne interesser. *Aristoteles* forsvarte slaveri, og argumenterte at noen mennesker er født til å være slaver. De bør derfor betraktes som levende eiendeler, dvs. brukes som verktøy, slik en håndverker bruker sitt verktøy. Koranen har derimot avvist slike ideer og gitt alle former for slaveri dødsstøtet ved å gjengi mennesket dets tapte verdighet. Dette problemet er omtalt nærmere i kapittelet "Kvinner" i denne boka. Hvis samfunn kunne organisere seg på dette grunnlaget, ville det verken være herskere eller undersåtter. Dette er det andre prinsippet som det islamske samfunnssystemet er bygget på. Ingen person har rett til å tvinge en annen til å adlyde ham. Gud alene må følges gjennom lover Han har åpenbart.

Det sømmer seg ikke for noen som Allah har gitt lovboken, dømmekraft og budskapet til, at han skal si: "Adlyd meg i stedet for Allah!" Han sier heller: "Vær gudfryktige, studer Skriften nøye og undervis andre i det!" (3:79)

Koranen forbyr en person fra å rane til seg makt for å dømme og herske over andre mennesker, og tillater heller ikke et løvløs anarkistisk samfunn. Den etablerer heller prinsippet av at alle mennesker er likeverdige og at Gud alene har rett til å herske over dem (12:40), og ingen har rett til å ha en andel i Hans makt (18:26). Disse prinsipper gir rammen for et islamsk samfunn, og sier at Gud er den absolutte transendente virkeligheten. Hvordan kan vi adlyde Ham hvis vi ikke kan komme i kontakt med Ham? Svaret er at dette kan gjøres ved å følge Hans lover som er nedfelt i Koranen. Dette er grunnen til at Budbringeren ble bedt om å si:

Skal jeg se etter en annen dommer enn Gud, når Han har sendt en klar og detaljert bok? (6:114)

Den sosiale delen av guddommelig åpenbaring gir oss lover som har til hensikt å styre samfunnsutvikling. Islam har utviklet en politisk organisasjon som er basert på Koranens evige prinsipper. Siden disse prinsippene ikke stammer i fra det menneskelige intellekt, men av guddommelig visdom, adlyder folk Gud og ikke et menneske ved å adlyde disse lovene. I Islamsk samfunn er alle likestilte under loven. Det er et samfunn av frie og likeverdige mennesker, som har sverget troskap til Gud og adlyder dermed kun Hans lover.

Her har vi en annen tilnærming. Vi har sett at en person har to identiteter, altså *individualitet*, og den fysiske kroppen. Forholdet mellom disse to er tett og intimt, men forskjeller er at den fysiske kroppen kan gjennomgå store endringer i løpet av livet, mens *individualitet* bevarer dens karakter og forblir uendret, selv om den utvikler seg. Siden Islam er interessert i hele mennesket, jobber dens direktiver for å forene disse to faktorene. Dr. Iqbal har utdypet dette punktet i sitt arbeid av gjenoppbygging av islamsk tankegang hos folk:

*Det høyeste åndelige grunnlaget for alt liv er evig i henhold til Islam, og åpenbarer seg i et skiftende mangfold. Et samfunn basert på en slik oppfatning av virkelighet må forene standhaftighet og endring, og må inneholde evige prinsipper for å regulere det kollektive livet, fordi det evige gir oss fotfeste i en verden i endring. Å si at evige prinsipper ikke har noe mulighet for endring, noe som faktisk er et av Guds største tegn i henhold til Koranen, er å immobilisere noe som egentlig er tilpasningsdyktig.*¹⁶⁻¹

Loven som er nedfelt i Koranen er dynamisk og tilpasningsdyktig med hensyn til utholdenhet og endring, selv når den er uforanderlig.

Din Forsørgers ord er perfekt i forhold til sannhet og rettferdighet. Ingen er autorisert til å endre Hans ord. Han er Alt-hørende, Allvitende. (6:115)

Denne uforanderlige og evige loven markerer grenser for det som er tillatt og som ingen har lov til å krysse. Den gir oss et rammeverk og gir oss tilpasningsfrihet til å tenke ut nye lover med hensyn til tidens og omstendighetenes krav, innenfor denne rammen. Disse ekstra lovene kan selvsagt endres og bør være utformet og gjennomgått av representanter for folket ved "gjensidig konsultasjon" (42:38). Innenfor rammene satt av Koranen definerer Islam frihet og demokratiske aktiviteter. Koranen gir mennesket ytterligere frihet til å tenke på sin egen rådgivningsenhet. Konfigurasjon av rådene er avhengige av det folk anser som hensiktsmessig.

Ummah er et samfunn som forplikter seg til rammen av denne evige og uforanderlige loven, og som utøver islamsk demokrati innenfor dens ramme. Dette samfunnet kan ikke rive seg løs fra denne fortøyningen. Ingen kan påberope seg retten til å fravike Koranens nedfelte lov som er en guide til den Islamske statens handlinger. Ingen person eller gruppe er ufeilbar. Vi kan ikke utelukke at beslutninger av flertallet kan være gale. Slike feilbeslutninger vil ikke skade

samfunnet betydelig, så lenge de ikke berører grunnlaget for samfunnet. Hvis lovgivere derimot, har makt til å endre samfunnets grunnleggende verdier, vil deres feilbeslutninger få katastrofale konsekvenser for alle. Sosial stabilitet kan kun garanteres dersom lovgiverne bruker sine krefter i sammenheng med varige grunnleggende prinsipper, som er nedfelt i Koranen. Hvis denne rammen overtreddes, vil det ikke lenger være et islamsk samfunn. Endringen er ikke bare tillatt, men tilrådelig innenfor denne evige rammen. Livssituasjon endrer seg hele tiden, og landets grunnlov og regjering skal også fra tid til annen bli revidert og oppdatert. Det er åpenbart at kontinuitet og endring i et slikt system kan lett avstemmes. Det islamske samfunnet skal både være stabil og progressiv. Dette samfunnet skal være bygget på et solid fundament av evige prinsipper, men folk har frihet til å gjøre endringer over dette grunnlaget, så lenge grunnlaget forblir intakt. Å praktisere godhet mot andre, er et uforanderlig etisk prinsipp, men på hvilken måte vi praktiserer godhet mot andre, avhenger av konkrete omstendigheter. Det førstnevnte kan ikke overlates til folk, men den sistnevnte skal være deres egen avgjørelse. Vi må huske at fremgang er en endring som bringer systemet nærmere perfektjon. Det å endre på samfunnet, mens permanente verdier forblir bevart, ekspanderer det og løfter det til et høyere nivå.

16.2 DEN UNIVERSALE MENNESKEHETEN

Koranen anmoder menneskehetens enhet og fordømmer ethvert forsøk på å dele menneskeheten inn i øvrige og underordnede grupper på grunnlag av farge, rase, kaste eller tro. Koranen forteller oss at "menneskeheten utgjør ett og samme samfunn" (2:213). Denne enheten er basert på følelser og ikke utseende.

Deres skapelse og oppdragelse har blitt foretatt på samme måte, og dere er som en enhet med hensyn til etablering og vekst (31:28).

Oppgaven av et Islamsk samfunn er først og fremst å bevare og styrke denne enheten. Folk som ikke tenker langsiktig blir fristet til å skaffe seg et liv som til slutt ender med skuffelser.

Lovbrytere bryter pakten de gjorde med Allah, og deler det som Allah har befalt til å forbli forent. De sprer strid og kaos på jorden, men skader (til slutt) bare seg selv. (02:27)

Koranen har et eminent og praktisk syn på livet. Den presenterer ikke kun en teori som vi skulle beundre og rose, men viser oss også hvordan denne teorien kan praktiseres i det virkelige liv. Human enhet som er virkelig, men usynlig, må være klart mål for menneskelig innsats. Det første skrittet for å forene menneskeheten ble tatt av *Abraham* (fred på ham). Før ham, var folk delt i stammer og brydde seg kun om deres egne. *Abraham* bygde Huset (*Kaba*) som ble dedikert til Gud, og som symboliserte menneskehetens enhet. Dette var den første plattformen som ble bygget for å forene mennesker.

Det første huset som ble bygget for menneskeheten var i Mekka, og var en velsignelse og veiledning for menneskeheten (3:96)

Dette huset var det synlige symbolet på fred og sikkerhet for alle mennesker:

Alle som entrer den, blir trygge. (3:97)

Kaba er ikke velsignet med noe guddommelig kraft, men har en symbolsk betydning. Et flagg symboliserer nasjonal enhet, og et septer er symbolet på kongemakt. Tilsvarende er *Kaba* et symbol på samhold for hele menneskeheten. *Kaba* symboliserer menneskehetens enhet samt universal politisk organisasjon skissert i Koranen.

Vi gjorde Huset (i Mekka) til samlingssted for menneskeheten og til et trygt sted (2:125).

Kaba må med andre ord, tjene som møtepunktet for alle mennesker i fra hele verden. *Kaba* må tjene som sentrum av det universelle sosiale systemet, som Koranen skisserer. Dette systemet er preget av fravær av det onde og tilstedeværelse av det gode. Koranen hevder at de som blir en del av dette systemet, vil være de som vil være fri fra frykt og som vil kunne nyte sikkerhet. Det andre aspektet er vektlagt i følgende vers:

Allah gjorde Kaba til et sikkert fotfeste for menneskeheten. (5:100)

Dette betyr at menneskeheten vil lære å bli selvstendig og å bli eskalert til et høyere nivå via dette systemet. De som blir en del av dette systemet vil fungere som grunnlag for videre menneskelig utvikling. Dette poenget utdypes i *Surah Al-Hajj* i Koranen. Mekka bør bli erklært til en åpen by. Ingen kan nektes adgang eller samvelde av det.

Vi har gjort Al-Masjid Al-Haram (i Mekka) til et trygt sted for folk, både for dets beboerne og de som er på utsiden. (22:25)

Abraham ble beordret til å "*forkynne Hajj til menneskeheten*" (22:27). Alle som tror på menneskehetens enhet kan samles og gjøre denne enheten til et synlig faktum. Dette er betydningen av *Hajj*. Dette vil gjøre dem i stand til å konsentrere deres felles interesser og utvide omfanget av deres avtaler "*så de kan lære det som er bra for dem*" (22:28). Alle er velkomne i Mekka, som er hele menneskehetens hjem:

Alle som har muligheten til det, er derfor forpliktet til å besøke Huset (3:97)

Det er en plikt for enhver person å besøke Allahs hus, hvis han har anledning til det. Han alene vil ha nytte av dette og ikke Allah, fordi "*Allah er uavhengig av alle skapninger*" (3:97).

Invitasjonen til Allahs hus gjelder for alle mennesker. Ved å delta i denne universale forsamlingen blir folk oppmerksomme på deres felles interesser, mål og idealer. Tur til *Kaba* skal ikke betraktes som en "gudstjeneste". Det er forventet av folk som går dit skal diskutere alle problemer som menneskeheten står ovenfor, og søke løsninger som legges til rette for utviklingen av menneskeheten. Dette stedet er for alle som deltar i denne forsamlingen, og som dedikerer seg i tjeneste for menneskeheten. Slike folk legger alle smale interesser til side og tenker kun på menneskehetens velferd. Formålet med *Hajj* kan kun oppnås hvis det er enstemmig hengivenhet til Gud og Hans skaperverk. Urettferdighet, grusomhet og trangsynte interesser er generelt sett avskyelige og onde handlinger. Alt dette er avskyelig for dem som besøker *Kaba*, som er symbolet på menneskehetens ekte samhold, samt dens sosiale, kulturelle og politiske sentrum. Alle som tror på Allahs enhet og dermed menneskehetens enhet, har rett til å besøke *Kaba* og gi sitt lille bidrag for å fremme saken av menneskeheten, og for å realisere guddommelig program som henvendes til mennesket. De, som også følger andre lover og regler enn de beskrevet av Allah, blir nektet adgang til *Kaba* fordi de fornekte lovens enhet og dermed menneskehetens enhet. Derfor blir det gitt ut en uttalelse på dagen for den store *Hajj*, som forbyr slike folk i fra å entre *Kaba* (09:03, 09:28). Ifølge Koranen gjelder ikke dette kun folk som tilber avguder, men også dem som forfølger umenneskelige mål. De som har slike motiver kan ikke være lojale mot Allah, og kalles for *Mushrikeen*.

16.3 GLOBAL MENNESKEHET

Det islamske samfunnet skal være basert på menneskers likeverd. Islam legger vekt på faktorer som forener menneskeheten. Som allerede nevnt, likestiller den alle mennesker og eliminerer faktorer for diskriminering, som farge, rase, tro, språk eller territorium. Slik hogger den roten av faktorer som ødelegger enheten. Det er derfor at Koranen utnevner de troendes samfunn som "*det beste samfunnet som har oppstått til fordel for menneskeheten*" (3:110).

Koranen erklærer *Kaba* til både å være sentrum av islamsk sosiale struktur, så vel som selve symbolet for sine idealer. Vi blir minnet om våre forpliktelser overfor menneskeheten:

Vi har gjort dere til et sentralt samfunn, slik at dere kan holde et øye med det andre mennesker gjør. (2:143)

Målet for det muslimske samfunnet, altså *Ummah*, vil derfor være å danne et globalt samfunn. Muslimer pålegges å utvikle et universalt samfunn på grunnlag av permanente verdier, som er definert av Koranen. De må sørge for menneskehetens moralske og materielle fremgang. Konferansen av *Hajj* samler folk fra alle deler av verden på et sted i *Mekka*. Denne internasjonale samlingen er den beste anledningen til å tenke ut et passende program for menneskehetens forening i henhold til de prinsipper som er nedfelt i Koranen. Alle som tenker på menneskehetens velferd kan danne union og bygge et samfunn der hver enkel har plass til å utvikle sine

ferdigheter. *Abraham* som bygde *Kaba*, var den første til å kalle menneskeheten til denne oppgaven. Koranen sier at han var "*utvalgt leder og rollemodell for menneskeheten*" (2:124).

16.4 FRIHET, RETTFERDIGHET OG SKJØNNHET

Behovet for et Islamsk samfunnssystem oppstår fra det faktum at menneskeheten er inndelt i flere fraksjoner som er hverandres fiender. Dette er tilfellet fordi menneskeheten ikke har noen felles normer som kan tilfredsstillende behov og interesser av alle på lik linje. På grunn av dette kan det aldri bli total fred mellom alle disse grupperinger, og sikkerhet og suksess for den enkelte kan ikke loves. Koranen råder derfor konstant til menneskehetens enhet, selv om konflikter ikke kan løses eller elimineres umiddelbart.

Hvis Allah ikke holder noen (mennesker) under kontroll av andre, vil klostre, kirker, synagoger og moskeer, der Allahs navn huskes kontinuerlig, bli ødelagt. Allah hjelper dem som jobber for hans sak. (22:40)

Det kan ikke nektes for at det er et presserende behov for en politisk organisasjon, som kan omfatte hele menneskeheten. De eksisterende politiske systemer deler bare menneskeheten i krigførende parter. Hver gruppe har utviklet et system som tjener deres egne interesser og støtter deres egne ambisjoner. Alle politiske ideologier tjener utelukkende sine egne forfattere, og ignorerer alle andre. En enkel gruppe av etnisk, kulturell eller akademisk dyktighet er enten implisitt eller eksplisitt bekreftet i disse ideologiene. Nazismen eller fascismen forsvarer en sterkere rases rett til å utnytte folk som er svakere. Kommunismen sier teoretisk sett at arbeiderklassen er overlegen, men tildeler makt til partiet i praktisk. Demokrati innprenter troen i kulturell overlegenhet av et folk i en bestemt tilstand, men søker å fremme dette på bekostning av andre i befolkningen.

Kun Koranen tilbyr tanker og holdninger som appellerer til menneskenes fellesskap. Menneskeverd og menneskelig likeverd er dens grunnsteiner. Dens mål er å løfte og forene hele menneskeheten. Den gjendriver ethvert forsøk på å dele menneskeheten i grupper. Den sier at fysiske forskjeller hos mennesker er ubetydelige, og legger vekt på det som er felles for alle mennesker. Det er derfor at Koranen refererer til Allah som "*hele menneskehetens Forsørger*" (01:02), og Budbringere som "*en kilde til velsignelse for alle levende skapninger*" (21:107), og hans budskap som "*en påminnelse for hele menneskeheten*" (6:90).

16.5 RETTFERDIGHET OG LIKEVEKT - ADL OG IHSAN

Vi kan nå vurdere prinsippene for *Adl* og *Ihsan* som danner grunnlaget for islamsk samfunnsorden. Muslimer er befalt å aldri avvike fra *Adl* og *Ihsan*.

Sannelig kommanderer Allah om Adl og Ihsan (16:90)

Adl betyr "å gi enhver person det som vedkommende har krav på, mens *Ihsan* betyr å aktivt jobbe for å gjenopprette feil av andre og sette dem i stand til å fritt utvikle sin *individualitet*. Begrepet *Adl* er ikke brukt i rent juridisk forstand til å mene rettferdighet, men er tatt i videste forstand. *Adl* sørger ikke bare for at en får sine juridiske rettigheter, men rettferdig og likeverdig behandling i alle områder av samfunnslivet. Koranen har lagt ned to prinsipper for å veilede mennesket. Det første er at ingen skal bære en annens byrde (53:38), og det andre er at alle har rett til å bli kompensert for sine tjenester (53:39). Dette betyr at en person vil selv bli straffet eller belønnet på grunnlag av sine egne handlinger. Ingen skal bli fratatt fruktene av hans arbeid, eller frarøve det som rettmessig tilhører en annen. Hvis et samfunn virkelig skulle tro på disse prinsipper og handle i henhold til dem, ville all uetisk utnyttning og urettferdighet opphøre.

Koranen pålegger oss å være rettferdige, selv når vi jobber i lag med dem vi misliker. Vi har ingen rett til å foretrekke venner over fiender når det gjelder rettferdighet. Koranen er entydig på dette punktet:

Dere som tror! Vær standhaftige og ærlige vitner for Allah, og la ikke hatet av andre lede dere mot urett. Vær oppreiste og fromme. Utøv ærefrykt for Allah, for Han er klar over det dere gjør. (05:09)

Vi bør alltid handle rettferdig, selv når rettferdighet kan skade våre egne interesser:

Dere som tror! Vær standhaftige og oppreiste vitner for Allah, selv om dette skulle gå i mot dere, deres foreldre, eller deres pårørende. Ikke skill mellom rik og fattig, for Allah er i bedre stand til å forsvare sine interesser. Ikke følg deres egne ønsker på bekostning av rettferdighet. Hvis dere avviker fra sannheten vil Allah for sikkert være godt kjent med det dere vil gjøre. (4:135)

Å gi opp selvprioritering til fordel for rettferdighet betyr mye mer enn bare å være rettferdig mot seg selv. Vi bør sørge for at det er rettferdighet overalt. Det er den muslimske plikten å bekjempe urettferdighet uansett hvor og i hvilken form den forekommer. Her kommer spørsmålet: Hvordan skal vi bekjempe urettferdighet? Svaret er at så langt det er mulig, må vi bekjempe urettferdighet ved fredelige midler, slik som overtalelse og rasjonell argumentasjon. Først når dette arbeidet mislykkes, har vi rett til å ty til makt. På dette punktet blir vi møtt med spørsmålet om krig og dens årsaker.

16.6 KRIG OG IDEOLOGISKE FORSKJELLER

Kan krig elimineres? I så fall hvordan? Kan krigføring noensinne rettferdiggjøres? I så fall når? Koranens standpunkter på disse spørsmålene er svært realistiske. Den erklærer krig som ond, men innrømmer at krig kan være en nødvendighet når fienden angriper (47:4). Hvis et fredelig folk angripes av en aggressiv og hensynsløs fiende, er det å bekjempe fienden i selvforsvar det eneste riktige. Fiendens fysiske makt må overvinnes ved hjelp av en kombinert fysisk og moralsk styrke. Etter at en vellykket motstand har satt fienden i en rasjonell sinnstilstand, vil en fredelig løsning på konflikten være mulig. Islam tillater bruk av makt i selvforsvar, for å beskytte steder for tilbedelse av alle trosretninger, for å utrydde urettferdighet, grusomhet og tyranni, og sist men ikke minst, for å hindre en langt mer skremmende krig i større skala. Krig er diskutert i detaljert grad i neste kapittel.

Islamsk posisjon om avskaffelse av krig er forsvarlig og realistisk. Avskaffelse av krig bør være vårt mål, men vi må innse at målet kan kun oppnås gradvis. Koranen inneholder konkrete forslag som kan føre til utryddelse av alle kriger på jorden. For det første må folk overtales til å godta deres rasjonalitet og prøve å løse alle sine uenigheter på en fredelig og rasjonell måte. For det andre bør det gjøres tiltak for å eliminere alle årsaker som fører til krig. De viktigste årsakene er vanligvis ideologiske forskjeller. Krig bryter ofte ut fordi mektige nasjoner prøver å tvinge andre nasjoner til deres religiøse tro eller politisk ideologi. Koranen forbyr tvang i alle former når det gjelder tro. Folk skal ha frihet til å velge sin egen vei i livet, og bør derfor ikke bli tvunget til noe. Koranen sier eksplisitt:

Det skal ikke være noe tvang i saker av denne levemåten. (2:256)

Frihet og tvang er inkompatible. Ingen har rett til å pålegge Islam på andre. Selv en muslim kan ikke tvinges til å holde seg innenfor islamsk ramme. Det er opp til den enkelte å avvise eller akseptere troen som vedkommende ønsket:

Si: "Dette er sannheten fra Forsørgeren!" La den som ønsker å tro, tro. Og la den som ønsker å benekte, benekte." (18:29)

Det er ikke kun fysisk tvang som er forbudt, men også alle typer irrasjonelle metoder for å fronte Islam. Det er galt å oppfordre folk til å omfavne Islam ved hint, falsk propaganda og løfter om materielle gevinster eller politisk makt. Alle som aksepterer Islam skal gjøre det av fri vilje, etter å ha tenkt rasjonelt, og dette valget skal være basert på personlige preferanser. Koranen sikrer derfor gjentatte ganger at folk, i likhet med alle Budbringere, var ikke avhengige av mirakler, men av verdier av Hans budskap. Koranen avviser konsekvent å utnytte folks godtroenhet:

Hvis det hadde vært din Forsørgers vilje, ville alle på jorda ha trodd (på Ham). Vil du da tvinge menneskeheten til å tro? (10:99)

Koranen anser hele menneskeheten som en og samme familie (2:213), og er derfor imot oppdeling av menneskeheten i grupper. Den eneste divisjonen som er anerkjent, er basert på ideologi. Den ene gruppen består av dem som tror på permanente verdier, slik de er nedfelt i Koranen, mens den andre gruppen består av de som fornektet og avviser disse permanente verdier. Dette er det eneste grunnlaget for divisjon. De troende og ikke-troende hører tydeligvis til to forskjellige grupper. De troende er forenet under Allahs lover og har viet hele sitt liv til etterlevelsen av permanente verdier. De ikke-troende mangler tro på Gud og i permanente verdier, og benekter dermed deres skjebnebestemte formål.

Koranen behandler derimot ikke de som ikke er i favør av islamske idealer som om de skulle vær fordømte og dermed mindre verdt. Deres rettigheter blir betraktet som hellige. Muslimer oppfordres til å beskytte ikke-muslimers rettigheter med samme fasthet som muslimers. Det er verdt å merke seg at islamsk samfunnssystem søker å gi ikke-muslimer alt de trenger for deres utvikling. Dette systemet er like bekymret for ikke-muslimers velferd som muslimers. Muslimer sier:

Vi forsørger dere på grunn av Allahs, og ønsker verken belønning eller takk fra dere. (76:9)

Det blir ofte sagt at en islamsk stat skal utøve forskjellsbehandling mellom muslimer og ikke-muslimer ved å belaste den sistnevnte en særskatt. Dette er ikke sant og er basert på en alvorlig misforståelse. Da *Muhammed* (fred på ham) utformet den første islamske staten, begynte noen mindre ikke-muslimske stater å føle seg truet på grunn av deres opprørske holdninger. Men i stedet for å okkupere deres territorium, ble de innvilget full selvstendighet og ble garantert fullt beskyttelse mot eksterne angripere. Som et tegn på sin trofasthet mot den islamske staten, og i bytte for militær beskyttelse betalte de en nominell skattesats kalt *Jiziya*. Dette ordet vises kun en gang i Koranen (9:29), og ifølge *William Lane* sin leksikon betyr dette ordet "kompensasjon for beskyttelse." Det finnes tilfeller i historien hvor selv en Islamsk stat har betalt *Jiziya* da de ikke har vært i stand til å beskytte seg selv og måtte kjøpe slike tjenester av ikke-muslimske stater.

Islam arbeider for å fremme forståelse og samarbeid mellom muslimer og ikke-muslimer. Deys mål er å bygge et klasseløst og forent samfunn basert på permanente verdier. Koranen sier:

Hjelp hverandre henimot fromhet og gudsfrykt, ikke mot synd og fiendskap. (05:02)

Den islamske staten taler derfor sterkt for internasjonalt samarbeid i alle forum for å fremme velferd for menneskeheten.

16.7 SEKTERISME

Fordi Koranen er så opptatt av menneskehetens enhet, forbyr den klassifiseringer og sekterisme i Islam. Sekter og grupperinger skaper konflikt og splid i en nasjon. Ifølge Koranen er sekterisme en form for *shirk*, altså det å gå imot Allahs lover:

Ikke bli som mushrikeen som deler sin levemåte opp i sekter, hvor enhver sekt kun passer på sine egne interesser (30:31-32).

Budbringeren ble rådet til å ikke ha noen tilknytninger til dem som deler muslimer i sekter.

Dem som skaper flere veier i denne levemåten og deler seg opp i sekter, dem skal du ikke ha noe å gjøre med (6:159).

Vi er videre advart:

Ikke bli som dem som fraksjonerte seg og dermed sluttet å se åpenbare tegn. En smertefull straff venter slike folk. (3:105)

Det er dermed lite fornuft i å ha politiske partier siden hver av dem tilsynelatende forsvarer deres egen politiske frihet som en unnskyldning til å rane til seg politisk makt og bruke den til deres egne interesser. Det er ikke rom for politiske partier i en enhetlig nasjon som har viet seg til etablering og vedlikehold av guddommelig samfunn av rettferdighet, og som prøver å sveise ulike fraksjoner blant folk sammen for et forent progressivt samfunn, som vil tillate den enkelte å leve et kreativt liv og utvikle sine potensialer og evner. Et slikt liv er verdig for alle mennesker.

Dette er den riktige måten å leve på (for alle), men de fleste gjenkjenner den ikke. (30:30)

16.8 INTERNASJONALISME

Vestens syn på nasjonalisme har beviselig vært en årsak til krig og konflikter. Millioner av mennesker i Asia og Afrika har lidt ydmykelse og elendighet på grunn av vestens sans for nasjonalisme og kapitalisme. Nasjonalismen er den største hindringen for menneskelig fusjon. Hvordan kan dette viruset av nasjonalisme stoppes? La oss se hva Murry skriver om nasjonalisme i boken "*Adam and Eve*":

Religionen av nasjonalisme er djevelsk. Uansett om det er tyskere, russere, japanere, amerikanere eller briter som støtter sin nasjon, så vises deres selvdyrking til å være den største faktoren bak denne religionen av verdens fyrste, Satan. Alle dagens store religioner er former av nasjonalisme. Utenom en liten minoritet som forkaster nasjonalisme, bekjenner hele Kristendommen til denne sataniske religionen. Derfor kan ikke de store religioner få oss ut av vår elendighet. En sann og universal religion som krever lydighet og som går utover nasjonalisme, hevdes å ikke eksistere. I sin uhellige allianse med nasjonalisme rettferdiggjør religioner den

*viktigste årsaken til vår elendighet. Hvis religion er nødvendig for vår frelse så må det for det første være en religion som tvinger lydighet fra noen som går hinsides nasjonalismens krav, og for det andre må det være en religion som utvider og styrker menneskelig kapasitet til å fungere som et individ.*¹⁶⁻²

Den type "religion" som Murry her ønsker seg, eksisterer. En må bare vurdere Islam nøye. Vestlige tenkere som er desillusjonert av kristendom, ønsker seg en internasjonalisme som kunne være en effektiv motgift til nasjonalisme. For en kort stund ble det antatt at *Den Internasjonale Ligaen* kunne innlede en æra av fred og vennskap mellom nasjoner. Denne ligaen ble sett på som det første skrittet mot å etablere en verdensorden. *Den Internasjonale Ligaen* mislyktes og en ny krig rystet verden. Mot slutten av andre verdenskrig skapte de vestlige statsoverhoder FN i et desperat forsøk på å avverge krig. Vil FN lykkes der Ligaen mislyktes? *Emery Reves* reflekterer en heller pessimistisk holdning:

*Vi har lenge nok spilt med tanken på internasjonalisme, Problemet vi står overfor er ikke en sak av nasjonalisme, men en krise i det menneskelige samfunnet forårsaket av nasjonalisme, og følgelig vil verken nasjonalisme eller internasjonalisme kunne noensinne løse dette.*¹⁶⁻³

Internasjonalisme er nødvendig. Vi trenger en tro eller et trekk som kan skape et system av verdier som overskrider struktur av nasjonalstater. *Reves* skriver:

*For å si det rett ut så tilsier kriser av det tjuvende århundre at vår planet må bringes under en felles kontroll, til den grad mulig. Det er vår jobb og vår plikt å prøve å etablere denne felles kontrollen ved demokratiske midler, ved å først erklære dets prinsipper, og deretter prøve å etablere den ved å overbevise dens nøyaktighet, med minst mulig blodsutgytelse. Hvis vi ikke utfører denne oppgaven, kan vi være sikre på at historiens lov vil pålegge oss stadig flere kriger, med stadig mer forferdelige våpen mot stadig kraftigere grupper, før en endelig felles kontroll oppnås via erobringer.*¹⁶⁻⁴

Den politiske organisasjonen som *Reves* anbefaler til å være den eneste løsningen på problemene verden står overfor, er ikke så ulik islamsk samfunnsorden. Vi siterer *Hertz* som var en annen politisk tenker. Hans synspunkter av nasjonalitet i historie og politikk er ganske aktuelle:

*Det er nå generelt anerkjent at en internasjonal organisasjon kan ikke fungere uten den rette ånd. Men hvordan kan denne ånden skapes eller styrkes? Å forkynne generelle prinsipper er åpenbart ikke nok. Det er heller ikke tilstrekkelig å fastslå at nasjoner bør trenes, hvis en praktisk plan og et tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere ikke er tilgjengelige. Håndtering av slike saker på en urealistisk og overfladisk måte, er dømt til å mislykkes. Utdanning mot en verdensborgerskap er heller ikke bare en sak for skolene. Den er koblet til alle store politiske og økonomiske spørsmål, og kan bare løses hvis alle politiske nasjoner vil vedta detaljerte planer basert på identiske prinsipper.*¹⁶⁻⁵

Cobban uttrykker samme syn i *"The Crisis of Civilization"*:

Å opprette en verdensregjering er løsningen vi tydeligvis blir nødt til å ty til. ¹⁶⁻⁶

Laski ba for menneskerettigheter ved ønsker om etablering av:

En universal sosial orden som skal bestå av medlemmer fra alle verdens hjørner. ¹⁶⁻⁷

Gould tenker langs de samme linjene i følgende sitat fra *"Man, Nature and Time"*:

Faktum at vår primitive bekymring av "hjem og land" er bare naturlig og riktig, men vi kan ikke unnsnippe det som ligger i å være medlem av et verdenssamfunn. ¹⁶⁻⁸

Så skriver han:

Så langt har det ikke vært mye å spørre etter en generell atmosfære av en internasjonal sammenslutning som representerer hele menneskeheten. Det er fortsatt for tidlig å håpe, men det at enkelte grupper av individer i ulike land faktisk fungerer sammen, er en garanti i seg selv at, når den tid kommer, vil folk kunne være i stand til å gå inn i en veldig spesifikk og mer bredt samarbeid. ¹⁶⁻⁹

Jo mer i dybden de moderne tenkere går i problemet, desto mer overbeviste blir de av det faktum at menneskets ultimate frelse ligger i å forme hele menneskeheten til ett og samme samfunn. Warren Wagar har nylig gitt ut en informativ bok med tittel *"The City of Man"*. Han siterer omfattende moderne historikere, forskere, teologer, filosofer, statsmenn, osv. i internasjonalt ry, og spår opprettelsen av en verdensorden snart. Kapitlet "Verdensherredømme" i boken hans begynner med disse kommentarene:

Fordi verdensherredømme er menneskehetens "ultimate problemstilling", er den også det mest grundige utforskede aspektet av den nye verdens sivilisasjon i nyere bøker som beskriver verdensproblemer. Før andre verdenskrig var flere medlemmer av den engelsktalende intelligensligaen opptatt av å forutsi eller foreslå en global grunnlov. På slutten av 1940 tallet var bevegelsen for en verdensregjering sponset av omtrent sytti organiserte grupper rundt om i verden, som ble ønsket velkommen av hundretusener av medlemmer. Nesten en firedel av medlemmene i den amerikanske kongressen og det britiske parlamentet ga sin fulle støtte til dette vedtaket i favør av en global føderal regjering i mange år. ¹⁶⁻¹⁰

Herbert J. Muller kom på slutten av sin bestselger *"Usage of Past"* fra 1952 til "felles konklusjon" at menneskets største håp lå i en form for Global Føderasjon av demokratisk grunnlag.

H. Stuart Hughes har skrevet følgende i sin avhandling for "Our Times":

Den sterke velkjente troen er nå at hver nasjon bør gi fra seg sin suverenitet til fordel for en global autoritet. For Norman Cousins var verdensherredømme "nært forestående". Det var "uunngåelig". Ingen argumenter kunne endre det faktum. Fremtredende statsmenn, forskere som Albert Einstein, filosofer som Bertrand Russell, geistlige og verdslige ledere og skolebarn, steg seg i kor mot enorme høyder for dette, for et kort misvisende og uimotståelig øyeblikk ¹⁶⁻¹¹

Gunnar Myrdal skrev i "Beyond the Welfare State" at:

Selvfølkelig skaper realisering av våre idealer en verden uten grenser og uten nasjonal diskriminering. Dette vil være en verden hvor alle har frihet til å bevege seg som de vil, og søke lykken på like vilkår. Fra politisk synspunkt ville dette bety en verdensstat, demokratisk styrt av alle folkeslag. Dette vil være et lykkested i likhet med paradiset beskrevet av religioner, og som vi alle bærer i våre sjeler... vi har denne visjonen om en perfekt integrert verden. ¹⁶⁻¹²

Pitirim Sorokin uttrykker i "The Reconstruction of Humanity" at:

Noe form for verdensregjering er viktig for å hjelpe til med de nødvendige sosiale og kulturelle endringer i måten som er nødvendig for eliminering av krig. ¹⁶⁻¹³

Hugh Miller ved California universitet skriver følgende i "The Community of Man":

Sivilisasjon må gjenvinne forholdet mellom føderasjoner. Forskjellen mellom opprinnelig skapt menneskehet på jorden, og menneskeheten som nå er, spredt i klaner, stammer og raser, må elimineres. Vi må få til en global sivilisasjon der menneskeheten blir gjort til en familie igjen. Det neste trinnet i menneskelig utvikling må være et verdenssamfunn som inkluderer menneskeheten og hvor alle tradisjonelle kulturer er vevd inn i et stort fremtidig samfunn. ¹⁶⁻¹⁴

Teilhard de Chardin, en mystiker, teist, jesuitt, vitenskapsmann, evolusjonær humanist og spåmann på verdensordenen, sier følgende i "Building of the Earth":

Det er bare en vei som fører oppover til økt syntese, samhold og bedre organisering. Menneskelig samvittighet må strekke seg mer, ikke fortsette å være restriktiv i sirkler av familie, land og rase. Nasjoners æra makter ikke denne oppgaven som ligger foran oss. Hvis vi ikke ønsker å gå til grunn, må vi få ristet av våre gamle fordommer og gjenoppbygge verden. ¹⁶⁻¹⁵

Arnold Toynbee, den store historikeren, forestiller seg fremtiden i et nytt lys av en verdensorden der hele menneskeheten vil være i stand til å leve sammen i harmoni som medlemmer av en altomfattende familie.

Han utdyper dette punktet i sin lille, men svært opplysende bok "*The Present Day Experiment in Western Civilization*" hvor han sier:

*Hvis vi skal unngå å begå masseselv mord, blir vi nødt til å danne en verdensstat med en demokratisk parlamentarisk grunnlov. Det er ikke lenge igjen til at vi kommer til å bli nødt til å begå masseselv mord om vi ikke meget raskt sørger for en verdensstat, noe som betyr at vi blir nødt til å ha det på en udemokratisk form til å begynne med. Parlamentarisk kontroll, og et demokratisk parlamentarisk system er det eneste praktiske i et samfunn der medlemmene har en rekke ting til felles. Folk trenger felles politiske prinsipper avledet fra samme grunn, som i sin tur oppstår fra en felles måte å leve på. Forskjellige raser, nasjoner, sivilisasjoner og religioner i verden i dag er fortsatt langt fra en tilnærming til en slik grad av homogenitet og solidaritet."*¹⁶⁻¹⁶

Det er akkurat dette Koranen understreket for fjorten hundre år siden:

Menneskeheten er et og samme samfunn. (2:213, 10:19)

Samfunnssystemet som Koranen definerer, er en praktisk måte å integrere menneskeheten i et harmonisk samfunn.

Religionen som *Erich Fromm* i "*The healthy Society*" ser frem til, må derfor komme innen de kommende århundrer. Han sier følgende:

*Jeg søker en religion som tilsvarer menneskelig utvikling. Den viktigste funksjonen i en slik religion ville være dens universale karakter, i samsvar med samling av menneskeheten som har funnet sted i denne epoken. Den vil inkludere humanitetslære som er felles for alle østlige og vestlige store religioner, og dens doktriner vil ikke være mot menneskehetens rasjonelle innsikt, men skal legge vekt på det praktiske livet enn på tro. En slik religion ville være historiens første fulle humane religion.*¹⁶⁻¹⁷

Wagar skriver i "*The City of Man*":

*En rasjonell, etisk og praktisk tro i harmoni med vitenskap som gjør det mulig for en person å endelig leve i harmoni med seg selv og kosmos.*¹⁶⁻¹⁸

Verden trenger ikke å vente hundrevis av år på fremveksten av en slik "religion". Den er allerede presentert av Koranen. Vanskeligheten er at den ikke har blitt praktisk presentert for verden i sine sanne farger. Vi må erkjenne at vi muslimer som holder denne boken, er de som utelukkende har skylden for at vi selv ikke klarer å forstå eller forklare den på rett måte.

17 MENNESKET OG KRIG

17.1 FJERN FORTID

Menneskets karakter er forvirrende i sitt mangfold og motsetninger. Menneskets evne til forbedringer sammenfaller med dets evne til nedbrytning. Mennesket kan vokse til det sublime, men også synke til dypeste ydmykelse. Mennesket kan på den ene siden tilbe Gud med en engleaktig glød, og på en annen side finne djevelsk glede i et utsvevende liv. Mennesker kan elske hverandre til åndelige nivåer og til og med dø for dem de elsker, men også hate andre som om de ikke var noe bedre enn jungeldyr. De er utstyrt med et intellekt som hjelper dem med å utforske verdensrommet og veie både solen og jorden, men likevel finnes det mennesker som forblir uvitende om sin egen verdi og iboende evner, og følger dermed en bane som vil for sikkert føre til utryddelse av menneskelig art.

Mennesker har kriget gjennom hele deres eksistens på denne planeten. Vi kan også forutse at mennesker kommer til å fortsette å kjempe mot hverandre i alle kommende tider. Til tross for strålende sivilisasjoner som mennesket har skapt, og til tross for deres briljante kunstneriske og vitenskapelige prestasjoner, prøver vi fra tid til annen å være vesener som så iherdig prøver å ødelegge sitt art. En blir dermed forvirret om hva menneskeheten står for. Det er sant at det fra tid til annen har vært folk som har holdt fred, toleranse og høy verdi av samfunn, men like fremtredende har mennesker også ofte forkynt det motsatte budskapet og glorifisert krig. Krigføring var en edel beskjeftigelse av *Nietzsche*. Hans råd var at "*menn bør bli opplært i krigføring*" og "*kvinne bør bli opplært i produksjon av jagerfly*". For å avklare hans syn, legger han til at "alt annet er tåpelig". *Mussolini* anså krig som et moralsk imperativ. *Hitler* betraktet krig som livets grunnleggende prinsipp. For ham var det kun en soldat som kunne etablere disiplin. På denne måten kunne kun de som hjelper en stat med å forberede seg på krig, virkelig bidra til den nasjonale kulturen og sosial velferd.

Heinrich Hauser har sagt følgende:

Vi skal ødelegge alle institusjoner som opprettholder fred og sikkerhet for menneskeheten. Livet vil kun holde seg stabilt i en alder vi kan kalle barbarisk

Selv om slike ekstreme synspunkter nå generelt møtes med hoderisting, er det selv i dag innflytelsesrike mennesker som ikke ville nøle med å kaste verden i krig for å løse internasjonale konflikter. Heldigvis finnes det fornuftige mennesker i alle land som holder slike personer tilbake. Utsiktene til en atomkrig som vil ødelegge både seierherrene og de beseirede, fungerer også som et skrekkvarsel.

Det er et faktum at trusselen av krig ikke er borte den dag i dag. Det at enkelte statlige ledere konstant balanserer seg på randen av krig, utgjør en alvorlig trussel mot menneskeheten. Det er merkelig at det moderne mennesket som streber etter å

kolonisere månen og andre planeter, ikke klarer å løse problemene den står overfor på jorden.

La oss nå se om Koranen kan hjelpe oss med dette. Har den et middel som kan overvinne slikt uro? I så fall, hvor produktivt kan det brukes? Koranen tillegger Gud to vesentlige egenskaper, altså "*As-Salam*" og "*Al-Momin*". "*As-Salam*" er en som sikrer fred og harmoni, og sikrer fredelig sameksistens. "*Al-Momin*" er den som gir ly, beskytter og skjenker fred til alle vesener. Ikke bare nok med det, men Koranens anbefalte måte å leve livet på, heter "Islam", som ordrett betyr "fredelig tilværelse".

"*Momin*" er den som representerer fred. Koranen refererer til seg selv som et middel for å bane vei for fred (05:18). Den kaller folk mot "fredshuset" (10:25). "Fredshuset" er belønningen av å leve i samsvar med budskapet av Koranen (6:127). Det er fred i et fellesskap av troende. Når de forlater denne verden, vil *Malaika* ta dem imot med hilsenen "Fred er med dere (som belønning) for deres tålmodighet og utholdenhet" (13:24). Et brennende ønske om fred blir reflektert i de ordene som muslimer hilser hverandre med, altså "*Assalam-o-alaikum*" som betyr "fred være med deg". Og svarer på en slik hilsen med "*wa-alaikum as-salam*" som betyr "Og fred være med deg også". Koranen bruker begrepet "*fasad*" til alt som forstyrrer sosial fred. Gud liker ikke *fasad* (2:205). Gud befaler mennesket å ikke utøve vold i verden (7:56). Den sier at de troende avskaffer vold og ugagn (28:83). Det er derfor klart at Islam er en kraftig tilhenger av fred og avskyr all vold og skade. Islam søker å etablere universal fred og trygghet til alle fredselskende mennesker.

Det er utvilsomt sant at folk ønsker å leve i fred, men utbrudd av vold er likevel ikke et sjeldent fenomen. Koranen gir oss gode råd om hvordan vi kan stoppe vold når den bryter ut. Hvis en person forstyrrer fred, kan vi prøve å overtale ham, og hvis dette mislykkes, vil regjeringen måtte bryte inn og holde ham igjen med makt. Problemet er langt mer vanskelig når en nasjon angriper en annen.

17.2 KRISTENDOM OG KRIG

Kristendommen favoriserer en politikk som ikke tror på motstand av ondskap. Den anbefales ikke å svare det onde med ondt, eller vold med vold. Det Nye Testamentet forteller oss at kjærlighet er det beste svaret på en voldelig handling:

Jeg har hørt at det er sagt: "øye for øye, og tann for tann" men jeg forteller deg at du ikke bør innstille deg til å ta igjen på de som ønsker deg noe vondt. Men om noen slår deg på din høyre kinn, så vend også det andre til. Og hvis noe kjenner loven, og tar skjorten din, så la ha også ta mantelen, Og om noen tvinger deg til å følge ham for en mil, så gå to mil med ham. (Matteus 5:38-41)

Å gjøre godt i retur for ondt, sies å være den beste måten å bekjempe det onde på. Edle følelser i personlige forhold mellom individer kan uten tvil være prisverdige, men det er sterkt tvilsomt at Jesus (fred på ham) ville ha lært bort en slik forskrift for saker av global verdi og nivå. Slike følelser kan kun brukes i sjeldne tilfeller og

budbringere snakket ikke for sjeldne unntak. Selv kristendommens historie fornekter dette. *William Ralph Inge* kommenter følgende i "*The Fall of the Idols*":

*Prinsippet med voldsfrihet ble lagt til grunn av en liten gruppe mennesker i fiendtlige miljøer, men et organisert samfunn kan ikke avstå fra maktbruk. Ingen kan foreslå at en kristen regjering ikke skal prøve å stoppe en gjeng kriminelle innenfor sine egne grenser. Så hvordan kan vi være i tvil om den ville forsvare seg mot en invaderende fiende? Augustine mente at krig kan rettferdiggjøres ved at den kjempes for å holde hensynsløse og grove angrep tilbake, og mente at ved å ikke forebygge aktiviteter mot slike forbrytelser handlet man i angriperens interesse. "Et imperium er ikke noe annet enn røveri på stor skala, dersom det ikke finnes noe rettferdighet i det". Ved å innrømme at visse situasjoner gjør en defensiv krig uunngåelig, har vi identifisert et prinsipp som kan veilede oss i konkrete situasjoner.*¹⁷⁻¹

Selv i det Nye Testamentet, slik den eksisterer i dag, finner man tekster som er i klar motsetning til læren av voldsfrihet og absolutt null motstand mot det onde. For eksempel er det registrert at Jesus (fred på ham) sa:

Tro ikke at jeg har kommet for å bringe fred på jorden. Jeg har ikke kommet for å bringe fred, men sverd. Jeg har kommet for å sette en mann i strid med hans far, og en datter i strid med hennes mor, og en svigerdatter i strid med henne svigermor (Matteus 10:34-36)

Det er dermed klart at selv Kristendom ikke utelukker bruk av makt for å forsvare en god sak.

I vår egen tid regner vi den indiske "mahatma" Gandhi til å være en standhaftig og kompromissløs forkjemper av voldsfrihet, men også han måtte tone ned sin idealisme og vedta en mer realistisk holdning til det onde:

*Hvis åpen krigføring var en mulighet, ville jeg innrømme at vi, i likhet med andre land, måtte trå banen av vold og utvikle kvaliteter av tapperhet enn kjærlighet på slagmarken.*¹⁷⁻²

Denne apostel av voldsfrihet gikk så langt som å innrømme at når behovet oppstår, vil også kvinner i likhet med menn, være tvunget til å ty til vold og kjempe vold med vold.¹⁷⁻³

Det er unødvendig å legge til at hans fire tilhengere og etterfølgere har deretter tydd til vold når det har vært fordelaktig.

17.3 KORANEN OG KRIG

Koranen appellerer aldri til menneskets flyktige følelser, og viker heller ikke for dets humørsvingninger. Koranen ser problemer på en realistisk måte og gir rasjonelle svar på dem. I likhet med det Nye Testamentet forteller Koranen oss å gjengjelde ondt med godt, fordi en slik handling har en helbredende effekt på den skyldige:

En god og en ond gjerning er ikke like. Vis det onde tilbake med det som er bedre, og du vil se at den du lever i fiendskap med, blir som en venn! (41:34)

Andre steder beskrives en troende som "en som motvirker det onde med det gode" (28:54). Men om fienden drar unødvendig fordel av denne godheten, så tillater Koranen bruk av makt, forutsatt at du holder deg innenfor anstendighetens og rettferdighets rammer. Selv om den tillater makt, så ber Koranen oss om å være milde mot den som prøver å skade oss. Hvis han angrer, vil han bli tilgitt. Koranen formaner oss å tilgi våre fiender og de som skader oss:

Den som tilgir og avslutter oppgjør, vil bli belønnet av Allah (42:40)

Koranen bruker begrepet "*zalim*" (grusom, tyrann, urettferdig) for de som ikke tilgir sine fiender. Et annet sted gir Koranen lov til å be fienden kompensere for den ydmykelsen og smerten som han har påført. Om han nekter, så bør han bli straffet. Koranen fordømmer de som er urettferdige og grusomme mot sine medmennesker. De fortjener en streng straff (42:42). Koranen pålegger tilgivelse som en edel handling. Koranen ber oss om å tilgi den personen som skadet oss når vi har grunn til å tro at en slik tilgivelse vil gagne både den skyldige og samfunnet.

17.4 LOVEN OG BRUK AV MAKTT

Koranen forklarer at kun gode lover er ikke nok for å sikre fred i verden. Det er nødvendig at lovene blir implementert, og at man blir nødt til å bruke makt.

Vi har sendt Våre sendebud med klar beskjed, og med vår rettferdighetslære og kriterier (for rett og galt), slik at mennesker kan leve deres liv med rettferdighet. Vi har også opprettet stål (sverd) som besitter makt og dets anvendelser er nyttige for menneskeheten. (57:25)

En lov som ikke støttes av makt kan ikke betraktes som noe mer enn en from anbefaling. Loven må gjøres gjeldende dersom dens sosiale orden skal opprettholdes. Koranen sier derfor at staten opprettholder nødvendig makt til å implementere sine lover. Koranen kaller Gud for "*As-Salam*", altså "Kilden til fred", og også "beskytteren", "den mektige" og "selvdrevne". Staten som bygger seg på Koranens verdier bør gjenspeile alle disse egenskaper.

Kraften delegert til staten skal anvendes til å opprettholde lov og orden, og til forsvar mot dem som truer statens selvstendighet. Staten må imidlertid ikke bruke sin makt til å begrense individuell frihet. Målet med etablering av en stat er å opprettholde forhold som gjør at dens borgere får utviklet seg og får oppnådd selverkjennelse. Dette formålet kan bare oppnås dersom staten er uavhengig og forberedt på å motvirke all slags aggresjon.

Gjør klar mot dem alt dere makter av stridskrefter og rytteri, så dere kan sette skrekk av Gud i deres fiender og andre i tillegg, som dere ikke vet om. Men Gud kjenner dem. Alt dere legger ut for Guds sak, får dere fullt igjen. Dere skal ikke lide urett. (8:60)

Den islamske staten bør ikke bruke sin makt til å slavebinde svakere nasjoner. Den bør bruke sin makt til å skape forhold som gjør at folk følger det livet som Gud har foreskrevet.

Vi kan forstå konseptet av maktbruk mye bedre om vi vurderer den første krigen som muslimene kjempet. Budbringeren og en liten gruppe av hans hengivne tilhengere levde i Mekka i tretten år. I denne perioden klarte de å tåle mange former for forfølgelse med tålmodighet. Hver fornærmelse eller voldshandling ble møtt med taushet, eller med en mild protest i ekstreme tilfeller. Selvkontroll som de hadde pålagt seg ble forvekslet med svakhet, og derfor måtte de lide nye overgrep hver eneste dag. Da undertrykkelsen ble utålelig, forlot de sine forfedres hjem og søkte tilflukt i Medina, en by flere hundre mil vekk fra Mekka. Selv dette var ikke nok og deres fiender var fast bestemte på å tvinge dem til å gi avkall på sin nye tro, eller ødelegge dem hvis de nektet å føye seg. En formidabel arme marsjerte mot dem. For flyktninger var det et spørsmål om liv og død, men selv da nølte de med å møte armeen. De ventet tålmodig på Guds veiledning for å gjøre det rette. Til slutt fikk de tillatelse til å bruke makt og forsvare seg mot sine uforsonlige fiender.

Det er ikke noe skyld i om de som blir forfulgt, hjelper seg selv og forsvarer seg mot overgrep. (42:41)

En klar instruksjon er gitt i følgende vers:

De som bekjempes har kamptillatelse, fordi de har lidt urett. Allah evner å gi dem hjelp som uforskyldt er drevet bort fra sine hjem, kun fordi de sier: "Allah er vår Forsørger". Om Allah ikke hadde holdt noen folk i sjakk ved hjelp av andre, ville klostre og kirker, bedehus og moskeer, hvor Guds navn stadig påkalles, ha blitt ødelagte. Allah vil hjelpe dem som hjelper Ham, og Allah er sterk og mektig. (22:39-40)

Vi kan dermed konkludere med at bare de som blir forfulgt og ikke får lov til å leve i fred, har rett til å ty til krig. Dette reiser et naturlig spørsmål om hva folk skal gjøre om de ikke har nødvendige midler til å forsvare seg? I slike tilfeller kaller Koranen alle rettferdige folk til unnsetning for å kjempe på deres vegne:

Hvorfor skulle dere ikke kjempe i årsaken til Allah og for de undertrykte (og hjelpeløse) menn, kvinner og barn som klager: "Vår Forsørger, hjelp oss vekk fra denne byen og dens onde innbyggere (som ikke følger Allahs lov). Pek oss mot noen som kan beskytte oss" De troende strever og kjemper for Allahs sak. De vantro kjemper for Taghut. Bekjemp Shaitans venner, så hans list aldri lykkes. (4:75-76)

Implikasjonen er klar. Undertrykte mennesker over hele verden ber om hjelp og redning. Kan dere ikke høre deres skrik? Eller tror dere at kun fordi dere selv er trygge, så trenger dere ikke å kjempe mot urett? Da tar dere feil. Det er vår plikt å kjempe på vegne av alle som lider forfølgelse og undertrykkelse. Det er vår plikt å bekjempe grusomhet og urettferdighet, selv om ofrene ikke tror på de samme verdier og begrepene selv, og ikke tilhører vår nasjon eller rase. Hvor enn de undertrykte skriker etter hjelp, må vi forte oss til for å bekjempe undertrykkeren. Dette er hva det "å kjempe i Allahs navn" betyr.

De troende kjemper for Guds sak mot grusomhet, tyranni og urettferdighet. Deres mål er å få rettferdigheten til å regjere i verden. De som ikke har tro, jobber for å slavebinde andre mennesker og utnytter dem for deres egen interesse. Koranen forteller oss i et enkelt og direkte språk om når krig er begrunnet, og når ikke. Prinsippene som er nedfelt i Koranen er klare og konkrete. De er ikke skrevet i et språk som kan tolkes på mange forskjellige måter. Skillet mellom en rettferdig og en urettferdig krig er klar, og bør ikke være skjult av sofistikerte argumenter. Folk som virkelig holdes undertrykt, har for eksempel, rett til å gjøre opprør mot landets regjering. De ville imidlertid handle direkte i strid med Koranens prinsipper hvis de overdrev og betegnet mindre trakassering som forfølgelse. De kan kun sies å være ofre for forfølgelse dersom de blir nektet grunnleggende rettigheter som Koranen definerer. De troende vil kun ta til våpen for å forsvare disse rettighetene, og for å kunne hjelpe andre undertrykte, selv om de skulle være muslimer eller ikke.

17.5 REGLER FOR OPPFØRSEL

Vi har nå snakket om de omstendigheter som tillater krig. La oss nå se på reglene for oppførsel nedfelt i Koranen for muslimer i krig. For det første så er det en bindende plikt for lojalitet overfor medmennesker i krig som i fred:

Dere som tror! Vær standhaftige og ærlige vitner for Allah, og la ikke hatet av andre lede dere til å gjøre urett. Være oppreiste, for rettskaffenhet er beslektet med fromhet. Ha ærefrykt for Allah, for Han er klar over det dere gjør (05:09)

Vi må være rettferdige, selv mot våre fiender. Koranen tillater ikke at vi under noen omstendigheter skal avvike fra rettferdighet. Hvis en undertrykker fratar grunnleggende rettigheter fra folk, så er det rettferdig å iverksette tiltak som skulle returnere deres rettigheter. Fredelige tiltak bør iverksettes der det er mulig å oppnå forlik med fredelige midler. Kun hvis dette mislykkes, kan man ty til krig, men selv i krig må fiendens grunnleggende rettigheter ivaretas. Når fienden er beseiret, må han bli behandlet med samme ærbødighet som alle andre mennesker.

Dermed sier Koranen at kontrakter må respekteres i krig som i fred. Verdensfreden avhenger fremfor alt av den tilliten mennesker har til sine gjensidige kontrakter. En avtale er kun verdifull så lenge alle involverte parter viser gjensidig tillit. Kan en avtale respekteres dersom en av partene skulle mene at alt er tillat i krig? Den sterke parten kan si opp avtalen når det passer. Det er derfor *Solon* sier at en kontrakt er som et edderkoppnett som fanger de svake, og hvor ikke engang et strå viser seg til å være sterk nok for den svake parten.

Machiavelli forsvarer "prinsens" rett til å være hardnakket og skruppelløs i politikken. Han anbefaler at en hersker har klare betingelser for å bryte sin tro når det passer ham:

En klok fyrste bør derfor ikke stå ved sitt ord om det skulle skade ham, eller om grunnene som fikk ham til å gi sitt løfte ikke lenger eksisterer. ¹⁷⁻⁴

Hans elev, Frederick II, mente at:

Politikk er heller å dra nytte av gunstige omstendigheter enn å planlegge dem på forhånd. Dette er grunnen til at jeg anbefaler deg å ikke inngå avtaler som er avhengige av usikre hendelser, men heller å holde muligheter åpne. ¹⁷⁻⁵

En indisk politisk tenker hadde kommet med lignende doktriner lenge før *Machiavelli*. Begrepet *Kautilya* (utspekulert), som han introduserte, viser at han forsvarte bruken av list og svik i politikk. Han mente at bare en skruppelløs person kunne spille det politiske spillet vellykket. I sin bok "*Arthashastra*" skriver han en måte som ikke ville være ukrenkelig, men bli forvrengt og ødelagt, dersom det anses nødvendig. Han skal imidlertid gjøre alt dette i smug, slik at verken hans eget folk eller hans motstandere mistenker ham for å bryte pakt.

I direkte kontrast til dette krever Koranen kategorisk:

Oppfyll alle deres forpliktelser. (05:01)

Koranen minner oss at vi er ikke bare ansvarlige overfor dem vi har gitt våre ord til, men også til Gud, og Gud befaler oss til å oppfylle våre forpliktelser:

Fullfør deres løfter og oppfyll deres forpliktelser, for dere vil bli holdt ansvarlige for hver og en av dem. (17:34)

Hva gjør du hvis den andre parten bryter avtalen? Det er generelt antatt at avtalen blir ugyldig i slikt tilfelle, men Koranen sier noe annet. Den sier at vi ikke skal ta forhastede handlinger og råder oss til å appellere til fienden å revurdere sin beslutning, og rette seg etter avtalen. Hvis denne anmodningen ikke vurderes, og fienden fortsetter med å bryte avtalen, så kan vi konkludere med at avtalen ikke lenger er bindende:

Men frykter du svik fra et folk, så forkast pakten på samme måte. Sannelig, Gud liker ikke svikefulle! (08:58)

I tidlige islamske tider, når Koranens loven ble respektert av alle, var det ganske utenkelig at muslimer skulle bryte en pakt. Selv om løftet ble gitt av en enkeltperson, ville den alltid bli respektert. En hendelse fra slaget ved *Badr* illustrerer Budbringerens holdning til en muslimsk pakt. I denne kampen skulle 313 muslimer kjempe mot en større styrke på over tusen menn. De hadde alle odds mot seg og ville sikkert ha ønsket en økning i sin styrke. I løpet av kampene, da utfallet fortsatt var usikker, kom to bevæpnede menn plutselig frem og sluttet seg til kampen på deres side. Budbringeren spurte dem hvordan de hadde klart å krysse fiendens land. De svarte at fienden hadde prøvd å stoppe dem, men hadde latt dem fortsette fordi de hadde gitt sitt ord på at de ikke ville delta i krig mot dem. Budbringeren sa til dem at de måtte ære sine løfter. Han forbød dem fra å slåss og sa at kampen ville bli avgjort i henhold til Guds planer. Han tillot ikke sine menn å bryte deres løfter, selv i en slik kritisk tid.

En annen situasjon oppsto da noen hedenske kvinner aksepterte Islam, men deres ektemenn forble trofaste mot sine gamle guder. Disse ektemenn begynte å forfølge sine koner for å tvinge dem til å avsverge Islam. Noen av disse kvinnene søkte tilflukt i Medina og muslimene ble bedt om å sende disse kvinnene tilbake til sine menn. Siden den islamske loven ikke tillater ekteskap mellom en muslimsk kvinne og en hedensk mann, ble det annonsert at disse kvinnene var frie fra deres ekteskapskontrakter, og at de ikke trengte å returnere til sine ektemenn. Budbringeren sørget for at disse ektemenn fikk tilbakebetalt det beløpet de hadde gitt til sine koner i medgift (60:10-11).

Det bør bemerkes at disse mennene var fiender av Islam og var fast bestemte på å ødelegge det lille muslimske samfunnet. Budbringeren ønsket ikke engang å skade slike fiender eller nekte dem noe de hadde krav på. Slik iver for rettferdighet og rettferdig behandling kunne ikke gjøre noe annet enn å imponere selv fiender av Islam.

Men om fienden tilbyr fred selv etter all motstand, må den ikke avvises under noen omstendigheter. Kanskje muslimer har god grunn til å være skeptiske til fiendens plan, men deres skepsis bør ikke stoppe dem fra å akseptere fredstilbud. Det kan være at tilbudet kommer på et tidspunkt når seieren er innen rekkevidde for muslimer. Selv da bør de ikke fortsette å krige, men legge ned våpnene og delta i fredsforhandlinger. Hvis fienden har følt seg tvunget til en fredsavtale, er målet med krig uansett innhentet. Hensikt med krig er ikke å undertrykke fienden og erobre hans landområder, men å slå tilbake angrepet. Hvis fienden av en eller annen grunn viser vilje til å legge ned sine våpen, bør muslimene gjøre det samme. Fienden kan ha kommet med fredstilbud bare for å vinne tid eller for å dekke en kriminell handling, men selv da er muslimer beordret til å stole på Gud og akseptere fredstilbudet i god tro.

Allah er nok for dere, og hjelper dere og styrker dere med deres tro (og er med dere når dere kjemper for Guds sak) (8:64).

Alle nødvendige forholdsregler skal tas, og fienden bør oppfordres til å avstå fra angrep, men tilbudet må ikke avvises på grunn av mistanke.

Hvor lenge skal krigen fortsette hvis fienden nekter å komme til enighet? Koranen pålegger muslimene å fortsette krigen til deres formål er oppnådd. Hvis hensikten blir oppfylt, bør krigen slutte umiddelbart. Uberettiget angrep, forfølgelse av en religiøs gruppe, undertrykkelse og brudd på menneskerettighetene er noen av grunnene som rettferdiggjør krig.

Hvis krigen ikke kan fullføres, men de stridende partene kommer til enighet om våpenhvile, bør muligheten benyttes umiddelbart. Selv under våpenhvile kan beroligende samtaler og tiltak skape en atmosfære som kan føre til en fredelig løsning på konflikten. Denne metoden for å avslutte krig ble allerede anbefalt av Koranen for 1400 år siden. Et annet skritt i samme retning var etablering av en internasjonal konvensjon som sa at det var forbudt å føre krig i visse måneder (09:36).

17.6 KRIGSFANGER

Koranen sier at krigsfanger skal bli behandlet på en human måte. I Arabia ble krigsfanger gjort om til slaver. Menn og kvinner ble solgt, og ingen så stygt på denne praksisen. Koranen som legger så mye vekt på utvikling av menneskelig *individualitet*, kunne selvsagt ikke tillate et slikt angrep på en persons verdighet. Koranen kommanderte dermed muslimene å behandle krigsfanger på en annen måte enn datidens praksis.

Når dere møter de vantro (i åpen forsvarskamp) så kjemp mot dem med full styrke. Når dere får overtaket så ta dem til fange. Slipp dem så storsinnet eller insister løsepenger mot frihet (47:4)

Betydningen av dette verset er klar. Krigsfanger kan brukes til å forhandle friheten av muslimske fanger i fiendens varetekt, eller bli løslatt når den fastsatte løsesummen er betalt, eller satt fri betingelsesløst som et tegn på vennskap eller av humanitære grunner. Uansett hvilket alternativ som velges, blir resultatet det samme. Fangene får sin frihet. Dette er det eneste verset i Koranen som snakker om krigsfanger. Verken her eller andre steder er det noe forslag til å bruke krigsfanger som slaver. Koranen krever at folk skal bøte for sine synder, selv for mindre forseelser, ved å frigjøre en slave (90:13). Koranen nødvendiggjør krig i forsvar av menneskerettigheter, og proklamerer menneskelig likeverd. Dermed sier det seg selv at Koranen kan aldri tillate noen form for slaveri.

Koranen krever at krigsfanger skal bli behandlet som gjester, så lenge de er i muslimers varetekt. *Abu Aziz* var en av dem som ble tatt til fange i slaget ved *Badr*.

Etter at han ble løslatt, vendte han tilbake til sitt folk og fortalte dem om den behandlingen han hadde fått. "Jeg ble innkvartert hos en person. Han ga meg brød og andre godsaker til å spise, mens han og hans familie levde på dadler. Jeg følte meg ofte skamfull og ga brødet tilbake, men de nektet å ta den og insisterte på at jeg spiste det".

Sohail bin Umar ble også fanget av muslimer ved *Badr*. *Sohail* var en kjent taler som hadde ytret mange krenkende ord om Budbringeren. Muslimene ønsket åpenbart å straffe ham, og det ble foreslått å trekke to av hans fortenner. Budbringeren samtykket ikke til dette forslaget, og dermed ble ikke *Sohail* skadet. Noen av dem som ble tatt til fanger ved *Badr*, ble satt fri etter å ha betalt løsepenger. Det var mange som var for fattige til å betale. De som kunne lese og skrive, ble fortalt at de kunne gjenvinne deres frihet ved å undervise 10 muslimer i å lese og skrive. Resten ble satt fri uten betingelser. De som hadde betalt sine løsepenger, ble fortalt at hvis de noen gang ønsket å bli muslimer, ville de få full refusjon.

Du Budbringer! Si til fangene i din omsorg at hvis Allah ser noe godt i deres hjerter, vil Han gi dem noe bedre enn det de har mistet, for Han er tilgivende, Nåderik. (8:70)

Det bør bemerkes at hver gang ordet "slave" forekommer i Koranen, refereres det til slaver som eksisterte i det arabiske samfunnet. De er nevnt i fortid. Ingen steder sier Koranen: "Gjør deres fiender til slaver, og her er reglene for å håndtere dem." Når muslimene kom til makten, avskaffet de slaveri gradvis for slavene som bodde i arabiske samfunn, og lukket deretter dørene for fremtidig slaveri.

Folk som tilhørte fiendens leir, søkte fra tid til annen tilflukt hos muslimene. Koranen beordret muslimer til å ikke sende dem tilbake. Muslimene skulle gi dem asyl, og gjøre dem oppmerksomme på Koranens budskap. Det var selvsagt opp til den enkelte å vurdere dette tilbudet. Hvis en bestemte seg for å vende tilbake til sitt folk, ble ikke vedkommende stoppet fra dette. Han ble til og med deportert på vei, slik at hans sikkerhet kunne ivaretas.

Hvis en av dine motstandere ber om beskyttelse, så la han høre Allahs ord, og før ham deretter til et trygt sted (09:06)

Muslimer har en plikt å informere slike personer om islamsk intensjon og mål, men Koranen forbyr muslimer utvetydig fra å tvinge folk til å akseptere Islam.

17.7 KAN KRIG AVSKAFFES?

Menneskehetens historie representerer et lappeteppes av vekslende mønster av krig og fred. Skal historien fortsette med samme mønster, eller kan varig fred oppnås i nær fremtid? Vi kan svare på disse spørsmålene med Koranens hjelp.

Verset som omhandler krigsfanger fortsetter med ordene: "... inntil fiendtlighet avsluttes" (47:4). Med andre ord, faktorer som fører til krig stammer ikke ifra mennesket. De forekommer i en bestemt form for sosialsystem, og vil forsvinne hvis dette systemet endres radikalt. Det samfunnet vi har bygget opp, er preget av konkurranse og grådighet. Hvis dette systemet skulle bli erstattet av Koranens sosiale orden, som fremmer kreativitet og konkurranse på det sosiale området, ville krig opphøre fra menneskelig tilværelse, og det ville bli varig fred. Koranen søker å sveise ulike grupper av mennesker sammen til en enkelt harmonisk og global samfunn. All rivalisering mellom nasjoner og grupper ville forsvinne. I et slikt sosialt system ville enkeltpersoner, så vel som grupper, ikke slåss med hverandre for makt som gjør dem i stand til å dominere og utnytte andre. De ville ha lært å ønske edlere ting som ville forene dem i stedet for å splitte dem. De ville ønske selvutvikling ved å tjene andre og arbeide for det felles beste, altså for menneskehetens fremgang.

Dette sosiale systemet ville gi en det han trenger mest av alt, altså fred og sikkerhet og mulighet for selvutfoldelse og selvutvikling. Ingenting i dette fellesskapet ville vekke misunnelse, sjalusi, grådighet eller ondskap i mennesket. Det ville ikke være sammenstøt av interesser, og derfor ingen konflikter. Så, med ordene i fra Koranen: "*fiendtligheter ville komme til en slutt*".

Slik situasjonen er nå, så kan det noen ganger være nødvendig å gå til krig i rettferdighetens navn. *Tirmidhi* rapporterte at Budbringeren sa: "*Formålet med krig er å tvinge undertrykkeren til å bøye seg for rettferdighet*". *Bukhari* er en av dem som har samlet Budbringerens utsagn. Han skriver i sin bok at Budbringeren ble en gang spurt: "*En mann går til krig for å oppnå berømmelse, en annen for å bevise sitt mot, og en tredje på grunn av hevnlust. Hvilken av disse tre motivene er best?*" Budbringeren svarte: "*Den som kjemper for å bevise at Allahs lov er den beste, kjemper for Allah.*"

Menneskeskapte lover, tjener bare interesser av en bestemt gruppe. Slike lover er uakseptable for andre grupper, men Allah er Forsørgeren av hele menneskeheten og Hans lov beskytter hver persons interesser. Følgelig er Hans kjærlighet et sikkert fundament for fred i verden. I Islam kalles dette grunnlaget for *Tawhid*, altså enhet. *Tawhid* er tro på en Gud, ett sett med lover for skapelsen av menneskeheten. Den sosiale orden basert på dette grunnlaget kalles for *Deen* og er den samme for hele menneskeheten. Denne sannheten begynner å gå opp for vestlige tenkere. Hvis de ikke kan se det i sin fulle utstrekning, ligger feilen hos muslimer som fikk denne guddommelige loven for 1400 år siden, og har ennå ikke tolket og presentert den til menneskeheten på en riktig måte. Muslimer bør huske at det vitenskapelige synet er

dypt forankret i det moderne sinn, og at det moderne mennesket snakker språket av vitenskap. Koranen sier: "*Menneskeheten er ett og samme samfunn*" (2:213).

Det er langt lettere for det moderne mennesket å forstå denne sannheten, enn det var for dets forfedre 1400 år siden. Man kan kun få rettmessig anerkjennelse og realisere sitt potensial som et medlem av en universal brorskap. Koranen instruerte til å etablere en slik brorskap og gjorde det innen de områdene der Koranens lover seiret.

Koranens budskap er ikke for en bestemt gruppe, men for hele menneskeheten. Enhver Budbringer snakket til en bestemt gruppe, mens *Muhammad* (fred på ham) ga sitt budskap til hele menneskeheten:

Menneskeheten! Jeg har blitt sendt mot dere som Allahs sendebud. Han holder kontroll over himmelen og jorden. Det er ingen Gud utenom Ham (7:158)

Drømmen om varig fred vil bli en realitet:

Menneskehet! Dette er en advarsel fra Forsørgeren. Dette er en balsam for deres hjerter, en guide og velsignelse for troende (10:57)

Koranen sier følgende om den sosiale orden:

Alle som entrer den blir trygge. (3:97)

Folk over hele verden bør ta fatt i å bygge dette sosiale systemet som holder håp for menneskeheten.

18 VEKST OG FALL AV NASJONER

18.1 KORANEN OG HISTORIE

Koranen trekker menneskelig oppmerksomhet igjen og igjen til naturfenomener og historiske hendelser, og oppfordrer oss til å reflektere. Selv om disse to områder ser ut til å være ganske annerledes, er de i utgangspunktet ikke så forskjellige fordi de begge reflekterer den samme guddommelige hensikten.

Prosessen av den guddommelige loven kan bli gjenkjent i begge. De prosesser som er involvert i levende organismer som fødsel og død, er ganske forståelige, men når vi beveger oss fra den enkelte til det kollektive, får vi et annet syn.

Likevel har pålitelig data blitt samlet om de lover som regulerer menneskets gruppedannelse og oppløsning. Historie har forsøkt å utvide dette spekteret og identifisere de lover som styrer nasjoners oppstand og fall. Dette har vært et prisverdig forsøk, men som dessverre ikke har gitt et tilfredsstillende svar på årsakene, så langt. Ingen av argumenter eller konsepter har holdt ut lenge.

Resultatet er at historien synes fremdeles til å være en serie av tilfeldige hendelser.

Koranen oppfordrer oss til å se på historien fra en ny vinkel. I henhold til Koranen er Guds hensikt å få menneskelige aktiviteter i takt med naturens aktiviteter, men med en forskjell. I naturen oppnås den guddommelige hensikten gradvis, gjennom lover som ikke kan benektes. Vi kan kalle disse lovene for guddommelig vilje. Materie er passiv og kan ta hvilken som helst form, i samsvar med Guds hensikt. Men i historie derimot, vil hensikten bli oppnådd gjennom frivillig og aktivt samarbeid mellom uavhengige begrensede vesener. Guddommelig vilje pålegger tilbakeholdenhet, slik at disse vesenene kan handle og velge selv. Mennesker som har spilt sine roller på scenen av historien, har noen ganger levd og handlet i samsvar med Guds hensikt, og noen ganger imot den. I det første tilfellet blomstret de og gjorde fremskritt og tok deres rettmessige plass i forkant av sivilisasjonen. I det andre tilfellet falt de etter, gikk i fra hverandre og ble til slutt erstattet av andre. I denne prosessen er det en årsakssammenheng. Hver livsform produserer sine egne konsekvenser.

Loven som regulerer disse resultatene kan kalles for "Konsekvensloven" som sier at man høster det man sår. Denne loven er like urokkelig og nådeløs i sin kreativitet som enhver annen lov. Koranen bekrefter denne loven gjentatte ganger og gir mange eksempler på hvordan den har påvirket menneskets historie. En nasjon som tar på seg et liv som er forenlig med den moralske orden i universet, vil bli vellykket på alle områder. En nasjon med en livsstil som er i strid med denne politikken vil uunngåelig forfalle og gå i oppløsning.

Historie er en registrering av nasjoners fremvekst og fall. Den forteller oss om nasjoner som blomstret med hensyn til deres levemåte, mål, kulturelle verdier, handlinger og konsekvenser av disse handlingene. Hvis vi ser på historien som en vurdering av hvilken handling fikk hvilken konsekvens, i stedet for se på den som en

registrering av en rekke hendelser, så kan den hjelpe oss med å løse våre problemer. En slik vurdering gjør oss i stand til å forutsi og kontrollere våre kollektive anliggender og hjelpe oss med å unngå fallgruvene. Hvis vi følger en sti som har brakt andre nasjoner mot en katastrofal slutt, kan vi dempe vår negative fremgang, følge sporene våre tilbake til veikrysset fra der vi begynte å trå feil, og velge en bedre vei. Dermed har vi en ledestjerne for å dømme vår egen levemåte, våre tanker og handlinger, som også kan gi oss innsikt i andre nasjoners fremtid på grunnlag av de idealer de prøver å leve opp til. Kort sagt: Hvis vi ønsker å få det beste ut av livet, så kan vi ikke unngå å studere historie og forholde menneskelig atferd til skjebnen som rammet den.

Koranen oppfordrer oss nettopp derfor til å reise verden rundt og se for oss skjebnen som rammet dem som trosset Gud og Hans lover. Verken rikdom, makt eller befolkningstall kunne redde dem da de forkastet høyere verdier. Historien har fordømt dem, slik den på sikt vil dømme oss. Vi har prediksjon for hånd:

Vi har sendt klare åpenbaringer gjennom eksempler og lignelser for å klargjøre hvordan det gikk med dem som var før dere. En formaning for de gudfryktige (som ønsker å gardere seg mot livets fallgruver). (24:34)

Koranens tilnærming er å først nevne de lover som styrer skjebner til nasjoner, og deretter gjenskape hendelsene fra historien for å illustrere funksjonen av disse lovene. Det er ikke Koranens hensikt å representere disse hendelser i detalj, men å gi tilstrekkelige referanser for å illustrere problemet. Koranen gir oss så dyp innsikt i livets prosesser at den inspirerer oss til å tro på den.

Har de ikke reist verden og sett deres (onde) slutt? De var både flere og sterkere, og satte mange spor i land. Men alt dette nyttet dem ikke den minste bit. Fordi da utsendingene kom til dem med klare tegn, jublet de den kunnskapen de allerede besatt (og holdt for fremragende), men til slutt ble de fanget av det de så hånlig avviste. (40:82-83)

Disse nasjoner hadde hatt mange fordeler. De hadde makt, rikdom, teknisk kunnskap og rike kulturer. De hadde spredt seg over hele jorda, men når de valgte å ignorere den moralske orden i universet viste alle deres forsøk seg til å ikke kunne avverge skjebnen av å bli tilintetgjort. Deres sivilisasjon forfalt og ble oppløst. De kunne ikke påberope seg uvitenhet, for de hadde blitt advart. Budbringere kom fra deres egne rekker. Disse Budbringere hadde advart dem, slik at de kunne se deres feil og dermed forbedre seg. De valgte å ignorere advarslene og fortsatte deres farlige atferd. Forfengelighet og stolthet styrte deres hjerter, og på grunn av midlertidige suksesser kunne de ikke se langtidige konsekvenser av sine handlinger. Omsider nådde de grensen, i henhold til loven som Gud har satt for alt. Siden de trosset denne loven, ble deres skjebne forseglet. De hadde nådd det punktet fra hvor deres retur ikke lenger var mulig. De kunne dermed ikke lenger angre deres handlinger.

(Da de hadde gått tom for frist) kunne deres trosbekjennelse ikke hjelpe dem, da de allerede så Vår straff. Dermed har Allahs skikk alltid vært pålagt menneskeheten. Ødeleggelsen av den onde viljen er uunngåelig. (40:85)

Et slående aspekt av Guds evige og uforanderlige lov er at endring og utvinning er kun mulig innenfor visse grenser. Ingenting består utover disse grensene, og alle forsøk på å redde seg selv visner bort, når en nasjon først har brutt dem.

18.2 DEN OPERATIVE LOVEN

Den grunnleggende holdningen som Guds uforanderlige lov krever for all menneskelig sameksistens, er respekt for menneskeverd og menneskelig *individualitet* som den enkelte besitter, og som har en indre verdi. Når en utnytter andre mennesker ved enten å skade dem eller deres eiendom, viser man likegyldighet til denne verdien. Guds uforanderlige lover sier at de nasjoner som praktiserer slik utnyttelse, vil til slutt kollapse.

Hvor mange byer har vi ikke utryddet fordi (folket) var ikke rettferdige, og fikk dem erstattet av andre folkeslag? Og da de så (konsekvensene av sine handlinger i form av) Allahs vrede, forsøkte de å rømme. "Flykt ikke, men gå tilbake til deres hjem og til det livet som Jeg fant så behagelig, så dere kan bli stilt til ansvar!" (Da de innså sine feil) de sa "Ve oss, for vi har sikkert syndet!" (21:11-14)

Konsekvensene kan ikke vises med en gang, men er likevel uunngåelige. Universet ble ikke bestemt til å være uten moralsk orden:

Vi skapte ikke himmelen og jorden og (alt) i mellom for tidsfordriv. (21:16)

Allah skapte himmelen og jorden, og etablerte Konsekvensloven slik at ingen skulle lide urett. (45:22)

Når et folk velger å leve et liv i strid med moralsk orden, vil det ta noe tid før dens nedgang merkes og effekten blir synlig i form av sosial og økonomisk "sykdom". De fleste som prøver å analysere årsakene til en nasjons kollaps, vil oppdage symptomene, men vil sjelden se den virkelige grunnen som er et urettferdig liv. Du kan stoppe symptomene uten å behandle selve sykdommen, men denne sykdommen vil bare bryte ut igjen i en annen og mer farlig form. Koranen, med sin altomfattende utsikt, krever en radikal kur, altså en full konvertering og nyorientering. Når denne endringen er gjort, vil symptomene gradvis forsvinne. Den eneste kuren for sosiale problemer er en tilbakevending til rettferdig vei.

Koranen betegner konsekvensloven som Guds *sunnah*, altså måten han behandler hele verden i alle fysiske og moralske aspekter. *Sunnah* omfatter ordre, ensartethet og konsistens. Det er uttrykk for Guds rasjonell rettet vilje.

Dette er måten Allahs lover praktiserer på, med hensyn til dem som var før oss. Allahs befaling er en lov i samsvar med et bestemt mønster som kalles guddommelig kjærlighet (33:38). Denne loven, i likhet med Allahs andre lover, kan ikke endres. Den vil fungere i fremtid slik den har operert i fortid.

Dette er Allahs praksis med hensyn til de som gikk bort i fortid og aldri vil du finne noe endring i Allahs lov. (33:62)

Denne "måten av Allah" er også spesiell med konsekvensene av å gå imot Hans kjærlighet:

De sverget ved Allah en høytidelig ed på at hvis en advarer skulle komme til dem, ville de følge hans veiledning mer lydig enn noen andre mennesker. Men når folk kom til dem med advarsler, så var det kun deres motvilje som gjorde at de fortsatte å regjere med stolthet i landet og forble rastløse. Uroen vil alltid falle tilbake på bråkmakerne selv. Forventer dere å bli behandlet noe annerledes enn de som var før dere? Allahs lov er uforanderlig, og Allah vil aldri endre sin metode. (35:42-43)

Ingenting i universet er utenfor rekkevidden av Allah eller utenfor Hans kunnskap:

Han er sikkert Allvitende og Allmektig. (35:44)

18.3 KORANENS SYN PÅ HISTORIE

På grunn av sin rasjonelle natur vil mennesket alltid søke å anerkjenne betydningen av alt. Mennesket har hatt mindre suksess i å gjenkjenne fornuft i historie. Hva gjør historie? Er det bare en fortelling fortalt til oss av en tosk som gjør ingenting? Eller kan vi, hvor obskurt det måtte være, se et mønster eller rytme i den lange rekken av hendelser som historien vitner? Slike spørsmål har tirret mange store tenkere. De har imidlertid ikke fått mer enn et lovet glimt av betydningen av historien. Vi skal kort referere til *Hegel* og *Marx* som er blant nittende århundres viktigste tenkere.

Evolution er stikkordet i *Hegels* historiesyn. Hvis vi spør om hva som utvikler seg, er svaret "sunn fornuft eller absolutt ide". En ide er i stadig utvikling og realiserer sitt enorme potensiale i den historiske prosessen. Prosessen er både meningsfylt og målrettet. Imidlertid oppnås ikke fremgang rett frem. Tanken starter som en avhandling, og en motsatt kraft opptre. Dermed skjer det et kompromiss kalt syntese, som omfatter de beste i hvert av de to stillinger. Ideen som blir utviklet så langt, blir kalt dialektikk. Fornuft utviklet seg på dialektisk form, uavhengig om dette er på individuell nivå, samfunnsnivå, eller global. Mangel på harmoni som implisitt finnes i alle ting, er årsaken til endring og utvikling, fordi universet er både rasjonell og dynamisk. Hver sivilisasjon er på et høyere nivå enn den forrige, og vil til slutt vike for en som er enda høyere. Progress er et reelt faktum. *Hegels* synspunkt gjør den historiske prosessen betydningsfull, men hans syn på historie har en svakhet fordi det ikke gir individuell rettferdighet. Evolution har jobbet tregt men har til slutt lyktes med å produsere fri og rasjonell *individualitet*.

Evolusjon av *individualitet* ville betraktes som mål for denne prosessen. Fremtidig utvikling vil derfor bevege seg gradvis mot perfektjon av den enkelte. *Hegel* legger vekt på helhet, hvor den enkelte er en del av helheten. Jeg mener at dette er en fatal feil, som er delvis ansvarlig for teorien som sier at en nasjon er som en organisme med funksjoner, mål og virkemidler som overgår interesser av enkelte individer eller grupper, da den består av en moralsk, politisk og økonomisk enhet, realisert i (totalitær) tilstand". Dette knuser individet under jernhjulet av *Jagannaths* vogn.¹⁸⁻¹

Marxistisk teori vektlegger den økonomiske faktoren. Ethvert økonomisk system bestemmer sine idealer, verdier, moralske standarder og alle andre faktorer av samfunnet. Et økonomisk system gir plass til en annen på samme dialektisk måte. Igjen er det fokus på fellesskapet og ikke på den enkelte. Samfunnet utvikler seg under påvirkning av økonomiske krefter, og den enkelte har ikke noe annet valg enn å tilpasse seg det sosiale systemet som tilfeldigvis er utbredt. Hver person som nekter å tilpasse seg det sosiale mønsteret blir ryddet unna. Marxistisk teori om evolusjon ignorerte den viktigste trenden. Den førte også til etablering av et totalitært regime der den enkelte er noe mer enn en brikke i et stort maskineri.

Det er klart at både *Hegel* og *Marx* bare ser en del, og ikke hele sannheten. Begge hadde rett da de så på universet som et dynamisk utviklende system, men begge tok feil ved å benekte at målet var fremvekst av modne, perfekte, frie og rasjonelle individer. Den historiske prosessen vil bare være fornuftig hvis den blir sett på som et skritt mot dette målet.

Dette er kjernen av Koranens syn på historien. Den historiske prosessen er en manifestasjon av utviklingsprosessen, og en prosess hvor deltakerne er frie og framsynte personer. Deres framsyn er begrenset og preget av forvirring. I denne situasjonen er det ubegrensede muligheter til å gå i feil retning. Det som trengs er en objektiv irttesettelse som kan holde folk på veien mot et fjernt mål som ikke er lett forstått. Menneskelig fornuft supplert med åpenbaringen gjør mennesket i stand til å gjenoppdage den rette veien. Den historiske prosessen vil til slutt skape de rette forholdene for den enkelte til å vie seg til jakten på permanente verdier av åpenbaringen. Målet er å skape guddommelig samfunnsorden.

Vi kan med det rette spørre hvorfor denne samfunnsorden ikke er synlig noe sted, selv i muslimske land, hvor Koranen har eksistert i over 1400 år. Svaret er at den kosmiske prosessen fungerer meget sakte. Prosessen av forandring kan kun sees via trend og utvikling. For å sitere Koranen: "*En dag hos Allah er som tusen år i henhold til deres telling*" (22:47). Menneskeheten kan jobbe sakte mot dette målet. Man må lide mange tilbakeslag, skuffelser og vanskeligheter før det harde arbeidet fører til mål. Man må være tålmodig og tillitsfull og holde motet oppe, selv i perioder når prosjektet synes fåfengt. Den som gjør det rette, uansett i hvilken grad, hjelper prosessen framover. Enhver handling har sine naturlige konsekvenser for den som begår handlingen, samt for samfunnet:

Hver og en som har gjort nettopp den minste bit av godt, vil se det. Og den som har gjort nettopp den minste bit av det onde, vil se det. (99:7-8)

Enhver handling produserer uunngåelige konsekvenser. De gode seirer over de onde. En god handling kan omgjøre konsekvensene av en ond handling. Koranen sier:

Gode gjerninger opphever gale handlinger. (11:114).

Individets eller nasjonens skjebne avhenger derfor av de handlinger som er dominerende:

Så, hvis gode gjerninger er tyngre, fører de til et liv av glede og tilfredshet. Men hvis gode gjerninger er for lette, vil livet stupe i en bunnløs grøft. Og hva kan forklare deg hva det er? Det er en voldelig flammende ild. (101:6-11)

En grim skjebne venter nasjoner som har satt seg i opposisjon til den moralske orden i universet. Som vi allerede har sett, jobber konsekvensloven sakte. Konsekvenser av en bestemt livsstil kan ikke bli synlig før mange år etter, mens nasjoner blir lurt av en falsk følelse av trygghet. Hvis de ikke endrer deres livsstil og fortsetter på feil kurs, så blir de dømt.

Og Allah vil la dem gå sin egen død, uten at de merker det (68:44).

Universal guddommelig lov hjelper ikke en nasjon som bare hemmer utviklingen av menneskeheten. En slik nasjon forårsaker sin egen bortgang. Dens forsvinning vil ikke engang merkes av andre.

Verken himlene eller jorden gråter for dem, og de blir heller ikke behandlet urettferdig. (44:29)

En slik nasjon vil før eller senere forsvinne fra historien. En nasjon som handler på destruktive metoder vil ha en kort eller lengre levetid, men en nasjon som adopterer rett spor før dets bristepunktet, kan bli frelst. Denne perioden kalles *Ajal* i Koranen.

For hver nasjon er det en Ajal. (7:34)

For hver Ajal er det en lov som er åpenbart. (13:38).

Dette bristepunktet som ingen nasjon kan passere uten å kjenne ugjenkallelig tap, er satt av den guddommelige loven:

Allah utsletter eller bevarer i samsvar med loven som stammer fra Ham. (13:39)

18.4 NASJONERS SKJEBNE

Historien bærer vitnesbyrd til det faktum at nasjoners og enkeltpersoners atferd er styrt av konsekvensloven. En nasjon som lever og handler i samsvar med det moralske systemet og fremmer menneskelig utvikling, vil blomstre og bli sterk. En urettferdig nasjon møter sitt eget tap som en naturlig konsekvens av deres handlinger. Hver nasjon vil lykkes eller mislykkes som en konsekvens av dens egne handlinger. Hendelser er hverken vilkårlige eller urelaterte til hverandre, men bestemmes av den uforanderlige standarden. Historiens gang følger ikke en lunefull skjebne, men heller en lovlig og ryddig prosess. Hvis en nasjon lider, så er deres lidelser selvpåførte. Den kan ikke skyldes på eksterne faktorer. Suksess eller fiasko er resultater av god eller dårlig oppførsel.

Den (nasjonen) som omkommer, gjør det etter å ha fått klare bevis. Den som overlever, gjør det etter å ha fått klare bevis. (8:42)

Allah har ikke forårsaket folk lidelse. Dette har de gjort mot seg selv. (11:101)

Det er mennesket selv som ofte har handlet i strid med sine egne interesser:

Hvorfor skal Allah straffe dere hvis dere er takknemlige og tror på Ham? (4:147)

Andre steder sier Koranen dette enda tydeligere:

Når ulykke treffer, sier man "Min Forsørger har ydmyket meg (uten grunn)".

Koranen svarer at Gud er aldri urettferdig mot mennesket.

Hvis dere lider, så er det fordi dere ikke viser omsorg for foreldreløse, og oppmuntrer hverandre ikke til å mate de fattige, fordi dere grådig sluker deres arv (som dere har blitt betrodd med), og fordi dere elsker rikdom mer enn noe annet. (89:16-20)

Med andre ord så er årsaken til en nasjons ulykke dens ujevne fordeling av rikdom blant sine borgere. Koranens prinsipp er klar:

Forsørgeren vil aldri ødelegge byer der innbyggere er rettferdige. (11:117)

Bare de urettferdige vil bli straffet med utslettelse. (46:35)

Nasjoners skjebne er et ofte omtalt tema i Koranen. Det er betydningsfullt å se på den sanne betydningen av dette. Noen nasjoner har historien glemt helt, men det er ikke dette faktum som Koranen gjør oss oppmerksom på. Koranen vil ha oss til å reflektere over skjebnen som rammet folkeslag, som på grunn av deres ugjerninger, har mistet uavhengighet og lever i fattigdom, politisk undertrykkelse og økonomisk avhengighet. Deres eksistens har ikke noe aktiv rolle i verden lenger. Forvaltning av menneskeheten har glidd gjennom deres fingre.

De lever ikke lenger, men eksisterer bare. De har blitt erstattet eller blitt satt til side av menneskeheten som sakte men sikkert beveger seg mot et praktfullt mål. I det øyeblikket de mistet kontakten med den moralske orden, begynte deres nedgang.

Koranen sier at en nasjon starter sitt fall da den lengter etter rikdom og hamstrer til seg verdier. De burde heller ha brukt penger på sosial velferd og for å hjelpe de fattige og trengende, i stedet for at de rike skulle hamstre opp all rikdom. Den uunngåelige konsekvensen blir at nasjoners tilstand forverrer seg. Disse folk tror at rikdom vil gjøre dem sterke, men rikdom er som gift i systemet som undergraver dem. Folk ødelegger seg selv ved å forfølge uverdige mål:

Dere er dem som er invitert til å bruk deres ressurser for Allahs sak. De av dere som (på gnieraktig måte) akkumulerer (rikdom), og dermed fratar andre av deres vedlikehold, fratar fra dere selv i virkeligheten. Allah er rik og selvstendig, mens det er dere som er fattige. Hvis dere ikke følger Allahs måte, vil han erstatte dere med noen andre, som ikke vil opptre i likhet med dere. (47:38)

Meningen er klar. Hvis en nasjon nekter å arbeide for utviklingen av menneskeheten og for etablering av den guddommelige orden, og i stedet søker å opphøye seg over andre, vil den bli erstattet av en annen nasjon som vil være mer balansert med hensyn til menneskerettigheter:

Den rike nasjonen vil henge på sin rikdom, mens en annen nasjon vil bli utpekt til å lede menneskeheten. Denne sistnevnte nasjonen vil være "bedre enn forgjengeren" (70:41).

Kampen mellom nasjoner fortsetter på alle fronter. En nasjon som bruker rå makt og list, skal være vellykket for en tid, men vil til slutt mislykkes. Det er ikke bare mot en fremmed fiende, men også mot sine egne folks forferdelse. Uansett hvor sterk og velorganisert regjering den måtte ha, vil den gi etter for sine motstandere, fordi den er basert på urettferdighet og tyranni. Politiske fraksjoner, rivalisering og folks voksende misnøye med det undertrykkende regimet vil forårsake nasjonens fall, selv om denne nasjonen er mektig på slagmarken. Dette er skjebnen til et urettferdig samfunn:

Si: "Han er i stand til å straffe dere fra over og under, eller ved å skape forvirring ved å skille dere og få dere til å smake hverandres tyranni". (6:65)

Hvis to nasjoner skulle bli satt opp mot hverandre med deres rå makt og styrke, ville deres kamp ydmyke mennesker og gjøre dem til dyr. Mennesket blir ikke demoralisert om spillet er begrenset til moralsk nivå. En slik kamp fører ikke til hat mellom nasjoner, men får oss til å revurdere våre politiske, sosiale eller økonomiske systemer, som til slutt baner vei for fremgang. Her trenger vi å være forsiktige. I det øyeblikket et system blir vellykket, bør man ikke konkludere med at det er mer verdifullt enn konkurrerende systemer. Vi trenger å se på dets lengre kurs. Kun hvis suksess er vedvarende og gir gode resultater for menneskeheten på en langsiktig skala, så kan dette systemet beskrives som verdifull.

Den historiske prosessen tester hvert system og beholde bare det som utvikler og beriker folkets liv. Koranen oppfordrer oss derfor til å studere historie:

Har de ikke reist verden rundt og sett deres onde slutt? De var bedre enn dem i styrke, dyrket mer jord og befolket den i tusentall, og sendebud kom til dem med klare tegn (men de avviste dem). Det var ikke Allah som forurettet dem, men dette gjorde de mot seg selv. (30:9)

Et raskt blikk på de imponerende ruinene av deres byer viser at de eide alt som man kan tenke seg av makt, rikdom, enorme ressurser og høy intelligens. Men selv etter å ha oppnådd så mye, kunne de ikke motstå forfallens krefter, fordi deres verdisystem var rett og slett fundamentalt galt. De ble forhekset av falske og midlertidige verdier som makt, rikdom og materiell gevinst. De var intelligente, men besatte ingen visdom. De manglet innsikt i den dypere meningen med livet, og de har betalt prisen for å ikke ha imøtekommet kravene til den moralske orden i universet. Koranen nevner rike og mektige nasjoner som *Aad* og *Thamud* som eksempler. Koranen sier at de var "åpenbart innsiktsfulle" (29:38), men de valgte en livsstil som var basert på feil verdisystem. Koranen sier at det er opp til intellektuelle og fremstående tenkere å oppdage den rette veien og overbevise massene til å følge den. Hvis disse menneskene ikke gjør jobben sin skikkelig, vil nasjonen deres falle i urettferdighet og tyranni, og møte sin egen bortgang. Nasjonens fremstående tenkere er ansvarlige for å holde et øye med nasjonen og slå alarm når eller hvis noe går galt. Det er de intellektuelle som skal ha skylden hvis en nasjon forfølger falske verdier. Hvis en nasjon begynner å råde, starter prosessen vanligvis på toppen. Det er samfunnets øvre sjikt som er den første til å bli korrumpert, slik at korrupsjon sprer seg nedover. Det er merkelig at svært intelligente mennesker er som regel de første til å bli korrumperte. Det er tydeligvis vanskelig for dem å motstå fristelsen til å bruke sin intelligens til å fremme sine egne interesser:

Vi har sikkert gitt (tidligere nasjoner) prestisje og makt som Vi ikke har gitt dere, og Vi hadde gitt dem ører og øyne og hjerter, men deres hørsel, syn og hjerter benyttet dem ikke fordi de forkastet Allahs åpenbaringer. Og de pleide å gjøre narr av dem. (46:26)

Det er denne sannheten Koranen trekker vår oppmerksomhet mot. Kunnskap og forståelse, rikdom og makt, dyktighet og intelligens, vil ikke gagne oss hvis vi følger et kurs som er i strid med den evige moralske orden. Et sosialt system basert på falske verdier, forherligelse av rikdom og makt, kan kanskje blomstre for en periode, men vil til slutt smuldre opp.

Dr. Iqbal har skrevet:

Et samfunn basert på kapitalisme kan ikke opprettholde seg selv, uansett hvor hardt politikere prøver å støtte det. (Bang-e-Dara)

Under en diskusjon om Romerrikets fall, har *Briffault* skrevet følgende i sin bok "*The Making of Humanity*":

*Nasjoner som oppretter deres organisasjonsform basert på falske prinsipper, vil ikke kunne overleve i det lange løp, uansett om dette systemet blir vedlikeholdt av kløkt og effektivitet, eller undergår overfladisk justering, fiksing og triksing. Denne nasjonen er dømt ifra utgangspunktet, så lenge roten forblir som den er.*¹⁸⁻²

Han fortsetter med å si:

*Menneskeheten er ikke nødvendigvis på et høyere plan når noen flyr over skyene, eller under utvikling når en person beveger seg i mer enn hundre mil per time. Menneskeheten blir ikke mer intellektuell av at en person klarer å veie stjernene og boltre seg i de bredere vitenskapelige sfærer. Det er et dypere aspekt av menneskelige gjerninger. Det finnes noe som er mer essensielt for mennesket enn kontroll over naturens funksjoner eller utvikling av materiell eller intellektuell kraft. Makt, sivilisasjon og kultur er ikke verdt noe hvis de er assosiert med dårlig moral. Utvikling av moralsk standard er det virkelige målet på verdien av det menneskelige verden. Den er i sin etiske mening til ordet "god" og er avgjørende når det brukes på menneskelige forhold. Ingen menneskelig utvikling kan betraktes som virkelig, hvis den ikke er en utvikling av "godhet".*¹⁸⁻³

Et samfunn basert på falske prinsipper vil for sikkert gå i oppløsning. Vi siterer *Briffault* igjen:

*Det som virkelig skjer er at et samfunn, hvor brudd på rettighetene blir vanlige og aksepterte, vil uunngåelig bli svekket og omkomme. Det kan også være at enkelte kan dra noe midlertidig nytte av å utøve urettferdighet som sosial organisering. Den klassen som nyter fruktene av denne urettferdigheten blir til syvende og sist svekket av sin egen oppførsel. De forstår seg ikke på det som egentlig skjer i deres omgivelser. I henhold til den uunngåelige naturlige utvelgelsesprosessen er syndens resultat døden.*¹⁸⁻⁴

Slikt skjedde ikke kun i fjern fortid, da man fortsatt var uvitende og intellektuelt umoden. Vi kan se den samme prosessen av oppløsningen i den moderne vitenskapelige sivilisasjonen. La oss se hva vestlige tenkere har å si om sin egen sivilisasjon.

Vi siterer *Rene Guenon* i "*The Crisis of the Modern World*":

*Det har gradvis gått nedover med moderne sivilisasjon før den har sunket til det laveste punktet. Nå strever den kun for litt mer enn tilfredsstillelse av materielle behov, og har dette som et mål i alle tilfeller av sin illusjon, siden den hele tiden skaper mer kunstige behov enn den kan tilfredsstille.*¹⁸⁻⁵

Han fortsetter med å si:

*Ikke bare har de begrenset sine intellektuelle ambisjoner for å oppfinne og konstruere maskiner, men endt opp med å være maskiner. Antall oppfinnelser har økt med en stadig økende hastighet, og er desto mer farlige fordi de bringer krefter i spill hvis sanne natur er ganske ukjent for den personen som bruker dem.*¹⁸⁻⁶

Guenon våger å spå det endelige utfallet av disse aktivitetene:

*De som slipper løs naturens brutale krefter vil omkomme, fordi de vil bli knust av krefter de ikke lenger mestrer.*¹⁸⁻⁷

Einsteins kommentarer til dette emnet fra "My Later Years" fortjener noe oppmerksomhet:

*Ved smertefull erfaring har vi lært at rasjonell tenkning er ikke nok for å løse problemene av våre sosiale liv. Trengende forskning og ivrig vitenskapelig arbeid har ofte hatt tragiske konsekvenser for menneskeheten. På den ene siden har dette arbeidet skapt oppfinnelser som har frigjort folk fra utmattende fysisk arbeid, noe som gjør livet lettere og rikere, men på en annen side har dette innført en rastløshet, som slavebinder folk i deres tekniske miljø. Det mest katastrofale av alt er at dette har ført mennesket til å skape midler for sin egen masseødeleggelse. Dette er i virkelighet en overveldende og bittert tragedie.*¹⁸⁻⁸

Han advarer oss mot å forgude vår intellekt:

*Vi bør passe oss fra å forgude vår intellekt. Naturligvis har den kraftige sider, men ingen personlighet. Den kan ikke se, men bare tjene, og er dermed ikke kresen i sitt valg av leder. Dette kommer ofte godt frem av deres representasjon av intellekt som har et skarpt øye for metoder og midler, men som er blind for mål og verdier.*¹⁸⁻⁹

Jung sier i "The Modern Man in Search of Soul":

*Man finner ofte øde ørken langs livets motorvei.*¹⁸⁻¹⁰

Så langt har vi sett på det moderne samfunnet. Nå er det på tide å se på den enkelte og hans problemer. Det er generelt sett antatt at det moderne mennesket er langt fra fornøyd, selv om det besitter kunnskap, makt og materielle goder, som dets forfedre bare drømte om. Dette har imidlertid ikke gitt mennesket som det ønsker mest av alt, altså fred og glede. Jung satte seg ned for å diagnostisere hvorfor det moderne mennesket lider. Han kom til konklusjonen at det er ikke den moderne menneskekroppen som ikke er fornøyd, men heller sjelen. Man trengte ikke lenger å leve i harmoni med universet, men lengselen for union med universet er fremdeles der. Det blir dermed trodd at nå er det et avvik mellom mennesket og Realiteten. På et tidspunkt gikk det galt for mennesket, og midt i all luksus ble motet tilsidesatt.

Dr. Iqbal har også indikert til en lignende advarsel. Han sier følgende:

Lidenskap har ingen plass i livet til et menneske, og dets intellekt er som slangebitt som gjør det rastløs. Har mennesket ikke gitt den guddommelige veiledningen noe mulighet til å underkaste seg og kontrollere dets intellekt? Mennesker utforsker stjernene, men har unnlatt å utforske deres innerste selv. De fanger strømmen av solens stråler, men deres egne liv fortsetter å være innhyllet i mørke. (Darb-e-Kalim)

Det moderne mennesket har rikdom, makt og uendelige ressurser. Menneskets kontroll over naturkreftene og dens teknologiske fremskritt er virkelig bemerkelsesverdig. Hva er så årsaken til menneskets ulykkelighet og forfallet av sivilisasjonen? Koranen sier at årsaken til dette ligger i mennesket selv:

Allah vil aldri forandre et folk som ikke først endrer seg selv. (08:53, 13:11)

Dette verset gjør det klart at menneskets skjebne er i dets egne hender. Det mennesket trenger, er en forandring i hjertet. Mennesket har fulgt falske idealer og har hatt gale mål. Det har tilsidesatt virkeligheten og driver seg frem uten formål. Mennesket har mistet det dyrebare synet som det en gang gjennom guddommelig åpenbaring hadde fått et glimt av. Mennesket fulgte den for en stund, men lot seg snart igjen bli lokket av hverdagens glitter og glans. Mennesket fikk som det ville, men ble dermed desillusjonert. Dets skjebne var aldri å bli som en praktfull dyreart men å stige opp til et høyere plan av eksistens. Man kan bare redde seg selv ved å etablere tillit til Allah og Hans lover, og til sitt eget dyrebare *individualitet* som har så mye potensiale. Kuren ligger i menneskets retur til Allahs lover og søk av permanente verdier. La oss se hva *Bertrand Russell* sa om dette:

*I den verden vi lever i, er de gode alternativer tilnærmet ubegrenset, og ikke minst, onde. Våre nåværende vanskeligheter skyldes det faktum at vi har i skrekkelig grad lært oss å forstå og kontrollere naturkreftene rundt oss, men ikke de krefter som opererer i oss.*¹⁸⁻¹¹

Flere vers i Koranen belyser årsakene til en nasjons gradvise bortgang. Som allerede nevnt, er det samfunnets øverste lag som er det første til å bli smittet av det onde. Statsledere og ledende tenkere lokkes av falske idealer og verdier. De tror at intellektuell kunnskap og teknologi vil gjøre dem til ledere av verden. De anser permanente verdier til å være forestillinger som kun eksisterte i visjonærenes tanker. De lukker øynene for menneskets skjulte skatter og likestiller dem med noe som mennesker har til felles med dyrene, og deres forskrudde tanker smitter seg over på deres tilhengere:

Har du sett den utakknemlige som valgte å bli vantro over Guds hengivelse, og (dermed) ledet sitt folk mot tap? Han led en forferdelig død. (14:28-29)

Selv de massene som tillot seg å bli forført av sine ledere, er ikke uskyldige. Det er utvilsomt sant at en vanlig person har ikke samme intelligens, innsikt og kunnskap som en leder har. Men som ansvarlige vesener, er det folkets plikt å tenke selv og riste bort ledere som er i villfarelse. Folk vil ikke unnsnippe konsekvenser om de ikke taler imot deres urettferdige ledere. På dommens dag vil folk prøve å legge all ansvar på sine ledere for deres skjebne:

Hvis du bare kunne se hvordan syndere blir utstedt for deres Forsørger og hvordan de skylder på hverandre (for deres ulykke). De svake (tilhengere) vil si til deres stolte (ledere), "Hadde det ikke vært for dere, ville vi sikkert ha trodd". (34:31)

Lederne vil svare at folk adlød dem frivillig og burde dermed ta ansvar selv:

Og de stolte vil si til de svake: "Dro vi dere bort fra veiledningen etter at den hadde kommet til dere? Nei vi har ingen skyld (34:32)

Kort sagt, ledere og støttespillere vil anklage hverandre når de kommer til å møte dommen. Folk vil innrømme at de fulgte lederne av egen fri vilje, men vil forsvare seg med at de ble forført av deres argumenter og troverdige resonnement:

De svake vil si til de stolte: "Nei, det var dere som forførte oss dag og natt fra å tro på Gud og tilskrive ham partnere. (34:33)

Folk vil bønnfalle Gud om å straffe ledere med dobbel straff siden de vil være både skyldige i sin egen villfarelse og for å ha revet andre med dem:

Og de vil si "Vår Forsørger, vi adlød våre ledere og våre store menn, og de ledet oss på villspor fra Forsørgerens vei. Gi dem dobbelt straff og forbanne dem med en mektig forbannelse." (33:67-68)

Koranen viser oss at allegoriske ledere og deres støttespillere har respektive roller i en nasjons nedgang. Korrupsjon starter på toppen av et samfunn og sprer seg nedover. Ved å forsømme sin plikt til å tenke selv, medvirkes vanlige folk til ledernes forbrytelser. Hadde de gjort opprør, ville ledere ha blitt brakt til fornuft og holdt i sjakk. Det er en synd i seg selv å adlyde villfarne ledere som fører til at vanlige folk må betale prisen.

Det er ikke bare enkeltpersoner som etterligner deres ledere, men også nasjoner blir fristet til å etterligne sterkere, rikere og mer utviklede nasjoner. Tilbakeleggende nasjoner følger mer avanserte nasjoners lederskap. De hermer etter de store nasjonene, kopierer deres oppførsel og levemåte og tar over deres institusjoner, moralske standarder og idealer. Mesteparten av innbyggere av det svakere landet viser seg til å være stolte av å handle og tenke som en mer avansert nasjon. Slik utvikles en leder-følger forhold mellom den store nasjonen og andre nasjoner. Den ledende nasjonen kommanderer, mens tilkoblede nasjoner adlyder. Hvis den store nasjonen forfølger falske idealer og verdier, vil også nasjoner som har akseptert dets

lederskap gjøre det samme. En slik passiv underdanighet til en annen nasjon lammer svakere nasjoners mentale krefter.

Folk mister evnen til å tenke selvstendig. Fall av landets ledende glans hindrer folk fra å se sine feil og svakheter. De retter deres liv etter den ledende nasjonen og tenker og følger som den. Det den ledende nasjonen tror er riktig, blir også riktig for nasjoner som følger den. De følger den ledende nasjonen blindt og vil etter hvert falle i samme felle som deres leder. Dette har skjedd gang på gang gjennom historien. Foreløpig har de baltiske nasjoner vært forhekset av den vestlige sivilisasjonens glamorøse fasade. De anser dette til å være uproblematisk. De er ivrige beundrere av både deres gode og dårlige egenskaper. De tilber falske guder som materielle goder og teknologisk makt. De glir mot deres egen bortgang, og når ødeleggelsene treffer dem begge, skylder de på hverandre:

Hver gang en nasjonen entrer (helvete), forbanner den sin søster (nasjon). Når de alle følger den ene etter den andre, sier den siste følgende om den første «Vår Forsørger! De villedet oss, så gi dem dobbel straff av ild» (7:38)

For hver enkelt er det dobbel (straff), men ikke (alle) kan forstå (07:38)

Grunnen til dette er åpenbar. Gud har gitt alle mennesker "øyne og ører" (innsikt og forståelse). Det er deres plikt å utnytte dem til det fulle. De bør tenke nøye gjennom konsekvensene av det som andre oppmuntrer dem til å følge. Rasjonelle og frie vesener er ansvarlige for sine egne handlinger, og kan ikke skyve ansvar de har på sine skuldre til noen andre. De må tenke, bestemme og velge. Hvis de lar andre overlegne eller intellektuelle tenke, bestemme og velge på deres vegne, gir de avkall på deres rett til fri vilje. De må ta konsekvensene av sine egne handlinger, enten de handler med fri vilje, eller ut av beundring for dem de følger. Hadde de fundert på den guddommelige åpenbaringen og skjebnen som har rammet fortidsnasjoner, ville de ikke ha blitt blendet av en nasjons midlertidige suksess, hvis det ble konstituert i åpenbar strid med moralske koder. De går sin egen undergang i møte, og kan ikke forsvere seg med at de bare fulgte en nasjon som var mer kunnskapsrik enn dem selv.

Hvor mange byer har Vi ikke ødelagt, i ryggsløs velstand? Dette er deres boplasser, ubeboet etter dem, unntatt noen få. Det er Vi som er arvtagere. (28:58)

Hvor mange byer har Vi ikke ødelagt fordi folk syndet? Hvor mange brønner og ruvende palasser ligger ikke øde? (22:45)

Koransen sier følgende om dem: "og Vi gjorde dem til legender" (23:44).

Hvor flyktig jordisk herlighet er, kan sees fra ruinene av siste store oppgjør:

Si: "Gå ut i verden og se etter tilgivelse før døden." (27:69)

Koranen oppfordrer oss til å studere historie, slik at vi kan unngå feller som har ødelagt andre. Den råder oss til å reise verden rundt og nøye studere dagens nasjoner. Vi vil se at verken kunnskap, makt eller rikdom kan redde en nasjon som forfølger falske verdier:

Har de ikke reist rundt i verden med et åpent sinn og åpne ører? Det er absolutt ikke deres øyne som er blinde, men heller hjerter i deres bryster. (22:46)

Den store lærdommen som Koranen lærer oss er at enkeltpersoner, så vel som nasjoner har deres skjebne. Deres skjebne ligger i deres egne hender. Hvis de velger å ignorere den moralske koden, vil de uunngåelig omkomme. Men hvis de lever i harmoni med den evige moralske koden og forfølger permanente verdier, er det et ubegrenset utvalg av fremgang for dem. Koranen forklarer ikke kun denne generelle sannheten, men gir også noen retningslinjer for den enkelte og staten. Det grunnleggende prinsippet er nedfelt i følgende vers:

Han sender vann fra oven, og dalene gjennomstrømmes etter deres mål. Strømmen bærer skum på overflaten. Lignende skum legges i ilden når man ønsker å lage smykker eller verktøy. Slik beskriver Allah det reelle og det verdiløse. Skummet forsvinner som bobler, mens det som gagnar menneskene forblir på jorden. Slik lager Allah lignelser. (13:17)

Det ukrenkelige og uforanderlige kriteriet er at kun det som gagnar hele menneskeheten vil forbli, mens alt annet vil forsvinne som skum. Dette er det uforanderlige prinsippet som belyser nasjoners vekst og fall. Så lenge en nasjon bidrar med noe nyttig for menneskeheten, og dermed for det gode i verden, vil den blomstre. I det øyeblikk den forsømmer dette, starter dens fall, og vil etter hvert slutte å spille en effektiv rolle i verdenspolitikken. Om en nasjon forsvinner eller forblir i live i flere tiår eller århundrer, er irrelevant. Dens kosmiske hensikt blir ikke oppfylt om den ikke samarbeider med andre nasjoner. Det er derfor klart at nasjonen som setter ting som gagnar menneskeheten i fokus, følger den rette veien. En nasjon som skaper noe av verdi for menneskeheten, og beriker livet til alle mennesker, vil blomstre og nå fremgang. En nasjon som arbeider for å sikre alle mennesker et liv i lykke, fred og fremgang, vil overleve. Væpnet makt, kontroll over naturkreftene og rikdom vil ikke hjelpe en nasjon hvis dens politikk skader interessene til menneskeheten.

Kun ting som gagnar menneskeheten, vil forbli. (13:17)

18.5 DEN KOSMISKE PROSESS

Denne diskusjonen utløser et vesentlig spørsmål: "Hvorfor er ikke Koranens samfunnsorden enda etablert noen steder i verden hvis den er så god at den sikrer menneskeheten et fredelig, velstående og herlig liv? Hvorfor er den ikke engang etablert i en muslimsk stat, da den guddommelige veiledning har vært med oss i fjorten århundrer?"

Det umiddelbare svaret er at den kosmiske prosessen er svært langsom sammenlignet med passering av tid. Dette punktet krever ytterligere forklaring. Endringer i det ytre og det indre universet skjer gradvis og automatisk i henhold til Guds plan, og tar opptil tusenvis av år å fullføre. Dette er den kosmiske prosessen. Når det gjelder mennesket, så skjer denne prosessen på en litt annen måte. En person (som ikke lever i henhold til den guddommelige veiledning) vil, når omstendighetene presser ham til å endre tingenes tilstand, følge det han selv estimerer til å være det beste for ham. For dette vil han måtte jobbe hardt dag og natt, men vil etter hvert finne ut at han fulgte en feil kurs. Han vil dermed forlate den og følge en ny kurs. Dette vil nødvendigvis måtte gjentas flere ganger. Ofte vil han føle seg utmattet på sin reise, og forlate eksperimentet i absolutt skuffelse. Selv når han når sitt mål, vil ikke arbeidet stå i forhold til oppnådd resultat. Livet er så kort, og veien som må reises, er så lang. Denne prosessen består av "prøving og feiling", som er en annen kosmisk prosess.

Mennesket er imidlertid ikke overlatt til seg selv med hensyn til å finne veien videre. Mennesket har blitt velsignet med guddommelig veiledning. Hvis en person følger den anbefalte banen umiddelbart, vil han ikke bare bli beskyttet mot fallgruvene, men også spare tid på å nå målet. Fjorten hundre år siden, kom en gruppe troende for å vise at dette eksperimentet ble vellykket. Bortsett fra å føre til fremragende resultater, viste Koranens samfunnsorden seg til å verken være en utopi, eller urealiserbar drøm. Senere generasjoner forlot denne banen og dette resulterte i at de møtte samme skjebne som tidligere nasjoner som handlet på samme måte. (Dette er det negative beviset for effektivitet, at den guddommelige loven regjerer over nasjoners vekst og fall). Det guddommelige kurset er der fortsatt og kan ledes av hvilken som helst nasjon, forutsatt at den ønsker å nå menneskehetens skjebne på så trygt og raskt måte som mulig:

Si: "Dette er sannheten fra Forsørgeren. La den som ønsker å tro, tro, og la den som nekter å tro, nekte. (18:29)

19 MENNESKET OG MILJØ

19.1 MENNESKET OG UNIVERSET

Kun ting som gagnar menneskeheten, vil forbli. (13:17)

Dette verset ble også sitert mot slutten av forrige kapittel, og vi vil ha stor nytte av et forsøk på å trenge oss inn og utforske dens konnotasjoner. Her finner vi et pålitelig kriterium for å bedømme menneskelige aktiviteter. Kun de aktiviteter som fører til etablering av noe gunstig for menneskeheten, er verdifulle, men kriteriet går mye lenger enn det. Evolusjonsteorien forteller oss at kun de arter som var sterke nok til å kjempe for en videreføring av sin art, overlevde. Menneskelig verden har også gått gjennom en lignende prosess, som har pågått i uminnelige tider, og har blitt til et sted hvor mennesker kan leve og oppriktig forfølge menneskelige mål. Hvis jorden hadde fortsatt vært varmere eller kaldere, ville mennesket ha forsvunnet for lenge siden. Slik som den er nå, har menneskets innsats for å forstå og kontrollere sine omgivelser og dermed trives med dem blitt rikelig belønnet. Nå deltar mennesker aktivt i aktiviteter som er med på å endre deres fysiske miljø, slik at de kan oppnå et høyere nivå av eksistens.

Denne utfordrende stillingen som mennesket har tatt for å endre det fysiske miljøet, er relativt ny. Mennesket har følt seg ubehagelig i verden i lange tider. Det primitive mennesket trodde at det var omringet av fiendtlige krefter som ønsket å ødelegge det. De primitive mennesker mente at deres eneste sjans til å overleve var å berolige og tilfredsstille disse kreftene, og dette var grunner til at de personifiserte dem og tilba dem. Hjemsokt av en følelse av fullstendig hjelpeløshet trodde de at det å vekke gudene ville redde dem. De forsøkte å berolige den rasende stormen, den turbulente elven eller torden, med metoder som hadde vist seg effektive til å berolige en sint nabo eller en rasende fiende.

Med økende kunnskap og erfaring ble denne primitive verden erstattet av hedenskap. Hedningene følte seg mer sikre i verden, og trodde at det også var mulig å kontrollere den. Menneskets første naive forsøk på å kontrollere den fysiske naturen tok form av magi og trolldom. Senere tok mer avanserte hedninger avstand fra magi og stolte på deres intellekt til å forstå naturen.

Men den gamle troen som sa at den fysiske naturen var uvennlig og fremmed for mennesket, overlevde og ga inspirasjon til tanker hos mange store hedenske filosofer. *Platon* mente blindt at grunnlaget var intellekt, og konkluderte med at denne materielle verden var langt unna perfeksjon av ideer og former som intellekt kunne tenke seg. Han så dermed på den fysiske verden som fattig, og som en blek etterligning av en mer virkelig verden. Han så på den naturlige verden med stor forakt, og som en skygge av virkeligheten. Han mente at filosofi bør bli absorbert i kontemplasjon av evige ideer og former. Platonismens verdslige belastning dukket opp fullt utviklet i form av Neo-platonisme, som er kilden til alle former for

spiritualitet. En sann spirituell person kategoriserer det fysiske miljøet som hovedsakelig ond, hvor hans hovedmål er å fordømme det, og ta alle forholdsregler for ikke å bli smittet av det. Han søker ikke frelse gjennom den fysiske verden, men heller ved å unngå kontakt med den. Den spirituelle personen følger *Platons* vitenskapsteori. *Platon* mente at sansene er villedende, og at kunnskap gjennom sansene er upålitelig. Observasjon kan ikke føre til sann kunnskap, men kan i det beste fall produsere meninger. Fornuften er den eneste kilden til sann kunnskap. I stedet for å observere naturen, bør man derfor fikse blikket mot den transcendentale virkeligheten.

Den spirituelle personen gjemte seg dermed bort ved å hengi seg til meditasjon og refleksjon. Absorbert i seg selv, var han likegyldig til samfunnet som til naturen. Han tok iblant noe del, eller ingen del i problemene av det sosiale livet. Et sosialt system var like godt, eller rettere sagt like ille for ham som en annen. Ideen om å gjøre livet mer behagelig og komfortabel for vanlige folk appellerte ikke den spirituelle. Det ideelle livet for ham var eremitt liv. Han ønsket seg det absolutte, mens han forble uvitende om både den naturlige og den sosiale verden. Med slikt ekstrem subjektivitet, var det ubehagelig for ham å omgås med mennesker og jobbe med dem for å forbedre livskvaliteten. Prosjekter som gikk ut på å forbedre sosiale forhold tente ikke den minste gnist av interesse i hans sinn, fordi slike prosjekter omhandlet verdslige saker. Han klarte aldri å konkludere at ved å forstå seg på naturen, og ved å lære å kontrollere dens styrker, kunne han gjøre mye mer fremgang i selvutvikling og selvforståelse. Han klarte ikke å se at ved å tilegne seg kunnskap om naturen kunne han også få kunnskap om seg selv. Man kan ikke forstå seg på folk og deres potensial, hvis man studerer i isolasjon.

For å forstå menneskeheten, må vi studere den i dens rette fysiske miljø. Det er i nært samspill med naturen og samfunn at menneskelig *individualitet* blir avslørt i all sin prakt. Menneskets iboende potensial kan kun realiseres i kampen som blir kjempet for å overvinne naturkreftene. De såkalte "åndelige" mål hos alle religioner ga ingen mening fordi de ikke var relaterte til den fysiske og mentale utviklingen. Mennesket er en organisme, og den ene evnen til en organisme kan ikke utvikles på bekostning av en annen. Mennesket må utvikle seg som en helhet, og betaler en høy pris hvis dets utvikling ikke er symmetrisk. Mennesket må gjøre fremgang på alle fronter som fysisk, mentalt og moralsk, og dette er hvordan dets personlighet utvikles. Mennesket kan bare legge til rette for framgang hvis det gjør verden til et bedre sted ved å skape en sosial organisasjon som gir full omfang for frihet og utvikling. Det er nettopp der de spirituelle mislyktes. De hadde bare et smalt perspektiv. De var opptatt av noe de selv mente var ren "åndelighet", men som egentlig var grunnløs. Derfor klarte de ikke å begripe dynamiske forhold av sine omgivelser. De burde ha søkt kunnskap om menneskeheten i forhold til universet.

En isolert person kan neppe kalles menneskelig. En person kan kun utvikle seg og oppnå sin fulle potensiale, hvis han lever i kontakt med sitt naturlige miljø, og med sine medmennesker.

19.2 KORANEN OM MENNESKET OG NATUREN

Koransen setter enkeltpersoner i et meningsfylt forhold til naturen. For å forstå betydningen av dette synet, må vi sammenligne det med to andre syn som blir tappert forsvart av noen moderne tenkere. Ifølge en av disse, er naturen desidert fiendtlig innstilt til mennesket og tar en djevelsk glede i å ødelegge dets edleste bedrifter. *Hardy* og *Schopenhauer* hadde et dystert syn og mente at den eneste måten for mennesket å finne fred på, var om det opphørte å eksistere. Den andre tilnærmingen virker mer forenlig med moderne forskning. Ifølge dette synet er naturen likegyldig til mennesket og dets idealer. Den bryr seg rett og slett ikke om man lykkes eller mislykkes. Menneskehetens historie kan godt refereres til som en kortvarig episode i kosmisk evolusjon. Jorden vil fortsette å dreie rundt solen i lang tid etter at mennesket har forsvunnet.

I motsetning til disse to stillingene presenterer Koranen naturen som vennlig, som gir respons til intellekt, og som er sympatisk mot moralske forsøk. Både naturen og mennesket er skapt av en klok og god Gud, og i prinsippet er det ingen konflikt mellom dem. Mennesket kan utvikles av naturen, forutsatt at det får kjennskap til naturen og bruker den til å oppnå sitt mål i lys av guddommelig åpenbaring. Kunnskap referert til her, er vitenskapelig kunnskap. Den eneste måten å kunne studere naturen på, er den vitenskapelige måten. En som er utstyrt med vitenskapelig kunnskap kan bøye naturen til sin tjeneste. Han kan få naturkreftene til å kunne tjene menneskeheten. Denne sannheten har Koranen uttrykt metaforisk: "*Malaika (kosmiske krefter) bukket til Adam (mennesket)*" (2:34). Man mener at de siterte versene viser en privilegert posisjon i den fysiske verden, og det er menneskets skjebne å bli herre over naturkreftene:

Allah har fått solen og månen til å følge hverandre i deres faste baner, slik at natt og dag er til deres disposisjon. (14:33)

Han har stilt i deres tjeneste alt som er i himlene og på jorden, en gave fra Ham. I dette er visselig tegn for folk som tenker etter. (45:13)

Hvis vi tenker på den fysiske verden, kan vi se at den er styrt av uforanderlige lover, og ved å oppdage disse lovene, kan vi underlegge alt i dem og få dem til å tjene vår hensikt. Menneskets skjebne er ikke å vende seg bort fra naturen, men i å få den til å adlyde menneskets vilje.

Koransen hevder at den fysiske verden er ikke en illusjon, men reel.

Og Vi skapte ikke himmelen og Jorden og alt som er i mellom uten mål og mening. Kun dem som benekter sannheten forestiller seg dette. (38:27)

Dette er folk som ser verden som en illusjon. Hvis verden er en illusjon, betyr det at det ikke er noen mening med den. Islam avviser denne tanken. Koranen sier at universet ble skapt med sannhet, og har dermed en hensikt. "*Allah skapte himmelen og*

Jorda med sannhet" (29:44). De trofaste troende er pliktige til å granske denne sannheten som ligger foran øynene deres.

*"Der i er det faktisk et tegn for de troende" (29:44). Vi skal dermed ikke tvile om sannheten av universet. Vårt syn er ikke felles med hinduer som mener at verden er et leketøy som Gud leker midlertidig med for sitt eget underhold. Vi er heller ikke enige ned dem som mener at verden er kun en drøm av guden *Brahma*, som kommer til å slutte å eksistere straks han våkner. I ingen av disse tilfellene ville verden ha en seriøs forstand, og ville forsvinne i løse luften når Gud våkner og begynner med seriøst arbeid. Koranen avviser slike synspunkter.*

Vi skapte ikke himlene og Jorda og alt som er mellom til tidsfordriv. Vi skapte dem med sannhet, men folk flest forstår ikke. (44:38-39)

19.3 KUNNSKAP

Koranen skiller mellom to typer kunnskap, altså sensorisk erfaring og begrepsmessig kunnskap. Ved erfaringer blir vi klar over, og forholder oss til den delen av det fysiske miljøet, som i øyeblikket av erfaring kommer under fokus av vår interesse. Med kunnskap behersker vi noe med konkrete fakta og lar oss gjenkjenne sammenheng og harmoni mellom ting som finnes i mangfold.

Det konseptuelle rammeverket vi bygger for oss er meget forskjellig i fra den virkelige verden av rike, levende og konkrete virkeligheter. Dette rammeverket gir oss innsikt i hvordan naturen fungerer, slik at vi kan ha mer kontroll over ting. Det skal bemerkes at begge former for kunnskap har sitt opphav i fra sansene. Ifølge *Platons* vitenskapsteori, kan fornuft oppnå kunnskap om den fungerer uavhengig av sansene. Koranen sier at sansene spiller en vesentlig rolle når det gjelder "å lære å kjenne". Ifølge Koranen vil fornuft kunne samle kunnskap via våre sanser.

Vi kan se at Koranens syn er tilnærmet, om ikke identisk med empirisk vitenskapsfilosofi. Koranen inviterer mennesker til å bruke sine sanser og observere naturen med visdom. Det er det første skrittet mot å kjenne naturen:

Stol ikke på formodning. Du skal redegjøre for alt du har hørt, samt alt du har sett, og alt du har i ditt hjerte. (17:36)

De som ikke bruker sine sanser og mentale krefter, synker til nivå av dyr. *Mange borgere og nomader lever et liv som fører dem rett til Jahannam. (7:179). Grunnen til dette er at "De har ubalanse i deres forståelse. De har syn, men de klarer ikke å innse, har ører men klarer ikke å høre etter" (7:179). Som et resultat av dette slutter de å være rasjonelle vesener. De oppfører seg som kveg, eller noe enda verre som er fullstendig på villspor (7:179). I skarp kontrast til slike mennesker finnes de som reflekterer over Guds skaperverk, fordi de vet at Opprettelsen av himlene og Jorda, og natt og dag, er sikre tegn for mennesker med forståelse (3:190).*

Disse er mennesker som reflekterer over Allahs lover og alle ting Han har skapt, uansett om de står, sitter eller ligger (3:191).

Når de reflekterer over storheten av naturen, så føler de seg rørt og utbryter:

Vår forsørger! Du har ikke skapt noe av dette forgjeves (3:191).

Når de nærmer seg naturen med en troendes tilnærming, så forstår de at skapelsen har en mening og en hensikt. Med sin intellektuelle ærlighet, kan de ikke gjøre noe annet enn å innrømme at det skjer ting i naturen som er uforståelige for dem i forhold til deres nåværende kunnskapsnivå. Med ydmykhet bekjenner de at de ikke vet nok, men er overbeviste på at hvis de fortsetter å søke mer kunnskap, så vil de en dag forstå betydningen av disse tingene. Folk som ikke har denne type overbevisning, lever i et slags "*helvete hvor ingen kan hjelpe dem*" (3:192).

Koranen taler om dem som studerer naturen og prøver å oppdage lovene som styrer dem. Koranen kaller dem "folk av kunnskap og innsikt".

I himmelen og på Jorden er det faktisk et varsel for de troende. (45:3)

I deres egen kreasjon, så vel som i etablering av alle vesener er det bevis for de troende. (45:4)

Og i vekslingen av natt og dag, og i underhold Han sender med regnet fra oven, hvorved Han gir liv til jorden etter dens dvale, og i de vekslende vinder, er det tegn for folk som reflekterer. (45:5)

Disse er forvarsler fra Allah som Vi meddeler dere med sannhet. (45:6)

Det er mulig å si at tro på Gud kommer ikke nødvendigvis som et resultat av rent logiske argumenter, men som regel av den direkte opplevelsen av orden, harmoni og skjønnheten i naturen. Koranen sier at disse er de synlige tegn av Hans usynlige vesen.

Dette er Allahs tegn, som Vi meddeler ved sannhet. Hvilket budskap vil de tro på, om de ikke tror på Allah og Hans tegn? (45:6)

Ifølge Koranen har *Imaan* (overbevisning) på Allah to kilder, altså forskning av ytre naturlige verden, og utvikling av menneskets *individualitet*. Disse ting fører oss til makten som manifesterer seg i begge. Allah bekrefter gyldigheten av den såkalte "naturlige" religionen ved å insistere på at naturen er veien til Allah. Den induserer at overbevisningen som en får ved å betrakte naturen, bør styrkes med forståelsen av åpenbaringen. Det er sammenløpet av disse to strømmer av innflytelse, som resulterer i *Imaan* av en troende. I motsetning til de som har overbevisning, kaller Koranen den andre gruppa for "*kaafir*". Dette er folk med ufruktbar sinn, fordi de ikke lar seg bli påvirket av verken den ene eller den andre strømmen av kunnskap.

Imaan er ikke en passiv tilslutning til et dogme. Det er den levende følelsen av Allahs lov, som får enhver fiber i kroppen din til å vibrere i harmoni med universets uendelige iboende krefter. Når *Imaan* virkelig uttrykkes på en slik praktisk måte, og når den inspirerer menneskers liv, så kalles dette for *Taqwa* i Koranens språk. De troende er bevæpnet med *Imaan* (overbevisning) og *Taqwa* (etterlevelse) og kan tåle enhver ødeleggende kraft:

I natt og dag, og i alt som Allah har skapt mellom himmelen og jord, er det faktisk tegn for folk som følger Allahs lover og som ønsker å bli beskyttet mot destruktive krefter. (10:06)

Koranens ord vekker en forståelse av universets uendelighet i våre sinn. Den trekker vår oppmerksomhet mot stjernehimmelen for at vi skal vurdere. Vurdering av det uendelige store universet vekker en verdifull opplevelse av nysgjerrighet, undring og ærefrykt, og en følelse av overlegenhet og skjønnhet. Ingen vet for sikkert, men det kan jo finnes liv og fornuft andre steder i de utallige galakser spredt i det uendelige universet.

Og blant Hans tegn er skapelsen av himlene og jorden, og de levende skapninger som Han har spredt der i. Og Han har makt til å samle dem når det skulle være etter Hans plan. (42:29)

19.4 DE LÆRDE

Vi har sett at Koranen legger stor vekt på tilegning av kunnskap. Vi la også merke til at Koranen ikke bruker begrepet "kunnskap" til noe som intellektet produserer, eller sensorisk data den samler, men heller til resultatet av samspill mellom sanser og intellektet. Vi kan nå spørre hvem Koranen refererer til når den bruker ord som "lærde" (*Ulama*). Følgende vers kan sette oss på sporet:

Legger dere ikke merke til hvordan Allah sender ned vann fra himmelen, og dermed produserer frukt av forskjellige farger? Noen fjell har hvite og røde striper i flere nyanser, mens andre er mørke. Også folk og dyr har forskjellige fargetoner. Blant Hans folk er det lærde som er fylt av ærefrykt og undring (fordi de reflekterer over storhet av skaperverket og prinsipper som styrer det). (35:27-28)

I disse versene finner vi en klar referanse til vitenskap. De lærde er derfor de som tilegner seg kunnskap av naturfenomener. Med andre ord, når Koranen benytter begrepet "lærde" så refereres det til vitenskapsmenn og forskere som studerer vitenskap om mennesket og naturen. Det er innlysende at dagens muslimske "lærde" har forlatt dette feltet for lenge siden. De innser ikke selv at for å kunne bli kalt en "lærd" ut i fra Koranens definisjon, så burde de ha studert naturen i stedet for å bruke sine ivrige intellekt til saker av langt mindre betydninger.

Våre lærde bruker heller tiden deres til ritualer og seremonier, som tilhører en institusjonell religion (og ikke *Deen*), i stedet for å observere og studere naturen, som Gud har befalt dem til å gjøre. I stedet for å flyte over hele ekspansjonen av naturen har deres sinn krympet seg i en snever krets.

Dette har resultert i at de har mistet sin tankekraft og smidighet. Det er på høy tid at vi retter vår oppmerksomhet mot riktig mål som ligger i å studere Guds tegn under ulike naturfenomener og menneskelig intellekt.

Og vi skal vise dem Våre forvarsler på horisonten og innenfor deres eget vesen, før det blir klart for dem at dette er sannhet. (41:53)

Vår overbevisning vokser i takt med vår kunnskap. Når naturens skjulte orden og harmoni åpenbarer seg for oss, blir vi mer overbeviste på at Koranen taler sant. Vi mener at *"Han som kjenner til himlenes og jorden hemmeligheter, er Den som har sendt denne (Koranen)"* (25:6). Vi bør derfor reflektere over Hans tegn slik de vises i vår menneskelige *individualitet*, og den fysiske verden (41:53). Det er kun slik vi vil kunne få en klar forståelse av Hans skapelseslov. Vår forståelse av den guddommelige loven som styrer universet vil bare bli bedre og bedre, jo mer vi forstår oss på naturlovene rundt oss.

En kan argumentere imot dette presenterte synet, og si at dette er ikke noe annet enn naturalisme med et snev av ateisme. Argumentet kan være at hvis vi skulle be våre "prester" om å stenge deres bedrift og heller engasjere seg i vitenskapelig forskning, så ville vi egentlig be dem om å gi opp deres territorium av "religion" og bytte dem ut med forskere og vitenskapsmenn. Hvis det nå ikke skulle være noe "religion" igjen, ville det være utenkelig å spørre "presteskapet" av dagens "lærde" om å drive vitenskapelig forskning. Men det er nettopp her det er så viktig å forstå at Islam ikke er en "religion" men "*Deen*". *Deen* er en harmonisk blanding av sekulære og guddommelige saker. *Deen* innfatter å erobre naturkreftene og bruke dem i tjeneste for menneskeheten i samsvar med de permanente verdiene som er nedfelt i denne åpenbaringen vi kaller Koranen.

Naturkreftene må beherskes før de kan brukes til noe godt. Ikke bare at vitenskap er alliert med *Deen*, men er også en forutsetning. Hvis folk som hevder å være lærde av *Deen*, men er fremmed for dens ånd, og er glade i sin uvitenhet om vitenskapelig kunnskap, så kan de ikke tjene noen interesser av *Deen*. De bør heller tenke seg om. Vitenskapelig kunnskap vil utdype deres forståelse av *Deen*, som er vitenskapen av "Guds tegn." Dette viktige uttrykket som Koranen bruker, refererer til kunnskap av naturen, som er en måte å forså seg på Gud.

Dette vil kun være mulig dersom det grunnleggende synet av Islam forstås bedre, og skilles i fra begrepet "religion". Men dessverre så oppfatter våre "lærde" dette som frafall og blasfemi.

Når det gjelder nasjoner som har begynt å beherske naturkreftene, men ikke bruker dem i lys av guddommelig veiledning, altså permanente verdier, kan heller ikke unngå deres ventende undergang.

Vi hadde gitt (tidligere nasjoner) prestisje og makt som Vi ikke har gitt dere. Vi hadde gitt dem ører og øyne og intellekt, men deres hørsel, syn og intellekt gjorde dem ingen nytte fordi de forkastet Allahs åpenbaringer, og de pleide å gjøre narr av dem. (46:26)

De viktigste punktene er:

- Folk som engasjerer seg i å forstå og kontrollere naturkreftene og forme sine liv i henhold til den guddommelige loven, er de overbeviste, altså de med *Imaan*, og varsomme. De nyter lykke i dette livet, og vil også være i stand til å nyte det på det neste stadiet av livet.
- De som klarer å erobre naturen, men bruker sin makt i strid med den guddommelige orden, blir belønnet med suksess i dette livet, men har ingenting å håpe for i fremtiden.
- De som vender seg bort fra naturen og ikke gjør noe forsøk på å forstå og erobre den, kan ikke oppnå menneskelig status. De vil leve et liv i motgang og elendighet i denne verden, og deres vei til fremgang i den neste verden vil også bli blokkert. *Den som er blind her vil (også) være blind i det hinsidige, og være på villspor. (17:72)*
- Å erobre naturkreftene og bruke dem til beste for menneskeheten i samsvar med Allahs lov, som Han har åpenbart, og dermed utvikle sin egen *individualitet*, er selve essensen av Islam. Dette, og bare dette kan sikre et vakkert himmelsk liv i denne verden, og i det hinsidige. Denne livsstilen kalles for "*Deen*" av Islam.

20 KVINNER I ISLAM

20.1 SAMMENLIGNING AV MENN OG KVINNER

I århundrer har menn verken behandlet kvinner rettferdig eller rimelig. I lang tid antok menn at kvinner var underlegne i intelligens og styrke, og dermed ble kvinner tildelt alle tenkelige kjedelige oppgaver. Lenge var det slik at kvinner fikk underordnede roller i sivilisasjoners oppbygging. Det er først nå ganske nylig at kvinner har begynt å forsvare sine rettigheter og begynt å kreve likestilling. Selv om det intellektuelle klimaet i vår tid er generelt imøtekommende til kvinners rett til likestilling, blir spørsmålet om likestillingens gyldighet fortsatt diskutert med usikkerhet.

Menn og kvinner er utvilsomt forskjellige, men forskjellene er faktisk mindre enn de som vanligvis rapporteres. Forskjeller er i hovedsak kun biologiske, hvor den største forskjellen er fysisk styrke. Menn har større muskler og mer utholdenhet enn kvinner. Menn går vanligvis raskere og treffer hardere. Menn har generelt sett 10 % flere røde blodlegemer som transporterer oksygen fra lungene til musklene, enn hos kvinner. Kvinners biologiske ulikhet samt deres morsroller krever betydelige mengder av deres energi og holder dem hjemme i lengre perioder. Alle disse faktorene antas å gjøre dem til den svakeste kjønn.

Derfor har det falt folk naturlig å tildele oppgaver som krever fysisk styrke som kamp, jakt og annet utendørsaktiviteter til menn, mens kvinner tar seg vanligvis av husarbeidet som vasking og matlaging. Å ha fysisk styrke var avgjørende for en primitiv gruppe som ble stadig truet av fiendtlige grupper. Her spilte menn de dominerende roller i deres stammestruktur. Denne situasjonen fortsatte i århundrer, og menn befestet deres stilling som herskere over kvinner. Gradvis ble kvinner redusert til underlegne.

Sakte gikk det opp for folk at de hadde overvurdert verdien av fysisk styrke og militært makt. De innså at også andre ferdigheter har samme verdi. I dag verdsettes intelligens mer enn fysisk styrke. Psykologer forteller oss at kvinner kan være like sterke som menn på mange områder, både fysisk og intellektuelt. Menn kan være overlegne kvinner i noen ferdigheter, men kvinner kan også være bedre enn menn i mange ting. For eksempel så kan menn antas å være bedre enn kvinner når det gjelder teknisk dyktighet, men så kan kvinner vise langt bedre språkferdigheter enn menn.

Det er nå generelt akseptert at menn og kvinner er likeverdige. Likevel har menn klart å så mindreverdighetskomplekset dypt i kvinners bevissthet. I Europa og Amerika jobber kvinner og menn skulder ved skulder i forskning, næring og forvaltning, men kvinner kan samtidig være oppfordret til å gjøre seg attraktive for menn i deres ubevissthet. Mesteparten av pengene som kvinner tjener, bruker de på klær, sminke, smykker og sko, og tilbringer en stor del av sin fritid til å gjøre seg vakrere. Tilsynelatende ligger deres hovedinteresse i å fascinere og trollebinde menn.

Dette er slik fordi kvinner alltid har blitt fortalt, med henvisning til religion, at Gud skapte en mann, og deretter skapte en kvinne fordi denne mannen følte seg ensom. Kvinner blir derfor oppmuntret til å tro at hensikten med deres eksistens er utelukkende å oppfylle ønskene av menn. Dermed har denne tanken blitt sådd i kvinners underbevissthet at de må gjøre seg selv attraktive for menn i den grad det lar seg gjøre.

Dette mindreverdighetskomplekset som kvinner lider av, har sine røtter i en fjern fortid. Den sosiale rammen som har vært uendret gjennom tidene, har gitt kvinner mye lavere status enn menn. Menn har tidvis betraktet kvinner som gudinner, men oftest som slavinne. Det er ikke ofte vi finner henvisninger i historien hvor menn behandlet kvinner som venner eller likeverdige ledsagere. I slike menneskeskapte samfunn hadde kvinner alle odds og sterke krefter som tradisjoner, lover og religioner mot dem. De hadde ingen eiendomsrett. De kunne ikke selv velge en ektefelle. Deres fedre kunne gifte seg med dem om de ville. Når en ektemann døde og etterlot seg en ung enke, så måtte hun som oftest leve resten av livet til ære for sin avdøde mann, uten å kunne gifte seg på nytt. Noen ganger var det forventet at også hun skulle dø slik at hun kunne være sammen med sin avdøde mann. Den barbariske tradisjonen av *sati* hos enkelte hindusekter beordret enker til å brenne seg selv levende sammen med liket av deres avdøde menn.

Religion har ikke tjent kvinner noe godt. Den bibelske historien av Adam og Eva er neppe rettferdig mot kvinner. Det står skrevet at Gud først skapte Adam og senere Eva ut av Adams ribbein. Siden ribbein er buet, så måtte fromme menn vurdere kvinner til å være skjeve, altså uærlige. Fortsettelsen av historien viser at kvinner ikke bare er "skjeve", men også svake. Den første kvinnen bukket raskt til Satans fristelser og lokket Adam til å synde. Denne kristne holdningen til kvinner har et snev av frykt og fiendskap. For å kunne opprettholde sin renhet, betraktet fromme menn det som nødvendig å unngå enhver kontakt med kvinner. Ekteskap ble ansett som en nødvendig onde, og sølibat ble ansett som en dyd. Kvinner var til hinder for åndelig fremgang, og presten, som bare hadde å bekymre seg for sin sjel, måtte forbli ugift.

Slike ideer har inntil nylig vært utbredt i mange deler av verden. Koranen endret dette synet av kvinner radikalt. Den likestilte mann og kvinne, uten å opphøye den ene over den andre.

Koranen sier ikke at mannen ble skapt først og er derfor bedre enn kvinnen. Den forteller oss at grunnlaget for menneskehetens skapelse er en organisk celle hvor alle celler var like til å starte med. Forskjellen mellom mann og kvinne oppsto på et senere stadium.

Dere Folk! Vis ærefrykt for Forsørgeren som skapte dere av en enkel levende celle. Deretter skapte Han partnere (mann og kvinne) av det, og spredde mange menn og kvinner på (på Jorda). Vis ærefrykt for Allah i hvis navn dere utfører deres gjensidige rettigheter. (4:1)

Når det gjelder etableringen, så er menn og kvinner helt like, og kvinner er ikke ansvarlige for menneskets første ulydighet og den påfølgende utvisningen i fra Paradiset. Om noen er å legge skylden på, så er det begge som lot seg bli villedet av Satan:

Men Satan fikk dem (begge) til å synde og førte dem (dermed) ut av den paradisi-lignende tilstand, som de (inntil da) hadde befunnet seg i. (02:36)

Ifølge Koranen er menn og kvinner like godt egnet til å følge den rette veien og like utsatt for å adoptere destruktive vaner. Selvfølgelig er de ikke helt like på alle plattformer. I noen tilfeller er menn bedre enn kvinner, mens i andre gren dominerer kvinner over menn. Slikt er derimot en nødvendig konsekvens av deres roller og erfaringer i fra de samfunn de blir oppdratt av og lever i. I så fall kan man si at de er like, selv om de er forskjellige:

Allah har skapt dere slik at en overgår den andre (i noen ferdigheter). (04:34)

Ingen kan dermed påstå at det ene kjønn er bedre enn det andre. Menn vil være bedre i noen tilfeller, mens kvinner vil være bedre i noen andre. For tusenvis av år har menn fortalt kvinner at de er underlegne, ikke bare med hensyn til fysisk styrke, men også til intelligens og andre områder. Først nå nylig, har kvinner blitt klar over at de ikke er underlegne menn, men likestilte. Koranen innprenter kvinners verdi og evner. Koranen frigjør kvinner i fra deres lange fangenskap.

Koranen sier at hvis menn har potensial til å utvikle sine kvaliteter ved å etablere harmoni med Guds vilje, så har også kvinner tilsvarende potensial. Hvis menn kan være medlemmer av en bevegelse som arbeider for fred i verden i henhold til Guds ukrenkelig lov, så kan også kvinner delta på lik linje. Hvis menn kan mestre sine ferdigheter og utvikle dem i Guds kjærighet, så kan også kvinner gjøre det samme. Hvis menn kan forsvare sannheten med sine argumenter gjennom praktisk realisering, så kan også kvinner gjøre det. Hvis menn med utholdenhet kan følge stien de har valgt, kan også kvinner gjøre det samme. Hvis menn er utrettelig evnet til å bringe seg selv mer og mer i harmoni med Guds vilje, så har også kvinner de samme utrettelige ferdigheter. Hvis menn kan ofre lavere verdier for høyere verdier, så kan kvinner gjøre det samme. Hvis menn kan kontrollere seg for ikke å overskride pålagte grenser, så gjelder det samme for kvinner. Hvis menn kan holde sine seksuelle lyster innenfor en gitt ramme, kan også kvinner det. Hvis menn kan forstå Guds kjærighet og konsentrere sin virksomhet rundt den, kan også kvinner gjøre det samme. Når menn og kvinner har like evner og muligheter, bør resultatene være like for begge. Dermed vil begge nyte samme beskyttelse og sikkerhet og høste samme fordeler og gleder av sine gjerninger. (33:35)

Det er ingen tvil i denne saken at menn og kvinner er like i alle saker som virkelig betyr noe i samfunnet. Veien til fremgang er åpen for begge.

De troende som gjør gode gjerninger, menn og kvinner, vil kunne entre paradiset, og vil ikke lide den minste sorg. (4:124)

Koranen er ganske klar i tale når den snakker om kvinners rettigheter.

Det menn tjener er deres, og det kvinner tjener er deres. (04:32)

Som man kan se så likestiller Koranen menn og kvinner i alle sosiale aspekter. Menneskeheten vil ikke være perfekt om kun menn eller kun kvinner refereres til som menneskehet. I likhet med menn har kvinner deres egne personligheter, og forholdet mellom to personligheter kan aldri være basert på midler og formål, siden utvikling av enhver personlighet er et mål i seg selv.

20.2 KVINNER SOM MØDRE

Familielivet finnes også i dyreverden. De fleste nyfødte dyr er hjelpeløse og kan ikke overleve hvis de blir overlatt til seg selv. Noen ganger er det mor som tar seg av barna, og noen ganger er det begge foreldre. I en fuglebestand vil både mor og far engasjere seg i å oppdra de unge. Hos noen arter vil ikke mor bry seg om barna, mens far må beskytte dem fra farer. Hos pattedyr er det først og fremst mor som tar seg av barna. Hos noen dyrearter må de unge selv klare seg fra et svært tidlig stadium.

Menneskebarn er hjelpeløse og avhengige av foreldrenes omsorg. I løpet av denne perioden utvikles det mange følelser og sterke bånd av kjærlighet og hengivenhet som binder foreldre og barn tett sammen for alltid. Hjemmet er stedet hvor familiemedlemmer spiller sine respektive roller. Hjemmet symboliserer lykke, fred, sikkerhet og gjensidig sympati. Dette er innstillingen for tilfredsstillende sosiale kontakter og fruktbart samarbeid. Barn modnes både fysisk og psykisk under foreldrenes omsorg og utvikler sosiale ferdigheter.

Familie er formen der barnets personlighet støpes og formes. Å være medlem av en familie er en forberedelse til å være en del av et samfunn, siden samfunn er en utvidet familie. Hvis barnets oppdragelse er i samsvar med samfunnets atmosfære av sympati, toleranse og samarbeid, vil barnet være i stand til å ta sin plass som en fri og ansvarlig menneske, når det blir klar for det.

Familielivet er av den største betydning for menneskebarnet, og der i er det mor som spiller hovedrollen. Ord kan ikke engang beskrive viktigheten av en mors innflytelse på hennes barn. Hun inspirerer dem til idealer og overfører kultur og tradisjoner til dem. Det avhenger i hovedsak av henne om hennes barn blir nyttige eller unyttige samfunnsborgere.

Koranen anerkjenner mors viktige rolle i familien og samfunnet. Koranens uttrykk for muslimsk befolkning er "*Ummah*", og dette ordet er avledet fra ordet "*umm*" som betyr "mor". En mor påvirker familien sin direkte og hele samfunnet indirekte, med samme type effekt.

Barnet kan kun utvikle en harmonisk personlighet, hvis det er en fredelig atmosfære i hjemmet og harmoni og samhold mellom foreldrene. Foreldrenes uenighet er den viktigste grunnen til at utviklingen av noen barn forstyrres. Koranen oppfordrer derfor til ekteskap mellom folk som deler synspunkter, har samme idealer og er enige om viktige saker.

En troende mann bør ikke gifte seg med en avgudsdyrkende kvinne før hun overgir seg kun til Allah. En trofast slave er bedre enn en fri avgudsdyrker, selv om hun virker svært tiltalende. En troende kvinne bør ikke gifte seg med en avgudsdyrkende mann, før han overgir seg til kun Allah. En trofast slave, er bedre enn en avgudsdyrker, selv om han virker svært tiltalende. Avgudsdyrkere vil føre dere til helvetes ild, mens Allah kaller dere til paradiset ved Hans nåde og tilgivelse i Sin lov. Han klargjør sine tegn for menneskene, så de kan huske Ham. (2:221)

Ekteskap er en kontrakt inngått frivillig mellom en mann og en kvinne. Kvinnen har absolutt frihet til å velge sin ektefelle. Det er ikke tillat for en mann å gifte seg med en kvinne mot hennes vilje:

Dere som tror! Det er forbudt å arve (avdøde slektnings) enker mot deres vilje. (04:19)

Det er parets ansvar å gi sine barn et lykkelig hjem. Da kvinnen vier mesteparten av sin tid til barnas omsorg, er det åpenbart at plikten til familiens underhold faller på mannen. Denne arbeidsfordelingen er i hele familiens interesse:

Menn er ansvarlige for kvinners underhold... (04:34)

Hvis en kvinne skulle ta seg tid og energi til å tjene sine egne penger, så skal hun være tillat til det. Det hun tjener er hennes sæie:

Det en mann tjener, er hans, og det en kvinne tjener, er hennes. (04:32)

Menn og kvinner er likeverdige partnere og har like mye ansvar til å få familien til å fungere ordentlig. Ingen kjønn skal prøve å dominere eller utnytte den andre. Kvinners rettigheter må respekteres på lik linje. Menn skal ikke undertrykke eller utnytte kvinner fra deres rettigheter:

Kvinner har rettigheter mot menn på samme måte som menn har rettigheter mot kvinner når det gjelder rettferdighet og lov. (2:228)

Forholdet mellom ektefellene bør være gjensidig:

Kvinner er menns forkledning, og menn er kvinners forkledning (2:187).

Som nevnt ovenfor, må ekteskapskontrakten etableres frivillig av partene. Dette er en bindende kontrakt, men kan brytes hvis det ikke lenger blir mulig å redde ekteskapet. Selv om en slik situasjon oppstår, bør mann og kone prøve å redde deres ekteskap ved å inngå kompromiss. Hvis også dette forsøket mislykkes, må familien og samfunnet forsøke å megle i mellom dem. Ektemenn og hustruer bør deretter velge hver deres representant som bør prøve å løse problemet. Når alle disse forsøk mislykkes, kan ekteskapet oppløses.

Hvis dere frykter brudd mellom en mann og hans kone, oppnev en megler fra hans og hennes familie. Hvis de ønskt å bli forent, vil Allah bringe dem sammen igjen. Allah er klok og allvitende. (04:35)

20.3 MONOGAMI

Som vi allerede har sett, skal intensjonen bak et ekteskap være å leve et liv i kjærlighet, harmoni og vennskap, og deretter imøtekomme livets høyere mening. *Ideen* om at en mann skal ha flere koner om gangen passer ikke inn i et slikt fellesskap. Monogami, altså at det kun skal være en mann og en kvinne i et forhold, er normen i henhold til Koranen. Men det kan være situasjoner der det kan være nødvendig å avvike fra denne regelen i offentlighetens interesse. For eksempel, lange kriger kan forårsake betydelig reduksjon av antall menn, og etterlate et stort antall enker, ofte med barn, samt ugifte kvinner uten støtte.

Disse kvinnene og jentene må beskyttes og de skal ha rett til livets nytelser uten at deres verdighet krenkes. Opprettelsen av barnehjem og gamlehjem er ikke en god nok løsning for slikt, fordi problemet ikke er kun økonomisk, men ofte mer komplisert. Det må være samfunnets oppgave å håndtere denne delikate situasjonen ved å beskytte verdigheten til den enkelte berørte, samt samfunnets moralske karakter. Koranen antyder et midlertidig alternativ løsning, som går på å lette litt på reglene for monogami i slike midlertidige situasjoner:

Hvis dere frykter at det ikke vil være mulig å finne noen annen fornuftig løsning på problemet av enker og foreldreløse, så kan dere gifte dere med de som finner dette hensiktsmessig i antall av to, tre eller fire (i henhold til situasjonen). Men hvis dere frykter at dere ikke vil kunne være rettferdige mot dem, så begrensn dere til en (04:03).

Dette er det eneste verset i Koranen som omhandler polygami. Selv om dette verset viser noe fleksibilitet til loven av monogami, så er det fortsatt ikke obligatorisk for menn å ha mer enn en kone. En kan kun ha flere koner om de kan behandles rettferdig. Det er klart at hvis en mann gifter seg med flere under slike spesielle situasjoner, så er dette en tjeneste for nasjonen som både han og hans kone utfører. Den første kona ville se dette som sin plikt å gi beskyttelse til en av sine mindre

heldige søstre, som har ufrivillig havnet i en slik patetisk situasjon. Man kan argumentere for at vi vil sjelden finne en kvinne som ville samtykke til å ha en rival i huset, og dette argumentet kan synes berettiget i våre dager når deres egne interesser ofte kommer først. Men argumentet er fullstendig begrunnet i henhold til Koranens revolusjonerende ideer:

De troende foretrekker andre fremfor seg selv, selv om de (selv) lider nød. (59:9)

Historien viser oss at i de tidlige islamske dager, når en kvinne i nød kom til en muslimsk husstand, så ble hun ønsket velkommen av husets andre kvinner. De nyankomne kom ikke som rivaler, men var ganske dypt takknemlige for sitt nye miljø, fordi deres tro hadde forandret deres syn på sine kvinnelige kolleger.

20.4 BUDBRINGERENS LEDSAGERE

Budbringeren selv la frem det beste eksempel for andre å følge. Han giftet seg for første gang da han var 25 år gammel, mens hans kone *Khadija* var 15 år eldre enn ham og var en enke. Han giftet seg med ingen andre de neste 25 år av hans liv, men etter at hun døde så giftet han seg på nytt. Sosiale omstendigheter, som diskutert over, førte til at han giftet seg deretter med flere koner. Det muslimske samfunnet i Medina var i konstant krig med fiender. Krigene påførte store tap, og tallet av drepte menn som etterlot seg enker, økte dramatisk. I tillegg var det en konstant strøm av flyktninger fra Mekka, særlig kvinner, som ville forenes med muslimene. Stort antall av enker og ugifte kvinner skapte problemer for muslimene, som måtte dermed ta drastiske tiltak. Det var i slik krisesituasjon at polygami ble midlertidig tillatt for å beskytte kvinner og barn, og gi dem trygghet og sosial status. Også Budbringeren åpnet sitt hjem og tilbød kvinner beskyttelse:

- *Sawdah* som var Budbringerens andre kone, var blant muslimene som søkte tilflukt i *Abyssinia* i fra *Quraish* stammens forfølgelse, sammen med den første mannen sin. Da mannen døde, ble hun forlatt alene og trengte en som kunne forsørge henne. Budbringeren kom henne til unnsetning.
- *Hafsa* var *Umar ibn al-Khattab*s datter og enke av *Khunais* som hadde blitt drept i slaget ved *Uhud*. *Umar* prøvde forgjeves å gifte henne bort til en av vennene hans. Budbringeren kom *Umar* til unnsetning, og hjalp han ved å gifte seg med dattera.
- *Zaynab bint Huzaima* var den fjerde kona. Hennes tidligere ektemann hadde falt i slaget ved *Uhud*, og hun sto uten en forsøker da Budbringeren giftet seg med henne. Hun døde imidlertid noen måneder senere.
- *Umm Salama* var den femte kona. Hennes første ektemann hadde også vært blant dem som søkte tilflukt i *Abyssinia*. Etter hjemkomsten ble hennes mann drept i slaget ved *Uhud*, og hun var i store problemer da Budbringeren kom henne til unnsetning.

- *Zaynab bint dahsh* var den sjette kona og var i fra Budbringerens egen slekt. Hun hadde tidligere vært gift med en tidligere slave som hadde skilt seg fra henne. Samfunnet så ned på henne siden hun hadde giftet seg med en frigjort slave. Budbringeren giftet seg med henne personlig for å markere for samfunnet at det å se ned på folk av slikt grunn var i strid med islamsk ånd. Dermed beviste han for samfunnet at det å gifte seg med frigjorte slaver eller deres ekskoner er på ingen måte noe negativt.
- *Umm Habiba* som var den syvende kona, var datter av *Abu Sufyan*, en av *Quraish* stammens ledere. Hun hadde emigrert til *Abyssinia* med sin første mann, men under hans opphold ble han kristen og skilte seg fra henne. Hun dro hjem, men ble avvist av sin egen familie. Budbringeren kom henne til unnsetning og ga henne hjem og status.
- *Maimuna* var den åttende kona, og hennes tidligere ektemann døde i Mekka, og dermed sto hun uten en forsørger. Budbringeren giftet seg med henne og ble dermed hennes forsørger.
- *Juwairiyya* som var den niende i rekken, var også en enke. Hun var datter av høvdingen av *Bani-Mustaliq* stammen og hadde blitt tatt til fange. Budbringeren sørget for hennes frihet og giftet seg med henne.
- *Safiyya* som var den tiende kona, hadde mistet både sin far, bror og mann i krig, og var uten pårørende da Budbringeren tok henne som sin kone.
- *Aisha* var den siste og eneste jomfru kona som Budbringeren giftet seg med. Han hadde giftet seg med henne før utvandring til Medina. Det er mange skrifter som tilsier at hun var minst 19 år ved tiden av ekteskap, til tross for hva enkelte andre skrifter sier.

Fakta taler for seg selv. Utenom Aisha som eneste unntak, giftet Budbringeren seg kun med enker som sto uten støtte og ly. (Noen mindre kjente skrifter sier at til og med Aisha var en enke og var i alder av 43 ved ekteskap med Budbringeren). Koranen spesifiserer ikke hvor mange koner Budbringeren hadde samtidig. Det var kaotiske tider, og Budbringeren måtte løse mange samfunnsproblemer. Mange etterfølgende kriger gjorde det umulig for samfunnet å sikre alle enker og foreldreløse forsørgelse ellers. Situasjonen bedret seg etter hvert og dermed tilbød Budbringeren sine koner frihet i fra ekteskapskontrakten, men de nektet og fortsatte å bo hos ham.

20.5 SLAVERI

Før Islam ankomst var det vanlig med slaveri i verden. Det var ganske vanlig å ha slaver i da-tidens moderne riker, og mektige menn så på dette som en nødvendighet. Det var dermed vanlig å selge krigsfanger på slavemarkeder. Grekerne var ledende filosofer av den gamle verden, men ingen gresk filosof har noen gang talt mot slaveri. Koranen proklamerte Gud for alle mennesker.

Koranen treffer den onde ved roten ved å anerkjenne menneskets verd som menneske. Da Islam kom, var det mange slaver og slavinner i Arabia, som ellers i verden. Den arabiske økonomien var basert på slaveri, og det var umulig å avskaffe slaveri med et enkelt slag uten å bringe hele samfunnet i kaos. Koranens folk jobbet konstant og strategisk mot avskaffelsen av slaveriet og forbedret situasjonen gradvis. Først ble muslimene befalt å være vennlige og hensynsfulle mot deres slaver. Om noen ble villig til å frigjøre en slave, ble dette sett på som en fortjenstfull handling, og deres tidligere forbrytelser ble sett mildt på. Dermed ble tallet på slaver redusert gradvis og samfunnet ble mindre avhengig av deres arbeidskraft. Uttrykket "som var under din høyre hånd" slik den forekommer i Koranen, er i fortid og refererer til dem som engang var slaver, men som ble senere løslatt. Etter hvert ble slaveri opphevet. Opprinnelig var det i dømte fanger, menn og kvinner, som ble gjort til slaver, men Koranen sier at krigsfanger må enten løslates, eller frigjøres mot løsepenger (47:4). Dette lukket døren for fremtidig slaveri. Det som skjedde deretter er ikke på grunn av Koranen, men muslimene.

Islam var intet mindre enn en revolusjon i menneskelige relasjoner som erklærte at mester og slave, mann og kvinne er like for Gud. Inntil Islam, hadde menn av Arabia, i likhet med resten av verden, bare sett på kvinner som et middel for å tilfredsstille begjær, og ekteskapet var bare for å hindre at menn skulle krangle om eierskap av attraktive kvinner. Koranen økte kvinners status i samfunnet og gjorde dem til likeverdige partnere av menn.

21 KONKLUSJON

Før vi kommer til en konklusjon, ville det ikke være upasselig med en kort oppsummering av det som har blitt diskutert med hensyn til religion, dens kilde, dens ulike aspekter og dens betydning for menneskeheten, uansett for et individ eller samfunn som helhet, i motsetning til Islam som er en Deen og ikke en religion.

21.1 RELIGION OG DEEN

En grundig studie av de foregående kapitler må ha belyst den grunnleggende misforståelsen som betrakter Islam som en av mange forskjellige eksisterende eller utdøde religioner, og dermed urettferdigheten som har forekommet av å vurdere *Deen* av Islam på dette grunnlaget. Det er også misvisende å prøve å forstå betydningen av Islam og dens innvirkning på samfunnet fra den oppfatning at Islam er en religion.

Religion som sådan er ikke noe annet enn en slags privat forhold mellom en person og hans Skaper. Vi vil ikke dvele ved dette forholdet ved å diskutere detaljer av et slikt forhold, som har blitt beskrevet i bøker som *William James* sin "Religious experience". Uansett tilfelle og natur av et slikt forhold, så er dette utvilsomt et rent subjektivt forhold av et individ, uten noe forhold til verdslige saker, som heller ikke kan overføres fra en person til en annen. Dette private forholdet mellom et individ og hans Skaper er først og fremst basert på konseptet av frelse, som er felles hos alle religioner, eller hos buddhismen, som ikke engang anerkjenner eksistensen av Gud. Frelseskonseptet oppsto fra troen på at menneskets er trolldbundet til å oppholde seg her på jorden. Å befri seg fra denne trolldommen var den viktigste hensikten med livet.

Islam representerer imidlertid ikke et slikt forhold mellom mennesket og Gud, og er heller ikke preget av en persons opplevelse av en subjektiv natur. Islam er heller en "livskode" som regulerer individuelle så vel som kollektive anliggender. For det andre så anser ikke Islam det menneskelige livet på jorden som en periode da det er trolldbundet, og dermed ikke avhengig av å bli frelst. Siden Islam tildeler mennesket en meget høy posisjon i universet, forventer den at mennesket skal takle livets utfordringer ved å bruke naturkreftene til å utvikle sin egen *individualitet*, samt det utvidede fellesskapet av menneskeheten. Misforståelsen av å betrakte Islam som en religion stammer fra troen at absolutt "tro" på Gud er grunnleggende for Islam, slik det alltid har vært i mer eller mindre alle religioner. Men kun "tro" på Gud er ikke nok som et kriterium for hvordan vi ser på hverandre. Det virkelige spørsmålet er: "Hva slags gudsbegrep skal antas til å være felles?"

21.2 BEGREPET "GUD"

Islam har også presentert et konsept av Gud i fullstendig strid med de ulike verdensreligioner. I tillegg til å tro på Gud, inkluderer også islamsk kjennetegn troen på at Gud ikke bare skapte universet, men skapte også lover og regler som regulerer funksjon og omfang av de ulike objektene i universet. Konsekvensloven og loven om naturens samhörighet er av grunnleggende betydninger. De forholder seg til universet av ekstern art. Gud har også foreskrevet visse lover som styrer menneskers liv og atferd.

Kjennskap til guddommelige lover som er tilknyttet det ytre universet, er avledet fra nøye observasjon av naturen og av vitenskapelige eksperimenter og oppdagelser. Dette er imidlertid ikke tilfellet med lover som regulerer menneskers liv og atferd. Slike lover har blitt kommunisert til menneskeheten via Budbringere. Det er også et faktum at Islam som *Deen* skiller seg fra det materialistiske synet på livet som ikke anerkjenner eksistensen av guddommelig veiledning.

Islam hevder at slike guddommelige lover har blitt gitt til alle folk på verden, fra tid til annen. Guds budbringere mottok åpenbaringer og formidlet dem videre til sine folk. Etter enhver budbringers død, var det hans etterfølgere, spesielt folkets ledere, som rotet med disse lovene ved å fjerne og slette det som de betraktet som skadelig for sine egne interesser, og ved å legge til ting som var nyttige for dem. Dette gjorde om deres levemåte til religion, og resulterte i at ikke en eneste av verdens religioner presenterer den opprinnelige guddommelige åpenbaringen. Disse guddommelige lovene har imidlertid blitt nøye bevart i deres opprinnelige form og full utstrekning, bokstav for bokstav, ord for ord. Koranen er den siste og endelige åpenbaringen i en serie avslørte skrifter i fra Gud, og ble åpenbart til den siste Budbringeren *Muhammed*. Så lenge disse lovene forblir i deres opprinnelige form og deres opprinnelige glans holder seg bevart, så presenterer de det som refereres til som *Deen*. Men hvis de blir forandret og forvrengt, vil de falle fra sin høyde og bli til det som kalles religion. Av alle verdens tro, er det kun Islam som fortjener å bli beskrevet som *Deen*. Det er et faktum at ingen religion har noe krav på eller kan bevise å ha en åpenbart bok, bokstav for bokstav, ord for ord, i den opprinnelige formen den ble gitt til en budbringer. Kun Islam kan påstå dette, noe som har blitt bekreftet og støttes fullt av selv upartiske vitner, som ikke er muslimer, men historikere.

Islam er derfor et lovverk som Gud har åpenbart via Hans Budbringer *Muhammed* (fred og velsignelser være med ham), for veiledning av menneskeheten. Veiledning til dens implementering og dens lover er fullstendig bevart i Koranen. Disse lovene utgjør det som kan kalles permanente verdier. I tillegg serverer Islam en tillitsfull påstand om at hvis livet leves i full overensstemmelse med permanente verdier, vil menneskeheten bli frigjort fra all elendighet som hele verden i dag er plaget av. I motsetning til dette vil menneskeheten fordømmes til et helvetes lignende liv, om de ikke lever i henhold til Koranens lover, til tross for deres fantastiske og imponerende ressurser og vitenskapelige fremskritt. Denne livskoden vil bringe oss nærmere vårt

mål, og hjelpe oss med etablering av en ren islamsk stat hvor vi vil kunne leve i henhold til permanente verdier som er definert i Koranen. Det må imidlertid opplyses at ikke alle sosiale systemer opprettet av såkalte dagens muslimer er nødvendigvis islamske. Islamsk stat kan kun betegnes med en tilstand hvor alle affærer er basert på og helt i tråd med Koranens permanente verdier. Enhver annen stat som ikke baserer seg på dette grunnlaget, er u-islamsk, selv om den skal ha vært skapt av såkalte muslimer. En islamsk stat er et byrå som opererer i henhold til Koranens påbud og lover som etableres i lys av prinsipper artikulert der i.

21.3 STANDHAFTIGHET OG ENDRING

Imidlertid bør det ikke bli misforstått at disse lovene er stive og trangsynte, og at de ikke tillater fremgang, og at de ikke klarer å imøtekomme kravene til en progressiv verden som stadig er i endring. Faktisk så er den islamske staten pålagt å alltid forberede seg for fremtidens endringer, ved gjensidig konsultasjon, og lovfeste seg i sammenheng med Koranens permanente verdier. Selv om det grunnleggende Regelverket er standhaftig, skal lovene der i være tilpasset tid og sted. Ingen lover skal noen gang gå utover rammen av Koranens permanente verdier, men kan tilpasses ut i fra omstendigheter. Fra dette synspunktet kan den islamske staten anses som et "kontrollert demokrati" som er klart forskjellig fra konseptet av demokrati som er vanlig i Vesten. Dette fordi folk eller deres representanter har en uhemmet makt til å skape lover etter deres ønsker i et vestlig demokrati.

21.4 INDIVIDUALITET

En annen grunnleggende forskjell mellom den materialistiske ideologien og Islam er at den førstnevnte ser på menneskeliv som relatert til menneskets fysiske eksistens i denne verden, og som slutter å eksistere når kroppen dør. Islam derimot, sier at kroppen utvikler og blomstrer seg i denne verden, og blir til slutt oppløst i henhold til fysikkens lover, men at det er noe mer til mennesket enn kroppen, nemlig ens "selv" eller "*individualitet*" som er verken fysisk eller underlagt fysiske lover som sådan. Den blir gitt til alle barn i lik grad ved fødselen, men bare i rudimentær form. Målet for hver menneskelig innsats er å utvikle *individualiteten* sin til full modenhet og gi den en perfekt og harmonisk form. Enhver handling utført i samsvar med Koranens permanente verdier bidrar til utvikling av ens *individualitet*, og enhver handling i konflikt med dem, vil forsinke denne prosessen og svekke *individualiteten*. Det bør bemerkes at tiltak omfatter også tanke og intensjon.

Individualitet hos enhver kan utvikles og kan til og med tåle sjokk av døden og overleve oppløsningen av den fysiske kroppen. Den vil fortsette å utvikle seg og oppnå neste stadiet av utvikling, som vi kan kalle "det hinsidige" eller "etterlivet". Ideen om at ikke bare menneskets konkrete handlinger, men også tanker og intensjoner påvirker ens *individualitet*, kalles for "konsekvensloven". Denne loven er like ubønnhørlig og uforanderlig som naturlovene.

Det må ha blitt klart av det overnevnte at enhver person som har tro på konseptet av *individualitet*, trenger ingen oppfølging eller befal av en domstol til å bli overbevist til å handle i full harmoni med Koranens permanente verdier. En slik person vil alltid leve et liv i samsvar med prinsipper som Koranen presenterer. En slik person kan frivillig ta sine egne valg og handle i samsvar med disse prinsippene, og unngå andre motstridende prinsipper. Om mennesket blir gjort oppmerksom på kurset som bidrar til ens egen velferd, vil det vise vilje og brennende ønske om å følge den. Det er derfor at kun de personer som oppriktig tror på Koranens sosiale system og dets effektivitet og trivsel, kan skape en slik orden i deres liv. Slike personer er betrodd til å forme samfunnet i samsvar med en slik orden.

Det er ofte henvist til permanente verdier i de foregående kapitlene. Her er noen av de grunnleggende nevnt igjen for å demonstrere hvordan individer som lever i harmoni med dem, kan forskjønne deres og andres karakter. Et samfunn der disse verdiene er dominerende, vil blomstre og bli fredelig. Et slikt samfunn vil inspirere gode ønsker hos andre individer og samfunn, som det kommer i kontakt med. En æra av fred og fremgang vil begynne når disse verdiene blir globalt anerkjent og overholdt. Dette ville skape paradiset på jord. Å engasjere folk mot en slik tid er det endelige målet av Islam.

21.5 PERMANENTE VERDIER

La oss nå nevne noen grunnleggende permanente verdier:

21.5.1 RESPEKT FOR MENNESKEHETEN.

Det er faktum at ethvert menneskebarn er født på lik linje med en *individualitet*. Dette likestiller alle individer når det gjelder grunnleggende egenskaper med hensyn til utviklingspotensial og respekt. Det bør derfor ikke være tillatt å forskjellsbehandle mennesker på bakgrunn av fødsel, familie, stamme, rase, samfunn, nasjonalitet, tro, kjønn, rikdom eller status.

Vi har beæret (enhver av) Adams barn. (17:70)

21.5.2 KRITERIUM FOR SOSIAL RESPEKT.

Enhver persons indre verdi er den samme, men det finnes kriterier for å bestemme den enkeltes relative posisjon og status, basert på hans karakter og personlige fordeler.

For alle er en rang etter deres gjerninger. (46:19)

Den mest ærefulle hos Allah er den mest rettfærdige blant dere. (49:13)

21.5.3 MENNESKELIG ENHET.

I henhold til Koranen er alle mennesker medlemmer av en global brorskap, og kan sammenlignes med grener av det samme treet.

Menneskeheten er et og samme samfunn (2:213)

Å dele menneskeheten etter rase eller i ulike samfunn og nasjoner ved å tegne streker i et verdenskart, er i strid med selveste ideen av menneskelig enhet, og i strid med naturens intensjoner og formål. Det er bare ett kriterium for divisjonen. Dette kriteriet er tro på Koranens permanente verdier. De som tror på Koranens permanente verdier, er medlemmer av ett samfunn, og de som ikke bryr seg om dem og lever i konflikt, tilhører et annet samfunn.

Det er Han som har skapt dere (mennesker), men noen av dere avviser (Hans permanente verdier), mens andre tror (på dem). (64:2)

Menneskelig personlighet omfatter ansvar. Dette betyr at enhver person vil bli holdt ansvarlig for sine egne handlinger, og få velfortjent belønning, så vel som straff, som ingen andre kan ta del i.

Den som gjør synd, gjør det mot seg selv. (4:111)

Ingen andre vil måtte svare for ens egne handlinger. Ingen kan bære en annens byrde (53:38)

Dette gjør det klart at begrepene "arvesynd", "forbønn" eller "straff" har ingen plass i Islam. Det faktum at alle er ansvarlige for sine egne handlinger, er i henhold til Koranen en permanent verdi.

21.5.4 FRIHET

Ifølge Koranen er hvert individ født fri og bør derfor fortsette å være fri. Frihet betyr at ingen person kan tvinge en annen til sin lydighet. Det er kun Koranens lover som skal ha borgeres lydighet i et islamsk samfunn.

Det sømmer seg ikke for noen som Gud har gitt boken til, (med) autoritet og åpenbaring, at han skal si "Adlyd meg i stedet for Allah" (3:79)

Faktisk så garanterer det islamske samfunnet at Koranens lover blir etterlevd, og dette er det viktigste kriteriet for å skille mellom det muslimske og andre livssyn.

Alle som ikke dømmer deres saker i lys av Allahs lover, er åpenbart benektet av Sannhet. (05:44)

Denne bestemmelsen er lik for alle, uavhengig av posisjon. Selv Budbringeren av Allah måtte erklære følgende:

Jeg bare følger det som har blitt Åpenbart til meg. Hvis jeg skulle motsette min Forsørger, måtte også jeg frykte straff på den store dagen. (10:15)

Det bør bemerkes at det som religioner kalle "tilbedelse", kaller *Deen* for "lydighet til Allahs lover".

21.5.5 FRI VILJE - INGEN TVANG.

Ansvar for en persons handling bestemmes ut i fra ens vilje og hensikt, i en slik grad at hvis noen blir tvunget til å tro noe, eller tvinges til å handle på en bestemt måte mot sin vilje, vil han ikke bli holdt ansvarlig for å ha slik tro. Dette fordi Koranens begrep "*Imaan*" omfatter overbevisning basert på kunnskap, og ikke blind tro basert på tvang eller usikkerhet.

Det må ikke være noe tvang i saker som angår denne Deen. (2:256)

Fortell dem at dette er sannheten fra Forsørgeren. La den som ønsker å tro, tro. La den som ønsker å nekte, nekte. (18:29)

Å akseptere noe som følge av fysisk og psykisk tvang, eller i samtykke med tradisjoner, eller som følge av å ikke bruke fornuft og intellekt. Slikt kan ikke beskrives som *Imaan*, som til regel oversettes til ordet "tro". Det å kun akseptere noe fordi det er tradisjon, er i henhold til Koranen måten av benektelse av sannheten.

Når det blir sagt til dem "Følg det som Allah har åpenbart" så sier de, "Nei vi skal kun følge våre forfedres skikker". Enda deres forfedre manglet både innsikt og veiledning. (2:170)

Når Forsørgerens åpenbaringer blir presentert for dem, blir ikke de overbeviste som om de var døde og blinde. (25:73)

21.5.6 TOLERANSE.

Ikke bare at Islam tolererer benektelse, men gir dem også alle menneskerettigheter og tillater dem å beskytte sine gudshus.

Hvis Allah ikke hadde holdt noen (mennesker) under kontroll av andre, ville klostre, kirker, synagoger og moskeer der Allahs navn blir nevnt ustanselig, ha blitt ødelagt. Allah hjelper dem som jobber for Hans sak. (22:40)

21.5.7 RETTFERDIGHET.

Rettferdighet er en av de grunnleggende permanente verdier (16:90), og ingen form for diskriminering er tillatt, uansett om saker omhandler venner eller fiender.

Ikke la andres hat lede deg bort fra rettferdighet. Vær rettferdig fordi rettferdighet er beslektet med fromhet. (05:09)

Koranen har noen klare retningslinjer for domstoler:

Sannhet må ikke forveksles med løgn (02:42)

Skjul ikke vitnesbyrd. (2:283)

Ikke begå mened (4:135)

Forsvar ikke den svikefulle. (4:105)

Forsvar ikke den skyldige. (28:17)

Vær standhaftige og oppreiste vitner for Allah, selv om dette går i mot dere, deres foreldre eller deres familier, uansett rike eller fattige. Allah er i bedre stand til å forsvare deres interesser. Ikke følg deres egne ønsker på bekostning av rettferdighet. Hvis dere avviser fra eller dekker sannheten så er Allah uansett godt kjent med alt det dere gjør. (4:135)

I henhold til Koranen er ikke forbrytelse kun fysiske handling av kriminalitet, men selv kriminelle tanker som bryter permanente verdier regnes som forbrytelser. Slike forbrytelser er utvilsomt utenfor domstolens jurisdiksjon. Likevel påregnes de som forbrytelser og kommer innenfor jurisdiksjonen av den guddommelige konsekvensloven, og påvirker utvikling av den enkeltes *individualitet*.

Han kjenner forræderske øyekast, og det hjerter skjuler. (40:19)

21.5.8 FORSØRGELSE

Ifølge Koranen er den islamske staten ansvarlig for å forsørge sine borgere med deres grunnleggende behov, og innføre riktige tiltak for å sikre utviklingen av deres menneskelige evner. Deretter bør denne staten utvide mulighetene for å inkludere andre mennesker og dermed innføre dette velferdssystemet på globalt nivå. Et samfunn som ikke lever opp til dette ansvaret, fortjener ikke å bli kalt islamsk. Et islamsk samfunn skapt i Guds navn er pålagt å erklære følgende til sine medlemmer:

Vi forsørger både dere og deres barn. (6:151)

Det er helt klart at en stat kan ikke påta seg dette ansvaret om den ikke har alle produksjonsmidler av samfunnet under sin kontroll, og har alle nødvendige ressurser tilgjengelige. Det er utelukkende på grunn av dette at produksjonsmidlene ikke kan eies av de private i Islam. I likhet med dette, kan heller ikke produksjon av slike ressurser og rikdommer brukes av de private til å bygge seg formuer og kapital (9:34-35). På grunn av alt dette og for at en person skal få utviklet sin *individualitet*, gjelder det følgende prinsippet for alle i Islam. En person skal jobbe hardt og tjene og produsere så mye som mulig, men kun beholde det som er nødvendig for hans egen eksistens og behov, samt for dem som han er personlig ansvarlig for, og gi resten til andre som trenger disse midler til deres livsopphold.

De spør deg om hva de skal gi (til fordel for andre). Si "det som er mer enn deres behov" (2:219)

Etter dette skal deres følelser være sånn at de skal si:

Vi ønsker ingen belønning eller takk fra dere. (76:9)

21.5.9 ANSTENDIGHET

Anstendighet er ifølge Koranen en av permanente verdier, og brudd på dette er en alvorlig forbrytelse (24:2). Anstendighet er pålagt både kvinner og menn (24:30-31), og ekteskap blir ansett som et middel til å leve et liv i fellesskap og gjensidig samspill hvor begge parter er på samme nivå, og hvor begge behandles likt. Koranen skiller ikke mellom menn og kvinner basert på kjønn. Begge er mennesker som ligner hverandre, og er like i alle aspekter.

Det er Han som har skapt (menneskeheten) av en enkel levende celle. (6:98)

21.5.10 ESTETISK SANS.

Det er en fundamental forskjell mellom dyr og mennesker. Et dyrs behov er begrenset til tilfredsstillelse av fysiske nødvendigheter, mens menneskelige behov strekker seg noe lenger enn det. Mennesket er utstyrt med en estetisk sans, lidenskap og evnen til å sette pris på skjønnhet. Koranen respekterer menneskelig tilbøyelighet mot kunst og ser på det som nødvendig vekst og utvikling av dets *individualitet*.

Si "Hvem har forbudt det vakre og gunstige som Allah har skapt for sine tjenere?" (07:32)

Koranen oppfordrer derfor å verdsette vakre ting og ulik kunst, forutsatt at grensene som Koranen setter, ikke skal bli overskredet.

21.5.11 NATURKREFTENE.

Flere vers av Koranen snakker om natur og naturkreftene.

Han har stilt i deres tjeneste alt som er i himlene og jorden som en gave fra Ham. I dette er visse tegn for folk som tenker etter. (45:13)

Islam oppfordrer oss til å temme naturkreftene og bruke dem i samsvar med permanente verdier, til beste for hele menneskeheten, men ikke for destruktive formål. Det grunnleggende prinsippet for dette er:

Så lenge det er til fordel for (hele) menneskeheten. (13:17)

Vi har nå listet opp noen av de grunnleggende permanente verdier ovenfor som gir menneskelige aktivitetene deres grunnleggende betydning. Disse skal ikke bare observeres nøye, men også beskyttes mot brudd og svikt av det islamske samfunnet.

Koranen ignorerer ikke, men legger tvert imot sterk vekt på tilfredsstillelse av menneskets fysiske behov, velvære og komfort, men påpeker at alt dette må komme i samsvar med disse permanente verdiene. Hvis menneskets fysiske, så vel som andre behov ikke blir tilfredsstilt i harmoni og i tråd med disse permanente verdier, vil dette føre til flere samfunnsproblemer. Hvis det oppstår en konflikt mellom behov og verdier, så prioriterer Islam overhold av permanente verdier, fordi de danner kjernen av menneskets natur. Slikt livsstil bidrar vesentlig til utvikling av menneskets *individualitet* så vel som trivsel. Den materialistiske oppfatningen sier at meningen med livet er å kunne tilfredsstille fysiske behov og leve i luksus og velstand, hvor permanente verdier ikke spiller noe rolle. Slikt syn er uforenlig med Islam. Ikke bare at Islam ikke godkjenner noe slikt, men støtter ikke slikt materialistisk livssyn under noen omstendigheter. Et syn som forakter verdens goder og nytelser og overser fysiske behov, er også uakseptabelt for Islam.

21.6 SAMMENLIGNING

En sammenligning av religion og *Deen* kan hjelpe oss med å forstå viktige og grunnleggende egenskaper til hver av dem, og kontrasten mellom dem.

- Religion er en form for subjektiv opplevelse og handler utelukkende om det såkalte private forholdet mellom Gud og mennesket.
 - *Deen* er der i mot en objektiv virkelighet, et livssyn og et kollektiv livskode.
- Enhver tilhenger av religion er fornøyd med å ha etablert kontakt med den Allmektige, hvor den enkeltes mål er hans egen frelse.
 - I motsetning til religion er målet med *Deen* hele menneskehetens velferd og fremgang, og en felles konstitusjon som indikerer om et samfunn er basert på den guddommelige loven eller ikke.
- Religion setter intet objektivt kriterium for å avgjøre om våre handlinger fører til de ønskede resultater eller ikke.
 - I et samfunn styrt av *Deen* er utviklingen av en kollektiv og harmonisk liv en indikator på om et folk følger den rette veien eller ikke.
- Religion er fiendtlig innstilt til den vitenskapelige forskningen og er imot sunn fornuft, slik at den kan blomstre uforstyrret ved hjelp av blind tro.
 - *Deen* støtter utviklingen av fornuft og kunnskap, gir full frihet til å akseptere eller avvise noe på grunnlag av fornuft og argumenter, og oppmuntrer til forskning og oppdagelser av alle naturfenomener slik at det skal være mulig å belyse menneskets bane og fremgang i lys av gitte permanente verdier.
- Religion følger og fremmer menneskets mottakelighet og fordommer.
 - *Deen* søker å lede mennesker til en livsstil som er i harmoni med virkeligheter av livet.
- I alle tider har religion ivrig fremmet nye idoler samt kompliserte og meningsløse ritualer for å lede folks oppmerksomhet vekk fra livets virkelige problemer.
 - *Deen* rasjonell og radikal. *Deen* står i kontrast med alle nye og gamle idoler, og dens prinsipper undergår ikke overordnede endringer.
- Religion induserer en konstant frykt i folk og prøver å skremme dem til konformitet.
 - *Deen* behandler frykt som en form for polyteisme og søker å oppmuntre folk til å våge å stole på seg selv.

- Religion oppfordrer folk til å utsette seg selv til autoritative og prestisjetunge enkeltpersoner eller institusjoner, religiøse så vel som sekulære.
- *Deen* oppfordrer mennesket til å gå med hevet hode for å oppnå selvtilit.
- Religion formaner en til å flykte fra livets problemer.
- *Deen* oppfordrer en til å utfordre realitetene av livet på en ærlig måte, uansett hva det måtte koste.
- Religion ser på verden med forakt og oppfordrer folk til å gi den opp. Den lover paradiset kun i det hinsidige som en belønning for å ha gitt avkall på denne materielle verden.
- *Deen* oppfordrer mennesket til å erobre livets situasjoner og dirigerer han til grenseløse høyder. *Deen* oppfordrer mennesket til å søke trivsel og lykke i denne verden, så vel som i det hinsidige.
- Religion oppfordrer folk til å tro på skjebne, noe som har en tendens til å holde folk fra å være aktive og selvutviklede.
- *Deen* gir mennesket makt til å friste skjebnen og gir dem energi til et aktivt liv og selvutvikling.
- Religion søker å trøste de svake, hjelpeløse og undertrykte med troen på at deres tilstand er resultat av Guds vilje, og at deres aksept av tro og resignasjon av verden hjelper dem å vinne Guds kjærlighet. Denne type læring har en syk tendens til å oppfostre religiøse ledere som later til å tolke Guds vilje, slik at de kan utøve deres ugjerninger uten risiko og overbevise deres tilhengere til å utføre deres intensjoner.
- *Deen* erklærer krig mot alle former for tyranni og utnyttelse, og oppfordrer de svake og undertrykte til å følge guddommelige lover for å etablere en sosial orden der alle tyranner og undertrykkere blir tvunget til å godta lov og rettferdighet. Det er ikke noe plass for diktatorer, kapitalister eller prester i en slik sosial orden, siden slike folk er fiender av *Deen*.
- Religion pålegger religiøs meditasjon og gudsdyrkelsen, og forårsaker dermed vrangforestillinger.
- *Deen* oppfordrer folk til å hevde seg og stadig kjempe for opprettelsen av guddommelig samfunnsorden og dens forbedring, når den først er etablert. *Deen* bytter ut tilbedelse av Gud med lydighet til Guds lover.
- Religion misliker og håner alle former for kunst og skjønnhet.
- *Deen* fordømmer de som forbyr å nyte godt av de goder og vakre ting som Gud har skapt til beste for menneskeheten.

- Religion fordømmer alt nytt og erklærer all innovasjon som syndig.
- *Deen* hevder at menneskelige behov og krav fortsetter å endre seg i henhold til livets endrede forhold. Livet selv krever endring og innovasjon. Bare Guds lover er uforanderlige, mens underliggende parametere må endres i henhold til tid og sted.

22 Siste konkluderende ord

Dermed bør det nå være en enkel oppgave for oss å kunne se den grunnleggende forskjellen mellom *Deen* og religion.

Islam, som er en *Deen*, oppfordrer oss til å akseptere livet, mens religion prøver å skyve oss bort fra det.

Islam er i sterk kontrast til konseptet av religion, og derfor en åpen utfordring til selveste begrepet av religion som så.

23 Referanser:

1-1	J.W.T. Mason	Creative Freedom	s.183-4.
1-2	Albert Einstein	Out of My Later Years	s. 152
1-3	Albert Einstein	Out of My Later Years	s. 25, 114
1-4	Robert Briffault	The Making of Humanity	s. 202
1-5	Bertrand Russell.	Why I Am Not A Christian	s. 37
2-1	W.M. Urban	Humanity and Deity	s. 15
2-2	E.S. Brightman	A Philosophy of Religion	s. 18
2-3	J. Huxley	Religion without Revelation	s. 40
2-4	A.N. Whitehead	Science and the Modern World	s. 222
2-5	George Galloway	The Philosophy of Religion	s. 181, 184
2-6	A.C. Campbell	On Selfhood and Godhood	s. 248
2-7	A.C. Campbell	On Selfhood and Godhood	s. 234
2-8	H.J. Paton	The Modern Predicament	s. 59
2-9	P.D. Ouspensky	In Search of the Miraculous	s. 299
2-10	E.S. Brightman	In Search of the Miraculous	s. 81
2-11	Henry Bergson	The Two Sources of Religion and Morality	s. 245-6
2-12	Fulton J. Sheen	Philosophy of Religion	s. 238
2-13	Arnold Toynbee	An Historian's Approach to Religion	s. 18
3-1	M. Iqbal	Reconstruction of Religious Thought in Islam	s. 172
3-2	M. Iqbal	Reconstruction of Religious Thought in Islam	s. 2
3-3	Ernest Cassirer	An Essay on Man	s. 72
3-4	M. Iqbal	Reconstruction of Religious Thought in Islam	s. 177
3-5	M. Iqbal	Reconstruction of Religious Thought in Islam	s. 170
3-6	M. Iqbal	Reconstruction of Religious Thought in Islam	s. 178
4-1	E.S. Brightman	A Philosophy of Religion	s. 196
4-2	Nicolas Berdyaev	Slavery and Freedom	s. 8
4-3	Quoted by WM. Dixon	The Human Situation,	s. 384
4-4	A.C. Campbell	On Selfhood and Godhood	s. 99
4-5	Campbell	Philosophical Theology, Vol. I, p. 71	s. 102
4-6	Dixon	Quoted works	s. 377
4-7	Henri Bergson	Matter and Memory	s. 320
4-8	George Galloway	The Philosophy of Religion	s. 565-6
4-9	E. Schrodinger	What is Life	s. 91-2
4-10	P.D. Ouspensky	In Search of the Miraculous	s. 101
4-11	Campbell	Quoted works	s. 109
4-12	Campbell	Quoted works	s. 120
4-13	M. Iqbal	Darb-e-Kalim	s. 25
4-14	Dixon	Quoted works	s. 425
4-15	Berdyaev		s. 47
4-16	A.N. Whitehead	Adventures of Ideas	s. 309
4-17	M. Iqbal	Reconstruction of Religious Thought in Islam	s. 102-3
4-18	G.G. Simpson	The Meaning of Evolution	s. 281-4
4-19	Quoted by Dixon	Quoted works	s. 428
5-1	H.A.S. Fisher	History of Europe, Preface	s. 1
5-2	Galloway	The Philosophy of Religion	s. 582
5-3	M. Iqbal	Quoted works	s. 118

5-4	P.D. Ouspensky	A New Model of the Universe	s. 34
6-1	Dr. Aitken	The Great Design	s. 35
6-2	Dr. Aitken	The Great Design	s. 52
6-3	Quoted by Iqbal	Reconstruction of Religious Thought in Islam	s. 2
6-4	M. Iqbal	Quoted Works	s. 120
7-1	Bertrand Russell	History of Western Philosophy	s. 34
7-2	Bertrand Russell	History of Western Philosophy	s. 34
7-3	C.E.M. Joad	Guide To The Philosophy of Morals And Politics	s. 239
7-4	C.E.M. Joad	Decadence	s. 36
7-5	Martin Buber	Between Man And Man	s. 108
7-6	Hastings Rashdall	The Theory of Good And Evil, Vol. II	s. 286
7-7	Hastings Rashdall	The Theory of Good And Evil, Vol. II	s. 211
7-8	Hastings Rashdall	The Theory of Good And Evil, Vol. II	s. 212
7-9	E.S. Brightman	A Philosophy of Religion	s. 211
7-10	H. Bergson	The Two Sources of Religion And Morality	s. 201
7-11	Albert Einstein	Out of My Later Years	s. 25; 124
7-12	C.E.M. Joad	Philosophical Aspects of Modern Science	s. 215
7-13	E. Cassirer	An Essay On Man	s. 9
7-14	H. Rashdall	Quoted works	s. 16
7-15	H. Rashdall	Quoted works	s. 205,215
7-16	John Locke	Essay Book, IV (XIX, 4), quoted by Brightman	s. 104
8-1	M. Iqbal	The Reconstruction of Religious Thought In Islam	s. 97
8-2	M. Iqbal	Javed Nama (Persian)	s. 123
8-3	M. Iqbal	Reconstruction	s. 95, 103
8-4	P.D. Ouspensky	Tertium Organum	s. 208
10-1	Arabic Lexicon	Muhit-ul-Muhit	
11-1	G. Galloway	The Philosophy of Religion	s. 572-573
12-1.	H. Rashdall	The Theory of Good And Evil Vol-II	s. 77
12-2.	Robert Briffault	Making of Humanity	s. 260
12-3.	Robert Briffault	Making of Humanity	s. 261
12-4	Robert Briffault	Making of Humanity	s. 352
12-5	A. N. Whitehead	Adventures of Ideas	s. 373
12-6.	J. W. T. Mason,	Creative Freedom	s. 226
12-7.	Kant	Quoted by Rashdall Vol-I	s.133
12-8.	Julian Huxley	Religion without Revelation	s.113
13-1	Quoted by E. H. Carr	The New Society	s. 41-42
13-2	Quoted by E. H. Carr	The New Society,	s. 41-42
13-3	Quoted by E. H. Carr	The New Society,	s. 41-42
13-4	Quoted by E. H. Carr	The New Society,	s. 60
13-5	Letter published	Daily Civil and Ministry Gazette	30th July 1931
15-1	Viscount Samuel	Belief And Action	s. 39
15-2	Alfred Cobban	The Crisis of Civilization	s. 68
15-3	Quoted by A.C. Ewing	The Individual, The State and World Government	s. 116
15-4	Quoted by A.C. Ewing	The Individual, The State and World Government	s. 106-109
15-5	H.C. Meneken	The Treatise on Right and Wrong	s. 234

15-6	H.C. Meneken	The Treatise on Right and Wrong	s. 35
15-7	Arnold J. Toynbee	The Present Day Experiment Western Civilization	s. 35
15-8	Lord Snell.	The New World	s. 17
15-9	Aldous Huxley	Science, Liberty and Peace	s. 41
15-10	Alfred Cobban	Quoted works	s. 166
15-11	Fredrick Hertz	Nationality in History and Politics	s. 328
15-12	Aldous Huxley	Science, Liberty and Peace	s. 41
15-13	Aldous Huxley	Science, Liberty and Peace	s. 34
15-14	Aldous Huxley	Ends and Means	s. 40
15-15	Adam de Hegedus	The State of the World	s. 11
15-16	Quoted by R. H. Murray	The individual and The State	s. 216
15-17	Quoted by L.S. Stebbing.	Ideals and Illusions	s. 13
15-18	Quoted by L.S. Stebbing.	Ideals and Illusions	s. 14
15-19	Quoted by L.S. Stebbing.	Ideals and Illusions	s. 14
15-20	C. E. M. Joad,	Guide to the Philosophy of Morals and Politics	s. 729-30
15-21	Cavour	Foreign Affairs	July 1952
15-22	Quoted by Spalding	Civilization in East and West.	
15-23	N. Machiavelli	The Prince and The Discourses	s. 64
15-24	N. Machiavelli	The Prince and The Discourses	s. 65
15-25	R.H. Murray	Quoted works	s. 209-212
15-26	Alfred Cobban.	Quoted works	s. 76
15-27	J.D. Mabbott	The State and the Citizen	s. 23
15-28	Constitutions And Constitutionalism, edited by William G. Andrews		s. 17
15-29	Constitutions And Constitutionalism, edited by William G. Andrews		s. 17
15-30	Quoted by Griffith	Interpreters of Man	s. 46
15-31	W.G. Andrews,	Quoted works	s. 13
15-32	Edward S. Corwin	The "Higher Law" of American Constitutional Law	s.8
15-33	Edward S. Corwin	The "Higher Law" of American Constitutional Law	s. 27
15-34	W.G, Andrews	Quoted works	s. 16
15-35	C.E.M. Joad,	Quoted works	s. 127
15-36	Quoted by Robert Briffault.	The Making of Humanity	s. 333
15-37	A.N. Whitehead.	Adventures of Ideas	s. 18
15-38	George A. Dorsey	Civilization	s. 446
15-39	Gerhard Szezesny	The Future of Unbelief / Edward B. Garside	s. 105
15-40	C.E.M. Joad,	Quoted works	s. 806
16-1	Dr. M. Iqbal	Reconstruction of Religious Thought in Islam	s. 140
16-2	J. M. Murray	Adam And Eve	s. 66
16-3	Emery Reves	The Anatomy of Peace	s. 164
16-4	Emery Reves	The Anatomy of Peace	s. 233
16-5	F. Hertz	Nationality in History and Politics	s. 413
16-6	Alfred Cobban	Quoted works	s. 225
16-7	Harold Laski	Human Rights	s. 91
16-8	W. A. Gould	Man, Nature and Time	s. 281
16-9	W. A. Gould	Man, Nature and Time	s. 284
16-10	Warren Wagar	The City of Man	s.
16-11	H. Stuart Hughes	Our Times	s. 32
16-12	Gunnar Myrdal	Beyond the Welfare State	s. 163
16-13	Pitirim Sorokin	The Reconstruction of Humanity	s. 18
16-14	Hugh Miller	The Community of Man	s. 131, 140
16-15	Teilhard de Chardin	Building of the Earth	s. 13, 16, 30
16-16	Arnold Toynbee	A Study of History Vol XII	s. 279
16-17	Erich Fromm	The Sane Society	s. 352

16-18	Warren Wagar	The City of Man	s. 168
17-1	Dean Inge	The Fall of idols	s. 176-179,177
17-2	The Young India	Process of Independence	s. 44
17-3	Harijan		27th Oct 1946
17-4	N. Machiavelli	The Prince	s. 64
17-5	Quoted by J.M. Murray	Quoted Works	s. 212
18-1	Charter of Labour of 1927	Principles of Social And Political Theory	s. 133
18-2	R. Briffault	The Making of Humanity	s. 159
18-3	R. Briffault	The Making of Humanity	s. 259
18-4	R. Briffault	The Making of Humanity	s. 262
18-5	Rene Guenon	The Crisis of the Modern World	s. 26
18-6	Rene Guenon	The Crisis of the Modern World	s. 126, 131
18-7	Rene Guenon	The Crisis of the Modern World	s. 136
18-8	A. Einstein	My Later Years	s. 152
18-9	A. Einstein	My Later Years	s. 260
18-10	C. G. Jung	Modern Man In Search of Soul	s. 251
18-11	B. Russell	Authority and the Individual	s. 125

